דבר

היום בדבר
אחרי ה„לביא" / אמיר אורן, חגי אשר. היועץ המשפטי לממשלה וחקירת השב"כ / טובה צימוקי. ואגנו בדלתיים סגורות / עליזה ולך, אמיר רוזנבליט, יורם לוי. בית־ספר 87' / יעל פישביין. ארץ־ישראל בינינו / חיים גורי. במחשבה שניה / דני רובינשטיין. אל נצור בריטניה והכספות / יוסי מלמן, נתן רועי. תיאטרון בשגשוגו/ ורדה צימרמן, עירית נחמני. „משא" לספרות ולאמנות, ו„דבר השבוע"

יום שישי, ג' באלול תשמ"ז, 28 באוגוסט 1987 ● גליון 19208

היום 64 עמודים כולל „דבר־השבוע" ● המחיר 1.50 ש"ח, באילת 1.30 ש"ח

לועדי עובדים
שי לחג לכל תקציב
שמיכות, כלי מיטה שקי שינה ועוד...
ממיטב מוצרינו **נועם אורים**
טל. 03 335107־8 ,333125 ,337287

מאמץ למנוע התנגשויות אלימות על רקע איומי החרדים „להגיע אל בתי הקולנוע"

הרצוג נועד עם קולק ועם נציגי הציבור הדתי בניסיון למנוע הידרדרות קשה ביחסים עם החילונים ● המשטרה מתגברת כוחותיהן ● ר"צ: טדי קולק לחץ על בית־קולנוע שלא להקרין סרט בשבת

אנשי אגודת־ישראל בבואם לפגישה עם נשיא המדינה (צילום: יצחק הררי)

מאת יורם לוי וטובה צימוקי, סופרי „דבר" בירושלים

במאמץ אחרון למנוע הערב עימות אלים בין חילוניים וחרדים על רקע הקרנות סרטים בליל שבת בירושלים קיים אתמול נשיא המדינה חיים הרצוג שורת מגעים עם ראש העיר טדי קולק, ראשי אגודת ישראל בעיר וגורמים בכירים במערכת המשטרה. המשטרה תרכז כ־200 שוטרים מצוידים בציוד לפיזור הפגנות למנוע כל עימות.

הרצוג נפגש בלשכתו עם משלחת של חברים במועצת גדולי התורה, ראשי ישיבות וראשי אגודת ישראל בירושלים לפי בקשתה. על חברי המשלחת נמנו בין היתר ראש בית דין צדק של אגודת ישראל חבר מועצת גדולי תורה הרב יצחק פלקסר, ראש ישיבת חברון הרב כרוידא וחברי מועצת עירית ירושלים מאגודת ישראל מאיר פורוש, הרב אברהם לייזרזון והרב שמחה בונים קליין. הם הציגו בפני הנשיא את עמדת הציבור החרדי והדגישו, כי עם ישראל מסר את נפשו על קדושת השבת.

הנשיא הרצוג השיב, כי הוא מודע למשמעות השבת ביהדות. הוא מסר להם על מגעים שקיים עם גורמים חילוניים בכירים במגמה להביא לרגיעה. הנשיא הדגיש, שהוא מבקש מעם הציבור החרדי איפוק ומאמץ כן להגיע להבנה תוך דאגה לאופי המיוחד של ירושלים.

קולק: למנוע ניצול פוליטי

לאחר מכן נועד הרצוג עם ראש העיר טדי קולק ושמע ממנו על מאמציו למציאת פתרון.

בצאתו מן הפגישה אמר טדי קולק לכתבים, כי הנשיא הביע בפניו את דאגתו ממשבר השבת, שעלול להביא להדרדרות קשה ביחסי דתיים־חילוניים. קולק הוסיף, כי הבהיר להרצוג שראש עיר עליו לדאוג לציבור הדתי אך גם לחילוני, וכי יש לנטרל את הסכסוך מניצול פוליטי.

בירושלים גובר המתח לקראת עימות אפשרי נוסף בין חילוניים לחרדים על רקע הקרנות הסרטים בליל שבת. המשטרה תרכז כ־200 שוטרים, פרשים ושוטרי מג"ב מצוידים בציוד לפיזור הפגנות, גז מדמיע, ומכונות מים צבועים, כדי למנוע כל עימות.

מפקד משטרת ירושלים תנ"ץ יוסף יהודאי הזהיר, כי המשטרה לא תרשה שום הפרת סדר, ובמידה ותצטרך היא תפעיל כוח לפזור הפגנות או תהלוכות בלתי חוקיות. הדובר הדגיש, כי למשטרת ירושלים לא הגיעו בקשות לערוך הפגנות.

נלך ברחובות הראשיים

הכרזתו של תנ"ץ יהודאי באה בעקבות החלטת בית דין צדק של העדה החרדית להפגין ב־15 שכונות מחר אחה"צ. ברחבי מאה שערים הודבקו מודעות מאירות עיניים הקוראות לציבור החרדי להפגין. „כולנו לרחובה של העיר, ואיש איש בשכונתו ובסביבתו יעמוד על משמר חומת דת תורתנו" נכתב במודעות. עם זאת פנה הבד"ץ למחות רק בצעקות ולא באלימות.

הערב מתכוונים חרדים להגיע למרכז ירושלים. „נעשה את המכסימום על מנת להגיע לאיזור בתי הקולנוע, גם אם זה יגרום למאסר", הזהיר יהודה משי־זהב מן הפעילים המרכזיים בעדה החרדית. „לא נלך יותר בסמטאות כמו לפני שבוע, אלא ברחובות הראשיים".

קולנוע „אור"

אתמול חזר בו בעל בית הקולנוע „אור" סאלי מזרחי מהסכמתו להשכיר את חמשת האולמות שבבעלותו לתנועת ר"צ. הוא הסביר, כי החליט על כך לאחר שפקידים בכירים בעירייה פנו אליו בשמו של טדי קולק וביקשו ממנו לא להקרין את הסרטים. פרשת קולנוע „אור" גרמה לקרע גלוי בין קולק ועוזריו לאנשי ר"צ.

אנשי ר"צ טענו אתמול, כי עיריית ירושלים הפעילה לחץ סמוי על מזרחי ואיימה שלא תטפל בבקשתו לקבל רשיון להפעיל בית קפה ליד הקולנוע. לדבריהם, ישב איש ר"צ ארנון יקותיאלי במשרדו של מזרחי ששמע את שיחות הטלפון בין מנכ"ל העירייה וחבר מועצת העיר אבי קסוטו.

בהודעת סניף ר"צ בירושלים היסוו אנשי התנועה את קולק ועוזריו למאפיה, „המשתמשת במנגנון העירוני כדי לאיים באי־מתן רשיונות והתרים לבעלי עסקים". בהודעת התנועה נאמר עוד כי אומץ ליבו של קולק נטש אותו מול איומי החרדים.

בתגובה לדברים החריפים אמר דובר העירייה רפי דבארה, כי הפנייה למזרחי נעשתה רק כדי למנוע החרפת המתיחות בעיר. „כל הפרשנויות האחרות מעידות, כי השקר וההסתה אינם נחלתם הבלעדית של החרדים. אם היינו רוצים להפעיל לחץ, החוק היה מאפשר זאת".

מזכירות המפד"ל בירושלים

(המשך בעמ' 2)

לאן הערב

מאת סופר „דבר"

הציבור הירושלמי יוכל לבחור הערב בין כמה סרטים:
● בית־„צוותא" – שעה 20:30 – „שיער".
● צוותא – שעה 22:00 – „הנערה של גרגורי".
● בית־אגרון – שעה 21:45 – „בריאן כוכב עליון", שעה 23:45 – „העדרים".
● הסינמטק – שעה 22:00 – „חמים וטעים".

פרס ינסה לשכנע היום עובדי התעשיה האווירית להפסיק את הלביא ● שמיר: הצעת פרס – הסוואה

בתעשיה האווירית מתכוננים להפגנה המונית בכיכר מלכי־ישראל בת"א ● רבין: חיסול הפרויקט לא יפגע בעובדים ● מטוס ה„לביא" לא יידון השבוע בכנסת, וכנראה לא יובא לדיון ממשלה ביום א'

מאת אריה ארד, סופר „דבר"

מ"מ ראש־הממשלה ייפגש הבוקר עם נציגות של עובדי התעשיה האווירית וינסה לשכנע אותם להסכים להצעתו להפסיק את פרוייקט הלביא. ספק, אם יצליח בכך. ביום ד' מתכננים העובדים לערוך הפגנה המונית בכיכר מלכי ישראל בתל־אביב בהשתתפות מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר, שרים ומזכירי מועצות פועלים.

עובדי התעשיה האווירית, שהתכוונו לקיים הפגנה של רבבות מול משרד ראש־הממשלה בעת הדיון בממשלה מחרתיים, ייאלצו להסתפק ב„מיני־הפגנה", לאחר שמשטרת ירושלים הגבילה אותה לאלפיים משתתפים בלבד.

יו"ר העובדים נסים כהן אומר, שחבריו יגיבו „בצורה הקשה ביותר", אם יבוטל פרוייקט ה„לביא". „לא נניח לבצע את ההחלטה", מזהיר

(המשך בעמ' 2)

מאת יוסי מלמן, סופרו המדיני של „דבר"

ראש הממשלה יצחק שמיר מאשים, כי הצעתו של שמעון פרס היא „הסוואה לקרקוע ה„לביא". מקורביו של יצחק שמיר אמרו אמש ל„דבר" כי התנגדותו להצעה של ממלא מקומו היא חד־משמעית, משום שהביא במוסר של דבר „ביטול הפרויקט". לאחר שיחתם אתמול נותרו ראש

(המשך בעמ' 2)

מאת סופרו הצבאי של „דבר"

45 אחוז מתוך כל מטוסי ה„כפיר" שיוצרו בתעשיה האווירית מקורקעים ולא נעשה בהם כל שימוש בשל מגבלות תקציב; 25 אחוז נוספים ניתנו לתעשיה האווירית, ומשום שהוחזרו לשימוש בצבא האמריקאי לא כל המזורה. זאת גילה אתמול שר הבטחון יצחק רבין בניסיון

(המשך בעמ' 2)

שר החוץ בפגישה עם האישים הפלשתינים (צילום: יעקב סער)

פרס במפגש עם אישים ערבים בגדה

התנאים לכינוס ועידה בינ"ל ייווצרו לאחר פסגת המעצמות

„יש מנהיגים פלשתינים המתנערים מהטרור ומוכנים לקבל את 242 ולהשתתף במו"מ עם ישראל"

מאת דני רובינשטיין ויוסי מלמן, סופרי „דבר"

מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס אמר אתמול לקבוצה של אישים ערבים מהגדה המערבית, כי יש מנהיגים פלשתינים המתנערים מהטרור ומוכנים לקבל את החלטה 242 ולהשתתף במו"מ. האישים אמרו לפרס לעומת זאת, כי אש"ף חייב להשתתף בכל מו"מ. לשלום עם ישראל במסגרת משלחת ירדנית־פלשתינית.

פרס הוסיף, כי ישראל מוכנה למו"מ עם נציגות פלשתינית כזאת והוא מקווה שהדברות בין הצדדים תתחיל במסגרת ועידה בינלאומית, שתוכל להתכנס לדעתו בסוף שנה זו או בתחילת השנה הבאה.

התנאים לכינוס הועידה ייווצרו, לדברי פרס, אחרי פגישות הפסגה של מנהיגי ארה"ב וברה"מ הצפויות בחודשים הקרובים. (הכוונה לפגישת רייגן וגורבצ'וב והפגישה המכינה של שרי החוץ של שתי המעצמות בחודש הבא).

את הפגישה עם האישים מהשטחים יזם שמעון פרס, ואתמול באו למשרדו בירושלים אישים הנחשבים בדרך כלל כמקורבים לממסד הירדני. ביניהם היה חבר הפרלמנט הירדני מהשומרון ויו"ר אגודת השיווק של הגדה תחסין פארה, מנהל ביה"ס „כדורי" בטולכרם ויו"ר ועדת הבחינות העליונה בשטחים, המהנדס עותמן אל־הלאק ממזרח ירושלים ועוה"ד עיצאם אל־ענאני – שניהם עורכי העתון „אל־נהאר", הנחשב כמבטא עמדות אוהדות לירדן, וכן סעיד כנעאן ועומר

(המשך בעמ' 2)

תפקוד הלב החדש שהושתל לעובדיה מצרי „משתפר"

מאת יורם לוי ואריאלה ראובני, סופרי „דבר"

מצבו של מושתל הלב עובדיה מצרי ממשיך להשתפר בקצב משביע רצון – כך נמסר אמש מבית החולים „הדסה עין כרם", שם הוא מאושפז.

אתמול נותק עובדיה ממכשירי ההנשמה והוא שוחח קצרות עם רעייתו וילדיו. עובדיה מצרי אמר לרעייתו לאה, כי הוא חש כאבים באזור הניתוח. אצל בנו הוא התעניין, אם היה פרסום לניתוח.

באשר למצבו הרפואי מסרה דוברת „הדסה" רות מקל, כי לחץ דמו יציב ותפקוד הלב החדש הולך ומשתפר. היא ציינה, כי עובדיה מצרי נזקק לפחות תרופות המאזנות את תפקוד הלב, וריאותיו מתפקדות כראוי.

עוד מסרה הדוברת, כי כל בדיקות הדם הבודקות את תפקוד האברים השונים נמצאו תקינות.

סופר „דבר" מציין עם זאת, כי בית החולים עושה מאמץ „להוריד פרופיל" בכל הקשור להשתלת הלב ולהסתפק בהודעות על מצבו הרפואי.

מרבית שעות היום נמצאים בני משפחה ליד חדרו של עובדיה מצרי, ובית החולים העמיד לרשותם חדר במחלקה הפנימית לצרכי מנוחה.

אתמול נודע, כי בנוסף ללבו ושתי כליותיו תרם הצעיר גם קרניות, שהושתלו בעיניהם של שני חולים.

תרם גם כבד

הנהלת ביה"ח הדסה בירושלים הודיעה שלשום להנהלת ביה"ח רמב"ם בחיפה, כי תורם הלב תרם

(המשך בעמ' 2)

ביה"ד לעבודה הכריז הפסקת־אש לאפשר מו"מ ב„רום־כרמל"

ההנהלה: מו"מ רק על סגירה העובדים: מאבק – עד הסוף!

עשרות עובדים פלשו ללשכת המנכ"ל. אך שוכנעו לפנותה כעבור שעות אחדות ● יו"ר הוועד הפסיק שביתת־הרעב

מאת סופר „דבר" בחיפה

עובדי המפעל „רום כרמל" והנהלת המפעל נענו אתמול להצעתו של שופט בית־המשפט האזורי בחיפה אליעזר כנפי, להיכנס למשא־ומתן אינטנסיבי בימים הקרובים. הצדדים התחייבו לדווח לבית־המשפט על התקדמות המשא והמתן ב־3 בספטמבר. בית המשפט שקל גם את ההלנות, בין היתר בהתחשב בבירור תום הלב שהצדדים יגלו במהלך המשא והמתן.

עד לקבע, כי ההנהלה מתחייבת שלא לעשות שום מעשה, שיש בו משום פירוק המפעל. ואילו העובדים מתחייבים שלא להפריע בשום צורה לשימוש ההנהלה ברכושה לפי ראות עיניה. ההחלטה נתקבלה בישיבה בבית־הדין האזורי לעבודה, שהוקדשה לדיון בתביעתם של עובדי מפעל „רום כרמל" לבטל הודעות הפיטורים שמסרה ההנהלה ל־120 עובדי המפעל.

50 מעובדי „רום כרמל" פלשו אתמול בבוקר ללשכתו של מנכ"ל „אורדן" מיכאל תבורי, במשרדי ההנהלה בנתניה. הם הודיעו להתבצר בלשכתו של המנכ"ל עד שיתברר עתידו של מפעלם אולם כעבור כחמש שעות הם פינו את המקום.

שר העבודה והרווחה משה קצב ביקר אתמול במפעל והבטיח לעובדים כי ינסה להפעיל לחץ על הנהלות „כלל" ו„אורדן" על מנת שאלה לא יסגרו את המפעל. השר קצב גם הצליח לשכנע את יו"ר ועד העובדים מסעוד אלימלך להפסיק את שביתת הרעב שלו, שעליה הכריז לפני יומיים ואשר אותה לדבריו אמור היה להפסיק רק כאשר תחודש העבודה במפעל.

נציג מועצת פועלי חיפה יצחק מסיקה אמר בבית הדין, כי גם אם הוראות החוק מאפשרות להנהלה לבצע את הפיטורין, הרי שיש להביא בחשבון גם את הצדק הציבורי, שמחייב את המשך קיומו של המפעל והעסקת עובדיו.

הנהלת המפעל בראשה המנהל דן אגסין, טענה בבית הדין, כי זכותה החוקית של ההנהלה היא לסגור את המפעל ולפטר את עובדיו. אגסין אמר, כי ההנהלה עומדת על כך שהמפעל מסב לה הפסדים של מליון דולר בשנה.

השופט אליעזר כנפי הציע לצדדים למצות את דרך המשא ומתן לפני שיבקשו את בית המשפט לפעול לפי החוק היבש. השופט הדגיש לעובדים, כי במקרה שלום החוק אינו בצידם והוא הזכיר פסק דין של בית המשפט העליון, שקבע כי מעסיק רשאי לפטר את עובדיו

(המשך בעמ' 2)

רבין: הפסדים כבדים של עשרות מיליונים

התעשיות הבטחוניות גדולות מדי על ישראל ואין מנוס מלצמצמן

מאת סופרו הצבאי של „דבר"

כל התעשיות הבטחוניות של מדינת ישראל סיימו את שנת התקציב האחרונה בהפסדים כבדים של עשרות מיליוני דולרים. שר הבטחון יצחק רבין הצהיר אתמול כי התעשיות הבטחוניות, גדולות מדי על מדינת ישראל ואין מנוס מלצמצם אותן. לדבריו, בלי ראיה נבונה של הנושא עשויות התעשיות הבטחוניות ליפול כמעמסה על העוצמה הצבאית של צה"ל.

שר הבטחון מנה שלוש סיבות עיקריות שגרמו למצב התעשיה הבטחונית בישראל: הקיצוץ בתקציב הבטחון, ומכאן ירידה של 400 מיליון דולר ביכולת הרכישה של מערכת הבטחון; קשיים מדיניים שהגבילו את היצוא הבטחוני וכמו כן הקפאת שער הדולר ועליית מחיר שעת העבודה. „אכן פיתחנו בישראל תעשיות ברמה טכנולוגית גבוהה מאוד אבל אין הוקוס־פוקוס. לא יהיה מנוס אלא להביא לצמצום התעשיות, וזה אכן בתהליך של התייעלות וצמצום".

שר הבטחון אמר כי ישנן תעשיות הבנויות על 20 אחוז של מכירה בישראל ו־80 אחוז יצוא. „ישנו שוק משגע עם מגבלות מדיניות והאו מה קורה בעולם: התעשיה האווירית – גם אם יפוטרו בה עובדים – לא תגיע למה שקרה לסולתם", אמר רבין.

רבין: אם תיכפה עלינו מלחמה עם סוריה – נבטיח ניצחון מוחץ

מאת סופרו הצבאי של „דבר"

„צבא סוריה הוא האיום הפוטנציאלי היחיד של מדינת ישראל, אולם שליטי סוריה יודעים שהיא לבדה אינה יכולה להיות יריב לישראל". כך אמר אתמול שר הבטחון יצחק רבין בדברים בפני פורום הקבלנים בתל־אביב.

שר הבטחון אמר, כי ניתן להבחין בסדקים בצבא הסורי הנובעים בעיקר מהעומס התקציבי שם. 50 אחוז מהתקציב הסורי מופנה לצרכי הבטחון והתעצמות.

„יש קשיים ברצונה של סוריה לקיים את צבא היבשה שלה במתכונתו הנוכחית, אולם זה לא פוגע בהתעצמות שלה בים ובאוויר. אם נהיה ערניים ונבטיח כוננות – נרתיע מפני מלחמה, ואם תיכפה עלינו – נבטיח ניצחון מוחץ", אמר שר הבטחון.

ניסיון מרידה חמישי בפיליפינים

כוחות נאמנים לאקינו מקיפים ארמון הנשיאות לאחר ניסיון ההפיכה

מאנילה (רויטר). כ־360 – חיילים מורדים ניסו אתמול להדיח את נשיאת הפיליפינים קוראזון אקינו, אולם רמטכ"ל הצבא אמר, כי הכוחות המורדים נהדפו וכי כוחות הממשלה שולטים במצב.

הרמטכ"ל פידל ראמוס אמר, כי לנשיאה אקינו שלום. הוא מסר, כי כוחות הנאמנים לנשיא המודח מרקוס תקפו את ארמון הנשיאות מאלאקאנאנג וכן תחנת טלוויזיה ממשלתית.

נמסר, כי המרידה החלה במרכז חבל לוזון, מעוזו של הנשיא המודח מרקוס. ההערכה היא, כי כשלושה גדודים היו מעורבים בנסיון ההפיכה.

סופרי „רויטר" דיווחו, כי חיילים הקיפו אתמול לפנות בוקר את שני האתרים על רקע ירויות מנשק קל. הם סיפרו, כי החיילים חבשו על ראשיהם סרטים אדומים ונשאו דגלי פיליפינים הפוכים.

לדבריהם, המצב ליד ארמון הנשיאות היה מתוח ביותר, ומכוניות שהתקרבו למקום הוסטו על־ידי אנשים בבגדים אזרחיים, שלבשו גם הם סרטים אדומים על ראשיהם. „תסתובב או שנירה בך", נאמר לכתב „רויטר".

שריד: לבדוק ההאשמות על השחיתות ב„מוסד"

מאת טובה צימוקי, סופרת „דבר" בכנסת

ח"כ יוסי שריד מר"צ הודיע, כי יעלה לדיון בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת את האשמות בכירים במוסד למודיעין ותפקידים מיוחדים בדבר שחיתות כספית, שפשתה לטענתם גם בדרגים הבכירים.

ח"כ שריד אומר, כי ראה בעיניו את מסמך הבכירים המצביע על ליקויים במוסד ועל גילויי שחיתות שם. הוא אמר, שכחבר ועדת חוץ ובטחון של הכנסת אינו רשאי להתעלם מתוכן המסמך מבלי לבדוק אותו באחריות וביסודיות.

מבצע העברת יהודי אתיופיה לישראל דרך סודאן – נמשך בחשאי

מאת דן אביבי, סופר „דבר" לענייני ערבים

העיתון הכוויתי „אל־אנבאא" דיווח לאחרונה כי תהליך העברת היהודים מאתיופיה לישראל דרך אדמות סודאן נמשך בחשאי.

בידיעה מאת כתב העיתון בסודאן נאמר כי אין מדובר במבצע הגירה רחב היקף כפי שאירע בתקופת ג'עפר נומיירי – אלא בתהליך המתבצע טיפין טיפין במסגרת תוכנית המכונה „יישובם מחדש של הפליטים האתיופים בסודאן – במקומות הנראים להם". לפי תוכנית זו מאפשרים, לדברי „אל־אנבאא", השלטונות הסודאנים לפליטים יהודים מאתיופיה להגר אל מחוץ לסודאן „בתנאי שהדבר אינו פוגע בבטחון המדינה".

נהג אוטובוס מעזה נפצע קשה ממטען בחניון הרכבת בת"א

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

פתחי נגיד, נהג אוטובוס „אגד" מעזה, נפצע אתמול קשה בעת שהתפוצץ מטען חבלה בחניון האוטובוסים של תחנת הרכבת־דרום בתל־אביב.

לאחר הפיצוץ הגיעו למקום כוחות בטחון מתוגברים וניידות טיפול נמרץ של מגן דוד אדום. נהג האוטובוס נפצע קשה בפניו וברגליו מההתפוצצות והוא הועבר לבית החולים „איכילוב" בתל־אביב.

בחיפושים שנערכו במקום על ידי כוחות הבטחון נתגלו שלושה מטענים נוספים. המטענים פורקו.

هكذا من الأصل

صكرا عن الأصل

מפגינים בוזזים חנויות הלפנים ברובע העסקים של מערב ביירות. (ראה ידיעה בעמוד 4) (צילום: א.פ.)

נחשפה רשת־סמים מתוחכמת: הסוחרים יצרו קשר באיתורית

מאת נתן רועי, סופר "דבר" לענייני משטרה

רשת יהודית־ערבית, שייבאה סמים מסוג קוקיפרסי מלבנון כשהיא מתאמת פעולותיה עם מכשירי איתורית, נחשפה אתמול בתל־אביב לאחר מעקב ממושך של מפלג הסמים ביחידה המרכזית של המשטרה.

זה מספר חודשים מתחקים בלשי היחידה המרכזית אחרי רשת יבוא סמים מלבנון. בעקבות עבודה מאומצת של מפלגי המודיעין והסמים הגיע מידע על דרך העבודה של הרשת שבה השתתפו יהודים תושבי תל־אביב ויפו וערבים מהכפר מעי'ד בגליל ומבית שאן.

הסתבר, שהערבים נהגו להודיע באמצעות איתורית ליהודים על קבלת חומר. היהודים התקשרו לטלפון ציבורי בגליל, ושם הודיעו להם הערבים על מקום המפגש לקבלת החומר.

שלשום, לאחר פיצוח שיטת הפעולה, עצר צוות־סמים בפיקודו של פקד יוסף ג'ומעי חשוד בסחר סמים בן 35 מיפו. בחיפוש שנערך ברכבו נמצא סם הרואין מסוג קוקיפרסי במשקל 233 גרם.

במהלך החיפוש במכונית, החלה האיתורית של החשוד לצפצף ונמסרה הודעה להתקשר לטלפון ציבורי בגליל. אחד הבלשים התחזה לחשוד, התקשר לטלפון בגליל והציג עצמו כאחד מסוחרי הסמים. הוא קבע פגישה עם אנשי הרשת מהגליל במסעדה בדרום תל־אביב.

אנשי הרשת הגיעו למסעדה ובחיפוש שנערך במכוניתם נתגלו 312 גרם קוקיפרסי באיכות משובחת. שני החשודים, ערבי בן 23 ממעי'ד וחשוד נוסף בן 27 מבית־שאן יובאו הבוקר לבית המשפט בתל־אביב.

פרס ינסה לשכנע היום עובדי התעשיה האווירית

(סוף מעמוד 1)

כה. "איננו מצליחים לאיש להגיע בדרכים הדרסטיות שבהן ננקוט. למענו מעובדי סולתם מה לעשות", הוסיף.

אתמול נפגשה נציגות העובדים עם שר־הבטחון יצחק רבין, שהסביר להם את האילוצים, המחייבים לדעתו את הפסקת הפרוייקט. הוא אמר, כי על שרי הליכוד התומכים בהמשך, לדאוג להוספת 220 מיליון דולאר בשנה לתקציב הבטחון.

העובדים לא השתכנעו ואמרו בסופה של הפגישה, שיסיקו מסקנות פוליטיות מעמדתם של שרי מפלגת העבודה. הם הזכירו, שערב הבחירות לכנסת לפני שלוש שנים הבטיחה מפלגת העבודה להמשך ב"לביא". כן נפגשו נציגי העובדים עם השר יעקב צור ועם מזכיר מפלגת העבודה עוזי ברעם.

בחוגים פוליטיים מתנהלת פעילות קדחתנית לנסות להטות את הכף בממשלה לכאן או לכאן. מ"מ ראש־הממשלה פרס ויועצו אל שוחמר מקיימים פגישות עם שרי הליכוד במאמץ להעביר אותם לצד הצעתו של השר פרס. מ"מ ראש־הממשלה קיים אתמול שיחה ממושכת עם שר־העבודה משה קצב.

שוחמר ייפגש היום עם השר משה ארנס. עדיין לא נקבעה פגישה בין השרים פרס וארנס, אף על פי שראש־הממשלה ביקש מהשר פרס להציג את תכניתו לפני פרופסור ארנס כדי לשמוע את חוות־דעתו.

גם ראש־הממשלה מקיים התייעצויות קדחתניות עם שרים. הליכוד מנסה לשכנע את השרים זבולון המר ואברהם שריר לשנות את דעתם ולתמוך בהמשך הפרוייקט. במפלגת העבודה מנסים להביא לשינוי בעמדתה של השרה שושנה ארבלי־אלמוזלינו בעד המשך הפרוייקט.

שבעה פרופסורים מבכירי המדענים בארץ הודיעו אתמול לראש־הממשלה שמיר על תמיכתם בהפסקת פרוייקט ה"לביא" וקראו להפנות את כל הכספים שיתפנו לפרוייקטים של פיתוח בטחוני. הם גם מתנגדים להצעת השר פרס להזרים 100 מיליון דולאר בשנה לתעשיה האווירית, ואומרים, כי צוותי התכנון והפיתוח ימשיכו בעבודתם רק זמן מוגבל כדי להציג שימוש לידע שנצבר בתכנה.

הנהלת התעשיה האווירית חזרה והודיעה אתמול, כי בתכניתו של מ"מ ראש־הממשלה אין כדי לפתור את הבעיות התעסוקתיות והטכנולוגיות שיווצרו עם הפסקת פרוייקט ה"לביא". נסיונות חוזרים ונשנים של התעשיה האווירית להשתלב בפיתוח ה"אף 16" ובייצורו נכשלו בשל עמדת היצרן "ג'נרל דיינמיקס", נאמר בהודעה.

(סוף מעמוד 1)

הממשלה ושר האוצר משה נסים דבקים בעמדותיהם. יצחק שמיר תומך בהמשך הפרויקט ואילו משה נסים מצדד בהצעתו של שמעון פרס.

בלשכת ראש הממשלה מעריכים, כי בגלל המבוי הסתום וחלוקת השרים לשני מחנות מוגדרים, לא יביא יצחק שמיר את ההכרעה בנושא לישיבת הממשלה מחרתיים.

בתוך כך דחו מקורביו של שמעון פרס את טענותיו של ראש הממשלה. הם אמרו, כי הצעת הפשרה היא היחידה, שיש לה סיכוי להתקבל על ידי ישראל והמימשל האמריקאי. שמעון פרס ניהל אתמול מגעים עם שרים בליכוד כדי לשכנעם לתמוך בהצעתו, אך לפי שעה לא עלה בידו להשיג את הסכמתם לכך.

הוא גם הציע אתמול, כי שר הבטחון יצחק רבין ייצא בקרוב לוואשינגטון לנהל משא ומתן על השתתפות התעשייה האווירית בפיתוח של מטוס אמריקאי מתקדם. הוא גילה בראיון לטלוויזיה הלימודית כי ניהל בעצמו מגעים בלתי רשמיים עם דיפלומטים אמריקאיים והתרשם כי יש סיכויים להצעתו להתקבל בוואשינגטון.

המדובר בהשתתפות ישראל יחד עם ארה"ב ומדינות מערב אירופה בפיתוח מטוס "אף. 16" מתקדם הנקרא "אגיל פאלקון".

נושא הלביא נדון אמש גם בפגישת ראש הממשלה יצחק שמיר עם שגריר ארה"ב בישראל תומאס פיקרינג. לאחר השיחה אמר השגריר, כי ממשלתו ממשיכה ללמוד את הצעתו של שמעון פרס ומקיימת מגעים עם כל חלקי הממשלה בישראל.

מובה ציטוקי, סופרת "דבר" בכנסת מוסרת:

מליאת הכנסת, שהיתה אמורה להתכנס בשבוע הבא כדי לדון בעניין הלביא, לא תתכנס וזאת לאחר שראשי תנועת המרכז ח"כ אמנון רובינשטיין וח"כ יצחק ארצי המחזיקים בידיהם 20 חתימות המחייבות כינוס כזה, החליטו שלא יכנסו את הכנסת גם בשבוע הבא.

(סוף מעמוד 1)

להמחיש מדוע לא כדאי לייצר בארץ מטוס קרב.

"הלוואי ויכולתי לספק עוד 25 "כפירים" לתעשיה האווירית, שתקבל בתמורה עבודה בארה"ב. גם בלי "הלביא" מייצאת התעשיה האווירית בסכום של 600 מיליון דולאר. מי שמציג את ביטול "הלביא" כהרס התעשיה האווירית – חוטא לאמת", אמר שר הבטחון.

בנאום שנשא אתמול בפני מועדון הקבלנים בתל־אביב התייחס רבין באריכות לנושא הלביא. שר הבטחון אמר, כי לא יהיה מנוס מפיטורים בתעשיה האווירית, כשם שפוטרו עובדים בכל התעשיות הבטחוניות.

במהלך הדברים הבהיר שר הבטחון, כי הוא ושר האוצר תומכים בהצעתו של שמעון פרס. לדבריו, הציעה התעשיה האווירית לממשלה לייצר 90 מטוסי "לביא" עד 1997 בעלות של 4 מיליארד דולאר (ולא כולל הכסף שהוצא עד עתה).

"מציעים לנו לרכוש 75 מטוסי "אף־16", שיעלו 2.2 מיליארד דולאר ולקבל בתמורה עבודה של 400 מיליון דולאר מיצרנית ה"אף 16" לתעשיה האווירית. הממשלה תצטרך להחליט בין דאגה לתעסוקה לבין התעצמות צה"ל. אם מישהו רוצה לדאוג לתעסוקה, שיביא כסף מתקציבו", אמר רבין.

"אומרים שביטול הלביא יביא קטסטרופה לתעשיה האווירית. כדאי שידעו שהשנה מהווה הלביא רק 20 אחוז מתפוקת התעשיה האווירית. ביטול הלביא יביא לקיצוץ של 10 אחוזים בתעשיה האווירית, זה הרס התעשיה?" שאל שר הבטחון.

"ההצגה כאילו הורסים את התעשיה אווירית זה סילוף ועיוות. זה קשה לספר, אני יודע, צה"ל היה הנפגע הראשון. 4,500 אנשי קבע הלכו הביתה ולא צעקו, אין להם ועד עובדים. הורדנו גם 20 אחוז מהטייסים ו־15 אחוז ממכונאי הקרקע של צה"ל", אמר שר הבטחון.

"בתשובה לשאלה" – אמר שר הבטחון, כי אין כל כוונה בהצעת פרס להציג יעד לתעשיה האווירית לייצר מטוס עתידי מתקדם. לדבריו, 100 מיליון הדולאר שיוקצו לתעשיה האווירית יושקעו בפיתוח כלי טיס ובחלופות צה"ל, בכלל זה שיפור מערך הפאנטום. "אף אחד לא מדבר על 'לביא 2000'. עם זאת אינני רוצה שנשלול מעצמנו את היכולת לייצר בעתיד מטוס תוך שותפות עם מדינות נוספות", אמר.

יצחק רבין הסביר, כי כשהגיע למשרד הבטחון מצא את כל החוזים של ה"לביא" חתומים מראש ובשנתיים עלתה העלות ב־600 מיליון דולאר. הוא אמר, כי כשביקר באחרונה בארה"ב הבהירו לו אנשי הקונגרס, כי לא נקבל כל תוספת לסיוע הצבאי.

"משהו קרה בארה"ב בשלוש השנים האחרונות. הקונגרס היום רגיש יותר לתקציב מאוזן. אם יבוטל הלביא, ייתכן ולא יבטלו לנו את 150 מיליון הדולאר המיועדים לרכישות גומלין, זה לבד שווה 2000 עובדים", אמר רבין.

מזג האויר

יוסיף להיות נוח. הים גלי. גובה הגלים 50־100 ס"מ
טמפרטורות המים 28 מעלות צלסיוס.
הטמפרטורות הצפויות: ירושלים: 18־27, רמת־הגולן: 17־31, צפת: 16־28, חיפה: 23־31, טבריה: 22־37, עפולה: 21־34, השומרון: 20־30, תל־אביב: 20־30, לוד: 21־31, יריחו: 21־37, עזה: 22־29, באר־שבע: 20־33, אילת: 25־39.

אנו מודיעים בצער על פטירת חברנו

דוד בלום ז"ל

הלויה התקיימה ביום ד', א' באלול תשמ"ז 26.8.87.

המשפחה
ובית גבעת ברנר

אנו מתכנסים לטקס הסרת הלוט
מלוח הזכרון לזכרו של יקרנו

יחיאל בן־זאב ז"ל

מייסדו ומנהלו הראשון של תע"ש ירושלים.
הטקס יערך ביום רביעי, ה' באלול התשמ"ז,
2 בספטמבר 1987.
לפני הטקס תיערך התייחדות עם זכרו בבית העלמין שבהר המנוחות בגבעת שאול (בכניסה ראשונה מימין),
בשעה 16.30.
פרטים בדבר הטקס טל': 02־416349

תע"ש ירושלים
והמשפחה

זכו בפיס

בהגרלת רב־פיס של מפעל הפיס מס. 35/87 שהתקיימה ביום 27/08/87 זכו הכרטיסים הבאים:

ב"גילה + וולוו" זכה המספר 570610

בסך 10,000.00 ש"ח זכו המספרים:

073314 ; 090984 ; 221563 ; 265026 ; 287321 ; 300897 ; 567376 ; 772347.

בסך 1,000 ש"ח זכו המספרים:

000211 ; 000626 ; 011312 ; 021527 ; 043098 ; 059097 ; 093811 ; 123532 ; 128815 ; 141695 ; 148305 ; 153920 ; 157762 ; 169093 ; 177161 ; 212010 ; 213814 ; 224761 ; 232444 ; 249984 ; 269659 ; 281427 ; 285568 ; 295644 ; 305184 ; 310345 ; 313282 ; 342112 ; 378442 ; 387477 ; 404998 ; 410192 ; 410958 ; 416395 ; 437982 ; 457005 ; 490074 ; 497080 ; 500778 ; 501565 ; 507990 ; 522357 ; 553333 ; 559841 ; 587595 ; 594802 ; 599200 ; 620381 ; 627002 ; 682650 ; 688934 ; 715238 ; 719024 ; 721768 ; 725469 ; 745491 ; 746308 ; 786601 ; 791048 ; 800211 ; 835994 ; 858869 ; 884487 ; 894134.

בסך 200 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 2543; 3950; 4544; 4879.

בסך 100 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 361, 486.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 044; 069; 511; 562.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 6; 7; 9 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

דבר
DAVAR
מאוחד עם למרחב

העורכת: חנה זמר
משנה לעורך: דוד פרהצור
מזכיר מערכת: מרדכי ברקאי
מנהל כללי: אמנון בר־נוי

המו"ל – "דבר" בע"מ
מדפס ב"דפוס דבר" בע"מ

המערכת והמנהלה תל־אביב
רח' שינקין 45, ת.ד. 199
מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קוים)

מחלקת המודעות
טלפונים ישירים
286156, 281860, 298032

שנויים:
ת"א, בית "דבר" רח' שינקין 45
טלפון 286141, מיקוד 65233

ירושלים:
המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16
בית מאוזה קומה ג'
טלפון 242203, ת.ד. 94229

חיפה: רח' הנביאים 27
טלפונים 3־2־642111, ת.ד. 33104

רמטכ"ל צבא מצרים לשעבר

"הערבים זקוקים לנשק אטומי כדי להרתיע ישראל מלהשתמש בו"

מאת דן אביזה, סופר "דבר" לענייני ערבים

סעד א־דין שאזלי, רמטכ"ל צבא מצרים לשעבר, קרא אתמול לערבים לפתח בהקדם נשק גרעיני.

לדבריו, הערבים זקוקים לנשק אטומי כדי להרתיע את ישראל מלעשות שימוש בנשק הגרעיני המצוי ברשותה במלחמה הבאה. הפיתוי של ישראל להשתמש בנשק אטומי במלחמה הצפויה יהיה, לדבריו, גדול יותר מבעבר, בגלל הפגיעות שיסבו הערבים במרכזי אוכלוסין בישראל בעזרת כלי הנשק החדשים המצויים ברשותם.

הגנראל שאזלי הוגלה ממצרים בשעתו על־ידי הנשיא סראת בגלל דעותיו הנאצריסטיות. כיום רווחות שמועות בקאהיר כי בכוונת הנשיא מובארק להתיר לשאזלי לשוב למצרים.

ארבלי תתארח אצל זונות תל־ברוך עם ניידת האיידס

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל־אביב

שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו תהיה, ביום א' אורחת מרכזי הזנות בתל־אביב, וזאת במסגרת מסע נגד האיידס שעורך משרד הבריאות בחודשים האחרונים.

ארבלי־אלמוזלינו תגיע למרכז הזנות בתוף תל־ברוך בשעות הערב המוקדמות ואליה תצטרף הניידת לבדיקת איידס של בית החולים תל־השומר. במהלך הסיור תשוחח שרת הבריאות עם הפרוצות ותנסה לשכנען להיבדק בדיקות איידס תקופתיות כדי למנוע את העברת המחלה ללקוחותיהם.

לפני כמה ימים הודיעה השרה, כי היא פועלת לאילוץ הזונות לעבור בדיקות איידס תקופתיות.

בתל־ברוך תתחיל לפעול – בעוד כחודש ימים – ניידת איידס שתפעל במימון בית החולים "איכילוב" בתל־אביב.

"הכומר טרי וייט מוחזק בביירות ושלומו טוב"

מאת דליה שחן, סופרת "דבר" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"דבר"). – מקורות איראניים בדרג גבוה מסרו לכתב הבי.בי.סי. כי טרי וייט, שליחו המיוחד של הארכיבישוף מקנטרברי חי ושלומו טוב.

המקורות, היודעים את כל העובדות הקשורות לחטיפתו של וייט, אמרו כי הוא נחטף על־ידי ה"חיזבאללה", מוחזק בדרום ביירות אך מפעם לפעם מעבירים אותו למקומות מחבוא בעמק הבקעה, וכי חוטפיו מקפידים לשמור אותו חי ובבריאות טובה.

המקורות הכחישו את הסיפורים כאילו הועבר וייט לאיראן בארון מתים, וכי הוא נחשב לסוכן אמריקאי.

החיזבאללה תומכים באיראן אך הממשלה האירנית אינה שולטת בהם, אם כי יש לה השפעה עליהם.

המקורות אכרו כי שחרור ארבעה השבויים האיראנים המוחזקים בלבנון על־ידי הנוצרים יעזור ללא ספק לשחרור וייט.

ההנהלה: מו"מ

(סוף מעמוד 1)

בכל עת, גם בניגוד לכתוב בהסכם העבודה.

בפנייתו לבצלאל ההנהלה רבין השופט ממפי, כי החזקת הפועלים אלי הקיר עלולה לגרום לשפיכות דמים. עיסות יחיד בשבח הוא עיסות מסוכן", אמר השופט בתום־שעה ארוכה של ויכוחים, הסכימו הצדדים להצעת השופט לפתוח במשא ומתן ולדווח לו בעוד שבוע על התקדמותו. בינתיים, הוחיים הצדדים על "הפסקת אש".

סערת רוחות פרצה בתום הדיון, כאשר פרקליט ההנהלה אמר, כי תוך החלטה המפיך ההנהלה בהליכים למימוש פסק דין בבית משפט אחר, ובית משפט השלום, שציווה על העובדים לפנות את המפעל ולפתוח את שעריו.

העובדים התחייבו בפני שופט בית הדין האזורי לעבודה לאפשר להנהלה להוציא סחורות ומוצרי גלם מהמפעל, אך לעובדת זאת ימנעו הוצאת ציוד ומכונות, שכן זהו ביטוי לכוונה לפרק את המפעל.

מנהל המפעל אמר בתום הדיון, כי הוא במשא ומתן יעסוק בפיטוריהם של העובדים ובפיצוי שישולם להם. לדבריו, ההנהלה נחושה לסגור את המפעל. אלכין אמר, כי לפי הצעת ההנהלה מקצת העובדים ייקלטו במפעלים אחרים של "אורדן" באיזור הצפון, מקצתם יפרשו לפנסיה מוקדמת, והאחרים יפוטרו ויקבלו פיצויים.

בצהריים התכנסו פועלי "רום הכרמל" לאסיפה כללית בחדר האוכל של המפעל ולאחר ששמעו דיווח מפי ראש הוועד על הדיון בבית הדין האזורי לעבודה, החליטו העובדים לפתוח במאבק שכונה על ידם "מאבק עד הסוף".

ראש הוועד אלימלך מסעוד קרא לפועלים לגייס למאבק גם את בני משפחותיהם ולהביאם למפעל כדי להתבצר בו יחד עם הפועלים.

גם ראש המועצה המקומית של טירת הכרמל אמר באסיפה, כי המועצה המקומית עומדת לקיים הערב ישיבת חירום מיוחדת להזדהות עם עובדי "רום הכרמל" ליד שעריו הנעולים של המפעל. כמו כן מתוכננת השבתת מחאה של טירת הכרמל והשבתת הלימודים בעיירה עם תחילת שנת הלימודים.

מטה המאבק של ההסתדרות שוב התכנס לדון בשיבושים

האוצר: המו"מ על הסכם השכר קרוב לסיומו

מאת חיים ביאור, סופר "דבר" לענייני עבודה

מטה המאבק של ההסתדרות התכנס שוב אתמול כדי לגבש את התוכנית לפתוח בשיבושים במשק, אם עד סוף אוגוסט לא יושג הסכם שכר חדש לעובדי השרות הציבורי.

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד, מסר לחברי המטה – המורכב מראשי 14 איגודים מקצועיים, שההצעות האחרונות שהעלה האוצר במו"מ הן "אותה גברת בשינוי אדרת".

נראה שהסתדרות הפקידים והסתדרות עובדי המדינה שהם האיגודים המובילים בשרות הציבורי, יהיו הגורמים המובילים במאבק שמתכננת ההסתדרות. נציגי הסתדרות הפקידים כבר הגישו למרכז השלטון המקומי את תביעותיהם באשר להעלאת השכר. גם קבוצות עובדים במיגזר הרפואי החליטו עקרונית לנקוט צעדים ארגוניים נגד המעסיקים במחצית הראשונה של ספטמבר.

סלע המחלוקת העיקרי בין ההסתדרות לאוצר הוא בעניין תוספת השכר הגלובלית. ההסתדרות אינה מסתפקת בהעלאת השכר ברמות ההכנסה הנמוכות ותובעת שהתוספת תינתן גם ליותר רמות הכנסה.

גורמים באוצר טוענים שבימים האחרונים חלה התקרבות בעמדות הצדדים למו"מ. גורמים אלה מטעימים שהסתדרות יוצרת מתח מלאכותי וכי לאמיתו של דבר נמצא המו"מ על הסכם השכר קרוב לסיומו.

מאיר ואנונו בשיחת טלפון מלונדון

"אם אבוא ארצה – אני עלול לגרום צרות לאחי"

(ע.) – "אני מעוניין מאוד לבוא ארצה לקראת משפטו של אחי לחזק את ידיו אך אם אגיע אגרום צרות שעלולות לפגוע באחי ולכן לא אוכל לעשות זאת" – אמר אתמול בערב מאיר ואנונו, אחיו של מרדכי ואנונו בשיחה טלפונית מלונדון עם כתב עתיים בירושלים דוד פרידמן.

מאיר ואנונו אמר, כי הוא רוצה מאוד לעזור בכל דרך אפשרית את אחיו לקראת משפטו. לטענתו, ההתעניינות בבריטניה סביב משפט ואנונו גדולה ביותר.

"אני כבר לא מאמין בצדק הישראלי", הוסיף מאיר ואנונו. "למוטי אין ברירה. הוא חייב להאמין בצדק הישראלי. בניגוד אליו, אני אינני מאמין. הבעיה אינה השופטים. ששיקולי הבטחון בישראל גוברים על שיקולי הצדק", אמר.

מארגון "אמנסטי" נמסר, כי פרופ' מנו קמינגה מרצה למשפט בין־לאומי מהולנד יגיע לישראל ביום א' כדי להיות משקיף במשפטו של ואנונו.

ארגון "אמנסטי" הטיל על פרופ' קמינגר לחבר דו"ח על מהלך המשפט. מהארגון נמסר עוד כי אף שלא אישרו לנציגם להיות נוכח במשפט הוא יגיע ארצה בשל התקווה שבית המשפט ייענה לבקשת הסניגוריה ויפתח את דלתותיו.

מוסקווה מגיבה בברכה על הצעת קוהל לחסל ה"פרשינג"

"אפשר להגיע להסכם לגבי חיסול הטילים לטווח בינוני"

מוסקווה (עי"ת). – דובר סובייטי קיבל אתמול בברכה מסויגת את הצהרתו של קאנצלר מערב־גרמניה הלמוט קוהל, כי בון עשויה לחסל את טילי ה"פרשינג – 1א" שלה, אם אמנם יגיעו מעצמות־העל להסכם ביניהן בדבר צמצום הטילים הגרעיניים לטווח בינוני.

דובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב אמר, כי ההצעות האמריקאיות החדשות הנוגעות לשיטות פיקוח על ציות להסכם לחיסול הטילים – משמעותן כי ניתן להגיע להסכם בין מנהלי המשא ומתן של ארה"ב ושל ברה"מ בז'נווה. "אם נביא בחשבון שארה"ב שינתה את עמדתה בדבר הפיקוח, אנו סבורים שניתן לפתור את כל הבעיות הללו באמצעות הדיפלומאטים שלנו בז'נווה", אמר גראסימוב בתדריך לעיתונאים במוסקווה.

כזכור הורה הנשיא רייגן לנציגי ארה"ב בשיחות ז'נווה להקל בתביעותיהם בדבר פיקוח במקומות השיגור, על מנת לוודא ציות להסכם.

בשובו לדבר על יוזמת קוהל לגבי טילי הפרשינג, אמר גראסימוב: "לאחר הכרזה זו מפי הקאנצלר קוהל, המצב השתנה כמובן לטובה". אולם הוא הוסיף כי מוסקווה בוחנת עדיין את הכרזתו של קוהל, והיא חוששת שדבריו סללים למעשה התניות מסויימות.

כזכור טענה ברה"מ עד־כה, כי סירובה של וואשינגטון לכלול את 72 ראשי החץ הגרעיניים לטילי הפרשינג שבמערב־גרמניה בהסכם לפיקוח על הנשק – מהווה מכשול ראשון במעלה לחתימת הסכם בנושא זה.

עתה הכיר גראסימוב, כי בנאום על יחסי מזרח־מערב שהשמיע הנשיא רייגן בלוס אנג'לס, הוא לא אמר בלשון ברורה, כי ארה"ב אכן תסכים לחיסולם של אותם 72 ראשי החץ.

התנאים

(סוף מעמוד 1)

אל־מרי מסכם.

שמעון פרס אמר עוד לאישים מהשטחים, שהוא רוחש כבוד למדיניות השלום של המלך חוסיין ולמאמציו לשילוב הפלסטינים במו"מ בעתיד.

בסיום הפגישה אמר סעיד כנעאן, כי הוא וחבריו רואים את אש"ף כנציגו הלגיטימי של הפלשתינים והם מקווים שהוא ייקח חלק במו"מ לצידה של משלחת ירדנית. האישים מהשטחים העלו בפגישה גם בעיות אקטואליות כמו שיווק תוצרת חקלאית מהשטחים לאירופה.

עוד העלו הנציגים הערבים בפגישה טענות נגד המדיניות הישראלית בשטחים, שלדעתם מקפחת אותם, והביעו התנגדות מיצירת אוטונומיה מינהלית של תושבי השטחים, שתבוא על חשבון פתרון מלא לבעיה הפלשתינית.

שמעון פרס קרא להם להשמיע את קולה של המנהיגות הפלשתינית המתונה למען ישמעו אותה בישראל.

מאמץ למנוע התנגשויות

(סוף מעמוד 1)

החליטה בישיבת חירום, שנציגיה בוועדת העירייה יפרשו מהקואליציה העירונית אם ייפסקו חילולי השבת. המפד"ל תארגן עצרת מחאה ולשבוע הבא תיפגש משלחת עם קולק. אתמול נפגשו אנשי סיעת מפא"י עם קולק בעניין זה.

המגעים בעירייה יימשכו גם הבוקר. אנשי סיעת ש"ס ייפגשו עם אנשי סיעת "ירושלים אחת" לדון במצב שנוצר. ראש הסיעה וסגן ראש העיר הרב ניסים זאב יסביר, כי המשך חילול השבת יוביל לפרישת ש"ס מהקואליציה העירונית.

תוצאות הפגישה יובאו לדיון במועצת חכמי התורה ביום ראשון. גם ח"כ דדי צוקר (ר"צ) ייפגש היום עם קולק, "כדי להזכיר לו מיהם בוחריו".

באגו"י פורסם אגו"י אמר אמש, כי המשך חילולי השבת יוביל למצב, שקולק לא יוכל לשלוט בעיר ויהיה צורך להקים ועדה קרואה.

מטה השכונות

מטה השכונות החליט אתמול לבטל את ההפגנה שתכננו ליד מאה שערים נגד כפייה דתית.

ההחלטה נתקבלה לאחר שבג"צ דחה את עתירת השכונות נגד המשטרה, על שלא אישרה להם להפגין במקום שרצו. בג"צ אימץ את החלטתו של מפקד משטרת ירושלים, שהתיר להם להפגין בקרבת מקום.

נתנ' פריסה, ממנהיגי האוהלים אמר אמש, כי הוחלט לבטל את ההפגנה מחשש לשפיכות דמים. "לאור העובדה שנציגות המדינה אפשרה לבג"צ שקיים נשק בישיבות, ומסורת ישראל לא עושה דבר בעניין, אני לא זה שאגרום לשפיכות דמים".

הלב

(סוף מעמוד 1)

גם את הכבד. אולם למרבה הצער הוברר כי הכבד אינו מתאים להשתלה בגופם של חולי כבד הממתינים להשתלה.

במכון להשתלות כבד בראשותו של ד"ר יגאל שם ממתינים זה כשנה לתורמים מתאימים כיוון שתקופה כה ארוכה לא נמצאו תורמים מתאימים, נאלצו חמישה חולי כבד לטוס למכון השתלות באנגליה ובארה"ב.

בין היוצאים גם דליה ברזילי, חולת כבד בתורה, שהמתינה בארץ במשך שנה ונאלצה לצאת לפני שבוע לפיטסבורג שבארה"ב, לאחר שחלה הדרדרות במצבה. נודע, כי דליה מאושפזת במכון להשתלות בפיטסבורג, היא עברה בימים האחרונים בדיקות, וממתינה לתורה.

בית אבות גאולה בע"מ

★ לפנסיונרים בגיל הזהב.
★ לעצמאים ותשושים.
★ השגחה רפואית 24 שעות ביממה.
★ עזרה ברחיצה ובאכילה.

כשר – מקום יפה ומטופח
בת־ים רח' בן גוריון 51 03־861144
סניף בגבעתיים
רח' רמב"ם 29 03־313846

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
הסתדרות עובדי המדינה בישראל
המרכז

המזכירות הארצית של הסתדרות עובדי המדינה

מודיעה כי:

כל גימלאי/ת שרמת הגימלה בעבור חודש אוגוסט מחושבת על פי אחת הדרגות הנמוכות מדרגה ל"ז אחיד (עד 5 מח"ר טכנאים וכד') זכאי/ת שרמת הגימלה תחושב מבסיס רמת שכר (כולל תוספות קבועות), למעט רכבי ותק, לא נמוכה מ־525 ש"ח (מ־1.4.87).
גימלאי/ת משירות המדינה בדרגות הנ"ל, המבקש/ת לוודא אם רמת הגימלה תוקנה בהתאם, יכול/ה לשלוח לפי הכתובת:
הסתדרות עובדי המדינה, רח' ארלוזורוב 93 תל־אביב, מיקוד 61000.
את צילום תלוש הגימלה האחרון מחודש אוגוסט ואילך, ויקבל תשובה ו/או הטיפול הדרוש להשגת זכויותיו.

בברכה,
המזכירות הארצית
הסתדרות עובדי המדינה

אלמקס משחת השיניים במניעת עששת · יעילה פי 3

תורנות בתי מרקחת ליום ששי 28.8/87
תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 237326
בעיין חיים – סניף צהלה, שד' ירושלים 98 – יפו – 822986
ירושלים
איראל – מרכז מסחרי ק. יובל – 415081
חיפה
הנשיא – שד' הנשיא 33 – 333312
פתח־תקוה
גב"א – חפץ חיים 6 – 910541
בני־ברק – רמת־גן
רבה – ז'בוטינסקי 65 רמת־גן – 7514483
בת־ים – חולון
עצמאות – בלפור 75 בת־ים – 865583
רחובות
כללית – בני משה – 452381
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
קופ"ח – בן גוריון 45 כפר־סבא
תורניות בתי מרקחת ליום שבת 29.8.87
תל־אביב
בס – פרישמן 66 – 237326
יזהר – אצ"ל 52, שכונת התקוה – 378403
בס – פרישמן 66 – 237326
מוצ"ש
יזהר – אצל 52, שכונת התקוה – 378403 – מוצ"ש
ירושלים
מרקחת רוממה – הכב' 28 – 523191
מורה – דרך בית לחם 82 – 717531
מוצ"ש
חיפה
ירס – חורב 53 – 252214
פתח־תקוה
כיני פארם – ספרינצק 20 – 9321067
בני־ברק – רמת־גן
רש"י – רש"י 13 רמת־גן, 7510971
בת־ים – חולון
קופת חולים – עין יהב 4 חולון – 884854
רחובות
כללית – בני משה – 452381
רעננה – כפר־סבא – הוד השרון
סופר פארם – אוסטרובסקי 3 כפר־סבא
מרכז גולן – אחוזה 198 רעננה – מוצ"ש
+ מידעון

אלמקס

אנו משתתפים באבלה של המשפחה
עם פטירתו של

הרי רייזמן ז"ל

לשעבר מנהל משרדנו בלונדון,
ידיד מסור לתפקידיו

הנהלת המשביר המרכזי בע"מ

„אנחנו קצת בלחץ" – אומרים בצפון לאחר ירי הקטיושות

שלושה טילי קטיושה בקוטר 107 מ"מ נחתו בגליל – לא היו נפגעים

מאת סופר „דבר"

שלושה טילי קטיושה בקוטר 107 מ"מ שנורו מחוץ לאיזור הבטחון, נפלו אתמול סמוך לשעה 9 בבוקר בגליל. לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.

הדי ההתפוצצויות נשמעו היטב בישובים. התושבים בגליל סיפרו: „שמענו את הפיצוצים. לא ידענו מה זה, אבל לא פחדנו". אחרים לא התביישו לומר שההרגשה קשה. אחד מהם אמר: „אנחנו קצת בלחץ אף פעם אינך יכול לדעת מאיפה זה בא. זו בעיה שאי אפשר להתגבר עליה".

יו"ר ועד ראשי ישובי קו-העימות וראש המועצה המקומית מטולה יוסי גולדברג אמר אתמול, כי ראשי הרשויות בצפון יתכנסו בהקדם כדי להחליט כיצד להתמודד עם הבעיות החדשות באיזור.

„מה עוד צריך להתרחש בישובי הגבול כדי שהממשלה תחליט לסייע לפתרון המצוקה הכספית שלנו. אם בימים הקרובים לא יתנו את הדעת על כך, אני צופה שתחול נסיגה מבחינת ההיערכות האזרחית", אמר יוסי גולדברג.

זמן מה לאחר נפילות הקטיושות ביקר במקום אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד. אלוף הפיקוד אמר, כי מצא את התושבים ברוח איתנה. למרות זאת הובעה בפניו דאגה מפני הבעיה הכלכלית – חברתית באיזור.

כמה פגזי מרגמה נורו אתמול סמוך לשעה 1 אחה"צ לעבר איזור הבטחון, מצפון לכפר קנטרה שבגזרה המרכזית בדרום לבנון. לא היו נפגעים ולא נגרם כל נזק. הושבה אש לעבר מקור הירי של המחבלים.

אפשר להימנע ממחלת האייד"ס – יסבירו המחנכים לתלמידי בתיה"ס

יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

הנהלת משרד החינוך תקדיש היום את ישיבתה השבועית לדיון בנושא האיידס. בפני ההנהלה יופיעו רופאים ומחנכים, שכבר התנסו בהעברת הנושא בבתי הספר ובהשתלמויות מורים.

מנכ"ל משרד החינוך ד"ר שמשון שושני שלח לקראת סוף שנת הלימודים החולפת הנחיות לבתי הספר כיצד למנוע הידבקות במחלה. התפישה שתנחה את מערכת החינוך בטיפולה בנושא: איידס היא בעיה בריאותית, שאפשר למנוע הידבקות בה ויש לפעול להפחתת החרדה ממנה.

שילוב ההומור כמרכיב בהוראה ובחינוך הוא בין החידושים המוצעים למורים לקראת שנת הלימודים הקרובה. בית הספר לעובדי הוראה יפתח קורס למורים, העוסק בהיבטים הפילוסופיים של ההומור הצחוק ומקומם בחינוך ובהוראה.

מכון לאומי לטיפוח תרבות הדיבור, הקריאה והכתיבה יוקם השנה בשיתוף האוניברסיטאות, זאת במסגרת פעולתו של שר החינוך יצחק נבון לשיפור רמת הדיבור, הקריאה והכתיבה. מומחי המכון יתבקשו לקבוע דפוסי התנהגות לשונית תקינה.

עם פתיחת שנת הלימודים ייכנסו לתוקפן הנחיות מנכ"ל משרד החינוך, האוסרות על תלמידים להחזיק ברשותם סכינים קפיציות. זאת במסגרת המלחמה באלימות ולאחר שבשנה שעברה אירעו מקרים טראגיים כתוצאה משימוש בסכינים אלו. הורים יישאו באחריות לילדיהם, המעורבים בפעולות אלימות.

בעקבות הסדר מיוחד בין שר החינוך וראש אכ"א אלוף מתן וילנאי יוכלו צעירים מאזורי פיתוח להמשיך בלימודים טכנולוגיים ולדחות בשנה את גיוסם לצה"ל, עד להשלמת הסמכתם כטכנאים. בכך תתאפשר הרחבת ההשכלה הטכנולוגית של צעירים אלה, שיוכלו לשרת בצה"ל בתחומים המקצועיים אליהם הוסמכו. מדובר במקצועות אלקטרוניקה, חשמל, מכשור ובקרה ומכונאות.

הסתדרות המורים העל-יסודיים בהסתדרות המורים בראשות רב רונן הודיעה אתמול, שתשבית שלושה בתי ספר מקצועיים המוחזקים על ידי משרד העבודה, אם לא יוחזרו לעבודתם 50 מורים מפוטרים. מדובר בבית ספר אורט, אונים ומרכז ספיר.

שלוש וחצי שנות מאסר לנערים מהגדה שהשליכו בקבוק תבערה על אוטובוס

(עע). – בית המשפט הצבאי בשכם גזר אתמול שלוש וחצי שנות מאסר בפועל על שני נערים בני 15 ממחנה הפליטים עין בית עילמא, שהורשעו בהשלכת בקבוקי תבערה לעבר אוטובוס ישראלי ובידוי אבנים על כלי רכב ישראלים וצבאיים.

נשיא בית המשפט הצבאי בשכם סא"ל יהושע לוי ציין בעת מתן גזר הדין, כי חל גידול במעשי הפעילות החבלנית העויינת והפרות הסדר על-ידי צעירים, והדבר הפך לתופעה.

שני הנערים בני ה-15 הצטרפו בסוף השנה שעברה לארגון „פתח" אליו גויסו על-ידי הודתו של אחד מהם. הם השליכו בקבוק תבערה לעבר אוטובוס ישראלי, שעה שחלף סמוך לפתחו של מחנה הפליטים על עין בית עילמא.

כמו כן, במסגרת חברותם בארגון, יידו אבנים לעבר כלי רכב ישראלים וצבאיים, הניחו מחסומי אבנים וצמיגים בכביש טול כרם והניפו דגל אש"ף.

נמסר, כי בית המשפט הצבאי בשכם האריך באותו בוקר את מעצרו של אחמד עבד אל רזק חגי מבית פוריק, הנאשם במעורבות ברציחתם של ראש עיריית שכם לשעבר זאפר אל מצרי, האזרח הישראלי אלבהם בוכרים ואיש משמר הגבול ג'מיל פארס.

חגי נעצר ב-25 במאי השנה, עם מעצרם של שאר חמש חברי חוליית החזית העממית משכם כבר הארץ.

„כמעט התנגשות" בין מטוס אמריקאי לסובייטי ב„קנדי"

מוסקווה (עיר ועיצ). – ברה"מ הודיעה אתמול כי מטוס קרב של חיל האוויר האמריקאי סיכן מטוס נוסעים של חברת „אירופלוט" הסובייטית, במוסו מלו ב„נתיב התנגשות" בקרבת נמל-התעופה הבין-לאומי על שם קנדי בניו-יורק.

דובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב אמר בתדרוך לעתונאים במוסקווה, כי ברה"מ הגישה לארה"ב מחאה על התקרית.

הוא סיפר כי מטוס הנוסעים שהגיע בטיסה ממוסקווה התקרב לנמל התעופה „קנדי" ביום א', כאשר אנשי הצוות הבחינו במטוס הקרב שטס ישירות לעברם באותו הגובה ממש שבו טס מטוסם.

„ברגע אחרון פנה מטוס הקרב שמאלה במהירות גדולה ועבר על פני מטוס הנוסעים במרחק שלא עלה על 50 עד 100 מטר", אמר גראסימוב בהוסיפו, כי „הנוסעים היו עדים לתמרון מסוכן זה".

גראסימוב הוסיף ואמר בתדריך, כי ברה"מ מצפה לכך שארה"ב תנקוט צעדים נאותים להבטחת בטחונם של מטוסי „אירופלוט" בתחום האוויר האמריקאי.

תגיד לממשלה שאתה רוצה לשלם פחות בעד נסיעה בין-עירונית ב"אגד"

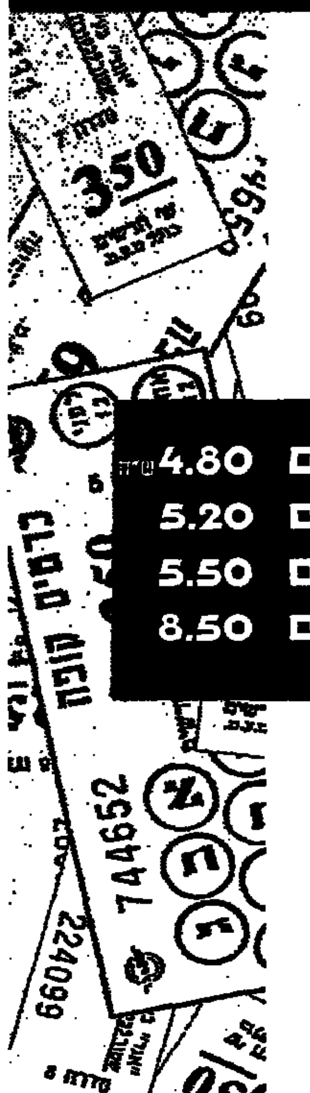

גם היום, נסיעה באוטובוס בין-עירוני של "אגד" זולה בהרבה ממחיר נסיעה דומה ברוב ארצות העולם. אבל הודות ליעילות הגבוהה של "אגד" היא היתה יכולה להיות עוד יותר זולה.

כל מה שצריך הוא להתאים את תעריפי הנסיעה למשך הנסיעה ולאורכה בפועל ולא לכפוף אותם לשיקולים אחרים, שאינם שייכים לעניין.

"אגד" ממחיש, במבצע מיוחד, את האפשרות הזאת. עד סוף חודש ספטמבר (כולל ראש השנה), קבענו מחירי נסיעות מוזלים בקווים בין-עירוניים ישירים ראשיים (בכיוון אחד):

ירושלים	– לתל-אביב	2.50 ש"ח	במקום	4.80 ש"ח
חיפה	– לתל-אביב	3.50	במקום	5.20
באר-שבע	– לתל-אביב	3.50	במקום	5.50
ירושלים	– לחיפה	6.00	במקום	8.50

אם תשתכנע הממשלה, שכך נכון יותר לקבוע את מחירי הנסיעה – הוזלות אלה יכולות ליהפך לדבר של קבע, לא רק בראש השנה, אלא לאורך השנה כולה, לאורך שנים רבות.

מפגין פצוע, מוטל על הקרקע לאחר שנורה בידי המשטרה במאנילה במהלך הפגנות נגד העלאת מחיר הדלק (צילום: אי.פי)

פקיד לשעבר במינהל האזרחי ביו"ש חשוד בקבלת שוחד

(עע) – תושב רמאללה בן 38, ששימש עד לאחרונה בתפקיד עוזר לקמיט התחבורה ביהודה ושומרון ולפני כן כעוזר הראשי למפקח על התעבורה נעצר אתמול ל-11 ימים בפקודת בית משפט השלום בתל-אביב בחשד של קבלת שוחד.

בא כוח המשטרה רב פקד אלי לוי אמר, כי החשוד עזאם גרייב היה אחראי במסגרת תפקידו על פיקוח ובקרה על חברות האוטובוסים לקיום תנאי ההיתר שניתן להם. כן היה מטפל בבקשות לחידוש משק הרכב ולעתים קרובות מילא את מקומו של המפקח על התעבורה, שאף האציל לו מסמכויותיו.

מגוון תפקידים זה, טען באיכוח המשטרה, הקנה לחשוד עוצמה רבה והוא ניצל עוצמה זו לקבלת שוחד ממספר חברות אוטובוסים. בתמורה הוא הוציא היתרי נסיעה מיוחדים, שלא על-פי הנהלים המקובלים ביהודה ושומרון.

האיל והחקירה רק בראשיתה והיא מסתעפת למספר רב של מעורבים תושבי השטחים שטרם נחקרו, יש חשש שאם החשוד לא ייעצר, הוא יפעיל עליהם לחצים להדיחה בחקירה ולתיאום עמדות – אמר באיכוח המשטרה וביקש את מעצרו ל-11 ימים.

סניגורו של החשוד עו"ד רונן טען, כי אין טעם במעצר שכן החשוד מסר כבר את גרסתו.

אמצעי התקשורת של הודו מתכננים סדרת תוכניות על הישגי חקלאות ישראל

מאת דויד מרשיוב, סופר „דבר" לענייני חקלאות.

משלחת של אנשי רדיו, טלוויזיה ועתונות, וכן חקלאים מאיזור בומבי בהודו מעוניינת לבקר בישראל ולהפיק כמה תוכניות טלוויזיה על השגי החקלאות בישראל כגון, שימוש יעיל במים, הישגים בגידולים חקלאיים, השבחת זנים ועוד, כדי להקרינם בהודו. כן מעוניינת הקבוצה להפיק תוכנית על שיתוף המעלה החקלאי עם ישראל.

במשרד החקלאות בישראל התקבל בימים אלה מכתב מהקונסוליה הישראלית בבומבי בו היא מודיעה על כוונת המשלחת לבקר בישראל ולשהות בה שבועיים ימים.

משרד החקלאות השיב בחיוב לפנייה זו ופנה אל הקונסוליה הישראלית בבומבי, כדי לתאם את הביקור בישראל.

יהודי צרפת זועמים על הזמנת לה-פן לוועידת השמרנים בבריטניה

מאת סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – בקהילה היהודית בצרפת שורר זעם רב על הזמנתו של מנהיג החזית הלאומית הניאו-פשיסטית ז'אן מרי לה פן להשתתף בוועידה השנתית של המפלגה השמרנית הבריטית באוקטובר.

עיקר הזעם נובע מזהותו של המזמין, סר אלפרד שרמן, דמות יהודית בכירה, שהתגורר בעבר בישראל ואח"כ שימש ככתב „הארץ" בלונדון. היום הוא ממנהיגי האגף הימני הקיצוני של המפלגה השמרנית. שרמן פגש את לה פן בפריז ואמר עליו ש„דעותיו סבירות למדי", הוא „אינטליגנטי ומתורבת היטב" ו„אינו אנטישמי". מכל מקום, טען עוד, „יש לשמוע מה בפיו של מי שעשוי להיות נשיא צרפת".

הזמנת לה פן עוררה מחאות גם בתוך המפלגה השמרנית ומנהיגים ב„לייבור" קראו לאסור על בואו לאנגליה. בפריז שאל נשיא הקהילה עורך הדין תיאו קליין: מה היו אומרים המארגנים אילו הזמנו לצרפת את מנהיגי ה„נשיונל הפרונט" הפשיסטי הבריטי.

משמר-הגבול התפרס ליד כפר מסעדה

מאת יוסי ליבוביץ, סופר „דבר"

פלוגה של משמר-הגבול התפרסה בימים אלה בסמוך לכפר הדרוזי מסעדה שברמת-הגולן, במטרה לאכוף את החוק, הסדר והבטחון בכפרים הדרוזים בגולן.

הפלוגה החדשה התפרסה על-פי פקודה שהוציא מפכ"ל המשטרה רב-ניצב דוד קראוס בעקבות מהומות והפרות סדר שהיו באחרונה בכפרי הדרוזים בגולן. הפלוגה, שתתגבר את נקודת המשטרה בכפר תעסוק בעיקר בבדיקות מקיפות בכלי-רכב הנעים בכבישי הגולן, במניעת המשך הבניה הבלתי-חוקית, במניעת נטיעת עצים על קרקעות המדינה ובפיזור הפגנות אם יהיו כאלה.

משפט הטייס רוסט ייפתח במוסקווה ב-2 בספטמבר

אם יימצא אשם הוא צפוי ל-10 שנות מאסר

מוסקבה (ע"צ). – משפטו של הצעיר המערב-גרמני מתיאס רוסט, אשר נחת ב-28 במאי בכיכר האדומה במוסקווה, ייפתח ב-2 בספטמבר ויימשך שלושה ימים, הודיע אתמול דובר רשמי במוסקבה.

עשרים וחמישה עתונאים זרים יורשו לעקוב אחרי מהלך המשפט, אשר יתנהל בבניין בית-המשפט העליון של ברה"מ, במרכז מוסקווה – הודיע דובר משרד החוץ הסובייטי, גנאדי גראסימוב.

לא תותר כניסה לאולם בית-המשפט לצוותי טלוויזיה, אולם צלמים יורשו לצלם במשך חמש עד שבע דקות, לפני פתיחת המשפט.

מתיאס רוסט בן ה-19, כלוא בינתיים בבית-הכלא „לפורטובו" במוסקווה, מואשם בחדירה בלתי חוקית לתחומי ברה"מ, בהפרת חוקי טיס בין-לאומיים וב„חוליגניות חמורה". אם יימצא אשם, הוא צפוי לעונש מאסר עד 10 שנים.

נוסע מובל בריקשה, טובל במים ברחוב בכלכותה, הודו, אותה פקד שיטפון (צילום: אי.פי)

ניתוח לאחר המוות בפאריס ל-2 אסירים שמתו מסמים שסיפק אזרח ישראלי

מאת גדעון קרץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – בית-משפט בפאריס הורה על ביצוע ניתוח שלאחר המוות בגופותיהם של שני האסירים אשר מתו, על פי החשד, כתוצאה ממנות הרואין שסיפק להם אזרח ישראלי – מוחמד סעדי, בן שלושים ושלוש, שעל פי המסמכים שברשותו נולד בבית החולים „אסף הרופא" בלוד.

מוחמד סעדי נעצר בשלושה-עשר באוגוסט על-ידי מפקח משטרה, שמצא ברשותו שקית עם חמישה גרם של אבקת הרואין שאותה ניסה למכור. התברר, כי הוא ביצע נסיעות רבות לחו"ל, בעיקר להולנד. סעדי טען כי אינו סוחר סמים אלא נרקומן המוכר חלק מן המלאי שברשותו כדי לממן לעצמו מנות נוספות. חקירתו נמשכה בשעות היום, ובשעות הלילה הוא הועבר לבית-המעצר. בששה-עשר באוגוסט בערב הובא לבית המעצר סמואל לבלאן, בן תשע עשרה, שנתפס על חם בנסיון גניבה. למחרת בבוקר הוא נמצא מת, והדיאגנוזה היא: עודף סמים. תחילה חשבו החוקרים כי לבלאן עצמו הכניס את הסם לבית המעצר. השומרים הודו, כי הם מבצעים בדיקה שטחית בלבד על גוף העציר, ומורים להם גם להפשיל את מכנסיהם ולהתכופף קדימה, כדי לבדוק אם אין מבריחים סם בפי הטבעת, אבל בגלל פחד האיידס אין נוגעים בהם ואין ברשותם מכשירי שיקוף כדי לבדוק אם הסם אינו מוברח בקיבה.

סעדי הועבר לכלא סנטה. למחרת מאבד אחד מחבריו לתא, מוחמד טומי את הכרתו – הוא מועבר לבית חולים שם יתעורר רק כעבור שתים עשרה שעות. בינתיים, החליטו שלטונות הכלא להעביר את שוכני התא לתאים אחרים. סעדי מתא בקומה הראשונה לשניה. למחרת מאבד חברו לתא החדש מוקראן גומידי את הכרתו ונפטר. רק אז קישרו החוקרים בין שלושת המקרים וסעדי האשם בהברחת סמים לבית הכלא ובחוסר עזרה לאנשים בסכנה. עתה עורכים בדיקות דם ושתן לנפטרים ולעציר שניצל, כדי להשוות את התוצאות לסם שנמצא ברשותו. סעדי עצמו טוען ש„מצפונו נקי". מסעו הקטלני של מוחמד סעדי בתוך מערכת בתי הסוהר הצרפתית עורר הדים רבים בצרפת בגלל חשיפת הקלות שבהברחת סמים לכלא. ראש עירית גנטר, שם גר סמואל לבלאן עורר את הפרשה כששיגר מברק לשר המשפטים הצרפתי ותבע לחשוף את נסיבות מותו של הצעיר.

מתיחות ביחסי צרפת עם אוסטרליה וניו-זילנד לקראת המשאל על עצמאות קלדוניה

מאת גדעון קרץ, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – המתיחות הגוברת בקלדוניה החדשה לקראת משאל העם על עצמאות האי בשלושה עשר בספטמבר, הביאה למשבר חריף ביחסי צרפת עם אוסטרליה וניו-זילנד ולחיכוכים בתוך הממשל הצרפתי בין הנשיא מיטראן לראש הממשלה שיראק.

שיראק האשים את אוסטרליה וניו-זילנד בכך שהן מנסות „לערער את הנוכחות הצרפתית באיזור". הוא האשים מדינות אלה כ„צביעות מזעזעת גם אם היא אופיינית במקצת לאנגלו-סאכסים" והזכיר להן את טיפולן בילידים האבוריגינלים של ארצותיהם השונה מזה שמעניקה צרפת לתושבי קלדוניה החדשה.

הילידים הקנאקים מהווים ארבעים ושלושה אחוזים מתוך אוכלוסיה של מאה וארבעים אלף איש. השאר הם מתיישבים צרפתים ומן המזרח הרחוק. ראש ממשלת ניו-זילנד דוד לנג הגיב בחריפות ואמר שצרפת מנהלת מדיניות של דיכוי עיוור כלפי העם הקנאקי". ממשלת אוסטרליה אמרה כי האשמות צרפת הן „חסרות הגיון" וכי אוסטרליה אינה מעוניינת בסילוקה של צרפת מן האזור. הנשיא מיטראן מתח ביקורת על דיכוי אלים על-ידי המשטרה של הפגנה שקטה של תומכי העצמאות בשבת האחרונה אשר הוכו כשהם יושבים על הארץ. האירועים צולמו על ידי הטלוויזיה האוסטרלית ועוררו התרגשות בפאריס.

הימין הזכיר לו את פרשת הפיגוע בספינת התנועה האקולוגית וכי בתקופתו נפלו קרבנות בדיכוי הפגנות בקלדוניה החדשה. אתמול נעצרו שמונה ממנהיגי התומכים בעצמאות, אך הפגנה בלתי חוקית של כמה מאות איש התפזרה בשקט. השרה הצרפתית לענייני העולם הפרנקופוני לוסט מישו שברי אמרה כי הפגנה בשבת היתה „פעולה שהוכנה על-ידי אוסטרליה".

לוינסקי מכחיש ההחלטה לצמצום השליטה בבל"ל

כל השמועות והידיעות בדבר החלטה כלשהיא לצמצום שליטתה של חברת אוצר התיישבות היהודים בבל"ל ל-26 אחוז בלבד הן חסרות שחר – מסר אתמול יו"ר מועצת אוצר התיישבות היהודים, עקיבא לוינסקי.

לוינסקי הוסיף, כי סוגיית השליטה בבנקים הציבוריים נמצאת עתה, בראשיתם של דיונים במדינה והתאמת דרכי השליטה אשר נקבעו לפני עשרות שנים, טרם הקמת מדינת ישראל, לתנאים העכשוויים יהיו נושא לדיון יסודי ורציני בחודשים הקרובים.

סופר „דבר" מעיר: הצעה לשליטה של 26% של אוה"ה. הועלתה לדיון, אך לא נתקבלה החלטה. גם לא הובעה התנגדות להצעה. מכאן, שהיתה הבנה או הסכמה של שתיקה להצעה.

המקור לידיעה עומד על דעתו כי ההצעה שהועלתה על ידו לא נתקלה בהתנגדות ולא הוסרה מסדר היום.

כך, יש שחר לידיעה אף כי לא היתה החלטה פורמלית.

יחידת קומנדו-ימי של ארה"ב הגיעה למפרץ

וואשינגטון (עיר).– נחתת גדולה של הצי האמריקאי נכנסה אתמול למימי המפרץ הפרסי, כשהיא נושאת בתוכה שתי שולות-מוקשים קטנות ומספר סירות מנוע מהירות, המשמשות יחידות-קומנדו ימי מעלה – על כך מסרו פקידי הפנטאגון.

עם בואה של הנחתת „סט. לואיס", בת 10,000 טונות, עלה ל-11 מספרן של אניות הצי האמריקאי, שעל הימצאותן במפרץ הפרסי הודיע הפנטאגון. כאמור הובילה ה„סט. לואיס" שתי סירות מנוע מהירות המשמשות את יחידת העילית של ה„סילס" כל אחד מ-1,500 אנשיה של יחידה זו עובר אימונים כצנחן, כצולל ומומחה חבלה. נוסף על כך הם עוברים אימונים של כיוון, והסתננות ואף לומדים שפות זרות.

בהתחשב על איומים שהושמעו מצד איראן בדבר מעשי טרור, מיקוש וכן מה שהוגדר כ„מידע מסווג" – הודיע הפנטאגון שיש בדעתו להתחיל לשלם מיד „שכר סיכון מיידי" לכעשרת אלפים אנשי השירותים המזוינים האמריקאים שבאזור המפרץ הפרסי.

מינהלת הסדר הסיוע לחקלאים – החל מיום א'

מאת דוד מרשיוב, סופר „דבר" לענייני חקלאות

ביום א' תתחיל לפעול מינהלת ההסדר ליישום מסקנות ועדת רביד והמלצות ועדת הבנקים של הכנסת לשיקום מצבם הכלכלי הקשה של החקלאים – כך אמר מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס בפגישה שהתקיימה אתמול בלשכתו בירושלים עם מטה המאבק של החקלאים.

באשר לתביעה בדבר מתן ערבות מדינה לפריסת חובות החקלאים אמר פרס, כי לאחר ההכרעה בנושא מטוס הלביא, הוא ימשיך לטפל בנושא זה ויביא הנושא לדיון בממשלה.

נציגי המתיישבים קבלו בפגישה על הסחבת ביישום מסקנות ועדת רביד וביצוע המלצות אחרות של הממשלה הנוגעות למגזר החקלאי. הדוברים תבעו, כי יוחל מיד ביישום ההסדר בישובי רמת הגולן, הגליל העליון, בקעת הירדן וקווי העימות.

הדוברים הטעימו, כי הבנקים דורשים ערבות מדינה לפריסת החובות, ויש לתת ערבות זו כדי שאפשר יהיה לפעול לשיקום המגזר החקלאי. כמו כן תבעו החקלאים מחיקת חובות בסכום כולל של 800 מיליון ש"ח.

מדובר בפריסת חובות בהיקף של 1.4 מיליארד ש"ח אולם ערבות המדינה דרושה רק כדי מחצית מסכום זה.

هكذا من الأصل

שר ההגנה של מצרים בראיון ל"אל מוסאוואר":

181 מיליארד דולאר נתנו מדינות הנפט לעיראק מאז תחילת המלחמה

קאהיר (א.פ.).- מדינות הנפט הערביות העניקו עד כה לעיראק 181 מיליארד דולאר למימון מלחמתה באיראן ומנעו ממנה קשות בהתפתחותה הכלכלית הן - אמר שר ההגנה של מצרים עבד אל חאלים אבו גזאלה בראיון הרואה אור היום ב"אל מוסאוואר" הקהירי. לדבריו העניקה מצרים עצמה לעיראק כלי נשק, תחמושת וחלפים "בלא כל שאלות או הגבלות ועל חשבון העתודות האסטרטגיות של הכוחות המזוינים המצריים".

אבו גזאלה אמר להלן כי המשך מלחמת המפרץ מוכיחה כי לאיראן ולישראל מטרות משותפות: שחיקת המשאבים הערביים ודחיקת השאלה הפלשתינית למעמד משני בזירה הבין־לאומית. "מלחמת המפרץ הביאה לכלל מימוש את שאיפותיהן של שתי מעצמות העל", אמר השר להלן. "היא בלמה את ההתפתחות הכלכלית של מדינות הנפט הערביות; באשר 90 אחוז מרווחי הנפט מוצאים על המלחמה."

כאמור, העריך אבו גזאלה את כלל הסיוע של מדינות הנפט לעיראק ב־181 מיליארד דולאר. "סכום אסטרונומי", הוא אמר. "ניתן לשער איזו משמעות יכולה היתה להיות ל־181 מיליארד דולאר אלה אילו הוצאו על פיתוח ערבי."

דיפלומאטים מערביים מעריכים את היקף סיועה של מצרים לבדה לעיראק ביותר ממיליארד דולאר.

אבו גזאלה לא נקב בסכומים אך אמר, כי סיועה של מצרים לעיראק היה גם בתחומים לא צבאיים. בין היתר הוא ציין, כי כוח אדם אזרחי מצרי "תמך בכלכלתה של עיראק כדי לחזק את חזית הבית שלה". לדבריו מועסקים גם היום כ־2 מיליון מצרים בעיראק.

לאחרונה תובעת מצרים מעיראק תשלום עבור כלי נשק שסיפקה לה, אבל אבו גזאלה הדגיש שהציפיה לרווח אינה המניע שמאחורי מכירת הנשק לעיראק. "אחרת, מדוע שלא נמכור לאיראן?", הוא שאל. "איראן היתה ועודה מוכנה לשלם 3 מיליון דולאר עבור הטנק שאנחנו מוכרים לעיראק תמורת מיליון דולאר בלבד".

בהתייחסו ליחסי הכוחות במלחמת המפרץ אמר אבו גזאלה, כי לעיראק יתרון של יותר מ־4 ל־1 במטוסים ובטנקים, אך שאיראן יכולה להציב מספר רב יותר של חיילים בשדה המערכה. לדבריו לרשות עיראק 5,000 טנקים ו־400 מטוסי קרב, לעומת 700 טנקים וקצת למעלה מ־80 מטוסי קרב שיש לאיראן.

אבו גזאלה קבל על היעדר שיתוף פעולה צבאי במדינות המפרץ הערביות לנוכח האיום האיראני. לדבריו, "למדינות המפרץ יש נשק ויכולת צבאית כדי לבלום את איראן", אלא שמידת שיתוף הפעולה הזעומה שביניהן עומדת להן למכשול.

מפגינים נבלמו ביריות כשניסו לפרוץ לבנק המרכזי של לבנון

ביירות (עי"ר וא.פ.). - חיילים סורים ולבנונים פיזרו אתמול מאות מפגינים שניסו לפרוץ לתוך הבנק המרכזי של לבנון במערב ביירות תוך קריאות: "אנו רעבים!" ו"הניחו לנו לאכול". ההפגנה נערכה עם היוודע דבר הידרדרותה של הלירה הלבנונית לשפל חסר תקדים - 300 לירות לדולאר.

ענן של עשן שחור היתמר מעל לגגות ביירות מערימות של צמיגים שהוצתו באזור המסחרי של העיר. "אנשים פרצו למספר חנויות של חלפני כספים", מסר עד ראיה. "הם ניפצו חלונות ושברו רהיטי משרד". מן המשטרה נמסר כי אלפי דולארים נגנבו מהחנויות במהלך המהומה.

הלירה הלבנונית, שהיתה בעבר המטבע החזק ביותר במזרח־התיכון, איבדה מאז ראשית השנה 71 אחוז מערכה, והבנק המרכזי נמנע אתמול מלפרסם את שערה, בנסיון לשים קץ לספסרות.

מקורות בנקאיים אמרו כי הלירה נסחרה בשוק השחור על־פי שער לא רשמי של 270–280 לירות לדולאר, לעומת מחיר הנעילה הרשמי של יום רביעי 286–288.

אתמול נודע כי שר האוצר בפועל של לבנון ג'וזף אל־האשם הודיע לבנק המרכזי, כי הממשלה איננה יכולה עוד להרשות לעצמה לסבסד את הדלק. תחנות השידור המקומיות מסרו לעומת זאת, כי הסובסידיות לדלק תעשייתי ולחיטה יינתנו גם להבא.

לשמועות בדבר ביטול הסובסידיות הצפוי היה, ככל הנראה, חלק בהתעוררות לזעמם של המוני המפגינים. על־פי ההערכות עלה השנה המחיר של מוצרי צריכה בסיסיים רבים בכ־300 אחוז, בעיקר בשל ירידת ערך הלירה, משום שלבנון מיבאת כ־80 אחוז מצרכיה היומיומיים.

בנקאים מייחסים את ההידרדרות הבלתי פוסקת של הלירה לקפאון הפוליטי השורר בלבנון עם היכנס מלחמת האזרחים לשנתה ה־12.

המשבר הכלכלי המעמיק הולך הניע בחודש שעבר את ראש הממשלה בפועל סאלים חוס להציע למכור חלק חמישי מעתודות הזהב של המדינה. "עברו עלינו 12 שנים של מלחמה – מלחמה של שקרים ושוד מצד מנהיגים, הדורשים מאיתנו להשאר שלווים וסבלניים", אמר אתמול פועל ממודמר, אב ל־13 ילדים.

דיפלומט מערבי העריך אתמול כי לנוכח המצב הכלכלי החמור נרחקה סכנת החסיפה במערב ביירות למקום השני אחרי סכנת התגברות הפשיעה הצפויה כתוצאה מרעב ועוני.

10,000 שחורים פוטרו בדרוא"פ לאחר שסרבו לשוב לעבודתם במכרות הפחם

יוהנסבורג (א.פ.) חברת הכרייה הגדולה ביותר בדרום־אפריקה פיטרה אתמול 10,000 כורים שסרבו לשוב לעבודה לאחר שהאיגוד המייצג אותם דחה את הצעת הפשרה של החברות. ההצעה, שכללה תוספות סיכון ומענקי פטירה אך לא תוספות שכר מעל להצעתן המקורית של החברות, הועמדה להצבעה ביום ד' ונדחתה ברוב מוחץ.

אתמול הודיעה פדרציית העובדים השחורים, הגוף הגדול במדינה שבו מאוחדים עובדים שחורים, כי הוא עוסק עתה בארגונה של שביתת הזדהות כלל־ארצית להבעת סולידאריות עם מאבקם של הכורים.

אתמול נכנסה השביתה ליומה ה־18. באחד המכרות של חברת הכרייה "אנגלו אמריקן" מקיימים 3000 כורים שביתת שבת, במנהרת הכרייה העמוקה ביותר בעולם. לדברי איגוד הכורים אילצו אנשי הבטחון של החברה את הכורים לרדת אל המנהרה באיומי רובים כדי לחדש בה את העבודה.

דחיית הצעת חברות הכרייה על־ידי השובתים הכניסה את המאבק למבוי סתום. אתמול הודיע [illegible] המקצועיים "קוסאטו", שאיגוד הכורים הלאומי הוא הגוף הגדול ביותר בו, על שורת צעדים שבכוונתו לנקוט כדי להגביר את הלחץ על המעסיקים. ג'יי נאידו, מזכירו הכללי של הקונגרס אמר כי אירגונו ישגר קריאה למנהיגי המדינות השכנות למנוע גיוסם של מפירי שביתה בתחומם, וכי איגודי עובדים בין־לאומיים התבקשו להורות לחבריהם שלא לטפל בפחם ובזהב דרום־אפריקאי המיובא אליהם.

האם קרוב שחרור מאנדלה?

ממשלת־דרום אפריקה שוקלת את שחרורו של גובן מבקי אחד ממקורביו של מנהיג "הקונגרס הלאומי האפריקאי" נלסון מאנדלה – צעד העשוי לבשר את שחרורו הקרוב של מאנדלה עצמו. [illegible] הנשיא פ.ו. בותה הודיע כי הוא ביקש את שר המשפטים לבדוק את מקרהו של גובן מבקי בן ה־77 שנידון למאסר עולם באשמת חבלה ביחד עם מאנדלה בשנת 1964.

עורכת דינו של מבקי, פריסקילה ג'אנה, ביקרה את מבקי ביום ו'. אתמול היא אמרה ביוהנסבורג: "משהו עומד להתרחש בקרוב, אבל איני יכולה לומר כה בדיוק. שמועות הגיעו אלי במשך כל השבוע". לדבריה היא מצאה אותו במצב שפיר, "עירני מאוד כדרכו אבל מבולבל מאוד בגלל כל הפרסומת".

הודעתו של בותה עוררה בקרב משקיפים רבים את ההכרה, כי הוא עשוי לשחרר את מבקי בלא [illegible] את הסיכול באלימות. אם־תתממש תחזיות יהיה בכך משום תקדים [illegible] לשחרור מאנדלה, [illegible] לחתום על מסמך מעין זה.

מנהיגי הכורים השובתים בדרום־אפריקה ובהם מזכ"ל אגוד הכורים הלאומי סיריל רמאפוזה (במרכז) מכריזים על דחיית הצעת חברות הכרייה על־ידי הכורים בהצבעה שנערכה שלשום. (צילום: א.פ.)

התגשמות חזון דיידאלוס. אב טיפוס המטוס הראשון המונע בכוח אדם, המכונה "נשר קל", בטיסת ניסוי בשמי מסצ'וסטס. את המטוס מפתחת מחלקת האווירונאוטיקה של המכון לטכנולוגיה של מסצ'וסטס לקראת הטסתו בסוף השנה בשמי כרתים במסגרת מבצע "דיידאלוס". (צילום: א.פ.)

חוקרת אוסטראלית מאשימה:

"חומר מונע הריון מוזרק במרמה לילדי קווינסלנד"

טאונסוויל, קווינסלנד (עי"ר).- צערות ילידות מדינת קווינסלנד שבאוסטראליה מקבלות בניגוד לרצונן זריקות של אמצעי מניעה, שאסור להפיצן על פי החוק – טוענת גוון דימאל־הול, תלמידת מחקר באוניברסיטה על־שם ג'יימס קוק שבטאונסוויל.

בדברים שנשאה ביום ד' בוועידה מדעית אמרה דימאל־הול, שהסם המזורק, "דפו־פרובדה", עלול לגרום לסוכרת ולעקרות. לדבריה מזורק הסם לנערות צעירות ואפילו לבנות 13.

דימאל־הול ציינה כי זריקות אלה ניתנות במסגרת ניסיון מכוון של ממשלת קווינסלנד להגביל את הילודה אצל הילידים. לדבריה מזריק הצוות הרפואי של ממשלת קווינסלנד לתלמידות בתי־ספר מבין הילידות את החומר האסור להפצה תוך כדי הטעייתן שכדובר בחיסון.

"הצוות הרפואי לא פונה כלל למשפחות, סיפרה החוקרת. הם מורים לילדות להסתדר בשורה, מזריקים את החומר וטוענים כי זה אינו אלא חיסון".

שיטה זו נפוצה, לדבריה, ביותר באזורים הצפוני, המרכזי והמזרחי של קווינסלנד. השיטה מקובלת גם באזורים אחרים של אוסטראליה, בעיקר במקומות נידחים.

"ילדת חזיר" סינית בת 9 שוקמה לחלוטין תוך 3 שנים

פקין (עי"ר). – ילדה סינית חיה שנים רבות בחברת חזירים, שתתה את חלבם, וחלה והשמיעה קולות נחרה וכאשר נתגלתה לבסוף בהיותה בת תשע שנים היתה התפתחותה השכלית כמו של ילדה בת שלוש – נכתב אתמול בעתון סיני.

ההורים של ואנג הסיאנגג גידלו אותה בדיר חזירים בשל "נסיבות משפחתיות מיוחדות" במחוז ליאונינג, מסר עתון מקומי, בלי לפרט.

"מגיל ינקה היתה בחברת החזירים. היא למדה לזחול כמו חזיר, חיקתה את התנהגותם, איבצה את הרגליהם, אכלה ושתתה בפיה, בלי להכתבש בידיה", סיפר העתון.

כאשר נתגלתה על־ידי השלטונות בהיותה בת תשע היא עברה טיפול מיוחד, וכיום כעבור שלוש שנים, פיתחה אישיות כמעט נורמלית.

כאשר התגלתה לראשונה לא ידעה ואנג להבדיל בין צבעים, לא היה לה מושג לגבי מספרים, לא ידעה להבדיל בין גבר ואשה והיתה מכונסת בתוך עצמה ללא אפשרות להתקרב לאנשים אחרים. "המומחים אמרו, כי הידע שלה הגיע לזה של ילדה בת שלוש", מסר העתון.

כיום מסוגלת ואנג לזהות יותר מ־600 אותיות סיניות, לצייר תמונות של דגים ואנשים, ללמוד שירים ולספור עד 100, לסרק את שערה ולשטוף את פניה. העתון לא מסר איך נהגו השלטונות בהוריה של ואנג.

מלחמת עצבים בכלא באלבה בין המתמרדים לשלטונות

האסירים קשרו בני ערובה לחלון הקומה הרביעית ואיימו להצית האחרים במקרה של הסתערות השוטרים

פורטו־אזורו, (עי"ר ורויטר).- שישת האסירים המתמרדים בכלא אלבה, המחזיקים ב־21 עובדי כלא כבני ערובה, ניהלו אתמול מלחמת עצבים עם המשטרה האיטלקית ומנהלי המשא ומתן, בעוד קרוביהם של בני הערובה משמיעים קריאות נרגשות לממשלת איטליה להכנע לתביעות האסירים.

ההתמרדות, החמורה ביותר באיטליה מזה שבע שנים, נכנסה אתמול ליומה השלישי. שני בני ערובה נכבלו על־ידי האסירים לסורגי חלונות המרפאה שבקומה הרביעית של הכלא, ככל הנראה במגמה למנוע את המשטרה מלירות לתוך המרפאה, שבה מכונסים בני הערובה ושוביהם. בני הערובה שהורשו לטלפן אל מחוץ לכלא סיפרו, כי המורדים, כולם רוצחים מורשעים, גם שפכו עליהם דלק ואיימו להציתם, אם תנסה המשטרה לשחררם בכוח.

מנהיג המורדים, הנאו־פשיסט מריו טוטי, דרש מסוק כדי להסיעו מהאי ואיים במרחץ דמים אם תהיה הסתערות על המרפאה.

אשתו של מושל הכלא, קוזימו ג'ורדאנו, הנמנה עם בני הערובה, קראה לנשיא איטליה ולראש הממשלה וכן לאפיפיור יוחנן פאולוס השני בשם בני הערובה, ודרשה למלא אחר רצונם.

ברומא התכנסה ממשלת איטליה כדי לדון במשבר. העלתה אפשרות כי המורדים מבקשים להגיע במסוק לסרדיניה, שכן ארבעה מהם באים מאי זה, והם מקווים כי יקל עליהם למצוא שם מחבוא ביתר קלות. מנהלי המשא ומתן הודיעו כי לא יהיו מוכנים לשאת ולתת על העמדת מסוק לרשות האסירים בטרם תשוחרר בת הערובה היחידה, העובדת הסוציאלית רוסלה גיאסטי.

מאות שוטרים, צנחנים ואנשי קומנדו חמושים היטב, מכתרים את הכלא הניצב על צוק, אך הממשלה הודיעה, כי היא מקווה לשים קץ למרד על־ידי שכנוע ולא תוך שימוש בכוח.

בתוך המרפאה התבצרו 36 איש – המורדים, 21 בני ערובה, שבעה אסירים חולים ושני אסירים שכנראה אינם מעוניינים עוד להשתתף במרד.

2 גרסאות מומחזות לסיפור רצח פאלמה יעלו בדנמארק ובשוודיה

בגירסה הדנית מבטיחה המחברת את פתרון תעלומת זהותו של הרוצח

מאת עלי כהן, סופר "דבר" בדנמארק

קופנהאגן (מיוחד ל"דבר").- רצח ראש ממשלתה של שוודיה לפני שנה וחצי טרם פוענח וממשיך להעסיק את הציבור, את הממשלה ואת הפרלמנט השוודי. לקראת סוף השנה יוצג סיפור הרצח בשתי גירסאות מומחזות שונות בדנמארק ובשוודיה.

הגירסה השוודית תיקרא "28 בפברואר" (התאריך שבו אירע הרצח במרכז שטוקהולם). ההצגה תועלה בגוטנבורג אך תערוך סיבוב הופעות גם בדנמארק, נורווגיה ופינלנד.

בתיאטרון קברט בדנמארק יועלה מחזה מוסיקאלי מיוחד במינו על־ידי בימאית הסרטים הדנית־שוודית מאי וקסלמאן, הידועה כמשקיעה של מוסקווה. בראיון לעתון הדני "אקסטרה בלדה" מבטיחה מאי וקסלמן, כי במהלך ההצגה היא תעלה 75 גירסאות שונות של "זהות הרוצח" ומניעיו, מתוך הנחה שאחד מהם יהיה הנכון.

וקסלמאן אינה מוכנה למסור את זהות מקור המידע שלה, אך היא מבטיחה שהרוצח האמיתי אינו מאלה שבהם מתמקדת חקירת המשטרה השוודית. לדבריה, הרוצח לא בא מקבוצות הטרוריסטים הידועות. מעוררת את תמיהתה העובדה שליסבת אלמנת פלמה, ששהתה איתו בעת הרצח, לא נתבקשה למסור עדותה. היא משוכנעת כי המשטרה נמנעת במתכוון מלמצוא את הרוצח האמיתי בשל אי הנעימות שיכולה להגרם עם פרסום זהותו.

ההצגה תועלה ביום השני שלאחרי חג המולד.

בפרלמנט השוודי הוחלט לאחרונה שהדיון בוועדות בשאלות עריכות כרצח פלמה, הברחת נשק ופרשת השוחד בעסקות עם בריטניה שנות תערכנה להבא בדלתיים פתוחות, בניגוד למה שהיה עד היום.

ביקור ראשון בברה"מ של "האוניברסיטה המעופפת"

מוסקווה (עי"ר). – על מסלול־הנחיתה של נמל התעופה "שרמטייבו" במוסקווה משתתפים רופאים סובייטיים ומערביים פעולה בעריכת ניתוחי עיניים במרפאה מיוחדת במטוס "די־סי 8" של ארגון הצדקה הבין־לאומי "אורביס". המטוס, שזכה לכינוי "האוניברסיטה המעופפת" בקר כבר ב־45 מדינות לפני ביקורו הנוכחי בבריה"מ, כדי להציג שיטות ניתוח חדשות [illegible] עתונאים שמחו [illegible] המתרקים, [illegible] סובייטים, שעקבו באמצעות מכשיר קולנוע אחר מהלך ניתוח שנעשה בחלק האחורי של המטוס בעיניה של נערה סובייטית. ד"ר יוג'ין הלבסטון מארה"ב והמנתחת הסובייטית ליודמילה חובארה עסקו בסילוק קטראקט ובייצור פוילה בעין השמאלית של הילדה בת ה־5 פוליה אורטקו.

בפינה אחרת של המטוס סיזון המנתח הבריטי ג'ון שילינג קרן לייזר לעבר ענקו של [illegible]

"באנ כלל", סיפרה קלארה לבובנה בת ה־62 והוסיפה: "לא איכפת לי אם רופא בריטי או סובייטי מטפל בי, ולו בלבד שמצב עיני לא יורע".

הרופאים המערביים המשתתפים בביקור יקבלו מעמיתיהם הסובייטיים פרטים על טכניקה סובייטית מפורסמת לריפוי קוצר ראייה. טכניקה זו, שבמהלכה נעשים 16 חתכים בקרום המתפצלים, [illegible]

האקדח האוטומאטי שבידי קארלה בת ה־14 אינו אקדח צעצוע. קארלה היא חברה מן המניין באחת משתי כנופיות סוחרי קוקאין יריבות הפועלות בריו דה ז'ניירו, והיא אינה הילדה היחידה בה. פעילות הכנופיות נסקרה בכתבת תחקיר של העתון "ז'ורנאל דו בראזיל" ועוררה תדהמה גם בקרב מי שמודעים למציאות הקשה של שכונות העוני בערי בראזיל. (צילום: א.פ.)

הלוח הכללי · ידיעות אחרונות · הלוח הנפוץ ביותר · דבר ראשון גב בבוקר

לחברת קוסמטיקה מובילה
דרושה
באיזור הצפון
אשת מכירות ומפקחת על דיילות
משרה מלאה
נסיון בענף הקוסמטיקה הכרחי.
לקביעת ראיונות נא להתקשר לפנינה
טל. 9־2־08־521411
סודיות מובטחת!

דרושה
פקידה למינהל חינוכי
באזור אשקלון
★ נא לצרף בכתב תולדות חיים, ניסיון בעבודה והמלצות מתאימות.
את הפרטים יש לשלוח לת.ד. 92 מרכז שפירא, דואר מרכז שפירא מיקוד 79411, עבור מינהל חינוכי, או בטלפון: 08־582201

למוסד ציבורי בתל־אביב
דרוש
ארכיבר (ארכיונאי)
העבודה מתאימה לפנסיונרים.
עדיפות לבעלי נסיון בעבודה בארכיב.
המעונינים יפנו לת.ד. 33010, תל־אביב, מיקוד 61330, עבור מחלקת כוח־אדם.

לרהיטי ברג ברעננה
דרושים
1. פקידה למשרד יצור
★ מזכירות כללית, אנגלית בסיסית
★ 12 שנות לימוד
★ משרה מלאה
2. חשמלאי אחזקה
★ נסיון בתעשיה
★ ידע בפיקוד ובטאומטיקה
5 ימי עבודה, (תנאים מלאים)
לפנות ביום א', מר כ"א 052־449696
רהיטי ברג

דרוש
סגן מנהל
לחברה פרטית ליבוא כימיקלים בפ"ת
דרישות:
★ בחור אחראי, נמרץ ודינמי.
★ כושר ניהול, עדיפות לבעל ניסיון.
★ נכונות לעבודה פיזית, רוחנית.
★ למתקר שירות צבאי.
★ רשיון נהיגה.
★ רצוי ידע מינימלי באנגלית.
טלפון 03־9231238 03־9233217

לחברה קבלנית
דרושים
★ שרברבים
★ פועלים עוזרים
טלפון 03־990486
להתקשר מיום ראשון.

להב ספרים
הזמן ספר

דרושים
מרצים
לקורס לעיצוב פנים
לשעות אחה"צ
03־228545

דרוש בנתניה
שמאי רכב/ מתמחה
053־619501
053־336551

גרפיקאי/ת
בעל/ת ניסיון, לניהול סטודיו במשרד פרסום.
לפרטים טל. 663898, 661303, 03־654804

עורך/ת צריה
לצפון ת"א
03־9663204
08־461652

לסלון קוסמטיקה
לחולון
דרושה
קוסמטיקאית
מוסמכת למשרה מלאה
תנאים טובים
נא לפנות טלפונית 656554
5186297

חברת "יסוד קור" בע"מ יסוד־המעלה 12105
דרוש
מנהל־טכנאי
לניהול ואחזקת בית הקרור ביסוד־המעלה.
תינתן עזרה במציאת דיור.
לפנות בכתב עם קורות חיים ונסיון בעבודה.
טלפונית להתקשר 06־937048, 06־937078 בשעות הערב.

למרכז הכשרה ושיקום בת"א
דרושים
מדריכים
למשרה מלאה, הכשרה תנתן במקום.
לפנות לטלפונים – 481109, 472322, 651447
בין השעות 8.00־14.00

סופרגז
חברה ישראלית להפצת גז בע"מ
לאגף הנדסה בסניף ירושלים
דרוש
טכנאי שרות
הכישורים הדרושים:
* בוגר בית ספר מקצועי (מגמת מכניקה).
* בעל תעודת מתקין גז – יתרון.
* רשיון נהיגה הכרחי.
* מגורים ירושלים רבתי.
נא לפנות טלפונית למר א. דבש 02־233547, או בכתב: יד לחפי סופרגז, רח' יפו 36 ירושלים 94221
סופר סופרגז

לחברה ציבורית בתל־אביב
דרושים:
1. מנהל/ת חשבונות לאדור תשלומים
בוגר/ת 12 שנות לימוד, סוג 3 בהנה"ח, נסיון מוכח של 3 שנים, נסיון בעבודה עם מערכות ממוחשבות.
המשרה מלאה, לרבות עבודה בשעות נוספות.
2. מזכירה למנהל לכספים
בוגרת 12 שנות לימוד, כולל תעודת בגרות מושלמת, הדפסה בשפה העברית, ידע בעבודות משרד הארגון
המשרה מלאה, לרבות שעות נוספות
יכולת עבודה עם קהל
המשרה ארעית
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים לת.ד. [illegible] ת"א
– סודיות מובטחת –

המרכז הרפואי "גולדה"
בית חולים השרון
המכון לצילום רפואי
קופת חולים
דרוש/ה
צלם/ת
למשרה מלאה
רצוי עם ידע בצבע
לפרטים נא לפנות ליוסי סדרובניק
מנהל מכון צלום רפואי
טל: 03־9263269

למפעל תעשייתי
דרוש
תמחירן
בוגר קורס תמחירנים מוסמכים
בעל נסיון בתעשיה
★ 5 ימי עבודה בשבוע
★ תנאים טובים למועמד המתאים
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 530 ראשון־לציון.

לחברה גדולה
דרוש
פקיד ביצוע
עד גיל 35
בעל נסיון בעבודה עם לקוחות וידע בהפעלת מסוף מחשב
נא לפנות בכתב בצירוף פרטים אישיים וקורות חיים לת.ד. 9155 ת"א 61091 עבור פקיד ביצוע

לארץ דוברת ספרדית
דרוש
בחור רווק
* לאחר שרות צבאי.
* בעל נסיון בהתקנה והפעלה של מערכות השקיה בטפטוף.
* לתקופה של שנה וחצי.
* ידיעת השפה הספרדית הכרחית.
המעונינים יפנו טלפונית 03־283280 לקביעת מועד לראיון.

סכנת שיתוק לרחובות עקב המשבר בעיריה

מאת דני צדקוני

הרפורמה שהונהגה בשיטת הבחירות לרשויות המקומיות תרמה רבות לייצוב השלטון המקומי, שסבל בעבר מתהפוכות שלא הוסיפו לו יוקרה. אך הסתבר שהבחירה הישירה של ראשי ערים לא מנעה מצבים בלתי נסבלים, שמכמותם סובלת בארבע השנים האחרונות עיריית רחובות והתוצאה מזה העיר סלה. מדובר במצב שבו אין לראש העירייה, שנבחר ישירות על ידי תושבי עירו, רוב במועצת העירייה. לכן מינה, סוף סוף, מנכ"ל משרד הפנים בימים אלה ועדה לבדוק אם יש למנות ועדה קרואה שתנהל את העירייה במקום נבחריה, שלא מצאו דרך לעשות זאת בעצמם.

לפני שנביא בקשר לכך מספר פרטים, מן הראוי להקדים רקע להחלטה. מותר כמובן לתהות כיצד הסתבכה עיר "אינטליגנטית" ותיקה כמו רחובות, שאחוז האקדמאים באוכלוסייתה כפול מהממוצע הארצי, בסבך שאולי ניתן היה להבינו אילו התרחש בעיירה מפגרת אי שם.

הכל התחיל בתוצאות הבחירות לעירייה לפני ארבע שנים. יחזקאל הרמלך, ראש העירייה שהוליך שלוש שנים וחצי לפני כן את שמואל רכטמן שהסתבך בפלילים, נבחר בכמה אלפי קולות יותר מאשר קיבל מועמד המערך מיכאל ("מישי") לפידות. אך הליכוד לא קיבל רוב במועצה. התנה היא שכמו במקומות אחרים העדיפו הבוחרים בין מי שראוי לדעתם לעמוד בראשות עירם לבין המפלגה שמטעמה הוצב כמועמד. המערך קיבל ששה נציגים שיחד עם הרשימה המקומית אש"ר (ארגון שכונות רחובות) שעמה כרת ברית עוד לפני הבחירות, ושקיבלה שלושה נציגים, היה לו רוב במועצת העירייה מול הליכוד שקיבל ששה מנדטים והחזית הדתית שותפתו המסורתית – שניים.

תוצאות אלה הביאו בסופו של דבר מה שנראה ברחובות כחזון אחרית הימים: הקמת קואליציה מקיר לקיר. זו התקיימה בפעם הראשונה מעמד במשך שנה עד שראש העירייה יצא בשליחותו לחו"ל, ובהעדרו הליכוד שותפיו מהמערך ואש"ר להעלות את שכרם של מאות עובדים ממקבלי השכר הנמוך בעירייה, ולקדם במינויים עובדים אחרים. הרמלך הנזעם ביטל את ההחלטות, שנגדו אגב את חוק יסוד התקציב, כשהוא מקבל את גיבויו של משרד הפנים לצעדו, וכשהסתדרות הפקידים מסכימה לביטול. קואליציית הקיר לקיר התמוטטה, אלא שהרמלך, שקודם לא היה לו רוב, זכה בו זמנית סוף סוף. ג'קי חלימי נציג המשמרת הצעירה בעבודה עבר לצידו וקיבל משרת סגנות בפועל. האדריכל נחום פורת ממפ"ם פרש גם הוא מסיעת המערך ועבר לצד הימני של מועצת העירייה. מפ"ם החליטה בשלב מסויים שפורת צריך ללכת, ובמקומו נכנס לעירייה מטעמה חוקר המרכז פרופ' נתן סריניין ממכון ויצמן. גם אחד מנציגי תחיה, יגאל כהן, הצטרף לגוש הרוב.

שוב לא היתה ברירה אחרת מאשר לכונן בפעם השנייה קואליציה מקיר לקיר. משחק הכסאות המוסיקליים נמשך. לפי הסכם הקואליציה השני חולקו הסגנויות: ברחובות אפשר למנות רק שלושה סגנים, לפי גודלה, בין ארבע המפלגות במועצה, שחולקו ברוטציה. כשהגיע זמנו של סגן ראש העיר מחירות, עו"ד יוסי כרבסי, לפנות את כסאו לשלמה ודעי מהדתיים, הוא סירב. הרמלך טען שיש לכבד הסכמים. כרבסי הצטרף לגוש המערך ואש"ר, שבו כבר היה חבר לתנועה כהן. גוש זה, הידוע ברחובות כ"גוש העשרה", התנגד להעלות את שיעורי הארנונה ברחובות כפי שקבע משרד הפנים. הרמלך

יחזקאל הרמלך

טוען שבכלל החלטות המועצה, שבעלי הרוב בה הם יריביו, איבדה העירייה בשנתיים האחרונות הכנסה של 11 מיליון שקל. מדובר בעירייה שתקציבה השנתי 40 מיליון שקל.

לאחר שכל הנסיונות לאחות את קרעי הקואליציה נכשלו, פנה ראש העירייה לפני כשבעה חודשים לשר הפנים יצחק פרץ בבקשה לפזר את מועצת העירייה ולמנות ועדה קרואה במקומה. תקוותו היתה שהוא יועמד בראשה ויריביו יגורשו ממנה. לא פרץ ולא ח"כ רוני מילוא יכלו להכתיב דבר כזה מסיבות פוליטיות.

המצב בעירייה הלך והתדרדר. היא ניזונה באפריל מכספי תקבולים שנכנסו לקופתה מאזרחים ששילמו את מיסיהם שנה מראש. ראש העירייה, הפועל ללא הנהלה ועם מועצה שאין לו רוב בה, מגוייס בעל כורחו למשימה אחת בלבד: למצוא כסף לתשלום שכר 900 עובדי העירייה, שבכל תקופת כהונתו לא שבתו אף פעם, ולתשלומים עבור מים וחשמל. הקופה מתרוקנת. ההכנסות השוטפות אינן מכסות את ההוצאות על שכר עבודה, חשמל ומים.

כל הסיכויים הם שלקראת החגים רחובות תשבת מחוסר מזומנים. ההלוואות מהבנקים לא יעמדו לה לעד. משרד הפנים התפנה סוף סוף, בין עיכוב הקמת איצטדיון בירושלים ומיספורים של תינוקות מאומצים, לבעיה הרחובותית, ומינה ועדה בראשות מנכ"ל משרד הפנים לשעבר חיים קובלסקי, שבין חבריה נמנים ראש עיריית אשדוד לשעבר צבי צילקר, עו"ד נ. ספיניץ ממשרד המשפטים, גזבר עיריית נתניה זאב גנות, רב קמה ממשרד הפנים. לא ניתן לוועדה תאריך יעד והתפקידה לבדוק אם אין מקום לפזר את עיריית רחובות ולמנות במקומה ועדה קרואה שתנהל אותה עד לבחירות. הוועדה יכולה להמליץ על מספר אפשרויות.

בינתיים לא מבוצעות ברחובות עבודות תשתית חיוניות, וסכנת שיתוק מאיימת על העירייה כבר בשבועות הקרובים.

מורים לאזרחות מלמדים את מגילת העצמאות במקום חוקה

מאת יעל פישביין מערכת "דבר" לענייני חינוך

ברוב בתי הספר מגילת העצמאות היא סמל חסר משמעות התלוי בחדר המנהל. אבל בזמן האחרון, מתוך הצורך למצוא מקור שותף ללימוד ערכי הדמוקרטיה, החלו מורים לאזרחות ללמד את מגילת העצמאות כתוכן משמעותי ברמה לשימוש שנעשה בחוקה בבתי ספר בארה"ב. דברים אלה מסרה נציגת משרד החינוך, אסיה רמברג, ביום עיון שנערך שלשום באוניברסיטה העברית מטעם המרכז לשלום למורים הלוקחים חלק בתוכנית לימודים נסיונית הקרויה "מגילת העצמאות שלי".

תוכנית זו נכתבה ביוזמת המרכז לשלום בשיתוף עם היחידה לדמוקרטיה במשרד החינוך לקראת הפעלת הנושא בתוכנית החינוך בשנת ה־40 למדינה שעניינו מטליה השנים של המדינה.

בדיון שנערך בפני המורים הביעו פרופ' ישעיהו ליבוביץ, ד"ר יגאל עילם ופרופ' אבי רביצקי את החולשות שבמגילת העצמאות והקושי להנחלת ערכי הדמוקרטיה באמצעותה, ביניהם: מסרים סותרים בקשר לשוויון אזרחי, אי־בהירות בקשר לזכויות האזרח והיחס שבין לאום המדינה, ומשמעויות רבות לגבי נושאים אידיאולוגיים שנויים במחלוקת.

רכזת התוכנית חנה גורביג אמרה לסיכום כי אם ילמדו את הערך של שיוויון בין האזרחים בלי דת גזע ומין תשיג התוכנית את מטרתה.

ביום העיון לא השתתפו מורים דתיים למרות שהוזמנו.

המורים התיכונים מזהירים מהתגברות ההוראה האפורה

מאת יעל פישביין מערכת "דבר" לענייני חינוך

מחסור במורים למקצועות טכנולוגיים, לאנגלית ולמדע יביא להגברת ההוראה האפורה. יותר מ־500 מורים מוסמכים יחסרו בחטיבות הביניים ובתיכוניים בשנה הקרובה. כך עולה מסקר שערך ארגון המורים העל־יסודיים בקרב מורים ומנהלי בתי ספר.

הסקר נמסר שלשום במסיבת עיתונאים שערך ארגון המורים התיכוניים לרגל שנת הלימודים הקרובה. לדברי נציגי הארגון המחסור במורים מוסמכים יביא להגברת ההוראה האפורה שהיא תופעה חדשה יחסית.

למורים במקצועות נדרשים משלמים מנהלי בתי הספר משכורות מוגדלות, לפעמים פי שניים ושלושה מהמשכורות הרגילות, על חשבון מקצועות אחרים או ההורים. עוד נמסר כי המחסור שעד כה היה במורים טכנולוגיים, "התרחב לכל המקצועות, וביחוד אנגלית ומדע. מנהלים דיווחו שעקב מחסור הם נאלצים להעסיק חסרי רישיון הוראה או סטודנטים או שהם מינעים מורים למקצועות אחרים מאלה שהוכשרו אליהם.

יו"ר ארגון המורים העל יסודיים, שושנה בייר, מסרה כי השחיקה במשכורת המורה העל־יסודי הגיעה לגובה של 30 אחוז לעומת השכר הממוצע במשק. מורה מתחיל אקדמאי (אם.איי) בעל תעודת הוראה, מקבל 700 ש"ח ברוטו לחודש. בתי ספר רבים מעסיקים סטודנטים. שבעה בתי ספר תיכוניים במקומות שונים בארץ יושבתו לקראת פתיחת שנת הלימודים בגלל פיטורי מורים קבועים.

שכ"ל האוניברסיטאות

שר החינוך יצחק נבון פנה במכתב רשמי לנשיאי שבע האוניברסיטאות בבקשה לא להעלות את שכר הלימוד מחשש ששכר לימוד גבוה יגרום לנשירת סטודנטים מיעוטי־יכולת. שר החינוך פועל להקמת ועדה ציבורית לקביעת שכר הלימוד מתשמ"ט ואילך. כמו־כן הודיע השר כי יבקש מהממשלה להקצות אמצעים להשכלה גבוהה כדי ששנת הלימודים תיפתח ללא זעזועים.

משרד החינוך הודיע שלשום כי אסור לבתי ספר לרכוש מחשבים ותוכנות לימוד בניגוד לתוצאות מכרז שערך המשרד. איסור זה נמסר בעקבות ידיעות על סוכנים המציעים לבתי ספר מחשבים וציוד שלא זכו במכרז הרשמי. גם אם המימון נעשה על ידי ההורים, חל איסור זה.

15 מיליון ש"ח לפיתוח ניתנו לרשויות הערביות

מאת מוחמד חלילה, סופר "דבר"

משרד הפנים אישר לרשויות הערביות 15 מיליון ש"ח לפיתוח במשך שנתיים ועוד ארבעה מיליון כתוספת למסגרת התקציבית. זאת הודיע שלשום מנכ"ל משרד הפנים, הרב אריה דרעי, למשלחת של הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות בפגישה בלשכתו בירושלים.

דרעי מסר עוד כי משרד הפנים יכסה גרעונותיהן של 10 רשויות ערביות ויוסיף 250 תקנים חדשים במגזר הערבי.

חברי המשלחת ביקשו שהתוספת התקציבית לא תהיה חד־פעמית, אלא לעוד ארבע שנים כדי להגיע לשוויון מלא עם הרשויות היהודיות. עוד תבעו כי משרד הפנים יכסה גרעונותיהן של הרשויות המקומיות המסתכמים ביותר מ־50 מיליון ש"ח.

דרעי לא השיב בקשר למספר תביעות נוספות כמו הקמת ועדות תכנון ובנייה מקומיות, הרחבת שטחי השיפוט ותחומי הבנייה לכפרים הערביים והקפאת המלצות ועדת מרקוביץ' בסוגיית הבנייה הבלתי חוקית. הוא הבטיח לקיים דיון בתביעות אלה עם השרים הנוגעים בדבר ולבוא בדברים עם ראש הממשלה בנושא המלצות ועדת מרקוביץ'.

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ־ישראל
המועצה הארצית של קופ"ח

ישיבת המועצה הארצית של קופת חולים

תתקיים ביום ראשון, ד' אלול תשמ"ז, 30.8.87, ב־16.30, באולם הישיבות, בבית ההנהלה המרכזית של קופת־חולים, רח' ארלוזורוב 101, תל־אביב.

סדר היום:
1. דברים לזכרו של החבר משה סורוקה ז"ל – במלאת חמש עשרה שנים לפטירתו.
2. מערובות חברים – מותנות הח' אורה גז.
3. שונות.

א. מויאל
יו"ר המועצה הארצית

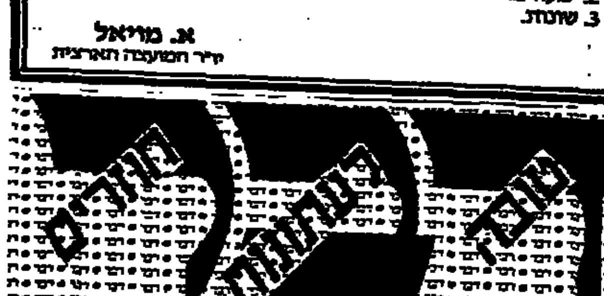

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

מועדון הלבבות

ניתוח השתלת הלב שבוצע במפתיע בבית־החולים הדסה עין־כרם לא דחה את ביקורו של הסנטור הדמוקרטי קונטין ברדיק במוסד. את הסנטור אירח מנכ"ל הדסה פרופ' שמואל פנחס ורעייתו מיה. ברדיק הוא חבר ועדת ההקצבות של הסנט. לסעודה הוזמן גם שגריר ארה"ב בישראל תומס פיקרינג, שהופתע לגלות עיתונאים וצלמים ממתינים בכניסה לביה"ח. מאחר והביקור היה פרטי לא הבין פיקרינג על מה המהומה. רק לאחר מכן הוברר לשגריר כי ההתקהלות לא באה בשבילו אלא כדי לסקר את ניתוח השתלת הלב שבוצע בבית־החולים שעות ספורות קודם בואו. פיקרינג, בבדיחות דעת אופיינית, אמר למנכ"ל הדסה: "את הלב הפתוח שלנו כבר יש לכם, וזה בלי ניתוח". לארוחת הצהרים הצטרפה גם שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו שבאה לברך את צוות מבצעי ההשתלה. היא סיכמה כי

תפגוש את הסנטור ברדיק במדינתו, צפון־דקוטה לשם תגיע במסגרת סיור בארה"ב. בתצלום מימין לשמאל: הסנטור ברדיק, מיה פנחס, פרופ' פנחס וארבלי־אלמוזלינו.

יורם לוי
צילום: חיה עציון

רד אלינו אווירון

הסתבכות במשא ומתן על הסכם השכר בשירות הציבורי גרמה לממונה על השכר באוצר, הלל רוזאי, לבטל את נסיעתו לחו"ל שתוכננה לראשית ספטמבר. באמצע ספטמבר אמור לצאת לארה"ב, כאורח הממשל, יו"ר האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, חיים הבירפלד, אך גם גורל נסיעתו לוט בערפל, מאותה סיבה. לעומתם לא ביטלו את נסיעתם ללימה בירת פרו מזכיר הסתדרות הפקידים משה בית־דגן ומזכיר הסתדרות ההנדסאים והטכנאים זלמן שינקמן – כאורחי הוועידה של האיגודים המקצועיים שם. ועדת השליחויות של ההסתדרות אישרה גם את צאתו, בשבוע הבא, של יו"ר האגף למינהל וכוח אדם גרשון שגיא לוועידת הפדרציה של האיגודים המקצועיים הבריטיים ולסמינר בנושא מיחשוב בארה"ב. בעקבותיו ייסע יו"ר האגף לבטחון סוציאלי בהסתדרות, דב פלג, לשטוקהולם, שם יתכנס האיגוד הבין־לאומי לבטחון סוציאלי. באוקטובר תצא משלחת בראשותו של יוסי שומר, סגן יו"ר האגף לתרבות וחינוך, כאורחת של צעירי האיגודים המקצועיים בארה"ב [illegible]

הנשים שמאחורי השרים המזכירות הבכירות של שרי הממשלה ועוד כ־100 אחרות חברות במועדון המזכירות הבכירות של רשת מלונות הילטון יצאו אתמול ליום כיף בהילטון ירושלים. השתזפו, נחו ולא עשו קפה לאף אחד. בצילום: בחירה משולם, מזכירת הממשלה, בתיה מזרחי, מזכירת שר האוצר נסים, ג'ודי ליבוביץ מזכירת מנכ"ל הילטון ירושלים וחווה לוי, מזכירת ראש הממשלה שמיר.
צילום: יעקב חרל"פ.

מזכיר הוועד הפועל, עדי קידר, יצא כבר לפני ימים אחדים לארה"ב במסגרת תכנית אירוח לפעילים צעירים. ומי נשאר [illegible]

עובר בתורשה

לגזירת הפאות של הילד נחום חנון לפני כשבוע, הסטוריה משפחתית ארוכה. לפני חמישים שנה קוצץ זקנו של ר' אשר זליג מרגליות בידי תלמידיו של הרב דושינסקי, על רקע סכסוכים בין חצרות חסידים. לבנו, הרב שלמה אליעזר מרגליות, היה סכסוך לפני כעשר שנים עם חוג "שומרי אמונים", וכתוצאה מכך גוזז לו חצי זקן. לילד נחום חנון, נכד ונין לשני הרבנים, טרם צמח זקן. לפיכך הסתפקו בגזיזת פאותיו.
גח זבולוני

יוצאים מהארון

במסיבת עיתונאים שנערכה אמש במינכן הציגה אלקה פרוליך (בתמונה), מהמכון להסטוריה בת־זמננו של מינכן, את ארבעת הכרכים הראשונים מיומניו של גבלס. היומנים נכתבו בין השנים 1924 ו־1945.

בובה זהבה

הבובות המפחידות האלה מוצגות ביריד הצרכנות בהמבורג, גרמניה. עד ה־6 לספטמבר תוכלנה אמהות מדור הפאנק לרכוש לילדיהן משהו שיפחיד אותם.

רוצים משיח

התעמולה המיסיונרית של "היהודים המשיחיים" שמדגישים את הכמיהה לביאתו של משיח צדקנו כדי לעורר את תשומת הלב של הציבור ולנצלה למשיח שלהם עוררה מורת רוח וזעם בקרב חסידי חב"ד על "היהודים המשיחיים" שתפסו "טרמפ" על עגלת משיח עכשיו. [illegible]

באחרונה הגבירו ארגוני המיסיון למיניהם בארץ את התעמולה המיסיונרית ובעיקר עושים זאת ביתר מרץ "היהודים המשיחיים". צעירים מחלקים בחוצות הארץ ובמקומות מרכזיים עלונים של המיסיון ושל "היהודים המשיחיים", האחרונים מדגישים בעלונים שלהם את הכמיהה והצפייה לבואו של משיח צדקנו... גם הכת "הארי קרישנה" חידשה את פעילותה ומאמיניה מופיעים בריש גלי בחוצות העיר ומחלקים עלוני תעמולה והסברה לרעיון הכת תוך הדגמת ריקודי הכת.
גח זבולוני

הצליח לו

לרגע של נחת זכה השבוע ראש עיריית בת־ים אהוד קגמון (בתמונה) כאשר הסטטיסטיקאי חנוך סמית פירסם סקר שערך לפי הזמנת העירייה. עורך המחקר וראש העירייה ישבו בנוכחות תושבי העיר בקרית הספורט כדי לנתח את ממצאי המחקר. מסתבר שלדעת התושבים מתפקדת הנהלת העיר בראשותו של קגמון טוב יותר מאשר ההנהלות הקודמות. האזרחים הביעו את שביעות רצון מרמת השירותים העירוניים, ובעיקר העלו על נס את רמת החינוך העל־יסודי. כן ציין המחקר כי בעיר לא קיימת ידידות בין דתיים וחילוניים. לעומת זאת הביעו התושבים אי שביעות רצון מהעזובה בתחום הניקיון והזנחת גנים ציבוריים. חנוך סמית ציין: "זו הפעם הראשונה שאני יושב בפורום פומבי כזה בנוכחות נושא המחקר, אשר אינו חושש מהתמודדות גלויה ומגלה יוזמות חדשות בניהול העיר".
ע.ג

טעם של פעם

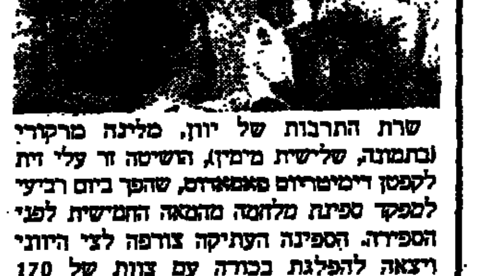

שרת התרבות של יוון, מלינה מרקורי (בתמונה, שלישית מימין), השיטה זר עלי זית לקפטן דימיטריוס פאפאורס, שהפך ביום רביעי לספקר ספינת מלחמה מהמאה החמישית לפני הספירה. הספינה העתיקה צורפה לצי היווני ויצאה להפלגת בכורה עם צוות של 170 חותרים: יוונים, בריטים ואמריקאים. מרקורי אמורה להגיע השנה לישראל על־פי הזמנת [illegible]

יד טבנקין

פרסומים חדשים ב"יד טבנקין":

מהדורה שניה! האופציה הירדנית. דן שיפטן.
המחיר: 29.40 ש"ח.
"קריאה מומלצת למומחים ולהדיוטות כאחד".
"הארץ" א. שוויצר

★ הפרוטוקולים של אחדות העבודה, 1919–1920.
מבואר וערוך ע"י חיים גולן.
המחיר: 12.60 ש"ח.

★ "ההתפוטרות" – מדוע נמנע ממפקדי הפלמ"ח להשתלב בפיקוד צה"ל ב־1949.
חוברת מחקר י"ז.
מאת אורי ברנר.
המחיר: 8.80 ש"ח.

הזמנות ומכירה: "הפצה" יד טבנקין, אפעל 52960
טלפון: 344367 (03) ובחנויות הספרים.

בנק הפועלים בע"מ

הודעה על אסיפה כללית של בעלי מניות הבנק

ניתנת בזה הודעה כי ביום ו', 4 בספטמבר 1987 בשעה 10:00 בבוקר, תתקיים באולם הישיבות של הבנק בשדרות רוטשילד 50, תל־אביב, האסיפה הכללית השנתית של בעלי מניות הבנק ועל סדר יומה יעמדו הנושאים הבאים:
1. אישור המאזן ליום 31.12.86, חשבון רווח והפסד ודו"ח המנהלים לשנה שהסתיימה ביום 31.12.86.
2. בחירת מנהלים.
3. מינוי רואי חשבון.
4. שונות.

המחזיקים בתעודות מניה למוכ"ז של הבנק יוכלו להשתתף באסיפה, אם יפקידו את התעודות האמורות, במשרדי הבנק לא יאוחר משעה 10:00 בבוקר ביום ד' 2 בספטמבר 1987 על מנת שהתעודות תשארנה מופקדות עד סיום האסיפה, או אם יפקידון בכל בנק או אצל סוכנים לניירות ערך, שהם חברי הבורסה לניירות ערך בתל־אביב, וימציאו אישור בדבר ההפקדה כאמור, לפני פתיחת האסיפה.

העתקים מהדינים וחשבונות הכספיים ליום 31.12.86 יוכלו בעלי המניות לקבל, לפי בקשתם, בכל סניפי הבנק בארץ ובחוץ לארץ. אם כעבור חצי שעה מן המועד שנקבע לאסיפה הכללית של בעלי מניות הבנק לא ימצא מנין חוקי הדרוש לקיומה, תדחה האסיפה ליום ו' 11 בספטמבר 1987, באותו מקום ובאותה שעה הרשומים לעיל, ואם גם באסיפה הנדחית כאמור לא ימצא מנין חוקי תוך מחצית השעה מן המועד שנקבע לפתיחתה, יהוו בעלי המניות שיהיו נוכחים בכל מספר שהוא, את המנין החוקי.

בפקודת הדירקטוריון
ת. קרופסקי, עו"ד
מזכיר הבנק

ב"ה

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע
ו' אלול תשמ"ז
– פרשת שופטים

	כניסה	מוצ"ש
ירושלים	6.32	7.46
תל־אביב	6.50	7.48
חיפה	6.43	7.48

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	10 – 11	מעונן
אמסטרדם	13 – 17	מעונן
בואנוס איירס	11 – 16	מעונן
הלסינקי	10 – 16	מעונן
הונג קונג	28 – 31	בהיר
וינה	15 – 25	בהיר
ז'נבה	13 – 22	בהיר
טוקיו	26 – 33	בהיר
טורונטו	11 – 21	מעונן
יוהנסבורג	2 – 14	בהיר
לונדון	11 – 17	מעונן
ליסבון	16 – 30	בהיר
מדריד	15 – 31	בהיר
מונטריאול	6 – 18	מעונן
ניו יורק	14 – 27	מעונן
סאן פאולו	12 – 27	מעונן
פאריס	12 – 17	מעונן
פרנקפורט	13 – 20	מעונן
ציריך	15 – 19	גשום
ריו דה ז'נרו	15 – 30	מעונן
סטוקהולם	12 – 16	מעונן
שיקגו	14 – 18	מעונן

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל. 5122620
ירושלים: רח' יפו 30, טל. 231373
חיפה: דרך הים 2, טל. 384655
באר שבע: רח' האבות, טל. 35282

swissair

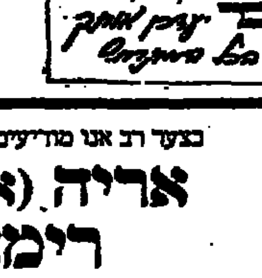

משרד הבריאות
מטה ההסברה לאיידס

קול ישראל
רשת ב'

איידס

משדר מיוחד
על מחלת האיידס

רשת ב' של קול ישראל,
מקיימת משדר מיוחד
על מחלת האיידס,
בשיתוף מטה ההסברה לאיידס
של משרד הבריאות.
ביום ראשון, 30 באוגוסט 1987.

מומחים מהארץ ומהעולם ישיבו
על שאלות המאזינים.

שעות השידור:
17.00-15.00 קו פתוח לבני נוער, תלמידים וחיילים.
24.00-22.00 קו פתוח לציבור הרחב.

שאלות ניתן להפנות,
החל מן השעה 1.00 בצהריים
לטלפונים: 02-557612-3-4

עורך: ירון אנוש
מגישים: יצחק נוי וירון אנוש

לדעת

לקבלת חומר הסברה, פנה בגלויה
למטה ההסברה לאיידס
לשכת דובר משרד הבריאות,
ת.ד. 1176, מיקוד 91010, ירושלים.

לנגד אנודי
גזבר ההתאחדות לכדורגל
איתך באבלך במות
אביך ז"ל
איגוד הכדוריד בישראל

בצער רב אנו מודיעים על פטירת חברנו
אריה (ארנסט) רימוני
הלויה בקיבוץ אפק ביום שישי 28.8.87 בשעה 13.30.
בית אפק

ביום שני ו' אלול תשמ"ז (31.8.87)
יום השלושים לפטירת חברתנו
הלנה ויסברוד ז"ל
נעלה לקברה ונתייחד עם זכרה
בשעה 5.00 אחה"צ בבית העלמין ביגור
המשפחה
ובית יגור

مكان الأصل

רגיעה בבורסה

אופטימיות וזהירה בשוק המניות

מאת א. ליפיס

בשוק המניות חלה היום רגיעה מסויימת, תוך כדי ירידה נוספת בנפח העסקות, וזאת עקב חסר ההבהרות, שנותר בעינו, בעניין פרוייקט הלביא. רוב מקורבי השוק סבורים, כי שוק המניות נמצא במגמה חיובית ונכון בהחלט לעליות נוספות. גם אלה המאמינים בשיטה הטכנית קובעים, כי קו התמיכה של השוק נמצא במגמת עליה והשוק יכול בהחלט לפרוץ את קו ההתנגדות שתחום אותו בשבועות האחרונים.

חלק מהגורמים הבנקאיים עמם שוחחנו העבירו בימים האחרונים הנחיות ליועצי ההשקעות בסניפים, כי יש מקום להגיע בתיקי ההשקעות לפרופורציה סבירה במניות מתוך הנחה, שהסיכון בהשקעה היום בשוק המניות הינו נמוך. גם בשוק אגרות החוב נמשכה המגמה החיובית כאשר מיום ליום גובר העניין באגרות החוב הקונצרניות. אשר שעריהן עולים בהתמדה לפעמים ללא מחזורים, וזאת בעיקר עקב המגמה מצד הבנקים להנפיק קרנות נאמנות אשר יתמחו באג"ח קונצרניות ואג"ח להמרה במניות, ואשר אמורות לקלוט את עודפי הכספים שיגיעו לשוק כתוצאה מפדיון מניות הבנקים החסומות. מן הראוי לציין, כי הכספים המגוייסים, בעיקר ע"י חברות ההנפקות של הבנקים, הם חלק ממדיניות הממשלה לפתוח במקצת את שוק אגרות החוב לגורמים אחרים וזאת על מנת שכספים אלו יגרמו להגברת קצב הצמיחה במשק.

בנק ישראל הנפיק גם היום שני סוגים של אגרות חוב במחירים גבוהים ממחירי המינימום.

שינויי שער במניות

במניות הבנקים שלא בהסדר עלתה פי.די. ב־2% נוספים. במניות הבנקים שבהסדר נרשמו תנודות קלות, אי.די.בי. 0.1%+, אגוד 0.5%–, מזרחי ע"ש – ב"ש, פועלים ע"ש 0.3%+, בל"ל סטוק – ב"ש. במניות הבנקים למשכנתאות בלטו פתוח ומשכנתאות 1.5%+, משכן 2.6%+, עצמאות 4.7%+, יעסור 1 7.1%+, במניות המקרקעין נרשמו השינויים הבאים: לוינשטיין 1 6.9%+ ליפשיץ אופ' 4.5%+ במניות התעשיה עלתה אטאס 8.2%+ וזאת כנראה עקב השתלטות קבוצת הרדוף וולף – חמן על החברה. זיקית אופ' 5.6%+ רוגוזין 5.7%–, כבלי ציון אופ' 6.8%+, לכיש 1 4.9%–, ציקלון 5 8.5%+, תאת 1 7.4%+ אי.פי מ"ר 5.9%+ אי.פי. אופציה 11.7%+, רשנים 1 8.5%+, תרז 9.7%–, במניות החברות להשקעה לא נרשמו תנועות חריגות והתנודות היו קלות לשני הכיוונים, עם יותר עליות בשערים. לקראת סיום המסחר חל שיפור נוסף באווירה וההיצעים נוספו ברוב המקרים ללא שינוי בשער.

גם במסחר בשלב הרצף בלט השיפור באווירה הביקושים סופקו בדרך כלל בעליות מתונות וכאשר הופיעו היצעים הם נוספו ע"י הסוחרים.

המסחר במשתנים – שיפור באווירה תוך כדי המסחר

המסחר בשלב השער במשתנים נפתח אתמול בצורה הססנית, תוך כדי פעילות דלילה, כאשר לא היתה נכונות רבה לקנות סחורה במחירים הגבוהים ממחירי הבסיס. מאידך הופיעו מוכרים מקרב גופים קטנים בעיקר, אשר באותו לספק כמויות מסוימות של מניות ברמת מחירים בין 98.75%–99.75% ממחירי הבסיס.

במצב זה ירד המדד של המניות הנסחרות בשלב המשתנים בסיבוב זה, ב־0.44% כאשר לא בוצעו כלל עסקות בחלק מהמניות.

בסיבוב השני עקב העובדה שבוצעו עסקות במספר גדול יותר של ניירות ערך, הוסיף המדד לרדת וירד עד ל־0.63%–, למרות שהירידות לא היו חריפות יותר. מצב זה מצביע על חסרון נוסף של שיטה זו כאשר בסיבוב הראשון עקב העובדה שלא בוצעה עסקה בני"ע מסוים למרות שהיה בו מוכר בשער נמוך משער הבסיס לדוגמא 96% הרי לגבי חישוב המדד נלקח בחשבון שער 100% וזאת כיון שלא היה קונה ולא בוצעה עסקה אבל אם בסבוב השני בוצעה עסקה ברמת מחיר אף גבוהה יותר מהשער בו היה המוכר מוכן למכור בסבוב הקודם לדוגמא 98% הרי פה נלקח בחשבון שער ביצוע העסקה ולגבי המדד משמעות הדבר – ירידה. לקראת סיום הסבוב השני חלה תפנית מסויימת בשוק כאשר דיסקונט השקעות עלה משער של 99.75% בסבוב השני לשער של 100.25%. מכאן ואילך החלו הסוחרים לרכוש מניות ובסבוב השלישי של המסחר במשתנים ירד המדד ב־0.03% בלבד.

במסחר אתמול היתה ירידה מסויימת בנפח העסקות לעומת יום המסחר הקודם, נפח העסקאות הסתכם ב־2,570 אלפי ש"ח לעומת 3,217 אלפי ש"ח ביום המסחר הקודם. במהלך המסחר במשתנים בלט נפח עסקאות הרי"ג במניות טבע שהסתכם ב־613,281 ש"ח. כמו כן היה נפח עסקאות גדול במניות כלל תעשיות 219,760 ש"ח וכלל ישראל 10– 207,642 ש"ח. לעומת זאת בלט נפח עסקאות דל במניות ים המלח – 31,509 ש"ח בלבד. ראויה לציון מניית אלרון שירדה ב־3% במחזור של 2% ע.נ. בלבד.

נתונים בולטים על המסחר במניות בשלב השערים המשתנים

שם נייר הערך	שער קובע	תמורה בכספית ש"ח
הבינלאומי	100%	156,134
הכשרת הישוב	100.25%	122,483
גבסים ובניין	101.25%	85,404
טבע	99.25%	613,281
פטרוכימיים	100.25%	151,630
נייר חדרה	99.75%	128,113
כלל תעשיות	100.25%	219,760
אי.די.בי. פתוח	99.50%	127,212
דיסקונט השקעות	101.75%	132,338
כלל ישראל 10	100.75%	207,642

הודעות הבורסה

· מייק גליקו: החברה הודיעה לבורסה כי החליטה להחליף את רואה החשבון שלה, ולתפקיד התמנה משרד רואי החשבון ויינברג־זולקן ושות'.

סקאנדיה: חברת סקאנדיה – חברה לייצור ושווק רהיטים מכרה את כל מניותיה במגור פתוח בע"מ שהסתכמו ב־13% במניות החברה למגור החזקות בע"מ תמורת סכום של 552 אלף ש"ח.

פקר פלדה: לאור הפחתת מחיר גיוס ההון של נגב קרמיקה המבקשת לגייס הון בבורסה, יסתכם רווח ההון של פקר ב־1.09 מיליון ש"ח.

ספקטרוניקס: הרווח הנקי של החברה למחצית השנה הראשונה שהסתיימה ב־30.6.87 גדל ל־1.8 מיליון דולר לעומת 1.1 מיליון דולר בתקופה ... אשתקד.

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון	הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אג	5654.19	5635.39	הקשת	521.49	511.26	לביא	441.50	432.68	ענבר	1306.44	1279.66
אבטקה	536.11	525.63	הלל	244.80	243.36	לוטם	1876.31	1838.59	ענת	2666.93	2645.79
אגוד	252.69	251.58	הדרן	1528.38	1498.81	ליבנה	351.93	350.34	עמיחי	485.24	474.54
אדיר	1707.72	1674.57	הון	269.19	264.29	מבטח	1303.75	1278.77	עשת	155.17	154.66
אורים	2821.07	2767.25	ולה	—	—	מגנה	3815.93	3776.67	פאר	1769.54	1735.35
אופיר	1973.8	1935.55	ורד	373.53	366.57	מגן	262.14	258.57	פז	585.48	573.99
אור	450.13	440.85	וקל	459.57	457.65	מגדל	3761.40	3726.19	פסגה	512.90	502.83
אורדן	146.06	145.33	והב	430.99	426.93	מגל	403.96	402.41	פרח	124.22	123.73
אורלי	280.62	278.60	ורד	—	—	מור	2066.24	2036.63	צבר	1098.89	1075.79
אורן	810.94	807.00	זהבית	2745.92	2684.08	מורן	944.58	955.64	צמחה	563.78	555.87
אייל	3953.77	3882.67	זהר	21119.28	20810.88	מיכל	27191.77	26734.17	צפרית	1916.48	1880.00
אדרים	5658.44	5534.89	זיו	19576.95	19290.64	מלכה	1010.19	990.75	קדם	2436.45	2424.37
איתן	765.96	748.82	זמיר	560.39	549.44	מעין	4852.97	4760.30	קדמה	19574.33	19414.46
אלון	606.07	602.55	חרות	165.48	161.83	מפרש	773.53	758.50	קרן	129.10	128.87
אלבת	677.95	664.69	חליפין	136.21	135.62	מקסימה	558.85	555.44	ריאה	—	—
אנליסט	104.92	102.56	חלמיש	217.75	213.59	מרגלית	1549.40	1515.22	ראם	418.70	413.58
ארז	377.82	375.25	חן	145.84	145.26	נחשון	120.46	120.05	רותם	437.52	429.08
אש	186.81	182.74	חסד	1497.52	1465.42	נוגה	1504.86	1279.56	רון	346.22	338.42
אשל	181.87	181.01	טל	6250.76	6179.10	נוה	29254.22	28826.97	רימון	470.51	467.35
אתרוג	254.29	253.15	יהלום	443.32	438.09	נחל	348.51	344.07	רעות	395.25	387.56
בדולח	2694.39	2642.65	יהלומית	2624.75	2574.10	נצח	527.84	517.09	רקפת	894.37	881.63
ברוש	563.63	561.06	יסודות	412.33	408.52	נילי	6857.27	6739.04	שחם	982.26	958.25
ברק	556.22	553.59	יעדה	439.45	430.16	נמרה	—	—	שחר	182.04	181.15
ברקת	315.85	309.76	כוכב	376.06	368.78	סגולה	140.14	137.36	שמש	265.38	264.34
בשיס	1606.21	1575.15	כחל	139.47	136.74	סהר	354.90	348.02	שרון	685.83	685.80
גבע	1119.08	1102.73	כלנית	—	—	סביון	517.59	507.45	תירוש	531.26	524.83
גורן	446.22	437.88	כספית	263.19	260.66	ספיר	413.63	406.10	תמר	230.67	229.76
גיא	10250.56	10099.12	כרמל	153.30	150.16	ספר	186.39	185.45	תמח	193.55	192.12
גיל	3425.92	3362.76	כתר	1231.12	1206.88	עדי	397.19	392.78	תרשיש	1497.82	1468.77
גלית	632.69	624.98	להב	4887.79	4797.12	עידית	880.46	865.50	תשרי	517.86	515.20
[illegible]	415.86	415.84	למשקיע	123593.94	121623.67	עידן	492.71	485.64			

חוזרים לעתונות טובה
דבר

יצוא הבוטנים 1986/87 — תשעה וחצי מיליון דולר

עונת יצוא הבוטנים 1986/87 הסתיימה במכירת עשרת אלפים ו־368 טונות, בהכנסה פר"ב של מעל לתשעה וחצי מיליוני דולרים. זן „ויינט", שהיווה 23 אחוז, קיבל את התמורה הגבוהה ביותר — 1057 דולר לטונה — 26 אחוז מההכנסה. הזן „אקסטרה־פנסי" 48 אחוז מהכמות ואחוז זהה בהכנסה, קיבל 924 דולר לטונה. משאר שלושת הזנים קיבל ה„צ'ויים" — 20 אחוז בכמות, 18 אחוז בהכנסה 826 דולר לטונה; ולנסיה — 1.9 אחוז בכמות, שני אחוזים בהכנסה —811 דולר לטונה; הזן „לוקאל" — 6.5 אחוזים בכמות, 6 אחוזים בהכנסה – קיבל 803 דולר לטונה. המחיר הממוצע לבוטנים בקליפה היה 925 דולר לטונה, למקולפים — 90 טונות — 906 דולר לטונה.

בתחום פעילותה של מועצת־הבוטנים גם יצוא תבלינים, פופקורן וחמניות. להלן פירוט יצואם של אלה מספטמבר 1986 עד יוני 1987:

218 טונות תבלינים — 633 אלף דולר — היצוא עדיין נמשך

את המקום הראשון ביצוא התבלינים תופסת הפטרוזיליה — 214 טונות, שהיוו כ־57 אחוז מהכמות וקיבלו מחיר ממוצע של 2696 דולר לטונה פר"ב. תרמו להכנסה הכללית 334,251 דולר; השני — **מליסה** — 37 טונות – קיבלה ממוצע של 2583 דולר לטונה; **מנטה** — השלישית — 17 טונות. מחיר ממוצע — 1539 דולר לטונה; **ורבנה** — רק 13 טונות ושישה אחוזים בכמות, זכתה בתמורת שיא — 6904 דולר לטונה;

טרגון — 13 טונות — 4811 דולר לטונה. שאר התבלינים שיוצאו הם אורגנו — שש טונות – 1994 דולר לטונה; **מכווה** — ארבע טונות — 2136 דולר לטונה; **עשב־לימון** — ארבע טונות — 1502 דולר לטונה.

40 אלף טונות **פופקורן** הכניסו כ־16 אלף דולר פר"ב; 63,420 טונות **חמניות** הכניסו 49 אלף דולר פר"ב. הממוצע לטונה פופקורן — 339 דולר, לטונה חמניות — 774 דולר.

איטליה בראש הקונים!

יצוא מועצת־הבוטנים מקיף אחת־עשרה ארצות באירופה, שבראשן **איטליה**, אשר קנתה 4510 טונות בוטנים; השניה — **גרמניה** — 1744 טונות בוטנים ו־62 טונות תבלינים; השלישית — שווייץ — 1688 טונות בוטנים; אחריהן **צרפת** — 985 טונות בוטנים, 47 טונות תבלינים ו־63,420 טונות חמניות; **פורטוגל** — 412 טונות בוטנים; **הולנד** — 356 טונות בוטנים, **אנגליה** — 271 טונות בוטנים, **ספרד** — 222 טונות בוטנים. בין הקונים כמויות קטנות הן אוסטריה, בלגיה ויוון. הפופקורן יוצא לקפריסין. בין קוני התבלינים גם ארה"ב — 72 טונות וקנדה — 14 טונות.

שטחי הבוטנים השנה — 45 אלף ד'

בעונה זו תופסים שטחי המזרע של הבוטנים 45 אלף ו־109 ד', מהם מעל ל־30 אלף ד' בקיבוצים, מעל ל־8 אלפים ד' במושבים. 2810 ד' — מגדלים פרטיים, 2797 ד' — מוסדות ו־980 ד' בשטחי המיעוטים.

מחודש לחודש בחקלאות

מאת אייזיק סרומי

בעריכת אייזיק סרומי

הקיבוצים לא נטשו את החקלאות!

מאת מ. יסוד

מזה תקופה ארוכה מנסים גורמים עוינים לתנועה הקיבוצית ואחרים, מחמת חוסר ידיעה או קנאה בהצלחתם בתעשיה, להפיץ את הסיפור כי „הקיבוצים נטשו את החקלאות" ועברו אל התעשיה. הנתונים הבאים (מעודכנים לשנת תשמ"ה) מכוונים להפרכת סיפור זה והם מדברים בעד עצמם. עם זאת איננו פטורים מלהוסיף כי אין לראות כל פסול בחדירת התעשיה לקיבוצים שבה הגיעה להישגים מרשימים ביותר. אגב, התעשיה בקיבוצים, בחלקה הניכר, קשורה ישירות ובעקיפין לחקלאות ולא כאן המקום למנות באילו ענפים. מצד שני, ההכנסה הגבוהה, יחסית, מיום־העבודה בתעשיה מאפשרת לקיבוצים רבים לקיים ולהחזיק מעמד בענפים חקלאיים שונים, שהם בעלי ערך חברתי־חינוכי של קשר לאדמה ולבעלי־חיים, אם גם אינם מוסיפים לרווחה הכלכלית ולמאזן הכספי.

מונחת לפני החוברת „החקלאות לקראת שנת 2000", בהוצאת „יד טבנקין", ובה מאמרה של **סטנלי מרון** — חבר קיבוץ מעין־צבי — „החקלאות הקיבוצית" (דצמבר 1985), ממנו אני מביא את הדברים כדלהלן:

טבלה א': התפלגות החקלאות הישראלית בשנת 1981 (באחוזים)

המגזר	שטח מעובד	שנות־אדם	מלאי־הון	ערך הייצור	ערך מוסף גולמי
קיבוץ	37.5	21.7	26.9	39.1	42.0
מושב שיתופי	3.0	2.5	3.4	3.5	3.6
מושב	30.1	47.9	47.1	38.5	35.3
פרטי (ומוסדי), יהודי	11.0	17.0	16.8	10.7	12.8
פרטי, לא יהודי	18.4	10.8	5.9	8.2	6.3
סך הכל	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

בטבלה זו ניתן לראות כי החקלאות הקיבוצית משתמשת ב־37.5 אחוז מן השטח המעובד בארץ ומגיעה ל־39.1 אחוז מערך הייצור החקלאי ול־42 אחוז מן הערך המוסף הגולמי. לעומתה כל החקלאות הפרטית היהודית (ללא מוסדות־חינוך ומחקר), מגיעה לתשעה וחצי אחוזים מערך הייצור ואחד־עשר וחצי אחוז מערך המוסף הגולמי. החקלאות הלא־יהודית, על גווניה השונים, מגיעה אף לתרצות זעומות יותר. המרכיבים העיקריים של החקלאות הישראלית הם הקיבוץ והמושב, המספקים ביחד קרוב לשמונים אחוז מערך הייצור החקלאי וכך גם בערך המוסף הגולמי. על פי נתונים אחרים של הרשות לתיכנון ופיתוח החקלאות משנת תשמ"ה (1985) הגיע ערך הייצור החקלאי בקיבוצים ובמושבים השיתופיים באותה שנה ל־882 מיליון דולר — 39.7 אחוז מהסך הכל הארצי, מזה 668 מיליון לשוק המקומי ו־214 מיליון ביצוא. בפירוט לפי ענפים הסתכמו הדברים כדלהלן: הקיבוצים היוו 51.5 אחוז בגידולי שדה, 74 אחוז בגידולי תעשיה, 81 אחוז בדגנים וקטניות, 43.9 אחוז במטעים ועוד 14.3 אחוז בהדרים, 39.1 אחוז בבעלי־חיים, 52.8 אחוז בחלב וכן באחוזים גבוהים בבשר, מדגה וחומרי רביה ורק בירקות (20.1 אחוז) פיגרו כלפי האחרים.

הייעול המתמיד במשק הקיבוצי — אומר **סטנלי מרון** — הביא לכך שערב קום המדינה סיפק המשק הקיבוצי את רוב התוצרת החקלאית היהודית לאוכלוסיה. בעשור הראשון למדינה הוקמו רוב המושבים החדשים ועובדה זו הקפיצה את היקף הייצור החקלאי בארץ.

אז ירד חלקו של המשק הקיבוצי בכלל הייצור החקלאי לכ־25 אחוז. אולם, ההתקדמות בייעול המשק והכנסת טכנולוגיות חדשות היתה מהירה יותר בקיבוץ מבכל מגזר אחר וחלקו היחסי שוב עלה. לפי המפקד החקלאי של 1971 הגיע הקיבוץ ל־34.5 אחוז של ערך הייצור החקלאי וב־1981 הגיע אף ל־39.1 אחוז. בעקבות התמוטטות גדולה של המשק המושבי בשנות השמונים, נראה שהמשק הקיבוצי יספק שוב את רוב התוצרת החקלאית בארץ, כבר בעתיד הקרוב.

הוא שאמרנו בראשית מאמר זה. הקיבוצים, מסתבר, לא בלבד שלא נטשו את החקלאות לטובת התעשיה, אלא להיפך, עושים בה חיל ובענפים מסויימים כמו כותנה, מדגה, גידול בננות, חומר רביה ועוד מהווים רוב המגדלים והמשווקים לשוק המקומי וליצוא.

שתילים
גפן, אפרסק, אגס, תפוח, משמש, שזיף, זית, גודגדן, סובטרופים, הדרים ושאר סוגי השתילים
דרויאן כפר סבא, הגליל 68
טל. 052-32234, 926043
052-917325, 20166

מכתב למערכת

תוצאות מפתיעות לווג'יפז

אנו, חברת ווג'יפז, מנסים מזה חודשים רבים נוזל דישון מיוחד הנקרא ווג'יפז. הניסוי נעשה תוך כדי שימוש מסחרי בחומר. יש לנו נסיון מחלקות גדולות בגידולים שונים, סוגי קרקע שונים ובאזורים שונים בכל הארץ.

תוצאות הנסיון המצטבר מפתיעות! איכות הפרי משתפרת, הפרחים, הצמחים והעצים בריאים ויפים ללא יוצא מהכלל.

הווג'יפז אינו חומר פלא אלא נוזל דישון מיוחד שנבנה על פי הצרכים הביולוגיים של הצמח, על מנת להשפיע על מערכת השורשים ותהליך חילוף החומרים בצמח. ההשפעה ברורה, חד משמעית ונראית לעין בברור, בכל שלב של גידול הצמח.

הווג'יפז, בהרכב שונה מעט, משפיע חזק ויפה על הפלנקטון בבריכות הדגים. החומר מכיל, ככל הנראה, בקטריה המפרקת אמוניה וניטרטים וגורמת להעשרת הפלורה הבקטריאלית ולפירוק אמוניה בבית הגידול.

צלמנו שטחים רבים, שקלנו פירות, מדדנו כמות ברורה, בדקנו כמות ריסוסים בחומרי הדברה וככל שאנו משתמשים יותר בחומר אנו עדים לתופעות מעודדות גם לגבי הגידול השני והשלישי: התוצאות טובות יותר, כלומר, הקרקע משתפרת באופן משמעותי.

את כל הדברים האלה אנו מציגים לחקלאים, והם רואים, מבינים, ומתחילים מיד בשימוש.

רק חלק מהמדריכים החקלאיים בלשכות לא רוצים לנסות ו/או לראות את השפעת החומר עד שלא יקבלו „תקציב"... לנסיונות.

אין בדעתנו לתקצב איש. חומר הדישון המעולה מציג את עצמו בקרב החקלאים. זה רק עניו של זמן.

בברכה!

ווג'יפז נוזל דישון מיוחד.

עם הממטיר הזה אפשר לישון בשקט...

נען-525 ממטיר ייחודי להשקיית הדשא והגינה.

ממטיר טורבו־גיר מפלסטיק, להשקיה בגיזרה ובמעגל שלם. עובד בשקט בשקט, תכונה המקנה לו יתרון בהשקיית הגינה הביתית ובמיוחד מתחת לחלון חדר השינה.
מצטיין בפשטות בתפעול ובדיוק ביצועיו, כל שעליך לעשות הוא לכוון את גיזרת ההשקיה והטווח, והממטיר ישקה בדיוק את השטח הרצוי.
קל ועמיד לאורך זמן. טווח פעולתו 12–4 מ' רדיוס, מתאים להצבות 12x12 מ' להשקיית מדשאות רחבות ידיים וגנים ציבוריים.

כדאי „לשמוע" אותו בפעולה — הגינה שלך תהיה מאד מרוצה.
על „הממטיר השקט" — ניתן לסמוך בראש שקט.

נען-מוצרי השקייה בע"מ
קיבוץ נען 76263 טל. 08-442233 פקס.: 08-442109
שרות שדה, טל. 08-442120
תל־אביב, דרך פ"ת 28 טל. 03-372544

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
THE ISRAEL TRACTORS & EQUIPMENT CO. LTD.
מפיצי CATERPILLAR בישראל

חדש!

CAT 428
המחפרון של קטרפילר
התכנון
האיכות
האמינות
והביצועים
של "קטרפילר"

CATERPILLAR, CAT and are trademarks of Caterpillar Inc.

משאבות לכל המטרות

יבואנים וספקי משאבות לתעשיה חקלאות ובניה
תל אביב, דרך יפו ת"א 8 טל. 824752, (03)823247

GRUNDFOS

ייעוץ • חלקי חילוף • שרות

ברזים כדוריים

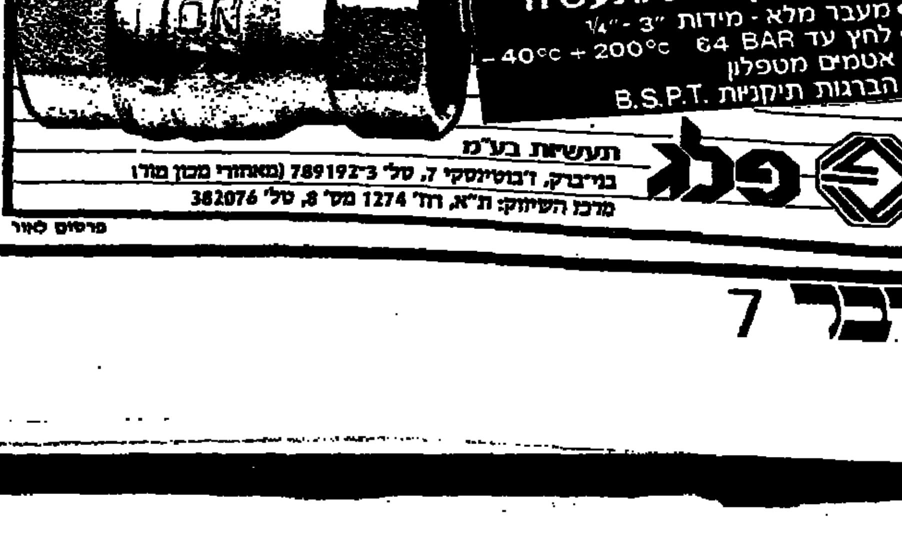

לבניה, חקלאות ותעשיה
• מעבר מלא - מידות "3 - "¼
• לחץ עד 64 BAR
• 40°c- + 200°c
• אטמים מטפלון
• הברגות תיקניות B.S.P.T.

פלג תעשיות בע"מ
בני־ברק, ז'בוטינסקי 7, טל' 03-789192 (מאחורי מכון מור)
מרכז השיווק: ת"א, רח' 1274 מס' 8, טל' 382076

פרסום לאור

פתרון חכם לעשבים שוטים.

אל־אור
היריעה החומה לחיפוי – הדור החדש ביריעות:
מונעת התפתחות עשביה ומאפשרת חימום הקרקע, בו־זמנית.

אל־אור מונעת התפתחות עשביה ע"י מניעת אור בתחום הפוטוסינטזה (700–400 ננומטר), כמו היריעה השחורה שאתה מכיר.
אלא שאל–אור פועלת גם כיריעה תרמית, המאפשרת קרינה בתחום האינפרא־אדום ושומרת על דמתחום יציבה מתחת ליריעה.
בניגוד ליריעה השחורה, אל–אור אינה מורידה את טמפרטורת הקרקע (אלא מעלה אותה). אינה מתחממת ואינה גורמת מקי־צריבה בחודשים החמים.

אל־אור חוסכת בשימוש בקוטלי־עשבים (הרבצידים) ובימי עבודה בעישוב. בגידול דלועים, מתפתחות כל שלוחות הצמח מעל היריעה ואין מסתתרות מתחתיה (כמו בשקופה) או נשרפות (כמו בשחורה).
אל–אור נוסתה בארץ בהצלחה בגידול דלועים, חוות שדה, סולניים ופרחים – ונמצאת בשלבי־ניסוי מתקדמים בגידולי מטע (אפרסקים, שזיפים ועוד).

אל־אור של פוליאון מהווה תחליף חכם, הן ליריעה השחורה והן לשקופה. בניסוי שבוצע לאחרונה ע"י משרד החקלאות בגידול גיבסנית (פרח רב־שנתי) בחממה, מנעה אל–אור כל התפתחות של עשביה חד־שנתית. טמפרטורת הקרקע בניסוי היתה גבוהה באופן משמעותי בהשוואה לקרקע מחופה בשחור – ונפלה רק במעט בהשוואה ליריעה שקופה (שכמובן לא מונעת כלל את התפתחות העשביה). אל–אור של פוליאון. כל היתרונות תחת יריעה אחת.

פוליאון ברקאי
פוליאון ברקאי. קיבוץ ברקאי 37860
ד.נ. מנשה, טלפון 06-378585/79641

שיווק ע"י סהר־תכן. תל־אביב - רח' המרכבה 12, טל' 03-263267, חיפה - רח' גול 11, חוף שמן, טל' 04-674283/4, באר־שבע - רח' קק"ל 39, טל' 057-39123, ירושלים - אזור התעשיה תלפיות, טל' 02-718211/4. כמו כן ניתן להשיג סחורה באמצעות ארגוני הקניות האזוריים. גלילים בודדים ניתן לקנות במחסני תכן ובמפעל, בימים א'-ה', בשעות 13.00-15.00.

هكذا من الأصل

صورة عن الاصل

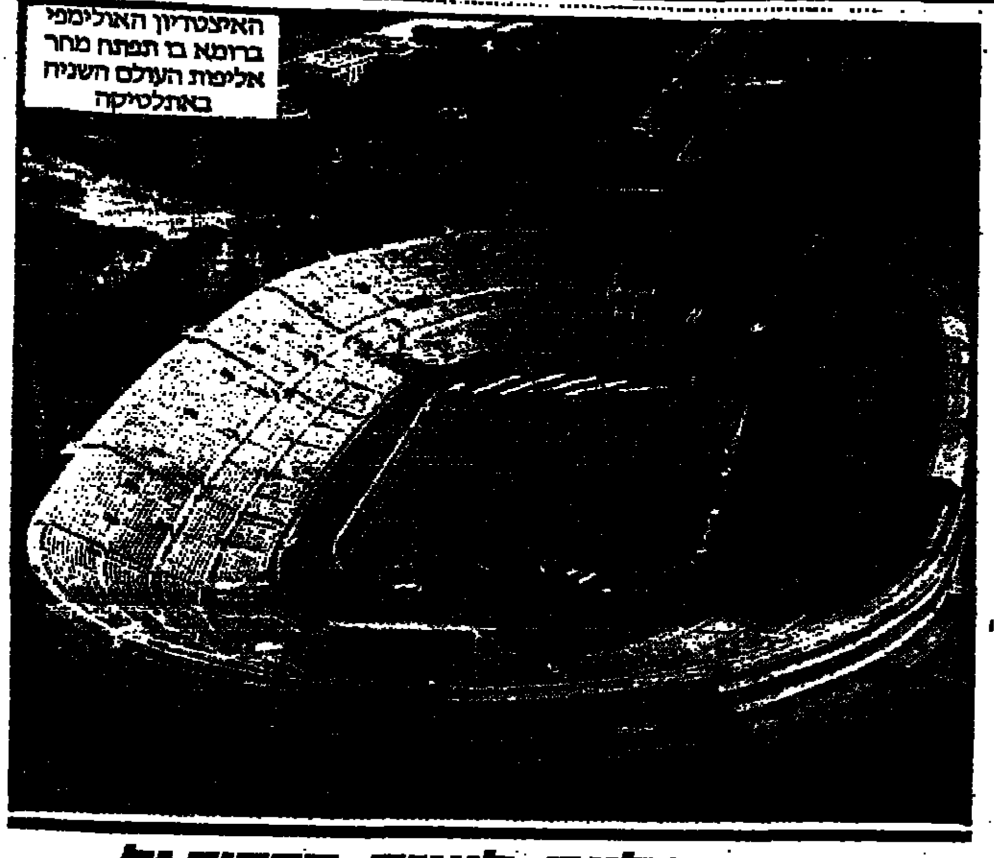

האיצטדיון האולימפי ברומא בו תפתח מחר אליפות העולם השניה באתלטיקה

2500 אתלטים מ־179 מדינות מסתערים ברומא על 42 תארים ו־126 מדליות

תשעה ימים של התרוממות רוח

מאת שמואל טל

ברומא תפתח מחר אליפות העולם השניה באתלטיקה. כ־2500 אתלטים ואתלטיות, המייצגים 179 מדינות, יאבקו במשך תשעה ימים על המסלול, בבור הקפיצות ובמעגל ההדיפות וההטלות של האיצטדיון האולימפי, על 42 התארים ו־126 המדליות.

מדליות הבכורה יוענקו כבר ביום הפתיחה להודפי כדור הברזל הגברתנים ולרצות המרתון בעלות ריאות הברזל וכוח הסיבולת, שעות ספורות לאחר טקס הפתיחה שיחל בשעה ארבע אחה"צ. קודם לכן, בשעות הבוקר, עוד לפני הפתיחה הרשמית, יערכו מקצים מוקדמים ביניהם ב־100 מ' גברים.

האליפות היא אירוע השיא של האתלטיקה העולמית. המשתתפים רובם ככולם הגיעו לבירה האיטלקית בשיא כושרם והם ישתדלו להפגין זאת לעיני קהל הצופים, רובו כמובן איטלקי, המייחל לשיאים וקרבות מרתקים. האיכות אמנם תיפגע בשל העדרם של כמה מאתלטי הצמרת, אך לא יהיה בזה כדי להעיב על ה„חגיגה" הצפויה. יבלטו בהעדרם הבריטי סבסטיאן קו והמרתוניסטית – האמריקאית בנויט והנורווגית וייץ.

שואפים לשיא עולם ב־100

13 שיאי עולם נשברו במהלך שנת 1987. קשה להניח שברומא תגדל הכמות בצורה משמעותית. המתח והרצון לזכות בכבוד ובתהילה יבואו על חשבון המאבק לשיפור התוצאות ויפגעו ברמה אבל לא בהנאת הצופים שיהיו עדים לקרבות טאקטיים מרתקים, מיאוצים מרהיבים ובעיקר הפתעות שהן נחלתו של כל אירוע מסוג זה.

למרות שהוא הקצר ביותר תמשך לכל היותר כ־10 שניות ומשהו, יהיה המיאוץ ל־100 מ' המרתק שבאירועי האליפות. לא רק מפני שמצפים לשיא עולמי אלא בעיקר בגלל המאבק בין שני ה„להיטים" החמים, בן ג'ונסון הקנדי וקרל לואיס האלוף הנוכחי (לפחות עד לריצה), שהחליפו השבוע הרבה דיבורי לשון. גם האנגלי לינפורד כריסטי, כמו האמריקאים האחרים וויתרספון ומקריי והניגרי אימו, מסוגלים להוות איום על השניים אם ימשיכו להתעסק האחד בשני במקום בריצה עצמה.

האתגר בבור הקפיצה

לואיס יהיה עסוק הרבה יותר מג'ונסון. לבד מהריצה בסיומה יוכרז המנצח כרץ המהיר בעולם, ירוץ לואיס עם חבריו בריצת השליחים וכמובן גם יקפוץ למרחק בנסיון לשבור סוף סוף את שיאו בן 19 השנים של בן ארצו בוב בימון, שהושג כזכור באולימפיאדת מקסיקו. יריבו העיקרי יהיה הסובייטי אמאיין, שהתקרב כדי ארבעה ס"מ משיאו של בימון ובני ארצו קונלי ומיירקס.

שיא נוסף בן 19, שיאו של לי אבנס ב־400 מ' שהושג באותו יום וכמעט באותה שעה כמו שיאו של בימון יעמוד אף הוא בפני סכנת „שבירה". המועמד לעשות זאת הוא האמריקאי־הצעיר בן ה־22, בוץ' ריינולדס בעל ההישג הטוב בעולם בגובה פני הים. יאיימו על נצחונו הניגרי אגבוניקה, מנצח האליפות הקודמת קאמרון מג'יימאקה ובני ארצו מאקיי ופארקס.

קרל לואיס – לשבור את שיאו של בוב בימון

לואיס ורינולדס הם רק שניים מחברי הסגל האמריקאי שינסה לשפר את הישגו מלפני ארבע שנים בהלסינקי. אז נטלו האמריקאים הביתה שמונה מדליות זהב, תשע כסף ואחת ארד. הפעם הם ינסו בעזרת אצנים כקלווין סמית והארד, הרצים למרחקים בינוניים וארוכים סטיב סקוט וסידני מארי, המשוכנים גרג פוסטר (110) אד מוזס ודני האריס (400), קפצני המשולשת ווילי באנקס ומייק קונלי, הכידונאי פטרנוף (גברים) גריפית, ג'ויינר־קרסי (רוחק וקרב 7) ודיטר (גובה) להגדיל את השלל ולהותיר כמה שפחות ליריבים.

אויטה וקראם – תקוות

אבל חוץ מהאמריקאים יהיו ברומא עוד הרבה אתלטים מעולים. קח למשל את סעיד אויטה המרוקאי המחזיק בארבעה שיאי עולם. בגלל סמיכות התחרויות הוא נאלץ לוותר על עימות עם הבריטי המצטיין, סטיב קראם ב־1500 ולרוץ 5000 מ', מקצוע בו ניפץ לא מזמן את מחסום 13 הדקות. אם יהיה בכושר שיא ואם הולים כליל מפציעתו לא יהיו לו יריבים בריצה זו.

בהעדרו צפוי קראם למדלית הזהב בריצה הקלאסית ל־1500 מ'. אבל יריביו הברזילאי קרוז, הספרדי גונזאלס והסומלי בילה, יעשו לו חיים קשים. ב־800 מ' ינסה חברו מקין לשמור על הגולת בהעדרו של קו אלא שהוא יתקל ברצים טובים כגריי האמריקאי, קונצ'לה הקנייתי וכארמוסה הברזילאי.

לרוסים לא יהיה כנראה מה להציג על המסלול. אבל בבור הקפיצה במוט, שם יש להם את האחד היחיד, סרגיי בובקה שהרף הוא יריבו העיקרי. לבור הקפיצה הם ישגרו את פאקלין ואבדיינקו ובמקפצות הכבדים יש להם סוללה הכוללת בין היתר את הכידונאי יבסיוקוב הפטישאי ליטוינוב. אלה יביאו להם את המדליות.

מזרח גרמניה בנשים

אצל הנשים ישלטו כמובן המזרח גרמניות. הייקה דרסלר בקפיצה למרחק וב־200 מ', מרליס גהאר הותיקה ב־100, פלקה בכידון, בוש ומילר ב־400 רגיל ומכשולים יזניקו את ברומטר המדליות שלהן כלפי מעלה.

אתלטים נוספים שיוכו את הסגן ויקטור קרוב לוודאי תארים ומדליות הם שיאן העולם בגובה השוודי סיוברג, המקומיים פאנטה ואנטיבו ב־10,000 מ' שיזכו לעידוד קולני, כמו גם הודף כדור הברזל אלסנדרו אנדריי, שקבע לפני כחודש שיא עולמי, הבולגריות קוסטדינובה בגובה ודונקובה הנקובה ב־100 מכשולים וכמובן מלך האתלטים הבריטי דיילי תומפסון שינסה להגן על כתרו מול המערב גרמנים הינגסן והנץ.

ידיית הזינוק תנתן כאמור מחר. לחובבי הספורט בכלל ולחובבי האתלטיקה בפרט צפויים תשעה ימים של התרוממות הרוח.

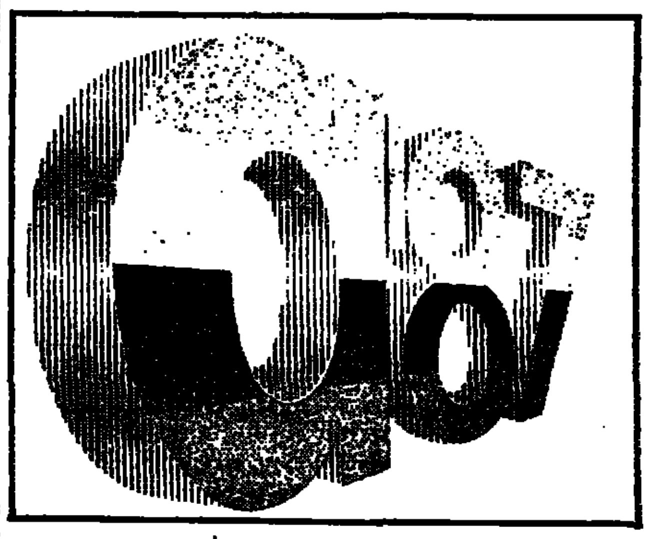

ה„גברת הזקנה" פצועה אומרת ביי ביי למרתון

מאת שמואל טל

הנורווגית, גרטה וייץ, לא תתייצב מחר אחה"צ להגן על תואר אלופת העולם בריצת המרתון בו זכתה לפני ארבע שנים בהלסינקי. מצב בריאותה ימנע ממנה את ההשתתפות והיא תותיר את הבמה לאחרות. בכך תמנע ממנה השתתפות אחרונה במסגרת זו.

מאמנה ג'והן קאגארסטאד, האיש שהעלה את הנשים הנורווגיות לפסגה העולמית בריצות הארוכות, צוטט אמנם השבוע בעיתון אנגלי כשאמר: „הגברת הזקנה מוכנה לשיאה. היא מצויה בכושר כפי שלא היתה מימיה." אבל גם הוא לא יכול היה למנוע את פציעתה.

מחר, לאחר טקס הפתיחה באיצטדיון האולימפי ברומא, ינתן האות לריצה [illegible]. הרצות יצאו מהאיצטדיון וירוצו לאורך נהר הטיבר עד לכיכר סנט פיטר. שם יחצו את הנהר לפיאצה פופולו, דרך המדרגות הספרדיות, פיאצה ונציה, פיאצה נאוונה והקולוסיאום – אתרים היסטוריים אותם מראים בדרך כלל לתיירים – ומשם בחזרה. יותר מ־42 ק"מ של מאבק עיקש בעצמך בדרכך וברצון להצליח ולנצח.

החום הוא אוייבם הגדול של רצי המרתון. הם מאבדים בדרך כלל קילוגרמים רבים ממשקל גופם במהלך הריצה. לוייץ, חלוצת הריצות הארוכות לנשים והלוחמת העיקרית נגד הדעות הקדומות שמנעו השתלבות מרתון הנשים באתלטיקה עד לפני ארבע שנים, יהיה עצוב לראות כיצד ניטל התואר מידיה ולא על המסלול אלא בגלל פציעה חסרת מזל.

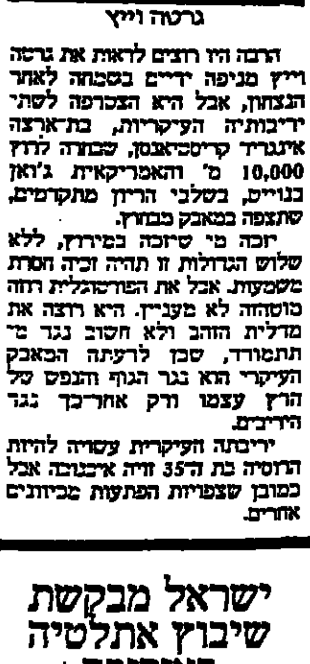

גרטה וייץ

הרבה היו רוצים לראות את גרטה וייץ מניפה ידיים בשמחה לאחר הנצחון, אבל היא הצטרפה לשתי יריבותיה העיקריות, בת־ארצה אינגריד קריסטיאנסן, שבחרה לרוץ 10,000 מ' והאמריקאית ג'ואן בנוייט, בשלבי הריון מתקדמים, שתצפה במאבק מבחוץ.

יזכה מי שיזכה במירוץ, ללא שלוש הגדולות זו תהיה זכיה חסרת משמעות. אבל את הפורטוגלית רוזה מוטה זה לא מעניין. היא רוצה את מדלית הזהב ולא חשוב נגד מי תתמודד, שכן לדעתה המאבק העיקרי הוא נגד הגוף והנפש של הרץ עצמו ורק אחר־כך נגד היריבים.

יריבתה העיקרית עשויה להיות הרוסיה בת ה־35 זויה איבנובה אבל כמובן שצפויות הפתעות מכיוונים אחרים.

מחר יוענקו שני תארי הבכורה

שני אלופי העולם הראשונים יוכתרו כבר מחר כשעתיים אחרי טקס הפתיחה. בין הגברים בהדיפת כדור ברזל יאבק על הבכורה שיאן העולם האיטלקי אלסנדרו אנדריי. אלוף אירופה השוויצרי גינתר, השיאן היוצא הבורח גרמני אודו בייר ובן ארצו אלוף כיברתאן האמריקאי בזן ברנס.

בברתון של הנשים יעדרו שתיים מהמועמדות לנצחון הנורווגית קריסטיאנסן שתרוץ הפעם בריצת 10,000 מ' והאמריקאית בנויט, בהריון. מצב בריאותה של הנורווגית גרטה וייץ, אלופת הלסינקי, אינו מאפשר לה ליטול חלק בריצה.

בהעדרן הנזה זו כנראה הפורטוגלית רוזה מוטה שתיטול הזהב. על המדליות האחרות יאבק הרוסיה בת ה־35 זויה איבנובה, שניצחה בגביע העולמי בריצת קוריאה, והבריטית מארטין. גם כאן צפויות הפתעות לשנות על המקומות הכבי ההסליסי.

ישראלים ברומא גונן וגולדווסר

שניים ייצגו את ישראל באליפות העולם ברומא. היא – סיגל גונן בקפיצה למרחק. הוא – אילן גולדווסר ב־400 משוכות.

על פי התכנית יכנס גולדווסר למעגל התחרויות כבר ביום ראשון במסגרת הריצות המוקדמות. זה יהיה בשעה 17.20. אם יתעלה על עצמו ויצליח לעלות שלב, מה שלא נראה כרגע הגיוני למרות התקדמותו הגדולה, ירוץ בחצי הגמר שיהיה ביום שני ב־17.10. ליותר מכך איננו מעיזים לקוות.

סיגל גונן, שנסעה לרומא לא בשיא כושרה, תכנס לבור הקפיצות רק ביום חמישי הבא בשעה 18.25. קשה להניח, נוכח הישגיה האחרונים, כי תצליח להכלל בין 12 העולות לגמר אבל אם כן היא תתייצב שוב באיצטדיון ביום שישי בשעה 17.30.

עד כאן הסיפור הישראלי ברומא.

פתיחה צולעת לעונת הכדורגל בטורניר גביע יהודה ליליאן

מאת שמואל קליגר

מה שכבר לא יהיה, בשבת עם הפתיחה הרשמית של עונת הכדורגל 88/87 – תופיע הפועל לוד, למשחק הראשון, עם שחקניה מחליפים או עם שחקני נוער אלמוניים, בגביע ליליאן, מול בני יהודה (4.30 באצטדיון רמת גן). תסכימו עימנו שזו תהיה פתיחה צולעת לעונת הכדורגל שבשער.

במשחק השני יתמודדו, האלופה בית"ר ירושלים, מול מחזיקת הגביע, מכבי תל־אביב בהרכבים חסרים. שבאופן „מקרי" ייעדרו משורותיהם הכוכבים הגדולים מהעונה החולפת – אם בגלל עזיבות של כוכבים לחו"ל ואם בשל סיבות אובייקטיביות.

שהפועל לוד נותרה גם ללא מאמן. המאמן צבי רוזן, הודיע לראשי הקבוצה כי אין ברצונו לאמן את הקבוצה בנסיבות שנוצרו יום אחד לפני הפתיחה של העונה הרשמית. כאילו חסרות צרות בלוד יצטרכו הלודאים לחפש כעת גם מאמן. אפילו הוזכר שמו של ליאון קונסטנטינובסקי כמועמד.

אתמול התאמנו לבד כמה משחקני הקבוצה בעונה החולפת.

מי שלא יכול להיות מרוצה, חרף העובדה שהניצחון כמו נראה מונח בכיס, הוא מאמן בני־יהודה דוד שוייצר: „אני רוצה בניתי על כך שיהיה לנו משחק אימון טוב לקראת הליגה חבל שהפועל לוד לא תופיע בהרכבה הרגיל".

לגבי מכבי תל־אביב ובית"ר ירושלים נראה כי לא יחולו שינויים מהותיים לעומת משחקי הידידות של הקבוצות בעת האחרונה. הבית"רים ערכו מחנה אימונים בהולנד ובמקביל ערכו המכבים את אימוניהם בישראל, אך שתי הקבוצות יופיעו מחר בהרכבים חסרים.

די אם נזכיר כי הבית"רים יופיעו ללא כוכביהם, אלי אוחנה המופיע בבלגיה ואורי מלמיליאן – כדי להסביר את כוונתנו. במקביל לא ישחקו במכבי ה„סקוטי" אבי כהן והחלוץ אלי דריקס, שבמקום להתאמן העדיף את מסדרונות בית המשפט.

חויה מרנינה לא צפויה, איפוא, לאוהדי הכדורגל שיבקשו להסכית את ימות הקיץ הלוהטים במאבקים מרתקים ומורטי עצבים. עדיף, כי תחול ירידה משמעותית בציפיות שאם לא כן ינחלו מפח נפש. ההערכה שלנו היא, כי רק מעט כהם יבואו לחזות במשחקים העלולים לשמש בבואה נאמנה למשחקי הליגה שיחלו בשבוע הבא.

משחק הגמר יהיה ביום שלישי הקרוב ברמת־גן וההערכה שלנו שבני־יהודה תהיה אחת [illegible] פתיחה „מלוהבה" בנוסח עונת כדורגל שעברה הלה.

עוד ייערכו משחקי ידידות לא ישירים את־מגוחלת השכונה. המסקרן שבהם יהיה בוודאי ה„דרבי" החיפאי בין מכבי הפועל על גביע ראש העיר.

יתר המשחקים: הפועל כפ"ס – בית"ר ת"א: הפועל ת"א – הפועל ר"ג: מכבי שעריים – שמשון תל־אביב: הפועל באר־שבע – הפועל אשדוד.

אג"א זכתה באליפות צה"ל

ראש מחלקת ההדרכה, האלוף דורון רובין, לא היה בוודאי האיש המאושר במיגרש העירוני בהרצליה, חרף העובדה שקיבל את הזכות להעניק את הגביע, לאלופה הטריה של צה"ל בכדורגל. קבוצתו של האלוף – מה"ד ספגה מפלה ניצחת מאג"א במשחק הגמר וספגה שישה שערים ללא מענה לאחר שלושה שערים הובקעו כבר עד ההפסקה.

מאידך שרתה השמחה במעונו של האלוף מנחם עינן מפקד אג"א, שקבוצתו הכתה את היריבה תוך הפגנת רוח לחימה וגאוות יחידה. המשחק בכללו היה אלים ונוקשה. המנצחים ניצלו את ההזדמנויות שהיו להם וכן את העובדה שהשופט עובדיה בייצחק הרחיק שני שחקני מה"ד: אלון סומך, שחקן הפועל ר"ג והשוער ליאור מרינסקי.

נאור גלילי וירון צפריר, שהבקיעו שני שערים כל אחד, וחיים מורד ודאל אלמליח התבלטו בנחת הבורשים ביותר של אליפות צה"ל שהתבטאו דווקא במשחק הגמר.

במקום השלישי זכה פיקוד הצפון שניצח את פיקוד הדרום במאבק בעיטות ה־11 מ' (2:3), לאחר שבתום המשחק לא הושגה הכרעה – 2:2.

● במשחקי ידידות הושגו התוצאות הבאות: בית"ר ת"א – הפועל פ"ת 5:3. לבית"ר הבקיעו: ניסן כהן, רחמים עטרן, יוסי אדרי, רוני צמח, ואלי תגר. לפתח־תקוה: גיד לוין (2), ג'א לוי.

מכבי רמת עמידר – מכבי רמת חן 1:3.

צימר או שחר הקלפי ביום א'

מאת ג.אשר

סיעת הפועל בהנהלת ההתאחדות לכדורגל תתכנס מחרתיים לבחירת בעלי התפקידים בהתאחדות לכדורגל. המאבק יהיה על תפקיד הכ"מ בין חיים צימר לבין רב שחר.

השניים דבקים עד היום במועמדותם לתפקיד וביום ראשון תאלץ סיעת הפועל, המונה 15 חברים, להכריע בהצבעה חשאית מי יהיה ממלא מקומו של שאול סוחייר.

לאחר בחירת הכ"מ, תקבע סיעת הפועל מי יהיה הגזבר. עד עתה מועמד לתפקיד רק הגזבר היוצא עד אנוזי, אולם גם צימר עשוי להיות ברגע האחרון מועמד לגזבר אם לא יבחר כמ"מ.

כן תסכם סיעת הפועל את מועמדיה לראשי הועדות בהתאחדות לכדורגל. אח"כ תקבע גם את מועמדיה לוועדת השוטות של ההתאחדות לכדורגל.

ביום שני תאשר הנהלת ההתאחדות לכדורגל את הרכב המזכירות, במלאי התפקידים, ראשי הועדות והבריה.

גרומי קבע שיא בכורה באליפות ישראל בשחיה

מאת יצחק אשל

ערן גרומי בן ה־17 ממכבי ירושלים היה אתמול השחיין היחיד ששיפר את שיא בוגרים במסגרת אליפות ישראל, כשעבר 200 מ' במעורב גב בזמן של 2:08.54 דקות. הוא שיפר את שיאו של זהר גליל – 2:10.18 דקות, [illegible] במשחה זה במדלית הכסף – 2:11.25 ד'.

שיא גילאי 15 קבע אליאב כל מהפועל נתניה שזכה שלישי במשחה זה – 2:16.04 ד'. לבד משיאים אלה שנקבעו במשוב הגבר אחה"צ קבע ערן גרומי שיא גילאים במשחים המוקדמים ב־100 מ' פרפר, שיא גילאי 17 – 57.26 שנ'.

במשחה המקביל לנשים ניצחה שרון אקסלרוד מהפועל נתניה – 2:32.76 ד'. שניה סיימה הדס פרח מהפועל נהריה – 2:37.67 ד' ושלישית דורית משלי, אף היא מנהריה – 2:39.63 ד'.

במשחה ל־200 מ' חופשי, זכה שגב פורת בהפועל גליל־עליון במדלית הזהב השניה שלו באליפות, כשניצח בזמן של 1:55.27 ד'. הוא הקדים את הותיק, זוהר וייס, מהפועל בני שמעון – 1:56.91 ד' ושלישי, ערן הירש ממכבי חיפה – 1:57.29 ד'.

במשחה המקביל לנשים זכתה עינת גבאי ממכבי חיפה בזמן של 2:14.33 ד' לפני כיכל אבין מבית ברל – 2:25.38 ד' ושלישית, שרון סליטמן מבית ברל – 2:17.58 ד'.

במשחה 100 מ' פרפר ניצח גיא שגל מהפועל גליל־עליון – 57.20 שנ', לפני אלון קבל מהפועל בית־ברל – 59.53 שנ', [illegible] ממכבי חשה – 1:00.54 [illegible].

במשחה המקביל לנשים ניצחה, לאחר קרב דראמטי, אדים קומן ממכבי נהריה – 1:07.85 ד' לפני אורית גם מנהריה – 1:07.90 ד' וספר אלתי מעמק הירדן – 1:10.23 ד'.

במשחה המסיים של הערב, 200 מ' מעורב אישי, זכה שגב פורת במדלית זהב שלישית, למרות שנטל חלק במשחה בו לא התכוון בכלל להשתתף. הוא ניצח בזמן של 2:12.26 ד' לפני אביר שטרנפלד מבית־ברל – 2:12.54 ד' ואלון קבל – 2:14.32 ד'.

במשחה המקביל לנשים נפלה הפתעה גדולה כשאורית כץ מנהריה זכתה במדלית זהב בזמן של 2:33.18 ד' לפני זוהר להזנברג מגליל־עליון – 2:34.39 ד' ואיריס קוכן ממכבי נהריה – 2:34.94 ד'.

בתום שני ימי תחרויות מוליכים בסיכום הכללי: בית־ברל עם 369 נק' לפני גליל־עליון – 314. התחרויות יסתיימו היום ויתחדשו מחר.

ניוקאסל תציג מחר את הרכש מירנדינה

מאת ג. שרון

הכדורגלן הברזילאי הראשון בליגה האנגלית, מירנדינה, יתייצב מחר לעיני 29,000 צופים באיצטדיונה של קבוצתו החדשה ניוקאסל לפני משחק הליגה נגד נוטינגהאם פורסט. הכדורגלן שנרכש מפאלמיראס תמורת מיליון ליש"ט, כדי להחליף את פיטר בירדסלי, טרם קיבל אישור על העברתו.

בניוקאסל מקווים כי האישור יגיע עוד היום כדי לאפשר למירנדינה לערוך את הופעת הבכורה שלו.

נוטינגהאם, הממוקמת בצמרת, תתייצב עם הרכבה הצעיר כדי להוכיח שגם מול כוכב ברזילאי אפשר לנצח.

המוליכה ק.פ.ר. יוצאת למשחק חוץ בסאותהמפטון, עדיין ללא דוד פיונגלי, ותנסה לשמור על מקומה המפתיע בפיסגה. סיכוייה לכך טובים מול פתיחה בינונית של המארחים.

העולה החדשה פורטסמות, תציג את הרכש החדש מלקולם סוטון, למשחק החוץ נגד שותפתה לתחתית ארסנל שטרם זכתה בנצחון.

טוטנהאם, הרביעית בדירוג, תצא למשחק חוץ בווטפורד במשחק שעשוי להניב תוצאה גבוהה בגלל משחק הפתוח של שתי הקבוצות. מחזיקת הגביע קובנטרי תארח את ליברפול שקיימה עד כה משחק בודד.

יתר המשחקים: צ'רלטון – מנצ'סטר יונייטד; צ'לסי – לוטון; דרבי – וימבלדון; אברטון – שפילד־וונסדיי; וסטהאם – נוריץ'.

בליגה הסקוטית:

סלטיק – ריינג'רס

ה„דרבי" של העיר גלאזגו בו תארח סלטיק את האלופה ריינג'רס, עם אבי כהן שהחלים מפציעה, יעמוד במוקד משחקי המחזור השביעי בליגה הסקוטית. אברדין המוליכה תארח את דאנדי יונייטד.

בגביע הסקוטי בשלב רבע הגמר תארח אברדין את סלטיק ודאנדי יונייטד את הארטס. המשחקים יהיו ב־2 בספטמבר.

רוטרהאם תארח את אברטון בגביע הליגה

קבוצת הליגה השלישית רוטרהאם, הזוכה הראשונה של גביע הליגה האנגלית, בשנת 1961, תארח את האלופה אברטון בסיבוב השני במסגרת זו.

ההגרלה נעשתה כך שהרבה קבוצות מהליגות הנמוכות זכו לארח את הבכירות. מחזיקת גביע הליגה ארסנל תתמודד עם נציגת הליגה השלישית דונקאסטר וליברפול עם בלאקפול.

בליגה הצרפתית

המוליכה הצרפתית מונאקו תתמודד מחר במשחק חוץ נגד לאבאל ללא בלנה רגר וגל הסובל מפציעה. מונאקו תשמור כנראה על מקומה מאחר ששתי יריבותיה העיקריות פאריז סן ג'רמן ובורדו יתמודדו בינן לבין עצמן.

● בגרמניה תשבות הליגה מפעילות והקבוצות ינצלו זאת למשחקי הגביע.

● בפורטוגל ניצחה אלופת אירופה קבוצת פורטו במשחק ליגה ראשי את בלאנגאש בשיעור 1:2.

בלום נוצח בסיבוב השני בטורניר רד'י

הישראלי גלעד בלום שהדיח בסיבוב הראשון את המדורג ראשון הצרפתי בנאבילם, הודח אתמול בסיבוב השני לאחר הפסד לאמריקאי סארק סלזר 6:3, 6:0.

עוד מדורגים הודחו ע"י טניסאים אלמוניים. המדורג שני, ההודי צ'סנאקוב הפסיד לשוודי לונדגרן 6:3, 6:3. גם המדורג שישי דן גולדי הפסיד לשוודי ספאנג 5:7, 6:3, 5:7.

ג'רום אנדרסון ענק צמרת שחום־עור נחת במכבי ת"א

מבט הנוהרים על שחקן החיזוק השני של מכבי ת"א נעצר אמש בחלקו, כשהכדורסלן הענק, ג'רום אנדרסון, נחת בארץ כדי להבהן בשורות האלופה.

בחודשים האחרונים עבדו ראשי מכבי שעות נוספות. הם חיפשו ללא הרף את השחקן הזר המיוחל. במהלך חיפושיהם שהו שני חברי ועד המחלקה, שמואל מחרובסקי ורוני שטיין, פעמים בארה"ב.

ראוי לציין, שאנדרסון אינו המועמד היחיד לחיזוקה של מכבי ת"א ועוד כמה מועמדים בעלי שם מצויים על הכוונת של ראשי הקבוצה. כנראה שמחר או ביום ראשון תערוך מכבי ת"א משחק אימון כדי לבחון את אנדרסון.

קליין זועם

בינתיים, גובר הזעם במכבי על הכנותיה של נבחרת ישראל לקראת בולגריה. מאמן הקבוצה, רלף קליין, התבטא אמש בחריפות רבה על הנעשה בנבחרת: „אימוני הנבחרת פוגעים בנו מאוד ולהופעתנו בטורניר הגביע הבין־יבשתי נגרם נזק בלתי ניתן לתיקון", הוא אמר בזעם בעקבות הפורום של ברקוביץ, ג'מצ'י וליפין מרוב אימוני קבוצתו במהלך השבוע החולף.

קליין דיבר במרירות רוח ומתח ביקורת עקיפה על הכנות הנבחרת לבולגריה: „הנבחרת הצרפתית מתכוננת רק שלושה ימים לקראת טורניר דרג ב', ראשי הנבחרת היו צריכים להתייעץ איתנו לפני גיבוש תוכנית האימונים".

לטענת קליין מכבי ת"א היא הנפגעת העיקרית מהכנות הנבחרת: „במכבי יש שינוי מאמן הנבחר גורם לשינוי שיטת המשחק וגם יש לנו משימה קשה כבר בעוד שלושה שבועות ועל הנזק שיגרם לנו אין ויכוח".

לדברי קליין לאף אחת מהקבוצות שישתתפו בטורניר הגביע הבין־יבשתי לא היתה בעיה של הכנות לקראת טורניר מחייב זה ורק על מכבי ת"א הערימו קשיים: אם לא נצליח במילאנו – את אף אחד לא תעניין הסיבה. בינתיים, מכבי ת"א נמצאת בצרה רצינית".

איציק כהן מחלים

איציק כהן, שנשבר לפני עשרה ימים את רגלו ממשיך להחלים בקצב משביע רצון. במכבי מאמינים שכהן ישוב לפעילות בעוד שבועיים והוא יוכל להצטרף למסע הקבוצה לאיטליה.

ריכליס חתם בר"ג

הכדורסלן המצטיין ניר ריכליס ביטל את טופס ההסגר שלו והסכים לשוב לקבוצת נעוריו – מכבי ר"ג. ריכליס שהה בשנה האחרונה בהסגר ובשבועות האחרונים הוא שקל אם לשחק ולהמשיך בארה"ב שנה נוספת. לאחר מגעים ממושכים הוא הסכים לבטל את ההסגר וחתם על חוזה לשנתיים בקבוצה.

● קבוצת בית"ר ת"א הפתיעה אמש במשחק אימון את הפועל ת"א – 72:78. במשחק אימון אחר גברה קבוצת מכבי נתניה על הפועל גליל־עליון בתוצאה 82:86.

נבחרת ישראל תערוך מחר משחק אימון נוסף. הפעם באולם אוסישקין מול בית"ר ת"א. הבית"רים יחליפו את מכבי ת"א, שביטלה את המשחק.

בין הסלים

מאת משה כהן

לפני ששה ימים הגיעה ה„סנונית" הראשונה לארץ – דריל דריידן. כמה פרשנים פזיזים מיהרו להכריז, שזהו השחקן הזר השני של מכבי, אבל כבר באימונו הראשון במדי האלופה התברר שהוא בעצם מיועד לקבוצות אחרות. לאחר שראשי מכבי ר"ג לא רצו בו – הוא הוצע להפועל ירושלים, אבל גם שם הוא לא הרשים ובימים הקרובים הוא ישוב כנראה לארה"ב.

בימים האחרונים גברה הציפיה ל„פצצה", שישילו המכבים. אמש נפתרה התעלומה בנחיתתו של אנדרסון. לפחות על הנייר יש לו נתונים מרשימים: הוא מתנשא לגובה של 2.11 מ' ובעונה שעברה שיחק ששה משחקים במדי המילווקי באקס מליגת האנ.בי.איי. לפני כן שיחק אנדרסון בן ה־27 בליגה החצי מקצוענית.

ישראל מבקשת שיבוץ אתלטיה באירופה

נציג ישראל בקונגרס ההתאחדות הבין־לאומית באתלטיקה, אבי שטיין, ביקש אתמול מבאי הקונגרס לאפשר את צירופה של ישראל לאירופה משום שהמצב הנוכחי בו מצויה ישראל הוא בלתי נסבל.

ישראל היא חברה בהתאחדות האסייאתית, אולם אתלטיה אינם מוזמנים למפעלים ותחרויות בגלל מה שמכונה סיבות בטחוניות. שטיין ציין בפני הקונגרס, כי בטחון הוא „תירוץ חלש ועצוב" והוסיף כי הסיבה העיקרית להרחקת ישראל הן בעיות פוליטיות ולחץ אלים מצד המדינות הערביות והתומכים.

„סיבות בטחוניות קיימות היום בכל העולם" אמר שטיין „ואי אפשר להתלות עליהן כל פעם.

רבים מהנציגים בקונגרס סירבו בקול רם לבקשה הישראלית ושטיין מיהר לציין „הנה זו דוגמה טובה".

נשיא ההתאחדות הבין־לאומית ג'ון הולט ציין, כי ההתאחדות הבין־לאומית צריכה לתת דעתה לבעיה הישראלית.

מנסדורף היום נגד פאט קאש

אלוף ישראל עמוס מנסדורף, יתייצב היום בניו־יורק, למשחק נגד אלוף וימבלדון האוסטרלי פאט קאש. תהיה זו התמודדות ראשונה בין שני הטניסאים והישראלי מקווה לנצח ולשפר את מיקומו בדירוג העולמי. המנצח במשחק יפגש בסיבוב הבא עם השוודי סונדסטן.

הרוסים – מסרבים לארח ולהתארח בר"ג

מאת ברוך דגון

יריבתה המיועדת של הפועל ר"ג במשחקי גביע אירופה בכדורגל, קבוצת מאי מוסקבה מסרבת לארח את הקבוצה הישראלית בביתה או להתארח בארץ.

כצפוי, הודיע אתמול הנציג הרוסי בהנהלת איגוד הכדורגל האירופי, כי הקבוצה ממוסקבה לא תקיים את התקנון, „ביי־ל", הוא השיב לשאלתו של מזכ"ל האיגוד האירופי, יורגן ברקה – אם הרוסים מתכוונים לכבד את ההגרלה.

הרוסים מוכנים להתמודד עם הישראלים במגרש ניטראלי. מזכיר איגוד הכדורגל, שלמה פחנר אף קיבל מברקה הצעה מעשית לקיים את שני המשחקים בשוויץ או בגרמניה.

ברקה לא הסתיר את העובדה שהרוסים נשענים על התקדים של הכדורסל. הוא הדגיש כי ההתאחדות הבין־לאומית תקפיד על התקנון ויתכן שהרוסים יוצאו ממעגל המשחקים.

בינתיים, מצפים באיגוד הכדורגל לתשובת הקבוצות האחרות במזרח־אירופה. הנהלת האיגוד תתכנס בשבוע הבא כדי לדון בדרכי תגובה לצעד הרוסי.

נבחרת חיפה הפתיעה את הנבחרת הלאומית

מאת יצחק צ'יבין

נבחרת חיפה בכדורסל גברה אמש, במשחק גדול, לזכרו של שחקן גדול, על הנבחרת הלאומית לאחר הארכה 108:109 (98:98) (53:47).

2000 הצופים שבאו לכבד את זכרו של השוער אבי רן ז"ל, חזו בתצוגת כדורסל מהנה ולעתים אף מלהיבה. נבחרת חיפה הפתיעה במשחקה הטוב והסאפתני.

הנבחרת הישראלית סבלה כהרגלה בשבועות האחרונים בחוסר יציבות. לצד דקות מצוינות היו לחניכיו של משה ויינקרנץ הרבה רגעים „מתים". הבולט בנבחרת היה מיקי ברקוביץ שבדקות הסיום קלע 9 נקודות רצופות וגרם להארכה.

בסיום העניק אביו של השוער המנוח, את הגביע ל„קפטן" נבחרת חיפה, שפכו ולצד וולינגר ברוממה.

נקודות לחיפה: יוסטן (34), שפע (24), וולס ופלזואורס 16 כ"א, שם טוב (6), ברגע (5), פייגלין (4), קסקי ונורט 2 כ"א.

נקודות לישראל: ברקוביץ (29), פרסר (22), ג'מצ'י (20), לאבוף (13), ליפין ואלימלך 6 כ"א, גורדון (5), הפלר (3).

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר ב"ז דבר ראשון בבוקר

למפעל במגדל העמק
דרוש
פקיד המתמחה בייצוא
לפנות: עם פירוט קורות חיים
מדור כוח אדם ת.ד. 73 מגדל העמק

לחברת יבוא בת"א
דרוש:
מנהל שיווק עצמאי
למוצרי חשמל קטנים
הכישורים:
- כושר ניהול משא ומתן עצמאי וניהול משרד.
- נסיון קודם וידיעת אנגלית – הכרחיים.
- התפקיד כרוך גם בנסיעות.

לפנות בכתב בפרוט מלא של נסיון ודרישות שכר לת.ד. 23032, תל־אביב 61230 עבור "מס׳ 390".
– סודיות מובטחת –

לחברה בענף הבניה
דרושים
אנשי מכירות
לאיזורי ההר והשפלה הדרומיים
דרישות התפקיד:
★ כלכלן דובר ערבית, בעל כושר אירגון.
★ יכולת הפעלת צוות עובדים
★ נכונות לעבוד בשעות לא מקובלות.

על המעוניינים לפנות בכתב־יד, לת.ד. 21137 תל־אביב 61211
עבור "אנשי מכירות"

משרד המבקר – הסוכנות היהודית לא"י | המשרד לביקורת – ההסתדרות הציונית העולמית
דרושים
עובדי ביקורת מנוסים
(2 משרות – אחת עתודה)
דרגות 9 – 10 של דרוג עובדי ביקורת

הכישורים הדרושים: השכלה גבוהה מושלמת באחד מהתחומים האלה: כלכלה, חשבונאות, מינהל עסקים, כספים, מינהל ציבורי; בוגרי משפטים ומינהל ציבורי. יבואו להכרה ידע בהתבצאות בהתכבדות; נסיון מוכח בעבודת ביקורת או נסיון בעבודה אחראית, אחרת המכשיר לעבודת ביקורת; יכולת מוכחת לנסח חומר ביקורתי; יכולת לפעול באופן עצמאי בתוך מבקשי; יכולת לרכז עבודת צוות; ידיעה מושלמת של השפה העברית; ידיעה טובה מאוד של השפה האנגלית; שפות זרות נוספות – יתרון; כושר הבעה טוב מאוד בכתב ובעל־פה. המועמד יידרש להוכיח כושר הבעה בכתב וידיעת שפות גם במבחן בכתב.
מקום העבודה ירושלים; העבודה עשויה להיות כרוכה בנסיעות.
מועמד שייבחר יתקבל לתקופת נסיון; תקופת הנסיון היא של שנה אחת עם אפשרות הארכה. דרגת המועמד תיקבע בהתאם לכישורים.
המעוניינים להציג את מועמדותם יפנו בכתב אל ת"ד 7063 ירושלים 91070 עד ליום 18.9.87 ויציינו על המעטפה – "מועמדות למשרה פנויה".
יש לצרף פרטים אישיים, לרבות פרטים על השכלה ומקומות עבודה, קורות חיים בכתב יד, ותעודות המעידות על השכלה ונסיון בעבודה. יש לציין שמות ממליצים, היכולים להרום מידע רלוונטי להערכת הכשירות למשרה.

טבע
תעשיות פרמצבטיות בע"מ
למשרדנו בפתח־תקוה
דרושים/ות
פקיד/ה לביקורת מלאי
הכישורים הדרושים:
- ידע בהנה"ח.
- נסיון בקריאת דוחות מחשב.
- ידע בניהול מערכות מלאי בתעשיה.
- רצוי ידיעת אנגלית.

פקידה
הכישורים הדרושים:
- שליטה טובה בעברית ובאנגלית.
- רצוי נסיון במעבד תמלילים. העבודה במשרה מלאה (07:30-16:30). ונכונות לעבודה בשעות נוספות.

למפעלנו "אסיא" בפתח־תקוה
שרטט/ת למשרד הנדסה
הכישורים הדרושים:
- ידע בשרטוט מכונות ותזרימים לתעשיה הכימית־ רצוי.
- רצוי שנת נסיון בעבודה.
- העבודה במשרה מלאה.

5 ימי עבודה בשבוע.
מגורים באזור גוש דן.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למחלקת כ"א, ת.ד. 3190 פתח־תקוה מיקוד 49131.

המועצה המקומית קרית־אונו
המחלקה לשרותים חברתיים
דרושים
עובדים סוציאליים
0.90 אחוז משרה – לטיפול במשפחות.
0.50 לטיפול בזקנים.
הדרכה אישית וקבוצתית מובטחת
פרטים בטלפון: 03-716828/9.

ל"טלית הפקות" בע"מ
דרושים
1) איש שיווק וקידום מכירות
2) מפיק/ה בפועל
3) מתאם מופעים

בפרטים נא לפנות בכתב־יד בצרוף קורות חיים ונסיון ל"טלית הפקות" רח׳ אחד העם 118 ת"א מיקוד 65208

מכללת בית ברל
לאזור חיפה ובאר־שבע
דרושים
תצפיתנים
לאיסוף נתונים על בני נוער בקבוצות עבודה.
הכישורים הדרושים:
ב.א. ומעלה במדעי ההתנהגות ונסיון קודם בעריכת תצפיות וראיונות.
היקף המשרה:
½ משרה בחודשים הראשונים. (כ־3 חודשים).
1 משרה ל־5 חודשים נוספים.
קיימת אפשרות העסקה נוספת לאחר התקופה הנ"ל.
- המעוניינים מתבקשים לפנות למזכירות ביה"ס להכשרה והשתלמות – טל׳ 052-25151 (קו פנימי 61) או 052-453113 (ישיר).

לחברה העוסקת במסחר ברזל ובעיבוד פח
דרושים
1. איש מכירות
★ בעל נסיון במכירות
★ בעל יוזמה ואחריות
2. מפעיל מכונות חיתוך וכיפוף פח
★ בעל נסיון קודם
3. מנהל חשבונות
★ סוג ד ★ ניסיון שנתיים לפחות
★ רצוי נסיון בעבודה עם מחשב

נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ת.ד. 45 טבריה
או טלפונית 06-721935, 06-791528

הסוכנות היהודית לארץ ישראל
מחלקת המנגנון ת"ד 92 ים 91920

משרה פנויה מס׳ ח/231/87
בכפר הנוער דתי בן־קיר
בכפר הראה.
דרושים – דרושות
לשנת הלימודים תשמ"ח
1) מדריך/ה חינוכי/ת
– מגורים במקום.
2) אם בית קבוצתית
– מגורים במקום.
על המועמדים/ות לעמוד בדרישות החינוך הדתי
נא לפנות בטל׳ ל־06-635689 06-365203

★

משרה פנויה מס׳ ח/232/87
בכפר הנוער רמת הדסה בטבעון
דרושים/דרושות
מדריכים/ות חינוכיים/ות אמהות בית – מדריכות
שכר – לפי דרוג הוראה.
נא לפנות טלפונית ל־04-934343
או בכתב לרמת הדסה – קרית טבעון

★

המחלקה לעלית ילדים ונוער־
משרה פנויה מס׳ ח/233/87
ביחידה ליעוץ לנוער עולה בב"ש
מנהל/ת
תאור התפקיד: ניהול והדרכת צוות קטן רב־מקצועי, הנותן שרותים פסיכולוגיים קליניים ויעוץ חינוכי לילדים ובני נוער עולים החיים בקהילות, לבני משפחותיהם ולמערכות הקולטות אותם.
דרישות התפקיד:
1. פסיכולוג מומחה (רצוי מדריך) קליני או חינוכי.
2. נסיון בעבודה קלינית וקהילתית־חינוכית, רצוי נסיון בטיפול משפחתי.
3. כושר ניהול צוות עובדים רב־מקצועי.
4. התפקיד כרוך בנסיעות.
התנאים המוצעים:
1. דרגה–בדרוג המדרך בהתאם לכשורי המועמד.
מועמדים מתבקשים לפנות לגב׳ תמי דותן טלפון: 057-31610, 057-31571
או: 03-202269, 03-204658.

למפעל תעשייתי באזור המרכז
דרוש/ה מהנדס/ת כימיה
דרישות המשרה:
★ נסיון של 3 שנים לפחות לעבודה בתעשיה
★ יכולת לעבודה בצוות.
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית.
מועמדים/ות מתאימים/ות יפנו בכתב לת"ד 32365, תל־אביב, מיקוד 61031.
(נא לציין מספר תעודת זהות ומספר המשרה – 58/1).

למפעל "ירולין" ירושלים
תשלובת מפעלי פולגת
דרושה
מזכירה ראשית למפעל
למשרה מלאה
הנתונים הדרושים:
★ שליטה מלאה באנגלית כולל הדפסה באנגלית ועברית.
★ כושר ניסוח מכתבים באנגלית
★ הפעלת טלקס.
★ 5 ימים בשבוע
מועמדות רציניות יכתבו לת.ד. 8199 ירושלים
עבור כח אדם בצירוף קורות חיים ונסיון קודם.
– סודיות מובטחת –

קופת חולים מכבי
דרושים
- **רופא מנהלי,** רצויה השכלה ונסיון במינהל רפואי, לעבודה במשרה מלאה, בת"א.
- **רופא מומחה לרפואת ילדים,** למשרה מלאה באילת. למועמד המתאים יתכן סיוע בדיור.
- **רופא מומחה ברפואת ילדים,** לכפר סבא והסביבה.
- **רופא משפחה/רופא כללי,** למשרה שלמה, בירושלים והסביבה. הדרגה ותנאי השרות יקבעו בהתאם לכשורים. בהצעות למשרות רופא נא לפנות בכתב, בצרוף תולדות חיים אל ת.ד. 4026 ת"א 61040.
- **מזכירה רפואית**
  ★ בוגרת תיכון (קורס מזכירות רפואיות – רצוי)
  ★ לעבודה במעבדה רפואית ביפו במשרה מלאה.
  לפנות לד"ר הגש (טלפון 812361) בשעות לפנה"צ
- **פקידה – כתבנית**
  ★ בוגרת תיכון, לאחר שירות צבאי.
  ★ ידיעה טובה בהדפסה עברית.
  ★ רצוי נסיון בעבודה במעבד תמלילים.
  ★ למשרה מלאה בתל־אביב.
  לפנות בטלפון 291187 אל מחלקת כח־אדם

אורט ישראל
דרושים
מורים, מהנדסים ומדריכים

אשקלון
לבי"ס תיכון טכני אורט אפרידר, רח׳ אורט 11 טלפון 051-33735
★ **מורה למחשבים ומרכז מגמה** במקצועות: קובול, ניתוח־מערכות יישומים ופאסקאל
★ **מורה לאלקטרוניקה** לכתות הגבוהות רצוי מהנדס או הנדסאי
★ **מורה למכניקה** למקצועות עיוניים
★ **מורה/מדריך לחשמל** (משרה חלקית)

חולון
לבי"ס תיכון טכני אורט רח׳ פרופ׳ שור 2 טל: 03-805282/3 03-5562204
★ **מורה לאנגלית**

אילת
לבי"ס העל יסודי המקיף ע"ש גולדווטר טל: 059-72105/6/7
★ מורה לאלקטרוניקה
★ מורה לחשמל
★ מורה למתמטיקה
★ מורה לתנ"ך
★ מורה לביולוגיה/כימיה
★ מורה לחשבונאות
★ מורה לפיזיקה
★ מורה יועץ/ת

מ.כ.מ מידע כלכלי ממוחשב בע"מ
עם הרחבת פעילותנו אנו מחפשים:
מקדמי מכירות
נמרצים, בכל הארץ לשיווק פתרון מוצל"ד לבעיה עסקית כאובה
העבודה ל־6 – 3 חודשים, מחייבת מאמץ ומבטיחה הכנסה גבוהה
הכשרה תינתן ע"י החברה. אין צורך ברכב. אפשרי גם לסטודנטים בחופשה.
לקביעת ראיון טל. 03-204334/5, לגב׳ חיה.

למשרד ספדיה בירושלים
דרושים
אדריכלים/ות
תיתכן השתתפות בדיור
לטלפון 02-221471

XEROX זירוקס ישראל
מחפשת אותך
איש מכירות לתחום הפקסימיליות
- נסיון מוכח במכירות
- נסיון במכירות P.C - יתרון
- נסיון במכירות ציוד היקפי - יתרון

נא לפנות בצירוף קורות חיים למיכן מחשבים בע"מ ת.ד. 3005 פתח־תקווה.
סודיות מובטחת.

[redacted]
שרותי כח אדם
עבור אחד מלקוחותינו
דרושים:
מנהל מחלקת פירות וירקות
כישורים: ★ השכלה תיכונית ★ גיל 25–45
עובד מחלקת בשר
– שוהו המשלוח בכפר סבא
– העבודה בתנאים סוציאליים מלאים, (כולל משכורת 13)

הרצליה – סוקולוב 34 052-541959/547777
ר"ג – הרואה 6 03-731744/724359

לתעשיה הצבאית באזור המרכז
דרושים/ות
01/62 **עובדי "יצור** בלתי מקצועיים
לעבודה במשמרות:
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות.
2) לאחר שירות צבאי.
3) בריאות תקינה (פרופיל 72 ומעלה).

01/62 **עובדות "יצור**
דרישות המשרה:
1) 10 שנות לימוד לפחות.
2) בריאות תקינה.

מועמדים העונים לדרישות המשרה מתבקשים לפנות ליחידת התעסוקה של התעשיה הצבאית, רחוב הארבעה 16 תל אביב, בימים ראשון ושני 30־31/8/87, בשעה 8.00 בבוקר.
נא להביא תעודת זהות, פנקס מילואים ותעודת שבוי ו/או תעודת פטור.
על כל עובד/ת יהיה להצטייד במועד מאוחר יותר בטופס שליחה של שירות התעסוקה במקום מגוריו.
(הסעות למפעל וחזרה מבנימינה בצפון עד אשדוד בדרום).

התעשיה הצבאית

עובד/ת רווחה למפעל בדרום
כישורים נדרשים:
- השכלה אקדמאית מתאימה.
- כושר אירגוני ויוזמה.
- יכולת לפתח מערכת יחסי עבודה תקינים.
- מגורים באיזור הדרום – חובה.

המעוניינים במשרה זו יפנו לת.ד. 744 באר־שבע
יש לצרף קורות חיים – סודיות מובטחת

לחברת מחשבים גדולה במרכז הארץ
דרושה פקידת יבוא
הכישורים הדרושים:
* הכרת תהליכי יבוא ומכס.
* הכרת מסמכי יבוא וניתוחם.
* תמחיר ועלות מוצרים.
* הדפסה עברית ואנגלית.
* נסיון מוכח בתחומים אלה.

נא לפנות בכתב יד בפירוט קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 11029 תל אביב 61110

קופת חולים מכבי
דרושה
פקידה כתבנית
★ 12 שנות לימוד. ★ ידיעה טובה בהדפסה עברית. ★ מקום העבודה חולון. ★ שעות העבודה: ימים א׳–ה׳ משעה 15.00–18.00.
נא לפנות טלפונית לגב׳ צ׳חה – 03-880822

רשת קוויק קופי מתרחבת!
דרושים לנו:
אנשי מכירות בחנות
תפקיד מעניין ואחראי הכולל:
- קשר עם לקוחות
- ניהול מו"מ – הכנת הזמנות, מעקב אחר ביצוע.
- העבודה מנוהלת באווירה נעימה.
- סדר, דייקנות יחסי אנוש מעולים והופעה נאה – הכרחיים.
- שליטה באנגלית יתרון.
- למתאימים אפשרויות קידום ותנאים טובים.

Kwik Kopy PRINTING
נא לפנות: חברת U-MAN – רונית טל. 03-295694 משרה מס׳ 200.

ארט דירקטור לפחות בן 3*
אם אתה גם מוכשר
פרסום פלג מחפש אותך
לפנות לאורי טל. 291261-5
★ שנות נסיון במשרד פרסום

לחברה תיירות בינלאומית
דרוש
מנהל סניף צרפת (פריס)
כישורים דרושים:
- נסיון מוכח בתעופה או תיירות (מכירות ותיפעול)
- נסיון מעשי באירופה (רצוי בצרפת)
- כושר ניהולי מעולה
- ידיעת שפות צרפתית, אנגלית ועברית, על בוריין

על המועמד להיות בעל נתינות צרפתית, או של אחת מארצות השוק המשותף.
תקופת השירות: 4 עד 5 שנים.
פניות בכתב, כולל קורות חיים יש להפנות לתיבת דואר 10313 תל אביב 61102
עבור "מנהל סניף"

לחברת "ניצא טורס" בת"א
מבוקשות מלוות
לקו ת"א־קהיר וחזרה
בקטע ת"א–רפיח–ת"א
שפות: אנגלית חובה
שפות נוספות יתרון
לפנות לטל׳ 03-5102832/41
לבקש את שלמה

נאות קדומים
השמורה הלאומית של טבע הארץ במקורות ישראל
מערכת גנים תנכיים ותלמודיים באזור יער בן־שמן
למשרה מלאה מתחילת שנת הלימודים תשמ"ח
דרושים מיד
מורים/מורות או מסיימי סמינרים למורים בעלי נטייה להוראה בשדה
מועמדים שיתקבלו יהיו עובדי הוראה, ושכרם ישולם על ידי משרד החינוך והתרבות
נא לפנות בדחיפות בטלפון בין השעות 09.00 – 15.30 (ביום ו׳ עד 12.00): (08) 233840, (08) 245881

תנופה
לטמפו תעשיות פלסטיק בע"מ
דרוש
איש פלסטיקה
לתפקיד אחראי ייצור ואחזקה
למפעל פלסטיקה בהיקף גדול בדרום הארץ
קבלת התפקיד ותחייב מגורים באזור
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד למנהל כח אדם.
טמפו תעשיות בירה בע"מ רח׳ המלאכה 9 אזור התעשיה חולון 58850
סודיות תשמר בקפידה

מעוז
חברה לביטוח בע"מ
אם ברצונך להצליח עשה החלטה בטוחה
חברת מעוז, חברת ביטוח בתנופה, מקבוצת הביטוח של בל"ל מחפשת מועמדים רציניים מגיל 24 ומעלה בעלי השכלה של 12 שנות לימוד לפחות.
אנו נבשיר אותך בקורס ליעוץ פנסיוני, בטוח חיים ובטוח כללי.
נסייע לך לעמוד במבחני רשוי מתמחה של משרד האוצר ובהבטחת הכנסה בשלבים הראשונים של עבודתך כסוכן החברה. נעזור לך להגשים קריירה עצמאית.
טלפן לניצה: 03-647293.
ביטוח חיים עושים ב־ מעוז

מכזا من الأصل

هكذا من الاصل

הלוח הכללי ידיעות אחרונות הלוח הנפוץ ביותר וב דבר ראשון בבוקר

להברת בניה ארצית
דרושים:
לפרוייקט גדול בדרום הארץ
★ **מהנדס בנין מנוסה**
לתפקיד סגן מנהל הפרוייקט
★ **אדמיניסטרטור**
השולט בשפה האנגלית
רצוי עם רקע בענף הבניה
לאזור ירושלים
★ **מהנדס בנין מנוסה**
לניהול פרוייקט בניה גדול
לפנות לטלפון 03־286935 בשעות העבודה

לעתון מקומי גדול בבאר־שבע
דרוש מביא לדפוס
לעבודה באזור ת"א בימים רביעי וחמישי
ידע ונסיון בבדיקת מונטזים ופלטות
ידע ונסיון בבדיקת הכריכה
פרטים בטלפון: 057־31740 057־31378 יוסי או יורם

דרוש צבע רכב
בעל כתב הסמכה
(אפשרי פנסיונר) באיזור נתניה
בדבר פרטים: 053־619147 ביום, 03־728976 בערב.

ל"קארין" חברת לתכשירי שיער בין־לאומית
דרושים:
א. סוכן לאזור ת"א עם נסיון מוכח + רכב. למתאימים תנתן בלעדיות לאזור
ב. מדריך/ה לאזור המרכז והדרום + רכב לעבודה בשעות היום.
טל' 03־9240121, 03־9244004

דרוש ברמלה
מחלק עתונים קבוע
בשעות הבוקר
מתאים לתיכוניסט או סטודנט
לפנות כורש טל' 08־240771

דרושה
הנדסאית בניה/אדריכלות
לתפקיד מזכירה
למחלקה הטכנית של חברה לבניה בתל־אביב
ת.ד. 20204 תל־אביב

מילר חברה לנעלים בע"מ דרוש/ה
מנהל מכירות נמרץ
★ בעל נסיון מוכח
★ עם רכב.
טל: 052־449348 052־445074
החל מיום ראשון

למפעל תעשייתי ביפו
דרוש
רואה חשבון
למשרה מלאה
רצוי נסיון בתחומי חישוב שכר, השקעות ועריכת מאזנים.
נא לפנות בכתב יד ובצרוף תולדות חיים לת.ד. 8039, יפו – לידי מוטי.

לאגף השווק בחברה תעשייתית בעמק חפר
דרוש/ה
כלכלן/ית
רקע בתעשייה – יתרון.
מקום מגורים: נתניה, חדרה והסביבה.
לפנות בכתב בצרוף קורות־חיים לת.ד. 160 חדרה 38101
עבור אגף השווק

רובקד בע"מ
מפתחת מערכת CAD ייחודית המאפשרת תכנון, סימולציה ותכנות off־line של מערכי ייצור משולבי רובוטים.
לצוות הפיתוח דרושים
1. בוגר מתמטיקה/ מדעי המחשב
לפיתוח אלגוריתמים בתחום הקינמטיקה לסימולציית והנהגת רובוטים.
הכישורים הדרושים:
א. תואר אקדמאי במתמטיקה ומדעי המחשב בהצטיינות.
ב. 3 שנות נסיון בפיתוח ויישום אלגוריתמים מתמטיים.
ג. עבודה בסביבת Unix ושפת "C" – יתרון.
ד. כל הקריטריונים דלעיל רלונטים למעולים בלבד!!
2. אחראי SYSTEM
הפיתוח מתבצע בכ־20 תחנות עבודה הקשורות ברשת NFS תחת מערכת הפעלה Unix.
התפקיד דורש פיתוח ותחזוקת תשתית המחשבים ותקשורת לבקרי רובוטים.
הכרחי – נסיון קודם כאיש System בסביבת Unix.
יתרון – לבעל ידע הנפעול תומרה.
נא לשלוח קורות חיים אל ת"ד 2015 הרצליה 46733 או לפנות אישית בטל' 052־556610, 556543.

למסעדת בית לסין
רח' ויצמן 34, ת"א
דרושים
★ **אחראי מטבח חלבי**
– מעולה, נסיון מוכח 5 שנים.
★ **טבחים מעולים**
– בוגרי תדמור עם נסיון.
★ **מלצריות**
לעבודה קבועה.
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
נא לפנות טלפונית בשעות הצהריים לזיו או לרחלי. 03־252595 03־624611

דרושה
סדרית מעולה לקומפ־אדיט 6400
תנאים מעולים
03־219297/8 מיום א'

לחב' תעשייתית באזור רמת־גן
דרושה
טלפוניסטית מנוסה
לפנות לטל: 03־7511205־8

לג'קדור אופנת עור
דרושים
1. תופרים/ות לבגדי עור וחגורות עור
2. עוזרים לתופרים בגדי עור
3. עובדים לחגורות עור
4. מוכרות מנוסות דוברות שפות
03־7513350

מכרז 45/87
למכון היצוא
דרוש קבלן לבצוע עבודות צבע לתערוכה
העבודה בבית המלאכה של המכון, חולון – רח' עקיבא 26.
מיפרט ניתן לקבל במקום.
את ההצעה יש להעביר עד 28.8.87 למשרדי היצוא הישראלי לתיבת המכרזים או למזכירות.

ל"מקום הפצות" דרושים
תלמידים–חיילים–סטודנטים
להפצת פרוספקטים בתיבות דואר
באיזור גוש־דן ובחיפה
ואחראי לאיזור הצפון.
שכר הולם למתאימים.
03־339840 03־339846

לאולפן לבגרות בבאר־שבע
דרושים
מורים
להכנת כתות לבגרות בשעות הערב במקצועות הבאים: מתמטיקה, אנגלית, לשון, תנך, גאוגרפיה, ספרות, עברית ופיזיקה.
רק מורים בעלי נסיון בהכנת כתות לבגרות מתבקשים לפנות לטלפונים:
057־71690, 73146.

אס.טי.ג'י אינטרנשיונל בע"מ
דרוש
טכנאי/ הנדסאי אלקטרוניקה
לתפקיד: נציג מכירות למחברים אלקטרוניים ולרכיבי זיווד שונים.
שליטה באנגלית הכרחית.
נסיון קודם – יתרון.
נא לפנות בכתב לת.ד. 1276, ת"א 61012.

עירית קרית גת
לבי"ס מקיף ע"ש רוגוזין בקרית גת
דרוש/ה
מורה לאנגלית
המעוניינים יפנו למנהל ביה"ס מר גיל פליישר
בביה"ס – 051־886288
051־884477
בבית 051־880730.

לחברת יבוא
דרוש
איש מכירות למוצרי מזון
עם נסיון שיווק
מגורים: **גוש דן**
המעוניינים יפנו בכתב בציון נסיונם
לת.ד. 6533 תל־אביב מיקוד 61064
(עבור איש מכירות למוצרי מזון)

לבוגר הנוער הדתי גבעת השלושה
דרושה
מדריכה
בעלת נסיון בעבודה עם נוער
מגורים במקום – חובה
לפנות בטלפונים: 03־525318, 03־522457

אור־יהודה המועצה המקומית
מועצה מקומית אור־יהודה
מחלקת – הרווחה
דרושה בדחיפות
משפחה אומנת חמה לשני ילדים (אח ואחות) בגילאי 6 ו־3, אשר הוריהם אינם מסוגלים לגדלם.
משפחות המעוניינות מתבקשות להתקשר למחלקת הרווחה באור־יהודה טל: 354111 ולבקש את גסע בן יוסף או את חגית גנן.

לחברת ביטוח גדולה בת"א
למחלקת כספים
1. עבד/ת בכיר/ה
נסיון בהנה"ח ממוחשבת וגביה
רצוי בביטוח
2. פקיד/ה
בעלי נסיון בהנה"ח ממוחשבת
רצוי בביטוח
משרה מלאה 5 ימי עבודה
נא לפנות בכתב יד בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 26047 ת"א 61260

שטל בע"מ
למפעלנו המייצר מכונות לענף הבנייה דרושים
★ **מנהל מסגריה**
בוגר בי"ס מקצועי או יותר, בעל נסיון מוכח בייצור מכונות וברייתוך CO_2.
★ **פקידת מכירות**
עדיפות לבוגרת בי"ס פקידות
★ **קלדנית IBM PC**
לחצי משרה, כולל עבודות פקידות.
★ תנאים טובים למתאימים ★
לפנות טלפונית 03/5592146

למפעל מתכות באור־יהודה
דרושים
שבר יציקה
שבר ייצור
ההכשרה תינתן תוך כדי עבודה
טלפון: 03–348337

לאולפן לבגרות בת"א דרושה
פקידה
לעבודה במשמרות בוקר ואחה"צ
דרישות התפקיד:
1. תעודת בגרות מלאה
2. כושר מגע עם קהל
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 6609 ת"א עבור פקידה.
תנאים טובים למתאימה.

לחברה גדולה בתל־אביב
דרושה
מנהלת חשבונות
למשרה מלאה
בהנהלת חשבונות ממוחשבת.
★ נסיון של 5 שנים לפחות
★ ידע רחב בהנהלת חשבונות.
מועמדות מתאימות תפנינה בכתב יד עם פרוט קורות חיים ל־ת.ד. 11333 מ. 61112 ת"א עבור מס' "55".

לג'וינט ישראל
בירושלים
דרוש/ה
לעבודה במשרה מלאה – חמישה ימים בשבוע
מרכז/ת כח אדם
בכפיפות למנהל כספים, תקציב ומינהל
דרישות התפקיד:
★ השכלה אקדמאית במדעי החברה/ההתנהגות
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית
★ יחסי אנוש טובים
★ נסיון בניהול משרד (רצוי – ממוחשב) וידע בהדפסה בעברית ובאנגלית
★ אפשרות לעבודה בשעות נוספות
★ גיל 25–35
נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים ובציון מס' טלפון להתקשרות לת.ד. 3489, ירושלים, 91034.
על הפניות להגיע לא יאוחר מיום 11 בספטמבר 1987
פניות טלפוניות לא תיענינה. סודיות מובטחת

לרשת חנויות ארצית בענף הריהוט
דרוש:
מנהל מכירות מנוסה
הכישורים הנדרשים:
★ השכלה אקדמאית ורלוונטית לתפקיד
★ נסיון קודם בניהול צוות עובדים
★ מקום מגורים דרומה מתל־אביב
נא לפנות בכתב־יד בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה לת.ד. 2047 רחובות 76120
סודיות מוחלטת מובטחת

לבנק דרושה
כתבנית אנגלית־עברית
בעלת נסיון של מספר שנים בהדפסה.
רצוי קצת גם אנגלית.
שעות העבודה רגילות.
המעוניינות מתבקשות מתבקשות לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 1017 חיפה, 31999. המתאימים יוזמנו.
פניות מובטחות.

לחבי מזון בגוש דן
איש שיווק
בעל נסיון רב
לעבודה קבועה.
03־802838

לבית מרקחת בפ"ת
דרוש/ה
רוקח/ת
למשרה חלקית.
בערב: 03־354415

להברה לעמילות מכס ושילוח בינלאומי
דרושות
פקידות יבוא
מנוסות
ת.ד. 11333 ת"א 61112 עבור ".60"

פקידה כללית
★ שנתיים נסיון
★ ידע בחשבון
★ דייקנות
למפעל באזור חולון 5 ימים מ־08.00–16.00
להתקשר: 03־5592894/5/6

גבא בשתון בע"מ
דרושים
מאבטחים
עד גיל 30
פרופיל רפואי תקין
רצוי עם רשיון לנשק
(מתאים גם לסטודנטים)
טל' 03־5409957

לארגון ספורטיבי
מרכזת אקדמאית
חצי משרה
כושר ארגון – ביטוח לוגי – מו"מ, ידע בהדפסה
וראש גדול".
לפנות בכתב ת.ד. 8755 יפו.

להברת "ברמי" בע"מ
דרוש
סוכן מכירות
בעל רישיון נהיגה ג'
כישורים:
★ ניסיון קודם במכירות ממתקים
★ מגורים בגוש דן
נדרשת ערבות כספית עד 50.000 ש"ח
לקביעת ראיון נא לפנות לטלפון 03־7514776

דרוש/ה
פקיד/ת שכר והנהלת חשבונות
למשרה מלאה באיזור רמת גן
★ נסיון קודם בהכנת משכורות
★ ידע בסיסי בהנהח"ש
★ נסיון בהפעלת מחשב
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 3133 רמת גן (בפירוט השכלה ונסיון קודם) עבור אפי.
– תנאים טובים למועמדים המתאימים –

דרושים
1. דיילות מכירה
לעבודה בדשעות השווק
בשטח אזה"צ לאזורים הבאים: תל־אביב, גוש דן, השרון, נתניה, בית, ירושלים, אשדוד, אשקלון, חיפה ואזור הקריות (העבודה מתאימה גם לסטודנטים).
2. מפקח/ת על דיילות
תושב/ת ת"א או הסביבה הקרובה בעל/ת רכב.
לפרטים החל מיום א' בטל. 788573, 03־792998

THE DANS
★ ★ ★ ★ ★
חברת מלונות דן בע"מ
למלון דן תל־אביב
דרושים/ות
מלצרים – בעלי נסיון לגריל רום.
מלצריות – בעלות הופעה נאה.
מרכזנית – דוברת אנגלית למשרה מלאה.
מזכירה/כתבנית – למשרה חלקית.
מתאימים/ות יפנו למח' כ"א
טל' 03־241111.

למפעל מזון גדול בראשל"צ
דרושה
קלדנית מנוסה
(למחשב S/36 I.B.M)
★ ידע בשיווק והנהלת חשבונות.
★ הפעלת המחשב באופן עצמאי.
★ נסיון מוכח של 3 שנים לפחות (המלצות).
★ שעות עבודה בלתי שגרתיות.
★ עדיפות לתושבות ראשל"צ והסביבה.
המתעמדות העונות לדרישות הנ"ל מתבקשות לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 500, נס־ציונה.

L.L.S מהנדסים בע"מ
L.L.S ENG. LTD
מהנדס/ פיזיקאי/הנדסאי
אנו ממשיכים לקלוט את הטובים ביותר בנושאי האפקטים האלקטרו־מגנטיים הבאים:
EMI /EMC /EMP
LIGHTNING ETC
טלפונים: 03־985443, 03־985558

הוד – טל
חברה לשיווק ייצור ושרותים בע"מ
דרושים
1. מחסנאי טכני
בעל נסיון בעבודה במחסן חלקי חילוף
עבודה עם מלאי ממוחשב
ידע באנגלית.
2. טכנאי מלגזות
נסיון בשרות למלגזות חשמליות
ידיעה בחשמל הידראוליקה ומכניקה
ידיעת השפה האנגלית חובה.
לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 2085 תל־אביב 61020.

דרושים
להרצאות
1. רוקח
לשעות הבוקר או אחה"צ
2. רופא.
3. רשמת רפואית.
4. מורה למזכירות.
03־228545

דרושות
דיילות מזון
למבצעי טעימות ברשתות השיווק
לשעות הבוקר או אחה"צ.
לטלפן:
בשבת 03־872136
ביום א' 03־5516393

ליקב ראשל"צ
דרושים:
עובדי ייצור
★ עדיפות לדתיים.
טלפון 03־942021

לחברת יבוא דרושה:
פקידה נמרצת
בשעות 8 עד 16
נא לפנות עם המלצות לשנהי"ב. סאובה בע"מ לילנבלום 15 ת"א

לדיזה בגדי ים וחוף
דרושה
דוגמנית בית
למשרה מלאה
טל. 839151

לחברת יבוא ושווק בהרצליה פתוח
פקידה חרוצה
בעלת ידע באנגלית
הדפסה עברית+נסיון במעבד תמלילים
לפרטים:
טל' 052־557297

דרוש/ה
טכנאי/ת מנוסה
למעבדת שירות למשקפיים בחולת
טלפון בעבודה 053־75260
בבית 053־72727

לחברת קוסמטיקה מארה"ב מהמובילות בתחומה
איש/ת מכירות מעולה
★ הופעה נאה
★ גיל 25־40
★ נסיון במכירות
★ רכב חובה
תפקיד ושכר הולם למתאימים/ה
טל. 03־7511532

למשרד רו"ח בת"א
דרושה
כתבנית
עם נסיון בעבוד תמלילים
טל' 03־621844

דרושים
חשמלאי רכב
בעלי הסמכה ו/או מתקיני רדיו ואזעקות לרכב בתנאים טובים
03־584448, רצוי מאזור בת־ים וחולון

לקבוץ עין שמר דרושה בדחיפות
מורה
לכיתה ג' לפנות הלמודים הסדירה
רצוי ללא מגורים במקום.
טלפון בערבים השבת 06־374298
בבוקר הנוער חנל 06־374385

דרוש/ה
הנדסאי/ת או שרטט/ת
בתחום עיצוב פנים.
עם נסיון
טלפון 03־655282 03־658456

לבית יציקה לאלומיניום
דרושים
דופסים
(דופקי פורמות)
טל. 03־776061

למפעל באזור גוש דן
דרוש
מנהל חשבונות
סוג ד' מדופלם
בעל נסיון
לפנות טלפון 03־5700196.

דרוש
טכנאי חשמל
(כולל ידע אלקטרוניקה)
למעבדת חשמל ארצית לשירות מוצרי חשמל ביתיים
(עדיפות לבעל נסיון בענף)
לפרטים: נא לפנות לטלפון: 052־84149

להברה קבלנית באזור המרכז דרושים
אנשי מכירות נמרצים
(בעלי רכב) בכל הארץ, על בסיס אחוזים בשכר.
בפרטים 03,984118

ללונה־פארק קרי השעשועים בע"מ
דרוש
מכונאי רכב
(כבד)
5 שנות נסיון
להתקשר בין השעות 13.00־08.00
טל. 03־427868, 03־423676

לבית קירור בחולון דרוש
מלגזן
בדבר פרטים נא לפנות 03־803216

לחברה מובילה בתחום המזון
דרושים
★ **קופאים/יות**
★ **מחסנאים**
★ **מלגזנים**
אחרי שרות צבאי לעבודה בירושלים
לקביעת ראיון להתקשר לטלפון: 02־812120

המגן חברה לביטוח בע"מ
דרושים:
1. פקיד/ת תביעות
★ בעל/ת נסיון בסילוק תביעות רכב וצד ג'.
★ בעל/ת תעודת בגרות
★ בוגר/ת המכון לביטוח – יתרון.
2. מקבל/ת עסקים בענף ביטוח רכב
★ בעל/ת נסיון בקבלת והכנת פוליסות במערכת ממוחשבת.
★ בעל/ת תעודת בגרות.
★ ~~נסיון קודם בחברת ביטוח יתרון~~
מועמדים מתבקשים לפנות לת.ד. 28875, תל־אביב מיקוד 61298, בצרוף קורות חיים בכתב יד או טלפונית ל־626312 מנהל משאבי אנוש.
– סודיות מובטחת –

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים העסקתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המעבידים [illegible] [illegible] על פי החוק.

U·MAN®
עבור אחת מלקוחותינו, חברה וותיקה ומבוססת בגוש־דן ליבוא ושיווק חלקי רכב, דרוש
איש מכירות
בעל מרץ ותעוזה, להפקיד עצמאי מאוד ומעניין, הכולל קשר עם לקוחות קיימים ואיתור לקוחות חדשים. חוש מסחרי מפותח ויחסי אנוש מעולים – הכרחיים. נסיון בענף – יתרון. אתגר רב, תנאים טובים ורכב צמוד למתאים.
לפנות לרונית – טל. 03־295694. מישרה 956.
סודיות תשמר בקפידה.

למפעל המעבד ירקות מוקפאים
דרוש
מנהל מעבדת ייצור / ביקורת איכות
עדיפות: לבוגרי בתי ספר מקצועיים
נסיון בעבודה גיל 30/35
לפנות מדור כח אדם ת.ד. 73
מגדל העמק

מ.כ.מ מידע כלכלי ממוחשב בע"מ
עם הרחבת פעילותנו אנו מחפשים:
מקדמי מכירות
נמרצים, בכל הארץ
לשיווק פתרון מוצל"ך
לבעיה עסקית כאובה
העבודה ל־6 – 3 חודשים, מחייבת מאמץ ומבטיחה הכנסה גבוהה
הכשרה תינתן ע"י החברה. אין צורך ברכב. אפשרי גם לסטודנטים בחופשה.
לקביעת ראיון טל. 03־204334־5, לגב' חיה.

ENGINEERS

Sasol is the world leader in synfuels technology. It is the largest process factory of its kind in the world and because of continual expansion skilled engineers are needed.

The Sasol Technology Company is the engineering arm of the Sasol Group of Companies in South Africa. It undertakes the full spectrum of multi-million dollar projects for the Sasol Group. This involves conceptual design through to detail design, costing, scheduling procurement and project management of the project, till commissioning.

Experienced graduate Mechanical, Chemical and Electrical Engineers are required for positions both in the design and project management functions. We are looking for engineers who preferably have experience in the chemical industry. Technical and managerial development of all our staff is a high priority.

We offer: • an attractive salary • company car for senior positions • subsidised housing (purchase or rent) • assistance with relocation expenses • life and medical insurance • annual bonus.
NB. Primary and high schools exist.

Send your application with complete Curriculum Vitae to: The Personnel Manager, P.O. Box 158, OMER, 84965. Interviews will be held in Israel during the first two weeks of October.

7909

לחברה לשיווק מוצרי מזון
דרושים
1) **מקדם מכירות** – רשיון נהיגה.
2) **נהג לחלוקה** – רשיון למשאית
רצוי נסיון קודם. מגורים באזור השרון.
לפרטים: 052-543558 052-542897 מאיר

לחברת יבוא ושיווק נייר ברמת-גן
דרושים
עובדים צעירים דינאמים ואחראיים
★ **שליח** – עם רשיון לקטנוע, לשליחויות כלליות וגביה.
★ **נהג משאית** – להובלות (רשיון לקטנוע – יתרון)
טל': 03-7513011 (לפנות לאיתי)

לחב' ארצית ותיקה ומתפתחת לשיווק ציוד תעשייתי
דרושים:
1. מחסנאי טכני
★ רקע טכני ★ נסיון קודם הכרחי
2. איש מכירות נמרץ
★ ידיעת אנגלית ★ רקע בחשמל תעשייתי ★ הנדסאי מכונות/ משאבות/מיזוג-אוויר
לפנות בכתב בפירוט קורות חיים לת.ד. 53112 ת"א
– סודיות מובטחת –

לחברת תוכנה דרושים
1. מנהל פרוייקט
מנוסה על מחשבי י.ב.מ. (43xx, 30xx) או VAX
(משרה 801)
2. מנתח מערכות/ תוכניתן
בעל נסיון של שנתיים לפחות ב-FOCUS
(משרה 802)
3. מנתח מערכות
בעל נסיון של 5 שנים לפחות ב-ADABAS/NATURAL
(משרה 803)
4. תוכניתן
בעל נסיון של שנתיים לפחות ב-NATURAL
(משרה 804)
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 3171 ת"א. על המעטפות נא לציין עבור מספר 2 ואת מספר המשרה המבוקש.
סודיות מובטחת.

Dr. Fischer
למפעלי דר' פישר בבני ברק
עם הרחבת הפעילות דרושים:
1. מנהל/ת חשבונות
סוג 3 או מדופלם
תנאים נדרשים:
★ בעל/ת נסיון מוכח של 3 שנים לפחות בכל שטחי הנהלת חשבונות.
★ בעל/ת נסיון בעבודה מול מחשב.
★ בעל/ת ידע באחזקת מחשב.
★ ידיעת אנגלית
2. קלדנית/פקידת הנהלת חשבונות
לעבודה מול מחשב.
★ נסיון של שנה לפחות.
★ סיווג מקצועי בהנהלת חשבונות
★ ידיעת אנגלית
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בציון המשרה המבוקשת על המעטפה לת.ד. 39071 ת"א מיקוד 61390.

לאופנת "הוניגמן"
נשים וילדים בתל-אביב
דרושה
מזכירה
בעלת נסיון מוכח
ביצוא – יבוא
טלקסים וקורספונדנציה באנגלית
5 ימים בשבוע
תנאים טובים + סוציאליות מלא
03-836266/7/8. לפנות מיום ראשון ליעקב.

סוכני מכירות
בענף תיקי עור ואביזרי אופנה
★ הגדרת המשרה:
אחראים על קבלת הזמנות והצגה בתצוגה
★ דרישות המשרה:
אמינים, חרוצים, בעלי כושר שכנוע ויוזמה
לפנות בטלפון: 03-725013

לחברה לייבוא מוצרים לרכב
דרושים
מפיצים עצמאיים
נמרצים, בעלי רכב מסחרי + ערבויות להפצה בלעדית למוצרים נדרשים.
רווחיות טובה למתאימים.
03-338711/4

לחברה מסחרית גדולה בת"א למחלקת יצוא
דרושה
מזכירה
★ בעלת הופעה יצוגית.
★ חובה – ידיעת עברית ואנגלית על בוריין כולל הדפסה.
★ יתרון – ידיעת שפה נוספת (גרמנית, צרפתית)
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים עבור אגף כוח אדם ת.ד. 1696 מיקוד 61016

לחברת אלקטרוניקה עתירת-ידע גדולה
דרושה
מזכירת משאבי אנוש
צעירה לאחר שירות צבאי, אינטליגנטית, ידיעת עברית ואנגלית, כולל הדפסה, בעלת מרץ, יחסי אנוש מעולים ונכונות לעבוד מעבר לשעות המקובלות.
לעבודה מגוונת ומעניינת בסביבה תרבותית ונעימה. 5 ימי עבודה בשבוע.
המעוניינים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 32288 תל-אביב, מיקוד 61322
המודעה מיועדת לנשים וגברים כאחת

דל–תה מוצרי איכות חשמליים בע"מ
דרוש
סוכן מכירות
באזור הצפון למוצרי חשמל לבנים
בעל נסיון בענף
רצוי מגורים בצפון
לפנות 03-7518710 החל מיום א' לאתי

לחברת מחשבים דרושים:
1. מנתח מערכות
לניהול פרוייקט בתחום הביטוח, דרוש נסיון מוכח וכושר ניהול צוות.
2. מתכנן/ת מתכנות
העדפה לבעלי רקע ביטוחי
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 36076 תל-אביב מיקוד 61360
סודיות מוחלטת מובטחת

עירית-דימונה
אגודה למען הזקן דימונה
דרוש/ה מנהל/ת בית אבות בדימונה
מהות התפקיד:
1. אחראיות לניהול המעון מהבחינות הסיעודיות, החברתיות והמנהליות.
2. קיום קשר ומו"מ עם גופים ומוסדות עירוניים ואחרים.
3. אחריות וניהול העובדים המקצועיים והמנהליים של המעון.
הכישורים הדרושים:
1. השכלה אקדמאית במדעי החברה ו/או בעבודה סוציאלית ו/או בניהול בתחום הבריאות או בתחום הסיעוד.
2. ניסיון של שלוש שנים לפחות בניהול מוסד סיעודי או מעון, רצוי ניסיון בגריאטריה.
3. כושר הבעה בכתב ובע"פ.
תנאי העסקה:
הדרגה תיקבע בהתאם לכישורי המועמד, המועמד שיתקבל לעבודה יהא חייב לגור במקום.
הגשת מועמדות:
הגשת המועמדות בכתב ובדואר רשום, בציון קורות חיים בצירוף מסמכים והמלצות במזכירות עירית דימונה. התאריך האחרון להגשת המועמדות הוא – 18.9.87
אלי הללי, ראש העיר — שלמה [illegible], יו"ר האגודה

לגיונט ישראל בירושלים
דרושים/ות
1. מזכירה בכירה אנגלית/עברית למחלקה ליחסי ציבור
במשרה מלאה – חמישה ימי עבודה בשבוע
דרישות התפקיד
★ שליטה מושלמת באנגלית (רצוי שפת אם) – ריכוז, כתיבה והדפסה.
★ שליטה בעברית – כולל הדפסה
★ יחסי אנוש טובים
★ יכולת לעבודה עצמאית
★ רצוי ידע בהליכי הוצאה לאור ועריכה
2. מזכירה בכירה עברית/אנגלית
במשרה מלאה – חמישה ימי עבודה בשבוע
דרישות התפקיד
★ שליטה מלאה בעברית ובאנגלית – ריכוז, כתיבה ויכולת תרגום.
★ הדפסה בשתי השפות, רצוי על מעבד תמלילים
★ נסיון בעבודת מזכירות
3. מזכירה בכירה עברית במשרה חלקית
דרישות התפקיד
★ שליטה מלאה בעברית – ריכוז, כתיבה, הדפסה (על מעבד תמלילים).
★ שליטה בשפה האנגלית והדפסה – יתרון.
★ נסיון בעבודת מזכירות ועבודה קודמת במשרד עו"ד – יתרון.
נא לפנות בכתב, בציון מספר משרה לת.ד. 3489, ירושלים, 91034, ובצירוף קורות חיים.
על הפניות להגיע לא יאוחר מיום 11 בספטמבר 1987.
פניות טלפוניות לא תיענינה
סודיות מובטחת

למפעל במצפה רמון דרושים:
1. מפעילים לחדר בקרה.
כישורים:
★ 12 שנות לימוד
★ רצוי בגרות ריאלית
★ ידע באנגלית
★ חוש טכני מפותח
★ יחסי אנוש טובים
התפקיד כרוך בעבודת משמרות.
2. מבקר איכות.
כישורים:
★ 12 שנות לימוד
★ רצוי בגרות ריאלית
★ ידע טוב באנגלית
★ חוש טכני מפותח.
★ יחסי אנוש טובים
רצוי ידע ונסיון בביקורת איכות ובמיכשור.
3. עוזר למנהל אחזקה.
כישורים:
★ הנדסאי/טכנאי מכונות
עם לפחות שנתיים נסיון באחזקה. התפקיד כרוך בעבודות תכנון ובגיבוי טכני לאחזקת מערכות הייצור במפעל.
4. רתך/מסגר.
כישורים:
דרוש נסיון של 5 שנים לפחות כמסגר מכונות, הסמכה כרתך חשמלי, ידע בריתוך אוטוגן. נסיון בריתוכי ארגון – באלומיניום ופלב"ם.
לגבי כל המשרות קיימת חובת מגורים במצפה רמון.
לתושבי מצפה רמון, הקלות מס כפוף לתקנות מס-הכנסה.
לפנות בכתב יד בציון מס' טלפון להתקשרות, לת.ד. 105 מצפה רמון 80600

דרוש/ה
אימונולוג/ית
בעל/ת תואר Ph.d/M.Sc
לעבודה מעניינת ורבת היקף במחלקה לאימונולוגיה.
יועדפו בעלי נסיון בתחומים RIA, EIA ותרביות תאים.
אם את/ה בעל/ת רצון להצליח, יוזמה ותושיה בפתרון בעיות, ומרץ לקדם את היעדים המוטלים עליך, מקומך איתנו.
את הפניות יש להפנות בכתב יד ברור ובצרוף קורות חיים וכישורים מקצועיים לחב' ביומקור – קרית ויצמן רחובות מיקוד 76326.

לחברה מסחרית המובילה בתחומה לסניף ירושלים
דרוש/ה
נציג מכירות מעולה
אם אתה:
★ נמרץ
★ בעל כושר לנהול משא ומתן
★ נסיון מתאים במכירות
★ יכולת התמודדות במצבי לחץ
★ בעל רכב פרטי
ומעוניין בעבודה משתלמת, עם אפשרויות קידום נרחבות, אנא פנה בצרוף קורות חיים ונסיון אל: ת.ד. 551 ת"א עבור כח-אדם.
סודיות מובטחת

לחברת בת של חברת אלקטרוניקה ותיקה (בשלבי פיתוח)
דרושים
1. מנהל ייצור לאגף אלקטרוניקה
–מהנדס אלקטרוניקה
– נסיון במגוי פתוח ו"תפ"י"
– נסיון בהקמת קוי ייצור
2. מנהל ייצור לאגף המכני –
מהנדס מכונות
– נסיון במגוי פתוח ו"תפ"י"
– ידע בהקמת קוי ייצור
3. מהנדסי אלקטרוניקה
– נסיון בפתוח – בתחום הדיגיטלי
– תכנון ופיקוח על הייצור
בדבר פרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 48134 ת"א
בצרוף מס' משרה

לכפר הנוער דוד ריאל הרצליה דרושה:
אם בית קבוצתית
(רווקה)
מגורים במקום
טל. 052-551774
מ-8.00-12.00

למשרד עורך דין ברחובות
דרוש
מתמחה או **סטודנט שנה ד' למשפטים**
03-452141

דרוש למשרה מלאה
רוקח
תנאים טובים
03-865583
03-875757

לתעשיית סמי בורקס
דרוש
איש אחזקה מנוסה
בעל ידע בחשמל
● רצוי תושב אזור גוש דן
לטלפן: 03-5511155

חוק הזדמנויות שוות בתעסוקה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים זאת. ... מעבידים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברת מרטכניקה דרושים
אנשי מכירות לציוד רפואי
שליטה מלאה באנגלית ★ שנתיים נסיון במכירות
בפרטים נא לפנות מלי 03-331263 אתי

לעבוד בחבר - להרגיש בבית
המחלקה הטכנית
■ **רתכי חשמל/מסגרים** שכר גבוה, חולון, מיידי.
■ **מכונאי רכב מוסמכים** - למוסך נוחיי.
■ **עובדים טכניים לאלומיניום** - רקע במכונאות מסוסים, לפ"ת.
■ **מלגזנים מוסמכים/מחסנאים שלב 7** - למפעל בחולון - מייד.
■ **מחסנאים טכניים/משלוחים** - ידע במחשב באזור הרצליה חולון.
■ **מנהלי משמרות, גיל 30** - נסיון בהפעלת כח-אדם למפעל תעשייתי בפ"ת (שתי משמרות)
■ **פחח רכב** - למפעל בחולון.
■ **עובדות ייצור לבקורת טיב** - למפעל באזור יבנה - הסעות וארוחות מובטחות
■ **מכונאי אחזקה/מפעילי מכונות** - למפעל ביבנה (רצוי אנגלית).
■ **רתכי** Co_2 - ידע בקריאת שרטוט לפ"ת.
■ **בוגרי צה"ל** - לעבודה באזור פ"ת - להרכבה ומשלוחים במפעל תעשייתי.
■ **מפעילי מכונות הזרקה** - למפעל תעשייתי באזור חולון.

חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א בן יהודה 100, 03-221214 .טל
ירושלים, טל: 02-234265
חיפה, טל: 04-663966
שעות קבלה: 08.00-18.30

לעבוד בחבר - להרגיש טוב
המחלקה המשרדית
■ **כתבניות שפת אם אנגלית** - מנוסות, רצוי ידע בהדפסת מחשב - מיידית.
■ **מזכירות/כתבניות** - דו לשוניות (רצוי שפת אם אנגלית) לעבודה מעניינת מגוונת - מיידית.
■ **כתבניות מנוסות** - למעבדי תמלילים WORDMILL א-ב, אינשטיין ואחרים - נסיון קודם של שנה לפחות.
■ **כתבניות עברית מנוסות** + ידע בהדפסת טבלאות לעבודה מיידית.
■ **קלדניות מסוף מנוסות** - (אלפא-נומרי). לעבודה מיידית - אפשרות לשעות גמישות.
■ **כתבניות שפת אם אנגלית** + ידע במעבד תמלילים WANG נסיון קודם.

חבר
חברה לשרותי כח אדם
ת"א, בן יהודה 100, טל: 03-221214, 241780
ירושלים, טל: 02-234265
חיפה, טל: 04-663966
שעות קבלה: 08.00-18.30

דרושים
זכיונאי/ם עם פיניש
"פיניש", החברה החדשה לריהוט ... מעוניינת בזכיונאים למכירה ... אביזרי משרד יוקרתיים מאיטליה ... מתאימות בכל הארץ.
עדיפות לבעלי נסיון בשיווק ...
אם יש לך "פיניש" בתחום, התקשר 03-200755
קו אחד בכל המשרד
Finish
ממפעלי האחים שווהר בע"מ

הכי-שקר
... להבים למנועי סילון. ■ יצרן להבים ... בעולם. ■ קידום ותמורה ... ■ שבוע עבודה בן 5 ימים. ■
... מבינות
... התכנון מתקנים, כלים ומדידים.
... בתפקיד דומה.
בכתב יד או בטלפון
04-927...

... והפצה בע"מ
דרושים
... חלוקה
... + המלצות
... מחסן
להבנת משלוחים + המלצות
... למחלקת שיווק
... של שנתיים לפחות
... עם רשתות שיווק.
עדיפות לתושבי חולון, בת-ים, ראשון לציון (הודעה מרובטחת) לפנות לאיציק 03-9612053

דרושים:
... ראשי -
... ראשי -
... תפעול -
... התרבות
... חשבונות
... חשבונות

בצועיסט/ית! אל תתקשרי לרונה
אם אין לך נסיון של שנתיים לפחות במשרד פרסום
טלפון 03-664566 פרסום ורשבסקי-פרידלנדר

מרכזנית! אל תתקשרי לשחם
אם אין לך נסיון על מרכזית תדקס
הופעה סימפטית וידע באנגלית חובה
טלפון 03-664566 פרסום ורשבסקי-פרידלנדר

למוסד רפואי באזור ת"א
דרושים
חשמלאי מוסמך
עוזר חשמלאי
עם נסיון של לפחות 3 שנים ב-
התקנות קוי הזנה
לוחות פיקוד
ומערכות חשמליות
נא להתקשר לטל. 03-240185
למנהל ההחזקה לקביעת ראיונות
אל-עד 85

להיפרשוק תנובה בפתח-תקוה
דרושות
קופאיות
הכישורים הדרושים:
★ ידיעה טובה בחשבון
★ שליטה בשפה העברית
◆ היקף המשרה 6 שעות ליום
◆ העבודה במשמרות בוקר ואחה"צ לסרוגין
◆ אין צורך בנסיון קודם
◆ הכשרה לתפקיד תינתן במקום העבודה.
מועמדות מתאימות, תושבות העיר פ"ת, או סביבתה הקרובה ביותר, מתבקשות לפנות אישית למנהל ההיפרשוק, מר סולו קוגן, רחוב פיינשטיין פתח-תקוה (ליד התחנה המרכזית).
סודיות מובטחת.

גם אתה יכול להגיע להכנסה חודשית של $7000
דרושים
בכל רחבי הארץ אנשים בעלי מוסר עבודה גבוה ללימוד מקצוע משתלם
(לא בשטח השווק והביטוח)
דרושה השקעה של $6000
(בתנאים נוחים) עבור ציוד בסיסי
רכב חובה
המתאימים יוכשרו ע"י החברה לעבודה באיזור בלעדי טלפון - 04-661182 ,640218

مكبر من الأصل

صكا عن الاصل

לכל־בו דיזנגוף
של
„המשביר לצרכן"
דרושות
★ **קופאיות**
(כולל קופה ראשית).
★ **מוכרות**
(תמרוקים, כלי־בית).
נא לפנות למשרדי הכל־בו, דיזנגוף סנטר, ת"א.

למפעל תעשייתי מתפתח
באזור המרכז
דרוש
מנהל מפעל
כפיפות למנהל אגף הייצור
המפעל מונה כ־55 עובדים
★ הנדסאי מכונות/תעשיה וניהול עם 6 שנות נסיון לפחות בניהול יחידת ייצור גדולה בתעשייה.
★ יתרון לבעל נסיון פיקוד ביחידת שדה.
★ בעל כושר טכני, נמרץ, סמכותי, בעל כושר אירגון וניהול.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בפרוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 7095 ת"א, 61070 — למספר 12
סודיות מובטחת.

דרוש
טכנאי שירות
רקע בחשמל – אלקטרוניקה
למנות לת.ד. 18152 תל־אביב
61181 עבור חיים

למפעל גדול
באזור פתח־תקוה
דרוש
חשב שכר
דרישות התפקיד:
★ השכלה אקדמאית.
★ נסיון של 3 שנים לפחות בהפעלת מערכת ממוחשבת.
★ ידע בהנה"ח
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד, בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 587 פ"ת „עבור משרה 7", או טלפונית 03-9262369 מיום א' לשרה.
סודיות מובטחת

למפעלי
תובלה בע"מ
למפעלנו בחיפה
לעבודה עם אתגר דרושים
נהגי סמיטריילר
בעלי נסיון
על המועמדים להתגורר באזור חיפה והקריות
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון
04-468578, 04-468252 או לכתוב ת.ד. 72 ב"ש

לחברה חקלאית גדולה דרוש
מנהל חשבונות מנוסה
עם רקע תעשייתי, בעל נסיון ביצוא ומערכת שכר מורכבת. נסיון בעבודת מחשב הכרחית. מגורים באזור השרון.
נא לפנות בכתב יד ולציין ותק במקצוע ומקומות עבודה קודמים.
סלקטה–ישראל בע"מ כפר בן־ציון 60910.

שופר־סל
דרושים
מנהלי סניפים באזור ירושלים
★ ניסיון ניהולי מוכח.
★ השכלה תיכונית מלאה לפחות.
★ נכונות לעבודה בשעות בלתי שגרתיות.
★ יכולת להנעת צוות עובדים.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד בלבד לשופרסל בע"מ, מחלקת כ"א, ת.ד. 84 פתח־תקוה מיקוד: 49100.
סודיות מובטחת.
מודעה זו מתייחסת לנשים וגברים כאחד.

ל„שירן" מהנדסים
הנדסה מידע וניהול בע"מ
דרושים
1) **מהנדס תעשיה וניהול מתחיל.**
2) **סטודנט שנה רביעית תעשיה וניהול.**
3) **מזכירה, תמלילנית.**
המעוניינים יתקשרו לטלפון:
03-737090 החל מיום ב'

לכפר הנוער „אונים"
דרושים עובדים במקצועות:
★ **מורה למכונאות רכב**
★ **מורה לחשמל**
★ **מורה לספרות**
★ **טבח**
★ **אחות בחצי משרה.**
בדבר פרטים נא לפנות לטלפון:
052-447641 ,052-33131 ,052-25843
★ ★ ★
לאגף בתי אבות
דרושים
★ **רכזת שרות סוציאלי**
בבית אבות בחולון
הכרחי נסיון בהדרכה.
★ **עובדת סוציאלית**
– בבית אבות אפעל
★ **פקידת קבלת קהל**
– בתל אביב.
בדבר פרטים נא לפנות בכתב יד לת.ד. 16296 ת"א – עבור כח־אדם.

לחברה ציבורית – מסחרית
דרוש
רואה חשבון לתפקיד חשב
מועדף נמרץ ובעל יוזמה
לפנות בכתב יד, עם פירוט קורות חיים ונסיון לת.ד. 101 סביון עבור „חשב"
סודיות מובטחת

לשיווק אלבומים
1. בחור/ה
לעבודה אחה"צ
ימים א–ה
16.00–21.00 +
הדפסה אנגלית.
2. בחור/ה
+ אנגלית בעל/ת יוזמה לעבודה אחראית.
08.00–16.00
+ שעות נוספות
03-375211/343
לעופרה

למפעל מתכת בגוש דן
דרוש:
איש תפ"י
א. הכרחי נסיון של שנתיים (לפחות)
ב. ידע בהפעלת מחשב
ג. ידע בתפעול תפ"י ברצפת יצור במפעל בסדרות.
סודיות מובטחת 03-781240/782906 03-784808

ליקב ראשל"צ דרוש:
חשמלאי תעשיה
(מוסמך)
★ נדרש נסיון של 3 שנים לפחות במפעל תעשייתי.
★ ידע באלקטרוניקה ובפנאומטיקה – יתרון.
★ עדיפות לתושבי ראשל"צ והסביבה.
נא לפנות לגב' לאה במחלקת כח אדם בטלפון 03-942021

למוסד פיננסי בתל־אביב
דרושים
פקידי קהל
★ בעלי השכלה תיכונית מלאה
★ שעות עבודה גמישות
★ משרה מלאה (6 ימים בשבוע)
בדבר פרטים נא לפנות לטלפון 03-636567–8, בין השעות 8.00-10.00

לבגט –
- לה גבאנז
דרושים
נהגים שכירים
לחלוקת בגטים בלילה
באזור גושדן
08-436011 לפנות לערן

למפעל תעשייתי בענף המתכת
הנמצא באזור ת"א **דרוש**
מנהל מחסן
הכישורים הדרושים:
• נסיון קודם בנהול מחסן ובניהול צוות עובדים
• חריש מסחרי
• שיטתיות וסדר בעבודה
03-481381; 03-497306; 03-476166

תעשיות אלקטרוכימיות (פרוטארום) בע"מ
אזור התעשיה הדרומי, עכו, ת.ד. 2357
דרושים:
מכשירן למחלקת אחזקה
• בוגר בי"ס טכני/מקצועי במכשור ובקרה תעשייתית.
• עדיפות לבעלי נסיון בתעשייה.
חשמלאי/טכנאי חשמל
• נסיון כחשמלאי ראשי ומעלה.
• נסיון קודם של 4 שנים רצוי בתעשיה.
רתך/מסגר
• עם נסיון של כ־3 שנים בריתוך בארגון.
המעונינים יפנו לשוש מהאחזקה טלפון 6־04-912231 או בכתב בין השעות 08.30־14.30

למלון דן אכדיה
דרוש/ה
פסנתרן/ית גיטריסט־זמר
מתאימים יפנו לגב' עליזה אילת
טל' 052-556677

פקידה
דרושה
פקידה מתחילה
אחר שרות צבאי
השכלה תיכונית, ידע בעברית ובאנגלית
למשרה מלאה.
לפנות טלפונית 03-831181-4 בימים א' ב' 30–31.8 בשעות 10.00-14.00

מהנדס אלקטרוניקה
15 שנות נסיון בפיתוח וניהול מעוניין בהצעות רציניות
טל' 03-917851
החל 1.9.87

לחברת מדטכניקה דרושים
אנשי מכירות לציוד רפואי
שליטה מלאה באנגלית ★ שנתיים נסיון במכירות
בפרטים נא לפנות טל' 03-331263 אבתי

מוקד (1973) חברה לחקירות
מונטיפיורי 40, ת"א,
טל. 292769, 2־03-296931.
דרושים:
כלכלן/ית
למחלקה הכלכלית
לביצוע בדיקות וסקרים.
חוקרי ביטוח / נזקי גוף
ביטוח – חבויות
(תאונות עבודה, צד ג, ביטוח אחריות)
חוקרי ביטוח / נזקי רכוש
לעבודה בתחום נזקי רכוש לסוגיהם.
חוקרים
למוקד המבצעים. בעלי נסיון במעקבים, צילום והסרטה (פילם + וידאו).
★
המשרות כרוכות בנסיעות ברחבי הארץ.
תנאי קבלה: רשיון חוקר פרטי, בעלות על רכב, נסיון מוכח של שנה לפחות.
מועמדים יפנו בכתב־יד, תוך פירוט קורות חיים ונסיון עבודה בעבר.
סודיות מובטחת

לחברה מובילה בתחום
הארוח והארועים
דרוש/ה
מנהל/ת מחלקת שיווק ומכירות
למוסדות ולגופים מסחריים
התפקיד כולל:
תכנון והכנת הצעות לחברות, גופים מסחריים, ועדי עובדים, עיריות ומי עוקף וכו'
★ ניהול משא ומתן עם הנ"ל
דרישות התפקיד:
★ נסיון קודם בתחום העסוק הנדרש
★ יכולת גבוהה בניהול מו"מ.
לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 24031 תל־אביב
עבור „מנהל מחלקת שיווק ומכירות".
תנאים טובים למועמד/ת המתאים/ה
סודיות מובטחת

למוסד גדול בירושלים
דרוש איש שיווק בעל תואר שני
נא לשלוח קורות חיים בכתב יד לת.ד. 1283 ירושלים 91012
(עבור אילנה)

הפרי הדין
[illegible]
בית התפוצות
על שם נחום גולדמן
דרוש
מנהל למחלקת כספים וכח אדם
כישורים דרושים:
★ תואר אקדמאי באחד מן התחומים: כלכלה, מדעי ההתנהגות ו/או למודי עבודה.
★ כושר ניהול מו"מ.
★ נסיון מוכח של מספר שנים בשני התחומים – רצוי במגזר הצבורי.
★ שליטה מלאה בשפות עברית ואנגלית.
תנאי השכר: עפ"י הדרוג האחיד.
מתח הדרגות: כ"א־כ"ג בהתאם לכישורי המועמד.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים למר א. דורון, בית התפוצות, ת.ד. 39359 ת"א 61392.

לחברת ביטוח בתל־אביב
דרושים:
1. **קלדנית פוליסות אלמנטרי**
נסיון הכרחי
2. **פקידה כללית**
לאחר שרות צבאי
3. **שליח**
רציני ואחראי
נא לפנות לטל' 03-292421, שלוחה 225 החל מיום א'

דרוש
חקלאי/אגרונום
לניהול חממה מתוחכמת
דרישות המשרה:
נסיון מעשי קודם (נסיון בשתלנות -- יתרון) ● השכלה חקלאית ● מגורים באזור באר־שבע ● ידיעת השפה האנגלית. שפות נוספות – יתרון.
נא לפנות בכתב יד בצירוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם בציון מס' טלפון להתקשרות לת.ד. 50250. תל־אביב 61500 עבור: „חקלאי".

לחברת ייעוץ במדעי הניהול
דרוש
מהנדס תעשיה וניהול
בעל נסיון 3־2 שנים
לעבודה מגוונת ובעלת אתגרים
בתחומי ניתוח מערכות מידע
משובצות מיחשוב, תיכנון ושיפור
תהליכי עבודה.
לפנות בכתב לת.ד. 20175 ת"א
– פונים מתאימים יוזמנו לראיון –

למכון פוטו ליטו
דרוש/ה
מונטז'ר/ית עצמאי/ת
לעבודות מורכבות מאוד
תנאים טובים מאוד למתאים/ה
אפשרות לעזרה בדיור
סודיות מלאה מובטחת
פרטים טל' 06-522131 עודד או אמנון.

לאראן אלקטרוניקס
למעבדת האחזקה בטהליך
הרחבה ופיתוח
דרושים
★ **טכנאי/הנדסאי טלויזיה**
עם נסיון במכשירי Y–MATIC JB/LB
★ **טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה**
עם נסיון במכשירים ביתיים
VJS BHTAMAK
★ לאחר שרות צבאי
לקביעת ראיון נא לפנות לזהבה מגדל טלפון 03-779127

למשרד פרסום
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
עצמאי/ת סוג ג'
נסיון 4 שנים לפחות
רצוי נסיון במשרד פרסום.
נא להתקשר מיום א' לטל: 03-204375/3,4, למומו.

למדורים קבועים
במוסד ארצי גדול
דרושים
[illegible]
טל' 378006/7 להגיע.

מרכז ארצי לבחינות ולהערכה
דרוש/ה
מתכנת/ת
לפיתוח ולאחזקה של תוכניות לעיבוד נתונים מינהלי ולפיתוח מסד נתונים
הכישורים הדרושים:
– השכלה אקדמאית בתחום המחשבים.
– נסיון של שנה עד שנתיים בעבוד נתונים מנהלי (עבודה עם מסדי נתונים ומחוללי יישומים).
– רצוי נסיון במערכת VAX-VMS.
העבודה במסגרת צוות מצומצם
ומאפשרת יוזמה וביטוי אישי.
נא לפנות בכתב אל: מרכז ארצי לבחינות ולהערכה, ת.ד. 26015, ירושלים 91260, עבור מכרז ע"מ; או טלפונית: 02-663161 מדור ע"מ.

קיבוץ בעמק
מחפש
אחות מוסמכת
לעבודה מיידית עדיפות לקליטה
טל: במשך היום 06-549411
בערב 06-549628

משרד החקלאות
המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית

משרד החוץ
המחלקה לשיתוף בינלאומי

מכרז מס' 9/87
לארץ דוברת אנגלית באפריקה דרוש
מומחה לול
בעיקר מטילות, בעל רקע של משק משפחתי וכישורים בהקמת וניהול משקי לול על בסיס קאופרטיבי.
על המומחה להיות בעל השכלה אקדמאית עם נסיון של 5 שנים או טכנאי עם נסיון של 7 שנים.
השליחות היא לשנתיים. שליטה בשפה האנגלית הכרחית.
● **לפרטים נא לפנות לטל.: 211402, 03-211400**

לחברה מתפתחת
בתחום CNC
דרוש
מנהל מכירות
בעל ידע ונסיון
בכרסומות ומחרטות CNC
נא לפנות בכתב יד
בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 16194 ת"א (עבור „מנהל")
סודיות מובטחת

ביה"ס „מוריה" סידני אוסטרליה
דרושים
לשנת הלימודים תשמ"ט
זוגות מורים מוסמכים
דתיים, דוברי אנגלית,
לריכוז הוראת היהדות והעברית
בביה"ס היסודי ו/או התיכון
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב באנגלית למר ל. לינק רחוב מורגנטאו 435/4 רמות, ירושלים או טלפונית 02-864570

דרוש
מורה למוזיקה,
משרה חלקית
לביתות יסוד לקיבוץ
מענית
06-375348 06-375293
06-375111 – במשך היום

חוק הזדמנויות שווה בעבודה, התשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד להפלות בין עובדיו או בין דורשי עבודה מחמת מינם או מעמדם האישי או היותם הורים. אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד או שיקולים של בטחון המדינה מונעים קבלת עובדים שאינם בני המין הנדרש.

מנפטות "שאף"
בני משקים
בחופשה
לעבודה במשמרות
נהגים
מעל 15 טון
טרקטורים וקלרקים
לפנות לטלפון 06-[illegible]

ישומים פסיכולוגיים
INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
ביפ BIP
לאחד מלקוחותינו
חברת שווק גדולה
דרושה
מזכירה בכירה
לניהול לישכת הנהלה
בישורים נדרשים:
• 2 שנות נסיון לפחות בתחום
• יכולת ניסוח באנגלית
• הדפסה עברית אנגלית
העבודה בין השעות 8.00–16.00 ברמת־גן גבול תל־אביב
תנאים טובים ושכר הולם למתאימה
נא לשלוח קורות חיים
לב.י.פ. ישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 ת"א 63902
– סודיות מובטחת –

ORS שרותי כח אדם
למחלקה הטכנית בתל־אביב דרושים:
בוגרי 10–12 שנות לימוד
פרופיל 72 ומעלה
עבודה קבועה
הסעות וארוחות מובטחות
מקום העבודה - הרצליה
פועלות "יצור"
ראיה טובה
בוגרות שרות צבאי, 10 שנות ליסוד
הסעות וארוחות מובטחות
מקום העבודה - הרצליה
מרכיבים/מרכיבות מכניים
מינימום 10 שנות לימוד
בוגרי שרות צבאי
פרופיל 72 ומעלה
ארוחות והסעות מובטחות
עבודה קבועה בהרצליה
מלחימות/מחווטות
בעלות נסיון
2 משמרות
עבודה קבועה, ת"א
* *מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אל אגי או ציפי בימים א–ה בין השעות 16.00–08.30 וביום ו' עד שעה 12.00.*
* *לראיון יש להגיע עם פנקס מילואים (פטור לנשים). שבי. שחרור, תעודת השכלה.*
* *אין צורך לתאם ראיון מראש.*
* *העובדים בחברתנו נהנים משכר גבוה ותנאים סוציאליים מלאים.*
* *כתובתנו: כיכר אתרים 134, ת"א, טלפון: 03-202460*

כל ההצעות מתייחסות לבני שני המינים כאחד

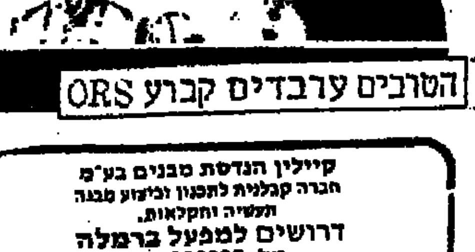

הטובים עובדים קבוע ORS

מאגרי אנוש בע"מ
שרותי כח אדם
לסניף תל־אביב - דרושים
• **איש מכירות**
הכישורים: מהנדס. הנדסאי אלקטרוניקה. עם נסיון רב במכירות רכיבים. ניסיון מוכח.
• **מבקר טיב**
נסיון בהפעלת והקמת מערכת לביקורת טיב. תושבי חדרה נתניה והסביבה.
• **מזכירות־פקידות**
שפת אם אנגלית. למפעל עתיר ידע עבודה עם אתגר.
• **כתבנית טלקס + פקסמיליה**
שפת אם אנגלית עם נסיון רב למפעל עתיר ידע.
כל העבודות קבועות
"מאגרי אנוש" – דרך השלום 20 תל־אביב
03-331657 ,133420 .337578 .336079

לחברה תעשייתית
העוסקת בייצור ליצוא
דרוש לאגף הכספים
אקדמאי
הכישורים הנדרשים:
• השכלה פורמלית באחד או יותר מן הנושאים הבאים: חשבונאות, מנהל עסקים, כלכלה, תעשיה וניהול.
• נסיון רלוונטי בעבודה רצוי בתעשיה.
• עדיפות תנתן לתושבי הגליל המערבי הקריות והסביבה.
• תשקל מועמדותם של סטודנטים מצטיינים העומדים לקראת סיום לימודיהם.
מועמדים מתבקשים לשלוח את פניותיהם, בצרוף קורות חיים בכתב, לת.ד. 1512, חיפה 31014 עבודה מס' 1.

לחברה לבניין
דרוש
מהנדס
לנהול ובצוע פרוייקטים
ניסיון 5 שנים
03-723185

לחברה בפ"ת דרושה
מנהלת חשבונות מנוסה
בנושא רישום וניהול מלאי ממוחשב
שעות העבודה א'־ה' 08.00-16.00
ו' 08.00-13.30
לקביעת ראיון טל: 03-9223151
משעות 07.30-12.30 להדס.

קיילין הנדסת מבנים בע"מ
חברה קבלנית לתכנון וביצוע מבנה תעשיה וחקלאות.
דרושים למפעל ברמלה
טל: 08-223685
1. **מסגרים** יוצאי צבא.
2. **מזכירה מנוסה** עם ידע בהנהח"ש. לדרום הארץ.
3. **מהנדס/הנדסאי** נמרץ לביצוע.

הלוח הכללי
בשבילך ובשבילי!

מוסד ממלכתי

מציע לך:

עבודה בטחונית יחודית בארץ ובחו"ל, שיש בה אתגר, עניין ועצמאות.

התקשרות לטווח ארוך.

הכשרה, התפתחות וקידום למתאימים.

השתייכות למסגרת המהווה בית ודרך חיים, הדואגת לרווחת הפרט ומשפחתו.

דורש ממך:

שליטה בשפות מערב אירופאיות בדרגה של שפת אם או הקרובה לרמה זו.

נכונות להשקעה ועבודה מאומצת.

יכולת שכנוע והבנה ביחסי־אנוש.

כושר החלטה ותפקוד במצבים משתנים. השכלה תיכונית (עדיפות לאקדמאים).

מועמדים לאחר שרות צבאי, עד גיל 40, במצב בריאות תקין, העונים לדרישות יפנו: טלפונית – 210075 בין השעות 0800־1700 או בכתב: ת.ד. 33471 מיקוד: 61333 תל־אביב, בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים: שם מלא, כתובת וטלפון, תאריך וארץ לידה, תעודת זהות ומספר אישי בצה"ל.

רק מועמדים מתאימים יענו
- סודיות מובטחת -

לעבודה בטחונית בארץ ובחו"ל
דרושים
יוצאי יחידות קרביות

התנאים הדרושים:
- גילאי 21–28
- שרות צבאי ביחידות שדה כלוחמים (הנדסה קורס מקצועי) עדיפות לקצינים.
- ידיעת השפה האנגלית ו/או שפה אירופית אחרת.
- כושר גופני טוב ובריאות תקינה (פרופיל 82 ומעלה).

אנו מציעים:
- עבודה רבת אתגר בארץ ובחו"ל.
- תנאי שכר טובים והטבות מיוחדות למתאימים.
- חוזה העסקה למספר שנים (אפשרי חוזה לשנה אחת).

העבודה מתאימה גם לסטודנטים המתכוונים ללמוד בארץ או בחו"ל בשנת הלימודים הבאה

המעונינים העונים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב לת.ד. 39380 ת"א מיקוד 61392 עבור מ.מ. בצרוף תולדות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. וטלפון.

– פונים מתאימים יענו –

משאבי אנוש
ניוס והערכות מוהלים בע"מ

לחברת שרותים מובילה בתחום מערכות אלקטרומכניות
דרוש
מנהל מחלקת שרות ארצי

חבר הנהלת החברה

הכישורים:
- נסיון של 10 שנים בחברת שרותים.
- עדיפות תינתן למועמד עם רקע הנדסי בתחום המכונות או החשמל.
- בעל כישורים מיסחריים וניהול צוות עובדים.

מקום העבודה ת"א.

תנאים טובים למועמד המתאים.

המועמדים המתאימים יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים לת.ד 189 רמת־גן 52101
סודיות מובטחת

הסנה
חברה ישראלית לביטוח בע"מ

דרושים
מועמדים / מועמדות לתפקיד סוכן ביטוח

באזור חיפה והסביבה

אנחנו מבקשים:
- השכ"ה תיכונית (או מקבילה)
- גיל 25 ומעלה
- רצון חזק להצליח
- נישה לעסקים

אנחנו מציעים:
- הכשרה אישית מקיפה
- עזרה מלאה שוטפת
- פיתוח תיק בסיס
- הקמת משרד עצמאי

הקורס ייפתח ב־15.9.87 מספר המקומות מוגבל

קריירה
שרותי כח אדם

לסניף חיפה דרושה
מאבחנת פסיכוטכנית
לראיון והשמת עובדים

המשרה מיועדת לבעלת השכלה אקדמית במדעי החברה/רוח.
עדיפות תינתן לבעלת נסיון בתחום.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 48760 חיפה. ניתן להתקשר בשעות הערב למיכאל 04-379888.

– סודיות מלאה מובטחת –

הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

לפרוייקט בניה גדול
דרושים:
מפקחי בניה

- מהנדס, הנדסאי בנין
- נסיון 3 שנים לפחות
- נכונות לעבודה בשעות גמישות

נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4496 חיפה 31049 (לציין ע"ג המעטפה מס ב/265)

סודיות מובטחת

לחברה צעירה, העוסקת בפיתוח וייצור מוצרים עתירי ידע בתחום המחשבים

ד ר ו ש י ם
לעבודות פיתוח:

1. **מתכנת מערכות I.B.M. 370**
נסיון בתקשורת ובאסמבלר – הכרחי. נסיון במעבדים מסדרת 8086 – יתרון.

2. **מהנדס אלקטרוניקה**
נסיון במעבד 80186 ובתקשורת – הכרחי

למשרד:

3. **מזכירה מנוסה**
העבודה כוללת ניהול משרד, הדפסות בעברית ובאנגלית שפת אם אנגלית – יתרון

בפרטים נא לפנות לטלפון 03-5740777
סודיות מובטחת

למשרד אדריכלים בירושלים
ד ר ו ש י ם עובדים עם "פילפל"
אדריכל/ית אדריכל/ית נוף
הנדסאי מנוסה
02-522164, 02-528624

לביה"ס תיכון בר"ג
ד ר ו ש י ם
מורים
- עברית • מתמטיקה
ומדריך/ה ללהקה קולית
המועמדים יפנו: 03-722101, 03-718337

לפנימיה טיפולית בירושלים
דרוש
מדריך

עיקר העבודה בשעות אחה"צ והערב להדרכת ילדים בגילאי 8־14

עדיפות לסטודנטים או בוגרי אוניברסיטה בתחומי הפסיכולוגיה, עבודה סוציאלית חינוך, חינוך מיוחד, רפוי בעיסוק.

מועד תחילת העבודה מיידי
לפנות לטלפון: 02-422245

לחברת תוכנה ואלקטרוניקה
דרושים:
1) איש מכירות ב... נסיון במכירת תוכנה
2) מנהלת חשבונות סוג 3
נא להתקשר החל מיום א' עמרי

דרוש
כימאי אנליטי

בעל תואר I (B.SC) או II (M.SC) לעבודה במעבדה אנליטית ומעקב שוטף אחרי תהליכי הייצור. תמיכה אנליטית בפיתוח ופיתרון בעיות הנדסיות. שיטות העבודה הן: ספקטרוסקופיה אלקטרונים ומולקולרים כרומטוגרפיה אנליזה טרמית ריולגים וכן שיטות הבדיקה המקובלות בכימיה רטובה. על המועמד להיות בעל אישור והבנה אנליטית טובה מסוגל לעמוד בתנאי לחץ לפנות לדנאל רוגוזין א בצירוף קורות חיים לת.ד. 6389

סניף אשדוד לנתן או בטלפון 08-561476 533644

דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל־אביב • ירושלים • באר־שבע
רחובות • אשדוד

לתשלובת טקסטיל
דרוש

1. מנהל מחלקת תקציב ובקרה

התפקיד:
- בנית תקציב ברמת מפעל וברמת חברה.
- הכנת תכניות עבודה שנתיות.
- תמחור + בנית עלויות + בדיקות כדאיות.
- בקרה תקציבית + קשר עם משרדי ממשלה.
- רקע בכספים ובהנהלת חשבונות + הצגת נושאי הבקרה והתקציב בישיבות הנהלה.

כישורים:
- בוגר תואר שני במנהל עסקים.
- נסיון בתפקיד דומה בתעשיה.
- גיל 35–40.

2. מנהל מכירות לאירופה

התפקיד:
- ארגון המכירות בארצות דוברות גרמנית.
- יצירת קשרים ואיתור שווקים חדשים.
- קבלת הזמנות ובצוע מעקב.
- בצוע קשר מתמיד עם הלקוח.

כישורים:
- נסיון מוכח בשיווק.
- שליטה מלאה בשפה הגרמני.
- נסיון במכירות ברשתות שיווק בגרמניה.
- שליטה באנגלית - יתרון.

- המשרות המבוקשות הינן באזור השרון.
- 5 ימי עבודה בשבוע.

בדבר פרטים נא לפנות בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4397 ת"א מיקוד 61043 ולציין את מספר המשרה.

לרשת תיכון רוץ
דרושים
מורים
לשנה"ל תשמ"ח

במקצועות:
- אנגלית
- מדעי החברה (סוציולוגיה וכלכלה)
- לשון

בעלי תואר אקדמי ותעודת הוראה, עם נסיון מוכח בהכנה לבגרות.

נא לפנות ל–:
תל־אביב, טל. 03-288121
רחובות, טל. 08-455372
הרצליה, טל. 546923, 052-541262

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

למשרד רואי חשבון בת"א
דרושים:
א. **מבקרים**, סטודנטים שנה ב' או ג' אפשרי ללא נסיון.
ב. **מזכירה** מדפיסה לשעות אחה"צ.
ג. **יועצת מס** אפשרי ללא נסיון
להתקשר מיום א' טל: 03-228787

לנמל פלסטיק חדיש בראשל"צ
דרושים לעבודה בשלוש משמרות
א. **עובדי ייצור**
- מפעילים למכונות הזרקה
- בוגרי 10 שנות לימוד לפחות
- הדרכה תינתן במקום
ב. **מלגזן**
בעל נסיון של שנה לפחות.
לקביעת ראיון נא לטלפן לכח אדם 03-9611919

ORS
שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל־אביב
דרושים
מזכירות

- **מזכירה עברית – אנגלית**
נסיון בהדפסה על מעבד תמלילים וורדסטאר
יכולת ניסוח בעברית אנגלית
5 ימי עבודה בשבוע, משרה מלאה
עבודה בר"ג

- **מזכירה עברית – אנגלית**
נהול משרד בחברה קטנה
הדפסות עברית אנגלית • טלקס
שעות עבודה 8.00 15.00
עבודה בתל־אביב

- **מזכירה אנגלית – גרמנית**
מזכירה למנכ"ל החברה
אנגלית וגרמנית ברמת שפת אם
עברית דיבור בלבד
עבודה במשרה מלאה
עבודה ברמת־גן.

- **מזכירה עברית – אנגלית**
דרוש נסיון ביבוא ויצוא
הדפסות בשתי השפות
עבודה במשרה מלאה
עבודה בתל־אביב

- **מזכירה עברית**
נסיון על מעבד תמלילים א ב
רצוי עזרה בהנה"ח
עבודה במשרה מלאה
עבודה בתל־אביב

תנאים טובים למועמדים המתאימים
או אר.אס כיכר אתרים 134 ת"א
טל. 03-201460

כל ההצעות מתייחסות לבני שני המינים כאחד

הטובים עובדים קבוע ORS

עיריית תל־אביב־יפו

דרושים
מורים
לשנת הלימודים תשמ"ח

- **לחטיבות הביניים ולחטיבות העליונות**
במקצועות: ביולוגיה (לישיבת בר־אילן), מתמטיקה, פיזיקה, כלכלה, אנגלית, ביולוגיה, עברית + תנ"ך, ספרות, מוסיקה (ו/או משרה), חנ"ג בנים, חינוך מיוחד, גיאוגרפיה
מדריכה או מורה לספרות (ו/או משרה)

- **מ"מ ל־3 חודשים מה־1.9.87:**
ביולוגיה, מתמטיקה וספרות ולבי"ס דתי, מוסיקה (1/2 משרה), הסטוריה
נא לפנות (ויש להציג תעודות) למינהל החינוך, בנין העיריה, חדר 222 בימים ב' או ד' 8.30־13.00.
(פניות טלפוניות לא תענינה, יש להגיע לראיון אישי)

- **מורים ומדריכים מוסמכים בעלי ותק ונסיון במקצועות הבאים:**
ספורט: גלגיליות, חדר כושר, התעמלות קרקע ומכשירים לגיל הרך, התעמלות נשים וגברים, מאמן לכדורסל וטוריכה למחול אירובי.

אומנות, שפות ומחול:
ציור, מלאכה, עבודות עץ ומתכת, אמאייל, קאראטה, ניקוד, צילום, תפירה, טיסנאות, בלט, אנגלית לילדים ולנוער
בדבר פרטים נא לפנות למנהל מרכז ברבור מר יצחק דרורי טלפון: 393441, 393440, בין השעות 9.00־12.00 ובין השעות 17.00־18.00.

- **מורים למרכז למוסיקה נוה שרת בכלים הבאים:**
כלי נשיפה (מעץ ומתכת)
טרום־מוסיקה
גיטרה
חלילית.
נא לפנות למרכז למוסיקה, רח' בית־אל 45 נוה־שרת, למר נדב דפני בשעות אחה"צ טל. 474663, 490740 או בשעות הבוקר 9.00־12.00 למר בני יוגל, עיריית תל־אביב, טל. 436853

- **מורים למרכז המוסיקה יפו בכלים הבאים:** אורגן/פסנתר, מנדולינה, כלי נשיפה
נא לפנות בשעות אחה"צ 15.00־18.00 למרכז המוסיקה לגב' דבורה וינשטיין טל. 828393, 820609 או בשעות הבוקר 9.00־12.00 למר בני יוגל, עיריית ת"א, טל. 436853

- **למרכזים קהילתיים**
מדריכים/ות לשנת תשמ"ח

דרמה	מחול
דרמה יוצרת	מחול יצירתי
ועבודה על מחזה/מחזמר	בלט קלסי
	מחול מודרני
	ריקודי עם ועמים

נא לפנות בשעות הבוקר 9.00־12.00 לצילה גורביץ, עיריית תל־אביב חדר 1117, טלפון 438743.

- **פנסיונרים לספירת תנועה**
בעלי כושר ונכונות לעבודת שטח
לקביעת ראיון יש לפנות לטל' 03-437233 למר סילבינגר

לבית ספר תיכון בירושלים
דרושים
מורים
במקצועות הבאים: נתוח מערכות (בעל נסיון) מחשבים (בעל נסיון) אלקטרוניקה וביולוגיה.
המעונינים יתקשרו לטלפון: 02-788502, 02-784166

למוסד ממלכתי
דרושים
מפעילי מחשב

בעלי נסיון עבודה במערכות גדולות.
נכונות לעבוד במשמרות.
אפשרות קידום והשתלמות.

המעונינים יפנו לת.ד. 33686 מיקוד 61336 ת"א בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים:
שם מלא, כתובת וטלפון, תאריך וארץ לידה, ת.ד. ומספר אישי בצה"ל.
רק מועמדים מתאימים יענו
סודיות מובטחת

רשות שדות התעופה בישראל
נמל התעופה בן־גוריון

דרושים
בחורים / בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין בנמל התעופה בן־גוריון

העבודה מוצעת לבחורה מלאה במשמרות מגוונות לתקופה מינימלית של שנה.
אפשרות העסקה גם כמשרה חלקית. (לסטודנטים).

תנאי קבלה:
- לאחר שירות צבאי.
- 12 שנות לימוד לפחות.
- דובר אנגלית ברמה טובה. (תינתן עדיף בשפה נוספת).
- מצב בריאותי תקין.
- מגורים באיזור גוש דן – חובה לתקופת החניה.
- במסגרת העבודה תתאפשר יציאה לחו"ל מעת לעת על פי הצורך.
- למועמדים המתאימים יוצעו תנאים נאותים ותוספות נוספות.

למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים, תתקיים ועדת קבלה במינהלת נמל התעופה בן־גוריון, בבנין משרד הבריאות (סמוך לאולם הנוסעים), בתאריך 31.8.87 יום ב'.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06.00 עד שעה 08.00 בבוקר.
- מספר המועמדים חינו מוגבל ומותנה בהחלטות הועדה.
- על המועמדים להצטייד בתעודות זהות, פנקס מילואים, תעודות שחרור מצה"ל ושתי תמונות.

אוניברסיטת תל־אביב

דרושים/ות

1. **מרכז/ת המרכז למידע**
מרכז דיין ללימודי המזרח התיכון ואפריקה.
הכישורים: השכלה אקדמית בתחומי המזרח התיכון/הסטוריה או יחסים בין לאומיים; נסיון מוכח בניהול מערכות מידע ממוחשבות; נסיון בניהול ובהפעלת צוות עובדים; שליטה בשפות: אנגלית, עברית, ערבית, ושפות נוספות יתרון; יכולת ניהול מו"מ עצמי עם גופי מידע בדרג בכיר.

2. **מפעיל בית מכונות**
אגף משק ובינוי
כישורים: בוגר בי"ס מקצועי; נסיון בתחזוקת מתקנים אלקטרומכניים: קירור מרחבי אויר, דודי קיטור, משאבות.

3. **טכנאי חוליית מיזוג אויר –**
אגף משק ובינוי
כישורים: בוגר בי"ס מקצועי, ידע ונסיון בעבודות מיזוג אויר, רשיון לעבודות חשמל, בעל כושר גופני טוב.

4. **ספרן/ית –**
ספריה למדעים מדוייקים ולהנדסה
כישורים: השכלה פורמלית בספרנות; אקדמאית או 2 שלבי אס"ן; נסיון בספרנות; 50% משרה.

5. **כתבניות –**
נסיון בהדפסה על מעבד תמלילים בשפות עברית, עברי/אנגלית, אנגלית – משרה מלאה או חלקית.

מועמדים/ות מתאימים לפנות בכתב בצירוף קורות חיים, פרטים על נסיון בעבודה ושפות מלאים, למדור העסקה, יחידת המנגנון, אוניברסיטת ת"א, רמת־אביב, מיקוד 69978.

א.ו.ת.
אספקה ותעסוקת כח אדם בע"מ

הכנסה גבוהה יותר עם א.ו.ת.

- מלחימות
- מפטים
- מבקרי איכות
- עובד/ת בונדר
- עובדות ייצור

טל: 03-280078, 03-203052/3
רח' בלפור 19, ת"א

גלעד
שרותי כח אדם

עבור אחד מלקוחותינו מפעל מזון בת"א דרושים:

סגן מנהל מחסן תוצרת מזון
- כישורים:
- ניהול ואירגון צוות עובדים (כ־30 איש)
- גיל 30–45
- נכונות לעבודה במשמרות

הנדסאי מכונות/מכונאי תעשיה
- כישורים:
- נסיון שנתיים לפחות באחזקת מכונות ייצור
- נכונות לעבודה במשמרות

הנדסאי חשמל/טכנאי חשמל
- כישורים:
- נסיון שנתיים לפחות באחזקת מכונות ייצור
- נכונות לעבודה במשמרות

פקיד מגנזן כ"א
- כישורים:
- נסיון וידע במערכת מחשב – חובה
- גיל 25–45

לחברה מסחרית בחיפה
דרוש
מחסנאי

- השכלה במכונאות רכב או דיזל
- נשוא למכירות חלפים
- נסיון קודם יתרון

נא להתקשר לטל. 04-510246

---

digitronics

החברה המובילה בישראל בפיתוח וייצור ציוד ומערכות ממוחשבות...

דרוש/ה למחלקת פיתוח
מהנדס/ת אלקטרוניקה

5 ימי עבודה בשבוע
נא לפנות לטל. 052-559615, 052-559628 או בכתב לדיגיטרוניקס, רח' הסדנאות 25 הרצליה ב' 46722
שווק ע"י **digelec** ברחבי העולם

לגורם מקצועי בענף הפרסום
דרושים
רעיונאים/ות

בעלי נסיון מוכח בכתיבת חומר פרסומי, יכולת יצירתית לגיבוש רעיונות ו־CONCEPT שיווקים עצמאיים
טלפון 03-218191 רק בשעות אחה"צ.

נפתלי
גרפולוגיה תעסוקתית

מכון נפתלי מחשב עבור לקוח
מהנדס/איש מכירות
לציוד ולמכשור רפואי

הכרחי:
- ידע מקצועי
- ידיעת השפה האנגלית
- הסמכה מלאה ומתבצעת בכל הארץ

נא לפנות למשרדנו בכתב־יד, בצרוף קורות־חיים, בשפת־אם, וציון היד הכותבת
03-228751, 240594

לאחד מסניפנו באזור ראשון־לציון
דרושים
מלגזנים

- בעלי רשיון נהיגה 02 או טורקטור
- העבודה במשמרות

המתאימים יפנו למחלקת כ"א
טל. 03-7552356

אטקה
אטקה בע"מ חברה לשיווק והפצה
מקבוצת פויכטונגר תעשיות
דרוש
מחסנאי
נסיון קודם בניהול מחסן

רצוי ידע בחשמל
ידיעת השפה האנגלית – יתרון
נסיון בטיפול בלקוחות ובמכירות טלפון
5 ימי עבודה

לפנות בכתב עם קורות חיים לת.ד. 917 ב"ב לידי ינוי

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לפרסם מודעה!
דחף
ב"דחף" תקבל יותר ובמחירי העיתון

ת"א דחף מרכז | ת"א דחף דיזנגוף – רח' דיזנגוף 118 | ת"א דחף בן יהודה – רח' בן יהודה 9 | ת"א דחף אלנבי – רח' אלנבי 121 | חיפה דחף – רח' הרצל 5 (הדר) טל. 645333/4 | ירושלים דחף – רח' יפו 43 (ככר ציון) טל. 226335 | דחפון – טלפון 03-611001 | ובעוד 50 סניפי דחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דחף

هكذا عن الأصل

שלושה נהרגו בתאונות: אדם אחד נשרף במכוניתו ליד קיבוץ מגדים

מאת יוסי ליבוביץ, סופר "דבר" בגליל המערבי

שלושה בני אדם נהרגו בשתי תאונות דרכים ובתאונת עבודה שארעו אתמול בכבישי הצפון.

● מכונית "רנו 4" שנסעה מחדרה לחיפה בכביש החוף, סטתה בשעה 12.15 מסיבות לא ברורות ליד קיבוץ מגדים, פגעה בגשרון ונפלה לתעלה שמתחתיו. הרכב עלה באש ונשרף להלוטין עם נהגו, גבר בן 35.

● התאונה השניה ארעה בשעה 9.45 ליד המחצבה של צומת כברי. מכונית "פיאט 131" נהוגה בידי יוסף סוייד (41) מפקיעין סטתה לנתיב השמאלי והתנגשה חזיתית במשאית שהגיעה מולה. מעוצמת ההתנגשות נמעכה ה"פיאט" ונהגה נהרג.

● סמוך לצומת גילון שעל כביש עכו־צפת התהפך נהג טופל תושב הכפר מג'דל כרום במהלך חפירות שביצע בכביש, נפצע פצעים אנושים ומת.

ההרוגה – רבקה אמיר

(ע). – האשה שנהרגה בתאונת הדרכים שלשום אחר הצהרים בכביש החוף, היא רבקה אמית (39) מגן יבנה. בנה החייל, משה בן 19 נפצע באורח בינוני ומאושפז בבית החולים ברזילי באשקלון.

מת ד"ר נפתלי וידרא ממייסדי הספנות העברית

מאת יוסף מיכלסקי, סופר "דבר"

ד"ר נפתלי וידרא (78), מהמייסדים של ענפי הדיג והספנות העברית, מת אתמול ממחלה ממושכת.

נולד בלייפציג. למד משפטים וכלכלה באוניברסיטות היידלברג, לייפציג וברלין. עלה לארץ ב־1933 וניהל משרד סוכנות ימית ועמילות מכס ומשרד להובלה בחיפה. יותר מאוחר ניהל בסוכנות היהודית את המחלקה הימית, נמלים, דיג וספנות. טיפח את גידול הדגים, הדיג הימי ודיג האגמים. היה פעיל בהכנסת העבודה העברית לנמלי ארץ ישראל, ובהכשרת אנשי ים יהודיים.

פיקח על התחלת תעשיות הספנות העברית, אירגן וניהל את החברות "צים" ו"קרם". מ־1947 שימש כאחד מארבעת מנהלי "צים" ואחראי על אגף המטענים ואחר כך כמנכ"ל החברה, מ־1966.

אחרי פרישתו מצים כיהן כיו"ר רשות הנמלים, יסד וניהל את המכון הישראלי לחקר הספנות והתעופה והרצה בלימודי ספנות באוניברסיטת חיפה. נתמנה כפרופסור חבר בחוג לכלכלה של האוניברסיטה. כחבר בחבר הנאמנים ויו"ר הוועד הפועל שלה. כן נתמנה כחבר בחבר הנאמנים של הטכניון והיה חבר בהנהלת דגון ובדירקטוריון שלה.

בשנת 1983 קיבל וידרא את עיטור "יקיר חיפה" ואת התואר "איש הים" מטעם החבל הימי לישראל והמועדון הימי כלכלי. לפני שנה קיבל תואר עמית כבוד של אוניברסיטת חיפה.

השאיר אשה, בת, בן ונכדים. הלווייתו תתקיים היום בחיפה.

ד"ר נפתלי וידרא

תשובה לשוק: יצוא השטחים עם חברה בת של אגרקסקו

מאת דויד מרשיוב, סופר "דבר" לענייני חקלאות

השרים פרס, רבין ונחמקין החליטו שלשום כי יצוא הירקות מיו"ש ורצועת עזה ייעשה בנפרד ויימסר לטיפול לחברה מיוחדת שתטפל בנושא זה. ההחלטה זו היא ברוח פניית נציבות השוק האירופי לישראל לאפשר לערביי השטחים לייצא את תוצרתם בנפרד.

סוכם כי דרגי עבודה במשרדי החוץ, הביטחון והחקלאות יטפלו בנושא זה כאשר המגמה היא לשמור האיכות המעולה של יצוא הירקות לארצות השוק.

לסופר "דבר" נודע כי המדובר בהקמת חברה בת של אגרקסקו, המטפלת כיום בכל יצוא התוצרת החקלאית מישראל לחו"ל, כולל יצוא הירקות של ערביי השטחים.

יצוא התוצרת החקלאית של ערביי השטחים מהווה חלק קטן ביותר מייצוא הירקות והפירות של ישראל. עד כה יצאו ערביי השטחים ירקות ופירות בכמויות גדולות דרך גשרי הירדן לירדן, אולם בעקבות תוכניות פיתוח חקלאיות בבקעה הירדנית, צומצם יצוא הירקות והפירות מהשטחים לירדן וכן למדינות ערב האחרות בעיקר בגלל מלחמת אירן־עיראק.

אגב, הירדנים ניסו לייצא תוצרת חקלאית לארצות אירופה ולא הצליחו מאחר שהדבר דורש תוצרת באיכות מעולה וכן ידע וניסיון ביצוא.

כן נודע לסופר "דבר" כי בפגישה בין שרי החוץ, הביטחון והחקלאות נושא יצוא ההדרים מרצועת עזה לחו"ל לא הועלה כלל.

המשמרת הצעירה מתכנסת בערבה בסיסמה "מיליון יהודים לנגב"

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

תחת הסיסמה "מיליון יהודים לנגב" פותחת היום המשמרת הצעירה של תנועת העבודה את ועידתה העולמית בחניון "יעלים" שבערבה.

בוועידה, שבה משתתפים כ־250 צעירים מהדור הצעיר בארץ ובגולה, יידונו בין היתר הנושאים הבאים: צורות חדשניות של התיישבות ברוח תנועת ערכי העבודה שהמשמרת תיקח על עצמה כמשימת הגשמה, השתתפות בהקמת העיר השיתופית "עובדה" בערבה; דרכי פעולה לקידום האספקט האידיאולוגי של השלום;הגשמה ומהות הקשר בין המשמרת בארץ לבין צעירי המשמרת בגולה; בחינה מחדש של ערכי תנועת העבודה כעונים לנושאים שעל סדר היום הלאומי.

בטקס הפתיחה של הוועידה שנערך אמש השתתפו שר הכלכלה והתקשורת גד יעקבי, מזכ"ל נעמ"ת מאשה לובלסקי, יו"ר תנועת העבודה הציונית העולמית יחיאל לקט וסגן שר החקלאות אברהם כץ־עוז. בדיונים היום ישתתפו יו"ר המחלקה להתיישבות בסוכנות היהודית נסים זווילי וראש עליית הנוער בסוכנות אורי גורדון. הוועידה תימשך שלושה ימים ותינעל במוצאי שבת.

"דרך שווייץ" נסללת באיזור טבריה

מאת סופר "דבר"

פרוייקט ייעור גדול הכולל סלילת דרך באורך של חמישה ק"מ בתוך יער, אתר הנצחה, איזור חניה ותצפית מרכזית – מתבצע בימים אלה על ידי אנשי הקק"ל באיזור טבריה בעלות כוללת של 10 מיליון דולר.

מדובר בדרך כורכר שתהפוך בעתיד לכביש סלול, המתחילה באיזור אכסניית הנוער של פוריה ומגיעה עד טבריה. לכל אורך הדרך מתכננים אנשי קק"ל לשתול עצים שבחלקם כבר נטועים. הדרך החדשה המכונה "דרך שווייץ", נועדה בין השאר לשקם את הקרקע מפני סחף וכן לטיולים ולבילוי. בעבר נסחפה האדמה לכיוון טבריה וסיכנה את הנוסעים בכביש הסמוך. היער ייחנך רשמית באוקטובר כאשר תגיע משלחת בת 300 איש משווייץ שעזרו במימון הפרוייקט.

פארק קק"ל בבאזל

עוזרת לדוברת הקק"ל סמדר סיגל, מסרה כי עיריית באזל עומדת להקים פארק בעיר שייקרא על שם הקק"ל. תהיה זו המתנה של באזל לקק"ל במלאת 40 שנה להקמת המדינה. את העצים לפארק תתרום קק"ל בהזמנת השווייצים.

המים בצפון – מהמזוהמים ביותר

דו"ח משרד הבריאות מדגיש את ההזנחה שמגלות הרשויות

מאת יוסי ליבוביץ סופר "דבר" בגליל המערבי

מי השתיה במחוז הצפון הם מהמזוהמים ביותר בארץ: פי שניים וחצי מהממוצע הארצי, קבע הדו"ח החמישי של משרד הבריאות שמומחיו בדקו את איכותם של מי השתיה ברשויות המקומיות ב־1986.

הדו"ח קובע כי במספר ישובים בצפון הארץ, בעיקר בנפות כינרת וצפת, ממשיכים ראשי הישובים והרשויות המקומיות להזניח את איכות מי השתיה. יתירה מזאת, הם אף מזניחים את הבדיקות החוזרות לאחר שנמצאו מי שתיה מזוהמים ובכך הם מסכנים את בריאות התושבים.

ב־18 רשויות מקומיות נמשכה אי ההתחשבות של ראשיהן בבריאות התושבים ב־1985/86 וזאת למרות התראות של משרד הבריאות. ברשויות אלה לא ניתן לדעת האם המים המסופקים ראויים לשתיה. הבולטות שבהן: מועצות שלומי, מועצה איזורית ערבה וכינרת.

דו"ח המומחים שבראשם עמד רפי הלפרין, המהנדס הראשי לבריאות הסביבה במשרד הבריאות, קובע כי ב־69 ישובים בארץ נמצאו מים מזוהמים מעל 25 אחוז, 75 אחוז מהישובים – בצפון.

ביקורת נוקבת מטיח הדו"ח בישובים איכסל, כינרת, מעלה אפרים, עוזה, ערבה ושלומי שבהם הרשויות המקומיות לא לקחו דגימות של מי שתיה בין ששה עד תשעה חודשים בשנה בעוד החוק מחייב לעשות זאת מספר פעמים בחודש. מצב זה יכול להביא להתפרצויות מחלות מעיים.

הדו"ח מגלה עוד כי ככל שהישוב גדול יותר, מי השתיה בו ברמת זיהום נמוכה בעוד שישובים קטנים נמצאים ברמת זיהום גבוהה יותר. יוצאת מהכלל הזה היא טבריה, המספקת מי כינרת לא מסוננים כמי שתיה ובה אחוז הבדיקות הגיע ל־23.

שוחרר יהלומן

(ע). – היהלומן משה לוי שנעצר ביום ג' השבוע בחשד שהוא עצמו פרץ לכספת במלפשה אותה שכר ברחוב ביאליק 127 ברמת גן, שוחרר אתמול בערבות לאחר שנמצא דובר אמת בבדיקת פוליגראף.

בדיון שנערך ביום ג' בבית משפט השלום בתל־אביב הציג לוי טענות אליבי והביע את רצונו להיבדק בפוליגראף. סניגורו עו"ד צבי לידסקי טען שלאור זאת אין עילה לעצרו. השופט בנימין קוהלת שהחליט לעצרו לשישה ימים, ציין שאם בדיקת הפוליגראף תעלה שהוא דובר אמת, יש מקום להביאו מחדש בפני שופט ולשקול את שחרורו.

לאחר ששלום נבדק בפוליגראף ונמצא דובר אמת, הסירה המשטרה את התנגדותה לשחרורו. השופט קוהלת שחרר אותו בערבות של 2500 ש"ח.

יוקמו שתי שכונות על הכרמל

מאת סופר "דבר" בחיפה

חברת "דניה סיבוס", חברה בת של "אפריקה ישראל", עומדת להתחיל בבניית שכונה מול שכונת דניה על הכרמל. על כך מסר אתמול במסיבת עיתונאים בחיפה שלמה גרופמן, יו"ר הדירקטוריון של "אפריקה ישראל".

בשכונה, "סביוני דניה", יהיו 450 דירות ב־12 בתים בני 8־16 קומות. לידה תוקם שכונה נוספת, "הוד הכרמל" בת 250 דירות. בשתי השכונות תשקיע החברה 50־60 מיליון דולר. הדירות יהיו בנות שלושה חדרים עד ששה. שטח הדירות יהיה 105־150 מ"ר ומחירן 100,000 דולר – 150,000.

גרופמן מסר כי בכוונת החברה להיכנס בצפון גם לתחומי פעולות אחרים בהם מבנים תעשייתיים להשכרה, ופרוייקטים של תיירות. החברה עומדת להתחיל לבנות שכונה בקרית ים בשם "סביוני ים".

● מאות בוגרי התנועה המאוחדת שהיו חניכים בה בשנות ה־40 וה־50, יגיעו בשבת הקרובה למעין ברוך להקמת מחנה קיץ ליום אחד. המחנה ייערך במסגרת "יום גרעינים ומשפחות", שמארגן הוועד היום את אירועי שנת ה־40 להיווסדה של התנועה.

● רשות הדואר חתמה שלשום על חוזה עם חברת מוטורולה לרכישת מערכת קשר ארצית. הרכישה תאפשר לרשות הדואר לתקים מרכז מבצעים לשליטה ולבקרה מרחבית וארצית מבחינה תפעולית ובטחונית.

● הנאשמים בתקיפת החייל רועי ולצמן מואשמים גם ברצח אשה ממושב עין שריד ואתמול הוגשו נגדם שני כתבי אישום לבית המשפט המחוזי בתל אביב.

להט יוצא למאבק נגד הסחבת בוועדה המחוזית לתכנון

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל־אביב

ראש עיריית תל־אביב שלמה להט החליט לקרוא תיגר על הוועדה המחוזית לתכנון ולבניה של משרד הפנים.

בחודשים האחרונים הוא מנסה לכנס קבוצה של ראשי ערים ומועצות מקומיות כדי לנהל מאבק במשרד הפנים העושה לדבריו להצרת צעדיהם של ראשי הערים המגישים תוכניות לאישור ונתקלים בסחבת של שנים. להט נפגש בעניין זה עם ראש עיריית הרצליה אלי לנדאו לשיחה שהוגדרה "גלגול רעיונות" ולא "פורום נגד הוועדה המחוזית".

דובר העיריה בני כהן אמר אתמול כי ראש העיריה איננו מתכנן מאבק נגד הוועדה המחוזית והוא מנסה לפעול לשינוי חוקי התכנון והבניה שהם ברובם חוקים המבוססים על חוקי בניה בריטיים־מנדטוריים ששונו בשנים האחרונות כמה פעמים על ידי הבריטים עצמם ואין כל סיבה שלא לשנותם גם בישראל.

לסופר "דבר" בתל־אביב נודע כי ראש העיריה פועל לצירופם של ראשי עיריות ירושלים וחיפה למאבקו. דובר העיריה לא אישר ולא הכחיש פרט זה.

במקביל פועל להט לשינוי מבנה מינהל ההנדסה של העיריה, הגורם סבל לקבלנים ואזרחים, על ידי פיצולו והפרדת תפקיד ראש מינהל ההנדסה והפקדתו גם בידי מהנדס העיר כדי להקל את הנהלים.

•••

[illegible]

להט מקווה שיוכל לשלוט ברחבעם זאבי (גנדי) אחרי שהחזירו לתפקיד מנכ"ל מוזיאון הארץ. הוא אמר למקורביו כי הוא יבנה עצמו ליו"ר המוזיאון ויעשה כל מאמץ לבלום את "השתוללויותיו של גנדי".

בעקבות פרסום הידיעה ב"דבר" לפני יומיים, הודיע חבר המועצה יצחק ארצי על התפטרותו מחבר הנאמנים של המוזיאון במחאה על החזרת גנדי לתפקיד. "הצבעתי בעבר למען מינויו של גנדי לתפקידו אך חזרתי בתשובה. ברגע שגנדי עוסק בהצהרות פוליטיות בעודו פקיד ציבור, הוא פוסל עצמו מתפקידו. אין לכבה שכזהל בזיאון הוא דמות חינוכית ולא דמות פוליטית". אמר אתמול ארצי.

התיק על יו"ר ארגון עובדי עת"א הועבר לפרקליטות

מאת נתן רועי, סופר "דבר" בתל־אביב

תיק החקירה נגד יו"ר ארגון עובדי העיריה, אריה ניצן, שנחשד בביצוע מעשים מגונים בעובדות עיריה, הועבר ממחלקת החקירות במשטרת מרחב ירקון לפרקליטות כדי להחליט על הגשת כתב אישום. המשטרה סרבה לציין את המלצתה בסיום החקירה.

התיק נגד ניצן נפתח בעקבות תלונה שהגישו העובדות מ.י. וד.ב. שטענו כי התנכל להן מבחינה מינית. האחרונה טענה כי הוא פיטר אותה מעבודתה לאחר שסרבה להיענות לחיזוריו התכופים ובקשותיו המיניות.

שופט בית המשפט השלום בתל־אביב יצחק בראו שחרר את ניצן בערבות עד לאמצע יולי השנה. תיק החקירה היה בידי רב פקד משה מזרחי במשטרת מרחב ירקון. דוברת משטרת מחוז תל־אביב, דליה גלעד, שאישרה את הידיעה, סרבה לומר מה היתה המלצת המשטרה.

שוד מזויין בירוחם

מאת אמיר רוזנבליט, סופר "דבר"

בעלי מסעדה בירוחם נשדדו אתמול לפנות בוקר על ידי שני אלמונים, שאיימו עליהם בתת מקלע ובאקדח.

סמוך לשעה אחת לפנות בוקר, עמדו בעלי מסעדה במרכז המסחרי בירוחם לסגור את העסק, כאשר פרצו למקום שני אנשים רעולי פנים. אחד מהם החזיק תת־מקלע והשני כיוון לעברם אקדח. תוך כדי כך נפלט כדור מאקדחו ופגע קל באחד הבעלים של המסעדה, בן 29.

השודד השני זינק מעבר לדלפק, הוציא 1800 ש"ח מהקופה ואחרי שהזהיר [illegible] ניתק את קו הטלפון של המסעדה. השודדים נמלטו בחסות החשיכה. בעלי המסעדה יצאו מיד אחריהם ונתקלו בניידת סיור של המשטרה. השוטרים פתחו בסריקות ועצרו שני חשודים בבעקה, בגילאים 22 ו־25.

פורטוגלית התחשמלה למוות

(ע). – תושבת פורטוגל בת 34 שבאה לישראל עם בתה בת ה־12 כדי להיות בחופשת הקיץ עם בעלה העובד כאן במפעל לליטוש יהלומים, התחשמלה אתמול למוות במרתף הבית שבו בתגודד מעבידו, משפחת לגדיאל.

האשה, מריה ליאורה ראוורה, מצאה לפני מספר ימים מנורה בערימת גרוטאות ולקחה אותה אליה למרתף. אתמול, לאחר ששטפה את הרצפה כשהיא יחפה, טיפלה כנראה במנורה והתחשמלה למוות.

פולין	נותרו מקומות ספורים	אופקים
OFAKIM	סיור רגיל 6.10 בעקבות שופן 1.11	כבר אתרים 222 ת"א, 03-201484

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ

הודעה על כינוס מועצת הקרן

ישיבה שלא מן המניין של מועצת קרן הגימלאות המרכזית תתכנס ביום שני 31 באוגוסט 87 בשעה 9.32 בבוקר באולם הישיבות של "בית הקרן" רח' ביאליק 155 ר"ג, בהמשך להחלטות האסיפה הכללית שלא מן המניין מיום 25.6.87.

על סדר היום:

1. דו"ח על איחוד קרנות הפנסיה.
2. קבלת החלטה בדבר כינוס אסיפה כללית שלא מן המניין לשם דיון והחלטה בדבר איחוד קרנות הפנסיה ההסתדרותיות.

חברי המועצה וחברי ההנהלה מוזמנים.

בשם ההנהלה
שמחה קינוט
מזכיר הקרן

האזינו הערב
לראיון השבוע
עם מר **יצחק נבון**
סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות
לקראת פתיחת שנת הלימודים תשמ"ח
ב"טור השבועי" בשעה 19.05 ברשת ב'
מראיין **יואל רפל**

די לסחבת!
שביתה עד להסכם!

עברו כבר 5 חודשים (!) ועדיין אין הסכם עבודה במיגזר הציבורי.

האוצר ממשיך במדיניות הסירוב, היות שהנהגת ההסתדרות נותנת לו יד במדיניותה ההססנית ובפגישות עקרות.

עתה נזכרו שקיימים איגודים מקצועיים ארציים ויש לנהל את המשא־ומתן גם אתם.

ואכן צריך המרים להיות משותף לכל האיגודים המקצועיים על הסכם המסגרת ולחוד על הסכמים ענפיים ארציים.

רק מאבק משותף של כל האיגודים המקצועיים יחד יכריח את האוצר לחתום מייד על הסכמי עבודה.

דרישותינו הן:

★ תוספת שכר כללית של 20% כפיצוי על השחיקה
★ שכר תחילי בגובה 60% מהשכר הממוצע במשק בהסכמי העבודה.
★ שבוע עבודה בן 5 ימים (40 שעות) ללא קיצוץ בשכר.
★ חתימת הסכמים ענפיים ומפעליים.
★ הפסקת פיטורים וסגירת המפעלים ועבודה למובטלים.

הממשלה מוציאה כל יום עבור לביא שלא ימריא סכום של מיליון דולר.
היא מבזבזת מיליונים להתנחלויות ולהמשך הכיבוש. זוהי מדיניות של אסון.
עלינו להיאבק למען לחם ושלום!

החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון – חד"ש
(המפלגה הקומוניסטית הישראלית, אירגון הפנתרים השחורים וחוגי ציבור יהודיים (ערביים)
הסיעה בהסתדרות

ת"א ת"ד 26205
אוגוסט, 1987

על מותו בטרם עת של
משה לוי
עמית וחבר
שייצג בנאמנות ובכבוד את העובדים בענפי התחבורה ביבשה, בים ובאוויר
אבלים ודואבים
חבריו באגף לאיגוד מקצועי של ההסתדרות באיגודים המקצועיים ובוועדי העובדים

ההלוויה תצא ביום שישי ג' אלול תשמ"ז 28.8.87 מבית המנוח רח' אלקלעי 12 ראשון־לציון בשעה 11 בבוקר לבית העלמין הישן בראשון־לציון.

אוטובוס יועמד לרשות המלווים ויצא בשעה 10.15 בבוקר מבית הועד הפועל של ההסתדרות בתל־אביב.

למשפחת אבולעפיה
משתתפים באבלכם הכבד
במות חברנו לעבודה
אברהם אבולעפיה ז"ל
מנהל מחלקת הסימינרים במבטחים
תנחומים לבני המשפחה
הנהלת מבטחים והעובדים

למשפחת לוי
אתכם באבלכם
על מותו של
משה לוי ז"ל
איגוד הטייסים הישראלי

הננו מודיעים בצער רב על פטירתה של
מרים בן נר
(לשצינר)
ממייסדות כפר יהושע.
ההלויה היום, יום שישי 28.8.87 ג' אלול תשמ"ז
בשעה 14.30 בכפר יהושע.
המשפחה
ובית כפר יהושע

לרפי למברג
איתך באבלך
על מות
אביך
ההנהלה, המורים
וצוות העובדים
במכללה לחינוך ולספורט
אוהלו שלחוף הכנרת

לחברתנו **כרמלה מנדה והמשפחה**
איתך באבלך
במות
אביך ז"ל
בית אלונים

לחברנו
גד אגוזי
משתתפים באבלך הכבד
במות האב
דב ז"ל
החברה למרכזי תרבות וספורט
לעובד ולמשפחתו בע"מ
ההנהלה והעובדים

לחבר גד אגוזי
השתתפותנו הכנה באבלך
הכבד במות
אביך
זאב בלפר
מזכיר מועצת פועלי כפר־סבא

במלאת שלושים לפטירת יקירנו
דוד ברזלי ז"ל
תתקיים אזכרה וגלוי מצבה
ביום שלישי ז' אלול תשמ"ז 1.9.87
בשעה 17.00 בבית העלמין החדש ברחובות.
המשפחה

לחבר **גד אגוזי**
מנהל המחלקה לבנין ונכסים בועד הפועל
משתתפים אנו בצערך במות עליך
אביך ז"ל
לא תוסיפו לדאבה עוד
עולם זהבי
מזכיר מועצת פועלי ראשון־לציון
חברי המזכירות
וצוות העובדים

איגוד חברות הספנות הישראליות
אבל על מותו של
ד"ר **נפתלי וידרא** ז"ל
ממייסדי הספנות הישראלית והלוציה
ומביע תנחומיו
למשפחה

על מותו של
ד"ר **נפתלי וידרא** ז"ל
איש החזון והמעש
ממייסדי החברה ומקברניטי הספנות העברית
אבלה
ושולחת תנחומיה למשפחה
צי"ם חברת השיט הישראלית

בעל המאה הבאה/ אמיר אורן

אלפיים לילה ולילה

הימים ימי רפאל איתן כרמטכ"ל ויאנוש בן־גל כאלוף פיקוד הצפון. הלילות, לעתים, קודש לפעולות פרועות בדרום־לבנון, עדות לכושרם המופלא של סעד חדאד ואנשיו לנחש פיצוץ איזו מבנית או הפצצת איזה בית ישמשו את פטרוניהם בישראל, גם בלי אישור הדרג הבכיר. השמועות מלחשות דרומה, לתל־אביב, שם מנסה מיעוט מאוזן במערכת הבטחון לבלום את ההשתוללות ולאכוף את הבקרה. בצד לו, מתחבל קצין בצפון – מה זה קצין, קצין בכיר, בכיר מאוד, מאוד מאוד – שיטה מקודית להשתתפות ארטילרית חומקת באחת מפעולות חדאד. למחרת, בדווח מקורות אחרים כי צה"ל הפגיז, הוכיח הפיקוד בנקל כי כל גדודיו וסוללותיו נצרו את תותחיהם בזמן הנקוב. פגזים נפלו, אבל תותח יזק – או יזקנעם, כי הסוד נשלף ממפעל „סולתם" והוחזר אליו מיד, ברמותו של תותח צה"לי ששהה שם לתיקון, כלשהו ולפיכך נמחק זמנית ממצבת המושגחים.

עד שבא השבוע „רפול" לתווך בין פועלי „סולתם" לבין מנהליהם שרותקו לערב־מפקד בבסיס, עברו לילות רבים, אלפיים פחות או יותר. לסולתם כעת, אין פירושו להעיר על ארוניך, אלא להפעיל נגדם לחץ אישי, גופני, אלים, כשיעור שנלמד מיד בקרב עסקני העובדים בתעשיה האווירית. „לביא" דיוי מה, הם אומרים לשרים המתגרים – לא על גופותינו בלבד תוכלו לבטל את התוכנית, אלא על גופותיכם, לפחות הפוליטיות. אם לא תלסטמו את הציבור – נסלתם אתכם.

עוד ה„לביא" מפרפר בגסיסתו, וכבר נאבקות אלמנתו וידועתו־בציבור על העזבון ועל דמי־הביטוח

ה„לביא" ו„סולתם" הם שני תוסים בעלילה אחת, סיפור האח העשיר וסיפור האח העני, מכאן היי־טק ומכאן פתק. שתרוזה של לביא אלפיים לילה ולילה, שמעון פרס, אימץ בהצלחה את כשרונו המילולי לדחייה אגדית של הקץ. בשנת אלפיים יגיע סוף סוף אריאל שרון שליט"א לגילו הנוכחי של יצחק שמיר, לפי אמונת מקצת הנוצרים יבוא המשיח ויערכו הבחירות לכנסת ה־15, אלא אם יובטח לזולמן שובל מקום ברשימת מפלגת העבודה והבחירות יוקדמו.

בעלילה הישראלית הגיבורים קבועים והבמה סובבת. הגיבור לעולם בכסאו, אבל הכסא זז. נביאו הקבוע של פרס בעמוד זה התמרמר בשבוע שעבר על הפקידים והקצינים המשתרדים על הדרג הנבחר: ברור שהיתה כאן לא רק השתחוות לשר פרס, אלא גם תקיעת־סכין מאוחרת בגב מנכ"ל משרד־הבטחון פרס (והרמטכ"ל דיין) של שנות ה־50. אמנם הנוכחי ומי שהיה מפקד חיל־האוויר, יו"ר מועצת המנהלים של התעשיה האווירית (פעמיים) וסגן הרמטכ"ל נפגשו לדיון־חירום בגופו של דוד עברי. מפקד חיל־האוויר מרדכי הוד בלם את נסיונם של מנה"ל התעשיה האווירית אל שווימר וסגנו משה ארנס לכפות עליו מטוס („ערבה"). אחר־כך מונה הוד, בלחץ פטרונו עזר וייצמן ובהתנגדות ארנס, ליו"ר התעשיה האווירית, שם הוא משתף כעת פעולה עם ארנס נגד וייצמן ומכיוון אחר נגד שווימר, שהיה עד עתה רק אל ומעתה הוא אלפיים. עמדת שווימר תמוהה במיוחד: הוא נגד „לביא" אבל בעד „אריה" המנוח, הגדול ממנו, כלומר נגד חיקוי לאף־16 אבל בעד חיקוי משוכלל לאף־15 או לאף־18 הגדולים והיקרים ממנו בהרבה.

מרגע שאילצו שר־הבטחון יצחק רבין (שהססנותו עד כה סיבכה את הפעלת כסא־המפלט של ה„לביא") והרמטכ"ל דן שומרון את פרס לנסח מחדש את הצעת שווימר, כבר אין „מטוס־העתיד". „כלי־הטיס" שבהם מדברת הנוסחה העכשווית יהיו ממשפחת המטוסים־ללא־טייס, זעירים או גדולים יותר ולפיכך מעדת חלופות צה"ל ולא משבט מטוסי־הקרב. בהפרזה קלה, פידוש הליסוש שנאנס פרס לקבל הוא שמחליטים חגיגית כי שם־משפחתו של הכלי הבא יהיה „16" – ובהזדמנות אחרת נעסוק בשאלה השולית, האם שמו הפרטי יהיה „אף" או „אמ", כי מה כבר ההבדל בין מטוס לבין רובה.

נוסחת־האלפיים מבטאת הסכמה לחדול מקיום מלאכותי ובזבזני של המת־החי „לביא", אך גם ניצני התכתשות בין הטוענים לעזבונו ולדמי ביטוח־החיים שישולמו לשאריו. יציאתם הפומבית של רפא"ל, תע"ש ו„תדיראן" נגד ה„לביא" כבר הוכיחה שלא זו בלבד שנעלם המקף מהתשלובת הצבאית־תעשייתית בישראל, אלא שגם הכותרת „תעשייתית" היא הכללה מטעה לאחוות קין והבל. על התקציבים השיקליים שיתפנו בהיעלם ה„לביא" תתנהל מלחמת הכל־בכל.

המאפיין החיובי במלחמה זו הוא באיזכור הנשכח: התעשיה האווירית היא מאגר מעולה של ידע, יכולת וכשרון, אך אין לה בלעדיות כמפעל מתקדם הנאבק על הישרדותו ועל פרנסת עובדיו. כלפי האמריקאים, הצליחו חסידי ה„לביא" ליצור מאז 1982 זהות מטעה בין מדינת ישראל לבין התעשיה האווירית. בעבר לא היתה יומרה כזו ובעתיד היא תקומם. אפשר שיסודותיה לפני עשור, כאשר המנכ"ל שהביא שר־הבטחון וייצמן להדיח את שווימר, גבריאל גידור, הכריז בגאוותנות כי התעשיה האווירית תהיה „בית (הייצור התעופתי) מספר 4 בעולם" – חברה חדשה במועדון־העילית של האמריקאיות מקדונל־דגלס, ג'נרל דיינמיקס ונורתרופ. בניגוד לחברות פרטיות אלה, הנאלצות להתמודד הדדית ועל חוזי הפנטגון, נהנתה התעשיה האווירית מחסות ממלכתית. המציאות האכזרית של יוקר התחרות כביכול פסחה עליה. כעת צופים שאחת הנכשלות בהתמודדות על אף־22 או אף־23, ככינויו הצפוי של מטוס־הקרב הבא איי־טי־אף, תיאלץ לנשור למעמד של קבלן־משנה. התעשיה האווירית כבר היתה שם ואין בכוחה המעשי, כמפעל ישראלי בתיקצוב זה, להיות הרבה יותר מכך.

אין טעם בדיבור על מה שיקרה במאה הבאה, אם בעל־המאה ימשיך לשבת בוושינגטון: ישראל לא השכילה לגבש לעצמה ידיעה ברורה על מישנתה הבטחונית – ראה הויכוח על זכותו של צה"ל לקבוע את חלופותיו ל„לביא" – וממילא גם נכשלה בהידברות עם הקונגרס המכבר ועם המימשל החושד. אשתקד הסדירו ידידי ישראל בקונגרס חקיקה המאפשרת לצה"ל לקבל מסוקים תמורת מטוסי ה„כפיר" שהושאלו לחילות הים והנחתים (ההכנסה הכספית לתעשיה האווירית אינה מהמטוסים עצמם,

נוסחת־הפשרה המתוקנת של פרס תאפשר לייצר חלופות לכל אמצעי לחימה, לפי הכלל „אף־16, אמ־16, מה זה משנה – העיקר שיגמר ב־16"

שאין רוצה בקנייתם, אלא מהכשרתם ומתחזוקתם). רק לאחר שהושלמו כל המאמצים, הסתבר כבדרך אגב שבעצם אין לאווירה הימית האמריקאית מסוקים מהסוג שבהם מעוניין חיל־האוויר הישראלי. ברוח, הפיצו בקונגרס ידידים את שבחי הפיתוחים הישראלים של טילים־נגד־טילים, אך במאוחר הובהר כי להבשלת הפיתוחים נתבע כסף אמריקאי וכי אין לישראל עניין להשקיע בהם, כשלעצמה. מומחים בישראל, שנשאלו אם אין טילי הלוחמה הכימית של סוריה ועיראק מצדיקים השתתפות ישראלית בתוכנית טילים־נגד־טילים מהסוג הדרוש לזירת נאט"ו, השיבו בשלילה, בנימוק שקטלנותו של ראש־קרבי כימי רבה יותר דווקא אם יתפוצץ באוויר ולא בפוגעו בקרקע.

מזוויתו של המימשל, אין זה מדוייק שיש בישראל שתי ממשלות חופפות, משיקות ונפרדות, הכל לפי העניין. יש שלוש – אם כוללים את השדולה העצמאית למען ישראל בוושינגטון. לאחרונה חוזר בה גורמים המקורבים להשקפות הליכוד והעלו את רעיון ברית־ההגנה האמריקאית־ישראלית. רעיון זה נשקל כמה וכמה פעמים בעבר, ביתר שאת בעת שמימשל תהה כיצד לרכך את ראש־הממשלה בגין ושוב כאשר מימשל רייגן ביקש לייצא לישראל אזיקי־זהב במבולת שיתוף־הפעולה האסטרטגי. רכז המזה"ת במועצה לבטחון לאומי רוברט אוקלי, שהיה שם גם בתקופת קארטר, בחן את הרעיון באהדה. רק לאחר מכן נשאל אודותיו רבין – שהגיב בשלילה זועמת.

ישראל פיתחה תעשיה בטחונית כדי להקטין את תלותה בספקים, ועברה לתלות בקונים

רבין אינו איש מיקוח תכסיסי. לאחר שהשתהה מדי בהבעת התנגדותו הנלחשת ל„לביא", טס לוותר עליו בלי לסחוט תמורתו פיצוי מרבי, כדרך שהיה משכיל לדרוש פוליטיקאי בוטה ממנו. פרס, מתמקח מנוסה יותר, הוסיף להשקעות האבודות גם מיוקרתו, בלא שייחלץ מהאמריקאים פעלתנות מדינית, שכר נסיגתו מעיכוב ביטול ה„לביא".

בדרך מקורית אך לא מיקרית, יועצו שווימר מהאל־„לביא" קשור גם לבעיית „סולתם". התעשיה הבטחונית למפעליה הורחבה כדי למנוע תלות ישראלי במוכרי־נשק, אך סופה הצפוי שתלתה עצמה עד חנק בקונים. התעשיה האווירית מייצאת מערכות מוטסות ונגזרות מתוחכמות: ה„סולתמים" הפשוטים ממנה התפרנסו מתאוות־הקטל הבסיסית של הזולת, צבאות שציודם בסיסי למדי ורעב לתחמושת, כמו איראן במלחמתה בעיראק בעזרת הצמד שווימר־נמרודי.

מצוקת התעשיה הבטחונית בישראל צריכה להגדיל את הצביעות ולהקטין את הצביעות. עד שהגענו למקומן, היו רק מדינות אחרות „סוחרות־מוות" המשתיתות את מדיניותן גם על שיקולים מסחריים מגונים. די במהרה התגלה עד כמה יכולה מדינה להיות שוחרת שלום לעצמה ומחרחרת מלחמות לזולתה – ובלבד שתירכש תוצרתה הצבאית ותישמר פרנסת עובדיה.

קולונל ג'ו קלייר, קצין־מודיעין בצבא האמריקאי המושאל לסוכנות בקרת־החימוש ופירוק־הנשק בסטייט דיפרטמנט, תימצת לאחרונה את הערכת המימשל בדבר שוק־הנשק העולמי והשפעתו, בין השאר, על סיכויי המכירה של התוצרת הבטחונית הישראלית. במאמר בשנתון הרשמי של הסוכנות כתב קלייר כי „קשיים כלכליים יגבילו את יכולתן של מדינות רבות לרכוש חדש ויקר וימריצו אותן להתרכז בשיפוץ ציוד הקיים ובהשבחתו. „צבאות לחוצים כספית" יימשכו לפתרונות נוסח השריון הפעיל שפותח בישראל למיגון טנקים, לדעת קלייר. לעומת זאת, מציין קלייר בעיניות מרבית, אוסר החוק האמריקאי להעביר למדינה שלישית מערכות הכוללות רכיבים אמריקאים, כמו ה„לביא" או טנק ה„מרכבה", בלא אישור מפורש – שאם יינתן, עלול לקלוע את המערכות הישראליות להתמודדות ישירה עם מטוסים וטנקים אמריקאיים על לקוחות זרים.

במלים עדינות פחות, „לביא אלפיים" או כל „לביא" אחר – לא; השבחה נוסח „פאנטום אלפיים", למה לא. רק גישה מציאותית, בלי התחכמויות ומעשיות, לא רק תפיל את ה„לביא", אלא גם תציל את התעשיה האווירית. את ההרפתקאות אי־אפשר כבר להסתיר, גם לא ב„סולתם".

בסגנון כאילו/ טובה צימוקי

חקירה שבזאת

בג"צ רמז ליועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש ברמזים שאינם משתמעים לשתי פנים, שעליו לנקוט צעדים חריפים נגד חוקרי השב"כ שמסרו עדויות שקר. חריש הורה למשטרה לפתוח בחקירה והיא „כאילו" מתנהלת

כאשר בוחנים את הצהרותיו של היועץ המשפטי לממשלה אפשר לגמור עליהן את ההלל. אשרי שירות בטחון כללי ואשרי ממשלה שיש לה יועץ משפטי שכזה. כך היה כשהרב עובדיה יוסף עבר על איסורים מפורשים שנקבעו בחוק הדיינים, המשיך לזלזל בחוק גם אחרי שהעידו לו על כך – יוסף חריש הכריז על נקיטת צעדים משמעתיים נגדו. רק אחר־כך הסתבר שהיועץ התכוון רק „כאילו" לעשות כן. כאשר נתבקשה נקיטת צעדים נגד חותמי עצומת הדיינים – הבטיח חריש לטפל בחותמים. רק אחר־כך הסתבר שכלל לא התכוון לכך; רק „כאילו". עיקרה של מתכונת זו הוא שיראה כאילו הצדק נעשה וכל השאר פחות חשוב.

גם השתלשלות חקירת המשטרה בעניין ששת חוקריו של עיזאת נפסו משמשת דוגמה לסגנון החריש. חריש הורה לפתוח בחקירת משטרה והיא „כאילו" מתנהלת, אף שלמעשה לא קרה דבר. בכך מתבזה בית־המשפט העליון על קביעתו בערעור נפסו. בג"צ רמז ליועץ המשפטי לממשלה – רמזים שאינם משתמעים לשתי פנים – שעליו לנקוט צעדים חריפים נגד אותם חוקרים מקרב השב"כ אשר העידו עדויות שקר בערכאות המשפטיות. בניגוד למקרים אחרים היה בפרשה זו חומר ממשי ומוקד שיש להעמיד לחקירה משטרתית. לא היה מקום להביא חומר זה לפני ועדת חקירה ממלכתית המטפלת בדרך־כלל בעניינים כלליים ונורמטיביים.

גם בית־המשפט העליון ערך הפרדה זו. „המעשה החמור שנתגלה במקרה דנן ואשר כתוצאה הימנו נשען בית־הדין בממצאיו ומסקנותיו על הודאות אשר לגביהן נמסרו לבית־הדין עובדות לא נכונות בקשר לאופן גבייתן, מחייב נקיטתם של צעדים החלטיים כדי לשרש תופעה כגון זו, ואנו מפנים לכך תשומת ליבו של היועץ המשפטי לממשלה". בית־המשפט העליון מצא לנכון להפריד המלצה זו ממנה משתמעת הוראה לחקירה משטרתית מן ההמלצה האחרת בפסק־הדין – לבדוק את ההיבטים הנורמטיביים של עבודת השב"כ. „אנו מבינים מדברי בא־כוחה המלומד של המדינה (חריש – ט.צ.) שנערכת עתה גם בדיקה על־ידי צוות מיוחד בעניין שיטות החקירה הנהוגות בשב"כ ובמקרה זה יש בה כדי להמחיש החיפותו וחשיבותו של העניין". בג"צ כיוון לצוות הבירור של טוניק ומציר שהורכב אז ופורק בשל הקמת ועדת החקירה שעליה הוכרז ימים ספורים לאחר מכן.

חששו של השב"כ מפני חקירה משטרתית ולחצים כבדים שהפעיל השירות על חריש – לפני ואחרי קביעת הבג"צ – כדי למנוע תחילת חקירה כזו, גרמו למעשה להעדפת הקמת ועדת חקירה לחקר שיטות הפעולה של השב"כ. השב"כ העריך כי הציבור והעתונות יגלו אהדה לרעיון הקמת הוועדה ויניחו לשירות המוכה. אחרי פרשת קו 300 ופרשת נפסו, בהן נפרשה התנהגות שב"כ, התחילו להבין בשירות שיש למהר ולעגן את שיטות הפעולה שלהם במסגרת החוק. שתי הפרשיות האיצו בשב"כ לסגור את „תיבת פנדורה" לפני שיאבדו את השליטה על תוכנה. בעת מצוקה – הבינו בשב"כ – המלך הוא עירום, ואין בדרג המדיני מי שיחפה עליו לאורך ימים. אבל הטיעון המעשי ביותר מבחינתם, שהועלה בגלוי, השירות ובעיקר המעורבים בפרשת נפסו, היה שהקמת ועדת חקירה משפטית תמנע חקירה פלילית נגד שישה מאנשי השירות שהתנהגותם לכאורה בפרשה היתה טעונה חקירה. ראשי השירות חששו מן הטראומה הצפויה לאנשיהם כתוצאה מהחקירה המשטרתית.

חריש עצמו הטלטל בין שתי המגמות. הוא סבר ואף אמר שיש להקים ועדת חקירה ממלכתית עוד לפני שמיעת עדותו של נפסו כדי להגיע עם „משהו ביד" ולא להתבזות בהחלטה שתיכפה עליו. באותה עת נשמע קול אחר של היועץ המשפטי לממשלה, אשר סבר ואף השמיע שכדי להקטין את ממדיה הציבוריים של הפרשה יש „ללכת" על חקירה משטרתית נגד השישה. ואכן, לאחר קביעת בג"צ, בפגישה בין יצחק שמיר ליוסף חריש, הלחוץ בין הפרקליטות וחברי כנסת התובעים לפנות למשטרה לבין מצדדי ועדת החקירה הממלכתית, סוכם כי שלושה ימים לאחר מכן יוחלט במליאת הממשלה על הקמת ועדת חקירה. אין פלא איפוא שמקץ שעה לסיכום הוכו בכירים בממשלה ובשב"כ בתדהמה כששמעו ברדיו כי חריש החליט להורות על פתיחת חקירה משטרתית. התאוששותם לא ארכה זמן רב. בממשלה ידעו שלא יתקשו לשכנע את היועץ המשפטי לעשות זאת בדרכם.

בהתייעצות בין השרים הבכירים הוחלט כי ביום ראשון תודיע הממשלה על הקמת ועדת חקירה ממלכתית, אך כדי שלא לפגוע בכבודו של חריש ייאמר כי אף־על־פי־כן הממשלה לא תעצור את הוראותיו של חריש למשטרה. לכל היה ברור כי הוראת חריש תהיה לפיקציה. ואכן כך אירע. ביום ראשון הוחלט על הקמת ועדת חקירה. חריש אמנם נשמע שם אומר, וזה כתוב אפילו בפרוטוקול, כי אין בהקמת הוועדה כדי לעכב את חקירת המשטרה. אבל היה ברור שהקולות האחרים יכתיבו את מהלך העניינים בלי להתקל בהתנגדותו של חריש. שר המשטרה חיים בר־לב אמר : „המשטרה תחקור, אך קצב החקירה ואת מי חוקרים ומתי חוקרים – זה תפקידה של המשטרה לקבוע, בהתאם לעניין המשרת את החקירה עצמה. שתי הזרועות, המשטרה וועדת החקירה הממלכתית יכולות לפעול במקביל". ראש הממשלה יצחק שמיר הרחיק לכת, ובסגנונו המזולזל הבטיח לתושבי כרמיאל, בעת ביקורו שם, כי מבחינתו אין חקירה משטרתית. עבורו קיימת ועדת חקירה אחת בפרשת השב"כ – ועדת החקירה המשפטית.

[illegible] הורה חריש למשטרה לחקור רק את עדויות השקר של אנשי השב"כ בתיק נפסו ולא את האמצעים הפסולים בהם השתמשו. כשהודיעה המשטרה כי אינה יכולה להמשיך ולחקור מבלי לקבל מסמכים מסויימים הנמצאים בידי השב"כ והנוגעים ישירות לעבודתה, הורה חריש על מסירתם לצוות החוקר. השב"כ התעלם. היועץ המשפטי חריש שהורה על מסירת החומר, הוסיף באותה נשימה כי השב"כ יוכל לערער על ההחלטה.

גם לאחר שחוקרי המשטרה קיבלו לידיהם את המסמכים הסתבר שהחקירה עומדת במקום. הפעם נעשה שימוש בתירוץ שהמשטרה אינה רוצה להפריע לעבודת ועדת לנדאו. סוף־סוף יצא המרצע מן השק. מה שבאמת מסתתר אחרי העיכוב הוא ששת חוקרי נפסו, בגיבוי שב"כ, בגיבוי הממשלה ובגיבוי היועץ המשפטי שלה, מקווים שעניינם ייבלע בים המקרים והעובדות שמציג השב"כ בוועדת לנדאו והם את נפשם יצילו.

נאמנים לסגנון ה„כאילו" נשאר בינתיים פתוח תיק המשטרה בעניין חוקרי נפסו; החקירה תימשך. מעניין יהיה לראות כיצד יתרצו את סגירתו.

„לביא" בין תוכניות/ חגי אשד

מי שמדבר על רצינות

הויכוח על ה„לביא" היה שרוי גם קודם לכן בערפל עבה של עובדות סותרות והערכות מנוגדות ותוסר כל יכולת להבחין בין טוב לרע, בין כדאי לבלתי־כדאי, בין אפשרי לבלתי־אפשרי. עכשיו, לאחר הצעתו החדשה של שמעון פרס על „חלופות הלביא", על אחת כמה וכמה. רוב השרים ואישי הציבור והעתונאים שכבר חרצו את דעתם עליה, עשו זאת, במחילה מכבודם, מבלי לדעת ולהבין על מה הם מדברים. זה לא רציני. שר המדע גדעון פת הידוע בציבור כאיש רציני מאוד, הגדיל לעשות. הוא כבר קבע כי התוכנית החדשה היא „לא רצינית". מי שמדבר על רצינות.

מי שרוצה לנסות להיות רציני אינו יכול להתעלם משלוש עובדות שהן אחת. הפנטגון מתנגד לייצור ה„לביא". צה"ל ומשרד הבטחון מתנגדים לייצור ה„לביא". האוצר מתנגד לייצור ה„לביא". יכול להיות שהם אינם צודקים בהתנגדותם ואפשר לטעון נגדם למה בעבר הם היו בעד ה„לביא" ורק לאחרונה שינו את דעתם בצורה כה נחרצת וכה עוינת. ואגב, גם הפנטגון התעורר לפעול נגד ה„לביא" כפי שהוא פועל עכשיו רק לפני זמן לא ארוך ולא מן ההתחלה. אבל הביקורת על העבר, תהיה קולעת ככל שתהיה, אין בכוחה לשנות את ההווה ואת העתיד. הדברים שנאמרו לא יכולים להילקח בחזרה. צה"ל אמר שהמשך ייצור ה„לביא" יפגע בבטחון ישראל. זו עובדה שהוא אמר. האוצר אמר שהמשך ייצור ה„לביא" יחליש את כלכלת ישראל ויסכן את סיכויי הבראתה. גם אמירה זאת היא עובדה. הפנטגון, ובעקבותיו גם הסטייט דיפרטמנט, אומרים כי המשך ייצור ה„לביא" הוא בגדר בזבוז משווע של כספי משלם המסים האמריקאי. וזאת כדי לייצר מטוס שלפי דעתם הוא יהיה מיושן כאשר יהיה מבצעי וכי צה"ל אינו רוצה בו ואף קבע

„אנשים רציניים" מסוגם של גדעון פת ודוד לוי ייטיבו לעשות אם ילמדו את פרטי התוכנית המוצעת ויתייחסו אליה לא בסיסמאות כוללניות אלא בצורה עניינית

שהוא פוגע בבטחון ישראל ושמשרד האוצר הישראלי קבע שהוא מזיק לכלכלת ישראל.

יכול להיות שהאמירות הללו אינן נכונות או מוגזמות, והן מעוררות סימני שאלה רבים ונוקבים לגבי אומריהן וסגנונם. ויכול להיות שהן לא היו צריכות להיאמר. אבל האם זה רציני להתעלם מכך שהן נאמרו ושכך חושבים בתוקף רב אלה שאמרו מה שאמרו? והאם חברי הקונגרס יוכלו להתעלם לאורך ימים ממה שאומר צה"ל וממה שאומר האוצר הישראלי נגד ה„לביא"? אילו היתה חזית ישראלית מאוחדת בעד המשך ייצור ה„לביא" היה אולי סיכוי לגבור על התנגדות המימשל במאבק ממושך, ולהביא להפסקתן של הסאנקציות שהפנטגון כבר התחיל להפעיל נגד ישראל ועוד ימשיך ויגביר ככל שיחלוף הזמן. אבל העובדה היא שאין חזית מאוחדת כזאת. הממשלה עצמה מפולגת. ושני הקליינטים העיקריים של הסיוע האמריקאי לייצור ה„לביא" – הצבא והאוצר – מתנגדים לו בתוקף. אלה הן עובדות מוצקות שרק אנשים לא רציניים יכולים להתעלם מלהביאן בחשבון כנקודת מוצא לקראת העתיד.

אין זו הפעם הראשונה שמתנהל בציבור ויכוח נוקב בשאלה זאת או אחרת. אנשים רציניים ומנוסים יודעים כי מגיע רגע שבו אין מנוס מלמתוח קו על העבר ולקבל החלטה מה עושים מכאן ולהבא על בסיס העובדות שאינן ניתנות לשינוי. גם אם נניח שיצחק שמיר בעזרת דוד לוי ומשה ארנס ואריק שרון יצליחו לסתום את פיו של משה נסים וגם את פיהם של יצחק רבין והרמטכ"ל. ועכשיו גם את פיו של שמעון פרס. האם זה ישנה את העובדה שהם כבר הביעו את דעתם האמיתית – הנכונה או השגויה – וכי האמריקאים יוכלו לטעון שכמה שרים בממשלה סותמים את פיהם של חבריהם ושל אנשי המקצוע הישראליים. זה לא יוסיף כבוד ומשקל לא לסותמי הפיות ולא לאלה שפיהם נסתם, אם ייסתם. בשביל תרגיל כזה השעה כבר מאוחרת מדי. זה לא יעבוד. חבל או לא חבל, זה המצב. שום מאמר של דוד לוי לא ישנה אותו. הוא יוכל רק להאריך את נזקיו.

עכשיו, כשפיתוח ה„לביא" הגיע להיכן שהגיע, וכבר נצבר בישראל עיקר הידע הכרוך בתכנונו ובייצורו – והשאלה היא איך להפיק את מלוא התועלת לעתיד מן הידע הצבור הזה – ושל חזית הכוחות העודפת במשקלה המתנגדת להמשך פיתוחו וייצורו, לא נותר אלא לחפש דרך לעתיד שתצמצם עד למינימום את נזקי הביטול ואף תנסה להפיק מתוק מעז ולהכין תוכנית של פיתוח וייצור והעסוקה מועילה לתעשיה האווירית לקראת העתיד. זה מה שניסה שמעון פרס לעשות ועצם הנסיון הזה הוא הדבר הרציני היחיד שניתן לעשות ברגע זה. ייתכן מאוד שהתוכנית אפופה באי־וודאויות רבות, כדין כל תוכנית שפניה לעתיד ולא להמשך ההווה. ייתכן שיש מקום לתיקונים והשלמות, אבל זה החילוץ היחיד והאפשרי מעל קרני הדילמה – בין ביטול ה„לביא" בלי להציע לתעשיה האווירית חלופות רציניות להמשך קיומה ושגשוגה, לבין המשך פיתוחו וייצורו של ה„לביא", כאילו לא קרה דבר, כאילו אין נגדו חזית כה מוצקה של מתנגדים.

„האנשים הרציניים" מסוגם של גדעון פת ודוד לוי ודומיהם ייטיבו לעשות אם ילמדו את פרטי התוכנית המוצעת ויתייחסו אליה לא בסיסמאות כוללניות, אלא בצורה עניינית. הם חייבים לשאול את עצמם בצורה רצינית, אם התוכנית נותנת תשובות מניחות את הדעת ככל האפשר להמשך קיומה של התעשיה האווירית כגוף שעוסק בפיתוח ובייצור של מטוסי העתיד, שהם כבר מתדפקים על הדלת בארה"ב ובאירופה. ואגב – האיפיונים העיקריים של ה„אג'ייל פאלקון" („הבז הזריז") שהוא הפיתוח של ה„אף־16" וגם של מטוס התקופה המתקדם לשנות האלפיים – כבר ידועים לאנשי המקצוע. וזו השאלה שהתוכנית של שמעון פרס מנסה להשיב עליה – איך להבטיח שהגרעין המעולה של אנשי המקצוע במחלקת ההנדסה בתעשיה האווירית, שצבר ידע בפיתוח ה„לביא" יוכל להסתייע בידע הצבור הזה, כדי להמשיך בתעסוקה מלאה ומועילה בפיתוח איפיוני מטוסי העתיד השונים במסגרת התעשיה האווירית. ובינתיים – האם אפשר לקיים ואף להרחיב את התעסוקה של עובדי הייצור העוסקים כבר עכשיו בייצור כמה מחלקי מטוס

אנשים מנוסים יודעים כי מגיע הרגע שבו אין מנוס מלמתוח קו על העבר ולקבל החלטה מה עושים מכאן ולהבא

ה„אף 16" (ולא לייצר את כולו אלא רק מספר גדול יותר של חלקים) ואף בהזמנות אחרות של צה"ל, אשר לפי טענתו התעשיה האווירית לא היתה מסוגלת לספק אותן בגלל העיסוק ב„לביא". האם יובטח חלקה הנאות של התעשיה האווירית בפיתוח ובייצור של חלופות צה"ל האחרות.

ויש שאלה שהיא, אולי, הרצינית והחשובה מכולן: מה באמת יעשו האמריקאים. האם הם רוצים לבטל את ה„לביא" וזה הכל? או האם הם מעוניינים בחיזוקה של ישראל בכל התחומים ובהבטחת יציבותה הפנימית, הכלכלית, החברתית והפוליטית כמדינה דמוקרטית שהיא בעלת ברית אסטרטגית של ארה"ב. האם האמריקאים יבטיחו את המשך ההקצבה לכל הסעיפים של פיתוח וייצור לפי תוכניתו של שמעון פרס. זו שאלה שיש צורך לבחון אותה ולנהל עליה משא ומתן בפרוט עם הגורמים האמריקאיים השונים במימשל ובתעשיה האווירית האמריקאית ואף לנהל מערכת הסברה בדעת הקהל בקונגרס. כל אלה הן שאלות רציניות שיש צורך להתייחס אליהן בצורה רצינית ולא בסיסמאות דמגוגיות, כפי שעושים שרי הליכוד, וגם לא בגילויי חרדה מפני אבטלה גדולה בתעשיה האווירית עקב ביטול ה„לביא", שאולי הם מבוססים על אי־ידיעת העובדות והתחזיות לגבי התעסוקה המובטחת על ידי חלופותיו של ה„לביא" – כפי שעשה מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר במיסדר „מוקד" בטלוויזיה וכפי שעושים עובדי התעשיה האווירית עצמם. צריך לבדוק את השאלות הללו בלי היסטריה ובלי דמגוגיה. מי שמתיימר להיות אדם רציני צריך להבין קודם כל שאין מנוס מלמתוח קו על העבר ועל כל השאלות התמיהות לגביו ולשאול מעכשיו אך ורק את השאלות המתייחסות אל העתיד. השאלה הרצינית היא לא מה היה ולמה, אלא מה עושים מכאן ולהבא.

מכذا عن الإصل

משפט ואנונו

בדלתיים סגורות/עליזה ולך

ההגנה הטובה ביותר היא ההתקפה

בשבוע שעבר אמר עו"ד אמנון זכרוני — פרקליטו־לשעבר של מרדכי ואנונו — בראיון בטלוויזיה, כי בהבאתו של ואנונו לישראל ביקשה המדינה להוכיח שידה הארוכה משיגה את מפיצי דיבתה, גם אם היא מוכחשת. האם ירגיש ואנונו גם את נחת זרועה המשפטית של המדינה? המשפט יתקיים, כנראה, בדלתיים סגורות וכיוון שכך אנו מביאים, בסיוע משפטנים, סצנריו. כך יתנהל המשפט.

פוליטיקאים המכינים את עצמם ל„מוקד" נוהגים לספר את עצמם, בסיוע עוזריהם ומקורביהם, בשאלות נוקבות, שהם מעריכים כי יוצגו להם. ככל שאישיותו ומעשיו של הפוליטיקאי שנויים במחלוקת וככל שהוא מיומן יותר בניווט בשדה־מוקשים, ה„אימון היבש" המקדים את „תרגיל האש" דומה יותר לתסריט המוקרן אחר־כך בשידור ישיר.

משפטו של מרדכי ואנונו, שייפתח מחרתיים בבית־המשפט המחוזי בירושלים, יהיה ה„מוקד" של הנאשם, אך לא פחות ממנו גם של פרקליטו. שלא כמשפט מפורסם אחר המתנהל בימים אלה בישראל, משפט דמיאניוק, הוא לא יתנהל מול עדשות מצלמות הטלוויזיה. בקשה לנהל את המשפט, או חלקים ממנו, בדלתיים פתוחות הגיש עוד עו"ד אמנון זכרוני — האוקונור של ואנונו — והחרה אחריו עו"ד אביגדור פלדמן, הרחוק מלהיות „יורם". אפילו ייעתר בית־המשפט ויפער סדק בדלתיים הסגורות שמאחוריהן יישפט ואנונו, מלוא ההצגה המשפטית תימנע מהציבור.

בתור שירות לציבור נגיש איפוא תסריט משפטי־אינטלקטואלי למשפט ואנונו, שלא היה מתאפשר בלי עזרתם האדיבה של משפטנים מנוסים בנדון זה.

ה„שחקנים" הראשיים בתפקידים המשפטיים במשפט הם:

אב בית־הדין הוא סגן נשיא בית־המשפט המחוזי בירושלים, אליהו נועם, ויושבים אתו בדין צבי טל (אחד השופטים בהרכב בית־הדין במשפט דמיאניוק. יש בעובדה זו כדי להשפיע על הרצף במשפט ואנונו — אם יישב השופט טל במשפט ההוא, תהיה סתבת במשפט הזה) ושלום ברנר. בקרב משפטנים רווחת הדעה כי הרכב זה של בית־הדין הוא די מנוסה והשופטים די נוחים.

את התביעה מייצג עו"ד עוזי חסון, העובד בתיק הזה בד בבד עם היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש ועם דורית ביניש, סגנית לפרקליט המדינה. את ההגנה מייצג, כידוע, אביגדור פלדמן.

מרדכי ואנונו עומד לדין על שתי עבירות עיקריות: האחת, על־פי סעיף 99 לחוק העונשין, סעיף בגידה, האומר: „מי שעשה, בכוונה לסייע לאויב במלחמתו נגד ישראל, מעשה שיש בו כדי לסייע לכך — דינו מאסר עולם. לעניין סעיף ה'סיוע' — לרבות מסירת ידיעה בכוונה שתגיע לידי האויב או ביודעין שהיא עשויה להגיע לידי האויב, ואין נפקא מינה שבעת מסירתה לא התנהלה מלחמה". „ידיעה" מוגדרת בחוק העונשין באותו פרק המתייחס לעבירות נגד בטחון המדינה: „לרבות ידיעה שאינה נכונה". העבירה השניה, „ריגול חמור", מוגדרת על־פי סעיף 113 ב' „מי שמסר ידיעה סודית כשאינו מוסמך לכך והתכוון לפגוע בבטחון המדינה — דינו מאסר עולם".

עוד לפני שייפתח הטיעון בהאשמות יתקיים בבית־המשפט דיון לגבי הבקשה לקיים את המשפט בדלתיים פתוחות. יש להניח שהסניגור יבוא ויטען בעניין זה שתי טענות: ראשית, בטחון המדינה אינו נתון בסכנה מאחר שמרבית הסודות גרעיניים שהתפרסמו ב„סנדיי טיימס"; שנית, ואנונו הובא לישראל בעל־כורחו (אין אישור לכך שהאיש נחטף והובא לישראל) וגם זה התפרסם סביב „תקרית" כף היד ובאחרונה בעקבות מעשיו הלא־חוקיים, כנראה, של מאיר ואנונו, אחיו של הנאשם. מאחר שנעשה המעשה אין לכאורה הצדקה לסגירת הדלתיים.

יבוא התובע וישיב, קרוב לוודאי, אחת לאחת על הטענות האלה, בזו הלשון: ראשית, איננו יכולים להתיר פתיחת הדלתות מפני שענייני גרעין יידונו במשפט, ואלה חסויים, לא הכל גלוי. שנית, גם בבירור השאלה אם הובא הנאשם בעל־כורחו או לא הובא בעל־כורחו עשויים להיכלל סודות מדינה, ולכן אנחנו לא יכולים לחשוף את הדברים.

כנגד זה יטען הסניגור: אם לא הכל, או לפחות תאפשרו לנו לנהל חלק מהמשפט בדלתיים פתוחות.

הבנת הנקרא: משפט בדלתיים פתוחות נוח יותר לנאשם משני היבטים. ההיבט הפורמלי — אנחנו חיים במשטר מסויים המחייב את המשפט הפומבי, והמשפט הפומבי אומר, למעשה, שבית־המשפט נתון לביקורתו של הציבור. ההיבט הפרקטי — הנאשם רואה את עצמו כיום, קרוב לוודאי, כנושא דגל ולכן יש לו עניין שהציבור יידע את הדברים. יתר על כן, הוא מעריך שתיווצר ברחוב אווירה מסויימת העשויה לקדם את עניינו. הרי יעקב שמשון שפירא טבע את הכלל: „שופטים הם בסך־הכל בני־אדם, אבל לפעמים גם זה לא", ודעת־קהל אוהדת עשויה איפוא להטות את לב השופטים.

ובחלונות אטומים/ יורם לוי

מטעמי בטחון נקבע אולם המשפט בקומת הקרקע של בית המשפט המחוזי ברחוב סלאח־א־דין בירושלים. חלונות האולם נאטמו בלוחות עץ גדולים, ויריעת ניילון נמתחה לאורך שביל הכניסה לבית המשפט והפרוזדור של האולם נאטם גם הוא, כל זאת כדי למנוע כל אפשרות לראות את ואנונו או ליצור עמו קשר.

לקראת כל דיון יובא ואנונו לפנות בוקר בשעה שבית המשפט עדיין ריק, ויוכנס בחדר מיוחד שהוכן בבית המעצר של בית המשפט עד לתחילת הדיון.

לפי שעה נקבעו שישה ימי משפט.

ימי המשפט הראשונים יוקדשו קרוב לוודאי לדיון בבקשות שונות שהעלה ואנונו, ביניהן לפתיחת המשפט לציבור, להפגש עם חברתו ועוד. כמו כן יעלה הסניגור טענות מקדמיות על קבילות ההודאות שהוצאו מואנונו, ולא מן הנמנע כי שלב ההוכחות במשפט יידחה עד לסיום משפט זוטא על קבילות ההודאות.

עדותו של ואנונו עצמו תהיה מצומצמת עקב צו חסיון שהוציא בשעתו שר הבטחון. בעקבות עתירתו של ואנונו לבג"ץ הוגבל במקצת הצו והוא יוכל רק להעיד כיצד נעצר ועל תחושותיו.

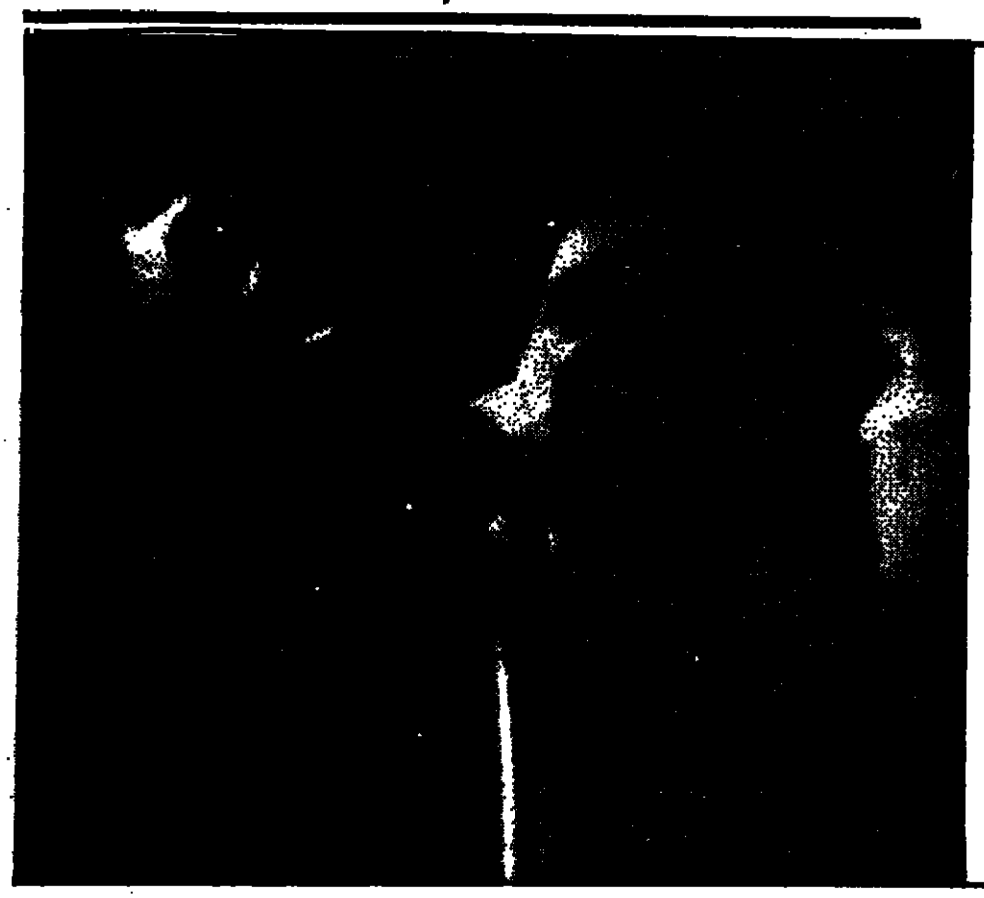

השלב הראשון יתמקד, כאמור, סביב ההחלטה על פומביות המשפט.

ועתה הסבר כללי על סעיפי האישום: סעיף 99 מדבר על „סיוע לאויב בזמן מלחמה". להערכת המשפטנים הסעיף הזה קל יותר להגנה. כדי להרשיע על־פי הסעיף הזה מוטל על התביעה להוכיח שני אלמנטים: את עניין הכוונה הפלילית ואת העניין האובייקטיבי — סייע או לא סייע לאויב במלחמתו. התביעה תצטרך להוכיח שהיתה לואנונו כוונה לסייע לאויב במלחמתו נגד ישראל. לא די בכוונה לסייע סתם, אלא מדובר בכוונה לסייע לאויב במלחמתו. כלומר, אם מישהו מפרסם בעתון דברים; מעשהו אינו מעיד בהכרח על כך שהיתה לו כוונה לסייע לאויב במלחמתו. צריכה להתקיים הכוונה וצריך להוכיח שהיתה כוונה. צריך להוכיח שמבחינה סובייקטיבית הוא רצה לסייע לאויב במלחמתו. הפרסום כשלעצמו אינו מעיד בהכרח על כוונה כזו ואפשר לבוא ולומר שהכוונה בפרסום העניין היתה לעורר את דעת־הקהל בעולם או את דעת־הקהל בישראל. נוסף לכך חסר גם האלמנט האובייקטיבי, דהיינו של „סיוע לאויב במלחמתו".

התביעה תנסה איפוא להוכיח, שבעצם מסירת המידע, כל אדם נורמלי היה צריך להיות מודע לכך שהאויב קורא עתונים וממילא הוא יגיע לידיעות האלה ויסתייע בהן במלחמתו בישראל. אגב, אחת הטענות שהועלו כלפי המדינה בעבר היתה, שבהגשת כתב־האישום מאשרת מדינת ישראל למעשה שהתיאור שנמסר על־ידי ואנונו ל„סנדיי טיימס" הוא נכון. בהישענה על סעיף־העבירה האמור אומרת המדינה: אין זה כך, מפני שהידיעה עצמה אינה מוכרחה להיות נכונה כדי שנאשים את האיש בביצוע העבירה.

לעניין „האויב קורא עתונים ושואב מהם מידע" סביר להניח שההגנה תביא עדים כדי להוכיח שוואנונו לא חידש דבר ושהכל התפרסם עוד קודם לכן, ולפיכך האויב לא היה יכול להסתייע בפרסומי ואנונו. יתר על כן, עדים מומחים יטענו שבמלחמות שונות נגד ישראל יצא האויב מתוך הנחה שישראל כבר מצויידת בנשק גרעיני, ולכן לא היה בפרסומי ואנונו־לסייע לאויב [illegible] רלוונטיים.

סעיף האישום השני הוא פרובלמטי יותר מבחינת ההגנה מפני שיש בו שני אלמנטים: מסירת הידיעה הסודית, בין שהיא נכונה או לא נכונה, וכוונה לפגוע בבטחון המדינה. ההתעסקות היא איפוא במישור הסובייקטיבי.

פה יש להבחין בין שני מונחים כספפיים: מניע וכוונה לא תמיד הולכים יחד. ואנונו והאי יבוא ויגיד שלא היתה לו כוונה פלילית לפגוע בבטחון המדינה ובסך־הכל רצה להציל את תושבי מדינת ישראל מפני שלדעתו הנשק הגרעיני הוא סכנה לאיזור, וכו' וכו'. הקושי המסויים שיהיה על הסניגוריה לגבור עליו הוא הצורך להוכיח שברור בעליל, מתוקף הנסיבות, שלא היתה לנאשם כוונה לפגוע בבטחון המדינה. לשם כך, יש להניח, היא תביא מומחים כדי להראות שהוא לא הסב נזק בפועל. קרוב לוודאי שהיא תעיד גם אותו על כך שידע שהיו פרסומים שונים בעבר ושהוא לא חידש דבר בנושא הזה.

אנחנו יודעים מן הפרסומים בעתונים שההגנה מתכוונת להביא שורה שלמה של עדים: מומחים לנושא הגרעין, שיאמרו, קרוב לוודאי, שהדברים התפרסמו, ועדים כדי להוכיח נקודות נוספות שקשורות בנושא עצמו. פה יהיה להגנה קושי מכריע.

עוד עולה מהפרסומים, שההגנה מתכוונת להביא עדים משפטיים. לגביהם בית־המשפט עשוי לומר, על אף סקרנותו לשמוע אותם: העדים האלה אמורים לתת לי חוות־דעת בתחום שאני בעצמי מומחה בו, בתחום המשפטי. אם אתה, המבקש, רוצה להסתמך על חוות־דעת כספציה, אתה רשאי בהחלט לעשות את זה במהלך הסיכומים הספציפיים ותפנה את תשומת־לבנו לספרים, למאמרים וכיוצא באלה, אבל אנחנו לא צריכים לשמוע הרצאות או עדויות בפרופסורים לתחומים כספפיים מסויימים. עם כל הכבוד לאותם פרופסורים, אנחנו בכל זאת לא אולפנה אקדמית אלא בית־משפט, המחליט על יסוד ראיות שמובאות לפניו.

העדים האלה דרושים להגנה בגלל שני אספקטים. האחד נוגע באנומליה שסביב נושא הגרעין. השימוש בנשק גרעיני הוא בגדר פשע מלחמה. הוא נוגד את הנורמות המקובלות במשפט העמים ולכן הוא שווה־ערך למעשי הנאצים. לכן כל מי שלוחם נגדו פועל למען המין האנושי, למען בטחון המדינה ולא נגדה. לבה הדבר דומה? לפסק־הדין במשפט כפר קאסם, שדיבר על פקודה שאינה חוקית בעליל. לכאורה יש לנו פה עניין במעשים שהם בלתי חוקיים בעליל ולכן חובה לחשוף את העניין. לפרופסור פאלק, שיש להגנה כוונה להביאו כעד, יש מחשבות מסויימות בעניין הזה. נוסף לכך הוא ינסה להראות גם את הקשר של הנושא להסימת חופש הביטוי, למניעת האפשרות לדון בנושא מסויים. בכיוון זה פעל בעצם גם האח מאיר ואנונו.

גם התביעה תביא, קרוב לוודאי, עדים סקסורים בנושא, כמו מומחי בטחון, כדי להוכיח את מידת הנזק שגרם הנאשם ואת הפגיעה באינטרסים המכריעים של מדינת ישראל. זו אולי אחת העילות הנוספות שלה לקיום משפט חסוי. יש להניח שהעדים של התביעה יהיו סכנים יותר לעוצמת העדים של ההגנה, כינסו, אולי, לפרוץ מבחינה אינטלקטואלית את המסגרת הצרה שהתביעה תנסה לתחם בה את ה„קייס".

באלה נוספת, שקרוב לוודאי תעלה במשפט, קשורה בסוגיית הבאתו של ואנונו, שבפרסומים בעתונים עולה שנחטף. אם נכון שהוא באמת נחטף והובא בעל־כורחו לישראל (כאן יובאו כנראה חוות־דעת של משפטנים בין־לאומיים) — הנושא הזה כאילו סגור בפסיקה הישראלית. עיין ערך אדולף אייכמן.

אייכמן הובא לישראל מארגנטינה בעל־כורחו. בית־המשפט הישראלי קבע שיש לו סמכות שיפוט לגבי אייכמן על אף הבאתו בעל־כורחו, מפני שבית־המשפט אינו מתעניין בנסיבות הבאת האדם העומד לדין. מה שמעניין את בית־המשפט הוא כוח השיפוט שיש לו, ויש לו כוח שיפוט על כל אדם שנמצא אצלו.

ההגנה תנסה, יש להניח, ליצור בכל זאת הבחנה בין משפט אייכמן ובין משפט ואנונו. ההגנה תגיד, כנראה, שאייכמן שונה מכל מקרה אחר בגלל כמה טעמים משפטיים: אייכמן ביצע מעשים שהיו נחשבים בכל מדינה לפשע, כי הוא ביצע פשעים נגד האנושות. נוסף לכך, במקרה של אייכמן ויתרה ארגנטינה למעשה על הזכות לדרוש אותו חזרה. אין לנו שום הוכחה שמדינה כלשהי ויתרה על הזכות לדרוש את ואנונו חזרה, אף שאין לנו גם הוכחה שמדינה כלשהי מבקשת אותו חזרה בטענה שפגעו בריבונותה בעל־כורחה. זאת ועוד, גם בסוגיית הפשעים נגד האנושות תנסה ההגנה לגזור גזירה הפוכה ממשפט אייכמן, בהפנותה אצבע מאשימה אל המדינות המצטיידות בנשק גרעיני.

יבוא התובע ויגיד: זה לא מעניין. מדוע? ראשית, יש לנו ההלכות של אייכמן, שחוזרו עליהן בפסקי־דין אחרים. יתר על כן, הפסיקה האמריקאית, שעליה ביסס בית־המשפט העליון את הפסיקה במשפט אייכמן, אומרת שיש סמכות שיפוט לבית־המשפט הדן אדם שהובא בעל־כורחו. על הפרה במשפט בין־לאומי יכולות לטעון רק מדינות, על בסיס יחסים בין מדינות, הכות זאת אינה מקנה הגנה לפרט שמובא לדין בבית־משפט רגיל.

לעניין הבאתו של ואנונו יש משקל רב בנקודה נוספת. יש להניח, על־פי הפרסומים בעתונים, שהתביעה יכולה להוכיח את המעשים שמיוחסים לוואנונו מתוך ההודאות שנכתבו על־ידו או ניגבו ממנו. לכאורה, אחרי שמתפרסמת רשימה ב„סנדיי טיימס" כל העולם מבין, שאם בא הכתב ומספר שהתפרסמה רשימה כלשהי, ואנונו מסר לו את הפרטים. הכל מכירים את הטיעון „הראיה שזה כתוב בעיתון". בבית־משפט זו אינה ראיה. צריך להוכיח שהוא אכן האיש שמסר. העיתון כשלעצמו אינו מהווה ראיה לצורך זה. הוא רק מהווה ראיה לכך שהדברים התפרסמו בעיתון, אבל לא שוואנונו הוא זה שמסר את הדבר לעיתון.

איך התכוונה התביעה להוכיח את הקשר של ואנונו לפרסום בעיתון? קרוב לוודאי על־פי ההודאות שהנאשם מסר. אלא שהטענה של ואנונו, קרוב לוודאי, תהיה שההודאות יכולות להימסר, על־פי החוק, רק מתוך רצון חופשי. אם הוא נחטף, כפי שתיאר אחיו מאיר וכפי שהוא „סידר" בכף־ידו, הרי שהובא בעל־כורחו. אם הוא הובא בעל־כורחו, אולי שללו ממנו באותו שלב את הרצון החופשי. כלומר, בשעה שהוא מסר את ההודאות, אם הוא מסר אותן, הוא עדיין נעדר רצון חופשי מפני שהיה נתון להשפעה וללחצים שהופעלו עליו, אם הפעילו, האנשים שהביאו אותו בעל־כורחו לארץ. לכן ההודאות שלו, לכאורה, אינן קבילות. קרוב לוודאי שהסניגור ינסה להסתייע בפסיכולוג כדי להראות שהרצון החופשי לא כל כך מתקיים.

אם הסניגוריה תצליח בכך תהיה לתביעה, כמובן, בעיה, מפני שיחסר לה האלמנט ההוכחתי לעובדה שהאיש אכן ביצע את העבירות המיוחסות לו. אם על־פי הפרסומים בעתונים טוענים כלפי הנאשם שביצע את מה שביצע תמורת תשלום — איך תוכיח התביעה את עניין התשלום. אלא אם כן היא תצליח להביא עדים מן העתון, שיבואו ויעידו שאכן הוא זה שמסר להם את הדברים. קרוב לוודאי שהתביעה לא תצליח להביא עדים כאלה.

לסיכום יש לציין, שוואנונו הוא הראשון שעומד לדין בישראל על מסירת מידע לעיתון ולא לנציג מדינת אויב.

הדמות מאחרי האיש /אמיר רוזנבליט

„ואנונו ינהל מאבק מאוד מעניין על שאלת הכוונה... הוא לא התכוון לפגוע בבטחון המדינה, להפך. העובדה שמקבל המידע היה עיתון ולא סוכן זר נותנת לוואנונו עמדת פתיחה לא רעה" — קבע עו"ד אביגדור פלדמן, כיום פרקליטו של ואנונו — על תקן פרשן משפטי לא מעורב

מעטה כבד של חשאיות אופף את עניינו של מרגל האטום הישראלי מרדכי ואנונו, שמחרתיים ייפתח משפטו בבית־המשפט המחוזי בירושלים. נראה שהסתיו יהיה זמנו של ואנונו. עונת מעבר, אחרי החום הכבד של הקיץ, שבה תעלה באולם נעול ומרוחק הפרשה הסבוכה כל־כך, שאינה יורדת מסדר היום של כלי התקשורת בארץ ובעולם, מאז התפוצצה ע"י ה„סאנדיי מירור" בספטמבר אשתקד.

פרקליטו של ואנונו, אביגדור פלדמן, עורך־דין מבריק, כבר נפגש עם לקוחו כעשרים פעם. הוא מבקר אותו במקום הימצאו האסור־לפרסום פעם או פעמיים בשבוע. לפעמים מביא לו ספרים. ואנונו ביקש ממנו את סיפורי קפקא. ג'ודי זימט, שפלדמן פגש באחרונה בארה"ב, שלחה לו את כתבי קירקגור. אין ספק, ספריה בלתי שיגרתית. את לקוחו יגדיר פלדמן, כאיש בעל משמעת עצמית חזקה, שטורח לבנות לעצמו סדר יום קפדני. הציעו לו טלוויזיה והוא סירב. אין לו זמן לטלוויזיה, נימק. „באחד מביקורי מצאתי אותו ישן" מספר פלדמן, „ביקשתי שלא יעירו אותו, כי מה טוב יותר לאדם במצבו מן השכחה, והנה שעון־מעורר החל לצלצל. ואנונו מקציב לעצמו שעות שינה, לא מתרשל, לא מתדרדר".

גבריאל בך, שופט בית המשפט העליון, החליט לפני כשבועיים להתיר לואנונו להעיד במשפטו על הדרך שבה נחטף והובא לארץ, כיצד נעצר, כמה זמן החזיק ובאילו תנאים, ומה היו הרגשותיו בתקופה שלאחר מעצרו באיטליה. הנאשם מתכוון לנהל משפט־זוטא ארוך על קבילות ההודעות שמסר לחוקרי השב"כ לאחר שהובא לארץ. ואנונו עומד, ככל הנראה, לומר לשופטיו שאין להתחשב בהודעות אלה ואין להעניק להן משקל רב, משום שניתנו תחת לחץ פסיכולוגי עצום. בימים האחרונים הגיש ואנונו — באמצעות פרקליטו — בקשה לבית־המשפט המחוזי בירושלים לקיים את משפטו בדלתיים פתוחות. עורך־הדין פלדמן מבקש לפתוח את דלתות בית־המשפט, באשר „יידונו בו שאלות עקרוניות, שאינן קשורות לעובדות בטחוניות, ושחשיפתן והעלאתן לא יפגעו בבטחון המדינה. בנימוקים לבקשה נטען, כי המשפט מעורר שאלות עקרוניות הנוגעות לציבור בכללותו. ואנונו מואשם בפרסום סודות, והרי אלה כבר פורסמו, כך שאין מה להסתיר, נטען בבקשה. ואנונו ממשיך לטעון כי יש לו זכות־יסוד שמשפטו יהיה פומבי, וגם לציבור יש זכות להיות במשפטו.

פלדמן — כך על־פי הראיונות שנתן באחרונה לכלי התקשורת — אומר כי בהיותו הפרקליט של ואנונו, יש לו אינטרס מובהק להוציא את המשפט מההקשר הצר של „מוטי הבוגד, שסיכן את בטחון המדינה", אל ההקשר הרחב של אדם, שפעל מתוקף צו מוסרי פנימי. ואנונו נתפס בחוגים מסויימים באירופה כגיבור, ופלדמן, בדרכו הספרותית המתנשאת היטב, יגיד כי לגבי חלק מהקבוצות שלחמו כל השנים נגד הנשק הגרעיני, ואנונו הוא מעין התגשמות בשר־ודם של חלום על יחיד הנלחם לבדו מול המערכת, שפועל נגד הפצצה. אנשי קרן־ראסל הפציפיסטית הארגון הסי.אנ.אי. רואים בואנונו מועמד לפרס נובל לשלום. פלדמן מתכנן קו הגנה ראשון, מרוחק ככל האפשר מעניינו האישי של ואנונו, שיפקיע אותו מהמקרה הפרטי של בחור מרוקאי מבאר־שבע, שמכר תמורת כסף סודות מדינה לעתון.

מאז פיצוץ הפרשה היה ואנונו לאדם שחייו הפרטיים נחשפים מדי יום ביומו לעיני המדינה כולה. אנו למדים עליו שהוא צמחוני, יהודי ונוצרי, ימני ושמאלי, רודף כסף ובורח מנשים, לא עומד בלחצים, שיש לו בבית־הכלא כף חשמלית ואגסים ועתונים. מכל הפיקנטריה הזאת, הנמצאת בשולי הדברים, לא ניתן להבין מה הניע את האיש לבצע את המעשה המיוחס לו. על מחשבותיו ניתן ללמוד במקצת ממכתב ששלח באחרונה לעתונאית יעל לוטן.

„המחסום העיקרי היה להקריב את חיי האישיים, פרסום והכפשה וגם תוכניות העתיד שלי על המזבח הזה. כל זה היה שווה את המעשה הזה", כתב במכתבו. מן המכתב, הכתוב בכתב־יד קריא ומנוסח בבהירות, והחתום בשם „מוטי", מתברר כי ואנונו אינו מצטער על מעשהו. הוא מציין כי „במעשה שלי אני מצביע על הדרך שבה אני מאמין. הפילוסופיה שלי על מה שצריך לעשות, הדרך שבה אדם מוכן להקריב ולסכן את חייו למען מעשה חשוב וטוב לאנושות". ואנונו מדגיש: „הייתי צריך להתגבר על אלה שנחשבים כחכמים ואינטלקטואלים שהיו מסביבי, שעברו איתי, ולומר להם — אתם טועים. אני יודע את האמת. אתם הולכים בדרך הלא נכונה". בהתייחסו למניעים שהביאו אותו לפרסם את סודות הגרעין של ישראל, כותב ואנונו, כי המסר העיקרי שלו הוא שכל אדם בכל מקום בעולם חייב למצוא את הדרך שבה הוא יכול לתרום ולהוסיף לשיפור החיים, איכותם ובטיחותם. „אם במקרה שלי", כותב ואנונו, „רציתי להגביר את המודעות בארץ ובאיזור לסכנה הגרעינית, הרי זאת פעולה שתורמת לבטחון ואחווה בין העמים. במעשה שלי, אני למעשה הראיתי כי עדיין יש כוח בידי היחיד לעומת עוצמתו הבלתי מוגבלת של הממסד. פעולה כמו שלי היא נשק אדיר בידי הפרט, שיכול לכפות על הממשל לומר לה: אתה תחת ביקורת של הפרט, היכול לחשוף את התכנים האפלים של כל משטר בעולם בכל תחום על־ידי אי־ציות אזרחי מתוך שיקולים של טובת הכלל... פעולה כמו שלי מלמדת את האזרחים שגם שיקול הדעת שלהם, של כל אזרח, הוא לא פחות חשוב משיקול הדעת של המנהיגים. אל תלכו בעיניים עיוורות במקרים כאלה שהם חשובים ומכריעים כמו נשק גרעיני".

פרשנויות רבות נכתבו בעתונות הישראלית על אישיותו של ואנונו, מאז פרסום יומניו האישיים בטלוויזיה הישראלית. היומן נכתב בין השנים 1982־1985, שנים שבהן תכנן ואנונו את עזיבתו את הארץ. אין בו פרטים על עבודתו הבטחונית בקריה למחקר גרעיני. גם לא מוזכרים בו שמות של אנשים או נשים, שעימם היה בקשר. פה ושם הסתפק בציוני קוד, אולי משום שחשש כבר אז כי הוא נתון במעקב, כפי שאמנם העיד באחד מדפי היומן. באחד הקטעים, בגבור עליו יאושו, כותב מרדכי ואנונו ביומן, את השיר הבא: „דיברתי דיברתי ואני לבד. הסתובבתי בין אנשים, בין עצים. אין זרם. אין מעבר. אין חיבור. יש ניתוק. יש אני מדד. קר שמתפיר כדורי טניס. אלא שזה קר מכשר. גיד ביולוגי פסיכולוגי... זעקי, נשמתי התפרצי. צרחה אחת עד מתי עד מתי עד אשר זה לא קיים אצלי. אצלי אין תשובה".

פרופ' ישעיהו ליבוביץ, פילוסוף, קבע כי הישגות המצפוניות על־פי היומנים הוא של אדם „משומר והלאה אנושית". פרופ' מנחם פרי, חוקר הספרות, קבע, כי ביומן בא לידי ביטוי הניתוק מהעולם וחוסר הרצון להתגבר. הגרפולוגית חנה אורן קבעה, בעקבות פניית „ידיעות אחרונות" אליה, כי „ואנונו הוא ביישן, חרד ונתון למצבי נפש". העתון החרדי „יתד נאמן" הסביר את התנהגותו במעבר טראומטי שהתרחש בילדותו מהחינוך התורני לחינוך הממלכתי". וגם עלתה השערה בדבר תלישות אישית שנבעה ממשבר הסמכות של בית אבא, מניכור אנושי ונשי, ומהחיפוש הנואש אחרי קירבה.

„אפשר להשתגע", כתב אמנון אברמוביץ' בדו"ח שלו ב„מעריב". „הרי עם פרסום ראשוני של הפרטים האישיים, הבנו עם מי יש כאן עסק. לאחר יומיים־שלושה תפסנו את הפרינציפ. מה, אם כך, הואילו יומניו: וכי חשבנו אחרת? הרי ברור שהוא היה קצת בודד וקצת אלמוני מדי, קצת חסר־בטחון וקצת חסר־כסף, שהוא חיפש דרך לפרוץ את המעגל, שהוא רצה להרביץ את המכה. טיפוסים כאלה, במצבים כאלה, מנסים בארצות־הברית לרצוח את הנשיא. בישראל הם מנסים כוחם בריגול".

פרשת ואנונו פגעה ועלבה בכל צדדיה, הקמ"ג יצא פגוע וכך גם השב"כ. „האופציה" הגרעינית היא עניין רציני מאד לענות בו. בכל המדינות המערביות היא משמשת נושא ציבורי מעורר מחלוקת. גילויי ואנונו מהווים לכאורה הזדמנות להעלות לדיון את יכולתה הגרעינית של ישראל. אולם, למעשה, חשפה הפרשה את אחד המחדלים הבטחוניים החמורים ביותר שידעה המדינה מאז הקמתה.

אחד הפרשנים הצבאיים הבכירים בישראל ציין, כי טעות היא לחשוב שהכבנות המצלמה

(המשך בעמוד 18)

במחשבה שניה. דני רובינשטיין

ביטוח פטריוטי

„מנהג חדש בדרום", כתבו השבוע בעתונים. ישראלים מגיעים עם כלי רכבם למוסכים בעזה, מוכרים אותם ואחרי שעה מתייצבים במשטרה ומודיעים שהמכונית נגנבה. בינתיים מפרקים המכונאים המומחים של עזה את המכונית לגורמיה, ועל־פי השמועות הם יכולים לבצע זאת תוך חצי שעה ואפילו פחות. מתחנת המשטרה הולך הישראלי לחברת הביטוח, מציג את „אישור הגניבה" ואחרי פרק זמן הוא זכאי לקבל את דמי הביטוח.

מובן שזוהי הונאה והוצאת כסף במרמה מהביטוח. לי יש דרך אחרת לקבל את כספי הביטוח של המכונית. דרך חוקית וכשרה לחלוטין: לוקחים כמה דגלים של מדינת ישראל, מקפלים ושמים במכונית. מי שרוצה יכול לצרף גם תמונה של אריאל שרון, אבל זה לא הכרחי. עם הציוד הנ"ל נוסעים לשכם או לחברון ומחנים שם את המכונית, קרוב ככל האפשר לשוק או לסביבות בית־הספר המקומיים. מוציאים את הדגלים (ואת תמונת שרון) ומניפים אותם על המכונית. אפשר לבצע זאת תוך פחות מדקה ולהסתלק מהר מהאיזור. אוכלים חומוס במסעדה בטוחה על־יד הממשל הצבאי וחוזרים אחרי חצי שעה. אני ערב לכם שלמכונית לא יהיה זכר. שברו אותה, פירקו, שרפו, ובקושי מאתרים את שרידיה.

כוחות הבטחון שיגיעו למקום יתנו לכם אישור מלא שזה „פיגוע חבלני עוין" (פח"ע בעגה הבטחונית). על־פי החוק אתם זכאים לפיצוי מלא על המכונית ומי שמשלם זו המדינה (ולא חברת הביטוח שלכם, כך שאין צורך אפילו לשלם ביטוח מקיף).

לא רק שזוהי דרך כשרה אלא שיש בה גם יסוד לאומי גאה. אני רוצה לראות את זה שיאמר שאסור להניף דגלי ישראל על מכונית בשומרון או ביהודה.

סריגה מונעת

שר התחבורה חיים קורפו מציע עכשיו שכל הנהגים שבינינו יעברו קורס של השלמה בנהיגה עם שיעורים ובחינות וכל מה שצריך. כנהג שנסע מהר מדי וקיבל „נקודות", סיימתי זה מכבר קורס חובה להשלמה בנהיגה. בשיעורים ישבה לידי אישה שגילה הוא — אני מעריך — בין 75 ל־80 שנה. היא התקשתה בהליכה ונעזרה במקל והתלוננה שאיננה רואה טוב. הייתי מלא פליאה כיצד האישה הזאת עדיין נוהגת ולא סתם נוהגת אלא אפילו נוהגת עבריינית. לא התאפקתי ובאחד השיעורים שאלתי אותה על איזה עבירת תנועה היא נענשת בקורס המשעמם הזה. היא חדלה לרגע ממלאכת הסריגה (בכל השיעורים היא רק סרגה), התבוננה בי בבוחנת אם אפשר לסמוך עלי ואמרה: מה פתאום עבירות תנועה? כבר 10 שנים לא נגעתי בהגה של מכונית.

הסיפור פשוט מאוד. בהרבה צמתים בארץ יש מצלמות הקולטות את המכוניות הנוסעות באור אדום. בצילום רואים את המכונית ואת מספר הרישוי אבל אי־אפשר לזהות את הנהג. הדו"ח המשטרתי נשלח לבעל המכונית ואם הוא טוען שלא נהג בה, הוא חייב — על פי החוק — למסור את פרטיו של הנהג. במקרה הזה היא בעלת המכונית, אולם מי שנהג בה באופן קבוע הוא נכדה החייל. מכיוון שהיא סבתא טובה ויש לה זמן בשפע, קיבלה על עצמה את הנקודות וגם התנדבה לשבת במקומו בקורס לנהגים עבריינים.

גאוות הלביא

במקום הויכוחים והרתחות על עתיד פרוייקט הלביא מעניינים במיוחד (וגם מובנים יותר לנו ההדיוטות) הנימוקים בנוסח „העם רוצה לביא" והטענות שהשמיעו בעיקר רה"מ שמיר והשרים לוי ושרון שהלביא חשוב לגאווה הלאומית ולדמותה של ישראל. ממש כמו בסיפור על החייט היהודי מרובע ווייטצ'פל בלונדון שתפר עשרות שנים בגדים לבית המלוכה וחלם כל חייו לקבל את אות האבירות של מסדר האימפריה הבריטית. וכך חלפו השנים עד שלפתע ב־1950 קיבל החייט את ההזמנה הנכספת. אבל במקום לשמוח קרע החייט את ההזמנה והשליכה בכעס לפח האשפה. אמרו לו: למה? הרי כל חייך חיכית לאות מסדר האימפריה. ענה החייט: מה שווה לי האימפריה הבריטית כשהיא לא כוללת יותר את הודו, פנינת הכתר?

מה שווה מדינת ישראל בלי הלביא?

עלייה לקבר

בדיחה ידועה מספרת על אישה שנכנסה לעורך דין בניו־יורק וביקשה לכתוב בצוואה שלה שגופתה תישרף ואת האפר יפזרו על פני חנות הכולבו המפוארת והיקרה בלומינגדייל. למה? שאל עורך־הדין הנדהם. והאישה הסבירה: זו הדרך היחידה שלי להבטיח שהילדים יבקרו אותי אחרי מותי.

למי שזה חשוב אני מציע שיטה מודרנית שעוזרת גם בפיקוח על הירושה. להתקין במצבה שעל הקבר שלך כספומט, מכשיר פרטי, למשפחה בלבד. עושים חישובים של קרן וריבית וכמו בכל כספומט אפשר יהיה למשוך מהמצבה סכום אחד מהירושה, סכום מוגבל בכל יום. לילדים לא תהיה ברירה. יצטרכו לבקר אותך כל הזמן אפילו כדי לגלות שהכספומט היום מקולקל; אולי גם ישקו את העציצים. אני בטוח שהבנקים ישתפו פעולה וגם החברה קדישא. זה יכניס פעילות וחיים לבתי העולם.

יום שישי, ג' באלול תשמ"ז, 28 באוגוסט 1987

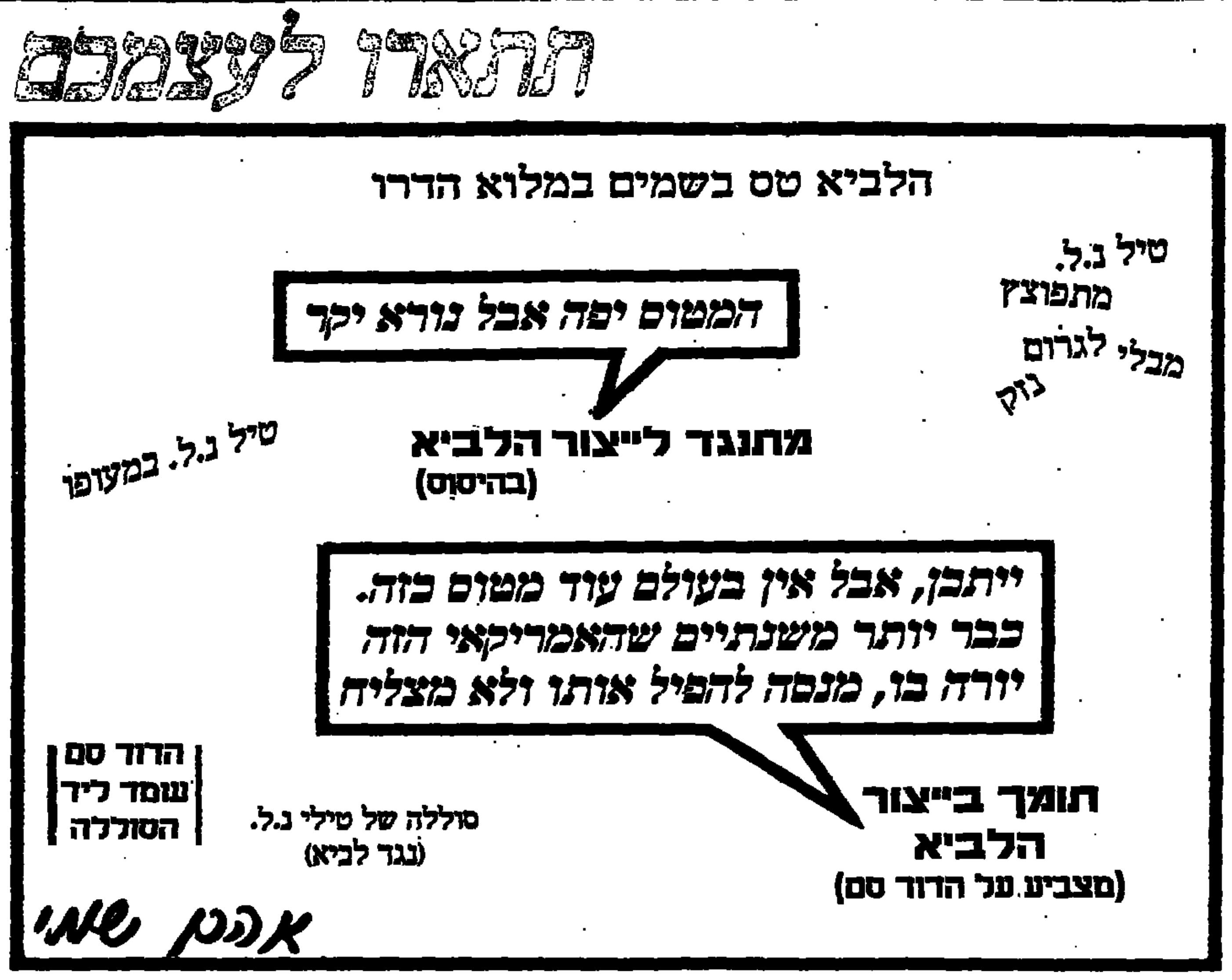

פתיחת שנת הלימודים החדשה. פרופ' זאב קליין. מונולוג/יעל פישביין

בי"ס 87. כמו לפני 100 שנה

בתי־הספר לא ישתנו גם בשנה הבאה, לא בשיטות הוראה ולא בתוכניות הלימוד. המחשבים, שנקנו במיליוני דולרים על־ידי ההורים או על־ידי רשויות החינוך, לא יגרמו לשינוי המיוחל בתהליך ההוראה מכיוון שעדיין לא נמצאו הדרכים היעילות להשתמש בהם לטובת מערכת החינוך.

חלק מהילדים ילכו לבתי־ספר פחות מגוכרים, מועשרים בכספי הורים שהתארגנו כדי להשלים מה שקצץ בחינוך ילדיהם, משרד החינוך יפקח פחות על הנעשה בבתי־הספר בטענה שיש לאפשר „אוטונומיה" למנהלים או בטענה שיש „לבזר" את מערכת החינוך. המורים יהיו לחוצים בגלל עומס המשימות החינוכיות המוטלות עליהם ללא מערך הנחיה המסוגל לתמוך בהם במילוי המשימות. הם יוסיפו להתמודד לבד מול תלמידיהם, כשהם משתדלים למלא משימות שלא הוכשרו אליהן. בערכם של המקצועות ההומניסטיים – ספרות, אמנות או היסטוריה – יחול פיחות נוסף בשם הצורך הלאומי להגדיל את חלקם של המדעים בהוראה. בתי הספר באוניברסיטאות יצטרכו לרדת ממרומי האולימפוס האקדמי ולסייע למערכת החינוך בהתמודדותה עם מציאות משתנה.

כך רואה ראש החוג לחינוך באוניברסיטה העברית, פרופסור זאב קליין, את מפת החינוך הישראלי לתקופה הקרובה. פרופסור קליין, בן 53, עלה מארה"ב לפני יותר מעשרים שנה כמומחה לפסיכולוגיה קלינית ועשה בארץ הסבה לחינוך. נמנה עם אנשי האוניברסיטה שאינם מאמינים בהסתגרות במגדל השן האקדמי. הוא היה מעורב באחד הפרוייקטים החינוכיים היותר מוצלחים שנערך בקרב ילדי הנחלאות בירושלים שהוכיח כי בהשקעת משאבים נכונה, הנערכת לאורך זמן, אפשר להגיע להישגים לימודיים משמעותיים בקרב טעוני טיפוח.

בית־הספר דמוי בית־החרושת, הכיתה בסידורה הנוכחי, עם טורי שולחנות וספסלים ומורה העומד לפני הטורים, עם ספרי הלימוד ותוכניות הלימודים הומצאה כבר לפני 300 שנה. מאז חלו שינויים עצומים בתעשיה, במסחר ובביורוקרטיה, אבל הכיתה נשארה במתכונתה הישנה כאילו כלום לא קרה. פה ושם הנהיגו בתי־ספר שיטות חדשניות, אבל היקף השינויים אינו גדול. לא צריך להיות נביא כדי לצפות שבשנים הקרובות תישמר המתכונת הקלאסית.

„בית־הספר היום דומה למה שהיה לפני 50 שנה ולפני 100 שנה, לכן הניבוי שהוא יישאר כזה הוא ניבוי בטוח, אומר קליין. „הסיבה לכך שבית־הספר ושיטותיו אינם משתנים היא העובדה שלשם שינוי רציני דרוש המון כסף. אין לי ספק שמה שיאפיין את החינוך בעתיד זה שחינוך טוב יעלה יותר כסף. ראשית – המשכורות; אם רוצים שאנשים טובים יגיעו למערכת החינוך ויישארו בה יצטרכו לשלם להם. שנית, תוכניות הלימודים יצטרכו להתמודד עם שפע של חומר. הן תהיינה יותר מסובכות וידרשו יותר כסף לפיתוחן. תידרש גם השקעה גדולה פי כמה מזו הנעשית כיום בהכשרת המורים", טוען קליין.

„הטכנולוגיה לא תפתור את הצורך בהשקעות בחינוך. ובתי־הספר לא ייהנו מהמהפכה הטכנולוגית המתרחשת בעולם המערבי, מפני שכדי ליישם את המהפכה הטכנולוגית למערכת החינוך נחוצה השקעה אדירה, שהחברה הישראלית אינה מוכנה להשקיע. הרבה תקוות תולים כיום במחשב. ישנם המרחיקים לכת וחוזים שהמחשב יהפוך את המורה למיותר או שיוליד טיפוס חדש של מורה שעיקר תפקידו לייעץ ולהדריך בעוד שהתרגול ייעשה על־ידי המחשב. קליין טוען שבלי השקעה של כסף רב יהיה גורל המחשב כגורל הטלוויזיה. „מהפכת הטלוויזיה עברה בלי שהשפיעה הרבה על בית־הספר. לא יצא מזה כלום, ואחת הסיבות העיקריות היא שכדי לעשות מטלוויזיה מכשיר חינוכי צריך כסף. להכניס מכשיר טלוויזיה לכל כיתה זה לא כלום. כדי להשתמש בה בתהליך ההוראה והחינוך יש צורך בהשקעת משאבים. על אחת כמה וכמה כשהדברים אמורים במחשב. קניית מחשב אינה מבטיחה כלום. המכשיר שבאמת יהיה יעיל ויתרום לחינוך עדיין לא הומצא, ויקח זמן עד שיפתחו אותו, שלא לדבר על תוכנות מתאימות שכל ילד יוכל להשתמש בהן ולהפעילן. זה אותו סיפור בכל מדינות העולם וכולן מתחבטות כזה. הכניסו מאות מחשבים ועומדים לפני הבעיה מה לעשות בהם. להשתמש במחשב כדי ללמד מהו מחשב אינו המטרה הכי מהותית בעולם. הבעיה היא איך להפוך את המחשב למכשיר חינוכי. לפני כמה שנים הכריזה הממשלה שאחת המשימות הכי חשובות היא בתחום החינוך הטכנולוגי. איפה? הלוואי שהיה דבר כזה".

משרד החינוך מצדיק את הפיקוח הרופף באידאולוגיה של פלורליזם, אוטונומיה וביזור. לתוך החלל הריק נכנס „החינוך האפור" שאף אחד לא יודע לאן יוביל

אחד השינויים היותר משמעותיים שמתרחשים כיום במערכת החינוך קורה בגלל קיצוצי תקציב ובגלל שינוי באידיאולוגיה החינוכית: החלשת הפיקוח של משרד החינוך על בתי־הספר ויצירת אידיאולוגיה של גיוון ופלורליזם הבאה להצדיק את ההחלשה הזאת. למשרד החינוך יש פחות ופחות תקציבים והקיצוץ יוצר חלל ריק שאת מקומו ממלאים במקומות היותר מבוססים ההורים. הם מממנים תוכניות, שוכרים מורים על חשבונם ומאריכים את יום הלימודים, משלימים משכורות של מורים במקצועות מבוקשים, שבהם קיים מחסור בכוח הוראה, ומבקשים לממש את זכותם המעוגנת בחוק לקבוע רבע מתכנית הלימודים. משרד החינוך עדיין לא קבע מדיניות לגבי התופעה. ארגוני המורים מתייחסים אליה כחשד וקליין טוען שיש לו יחס אמביוולנטי לתופעה.

„אינני יודע אם משרד החינוך נחלש או שבאופן מכוון אינו רוצה לפקח על כל פרט במערכת החינוך. על כל פנים הוא מעודד יוזמות מקומיות ומצדיק את הפיקוח הרופף באידיאולוגיה של פלורליזם, אוטונומיה וביזור. נוצר חלל ריק שלתוכו נכנס גורם מעניין ביותר שאף אחד לא יודע מה יקרה אתו, המכונה 'החינוך האפור'.

„קיום התופעה שוב מצביע על זה שחינוך עולה כסף ומאחר שלמדינה אין כסף, ההורים או הקהילה משלמים. איך ישלמו? איך יחולקו את הנטל? מה זה יעשה לבית־הספר? אלו שאלות שאף אחד עדיין לא נתן עליהן את הדעת. ההורים והקהילה נכנסים כגורם בעל כוח לבית הספר ואני מאוד אמביוולנטי לגבי התופעה: כליברל אני רוצה לראות את המדינה חוזרת לאזרחיה. אני רוצה לראות הורים מעורבים. מצד שני אני שואל מה יקרה לאינטרסים הלאומיים, מי יכוון אותם ומה יהיה הבסיס התרבותי־ערכי המשותף? בעתיד יהיו לנו בתי־ספר מאוד שונים זה מזה. זה כבר קורה עכשיו וזה מטריד לגבי נושאים כמו שוויוניות ומיזוג חברתי.

„התערבות ההורים היא בעלת פוטנציאל חיובי רב. כל פדגוג יגיד לך שמעורבות ההורים תורמת לחינוכו של הילד ולהפחתת הניכור מבית־הספר. השאלה היא מי קובע מה הגבולות. ההורים יותר משכילים, חלקם קוראים אפילו מחקרים חינוכיים אבל זה לא הופך אותם למומחים לחינוך שיש ביכולתם לקבוע מה יהיו התכניות. 'החינוך האפור' הוא חרב פיפיות ואינני יודע לאן זה יוביל. יכול להיות שזה ילך לכיוון של בתי־ספר פרטיים ויכול להיות שזה יהיה פלורליזם ריק מתוכן. כל אחד יעשה בבית־הספר מה שהוא רוצה, באופן מקרי ללא יד מכוונת. אינני יודע.

„למורים אין הרבה כלים להתמודד עם המשימות. להיות מורה זה דבר שמחייב למידה התפתחות מתמדת כמו פרופסור באוניברסיטה, ופרופסור מתמודד עם אחוז די קטן של ילדי ישראל. ההכשרה המקובלת אינה מכינה את המורה להתמודד עם לחץ המשימות שמצפים ממנו למלא. קיימת בעיה של הכשרת מורים גם באוניברסיטה וגם בסמינרים. אי אפשר להוסיף לדרוש ממורים להסתגל לשינויים כל־כך תכופים בתכנים, בגישות ובפילוסופיות חינוכיות מבלי ללמד אותם איך ללמד, מה ללמד.

מחשבים: זה לא הכל. פרופ' זאב קליין ראש החוג לחינוך באוניברסיטה העברית. (צילום: ניצן שורר)

„בעתיד אין לי ספק שהמורה יצטרך להיות איש מקצוע שההוראה תהיה בשבילו קריירה עם מסלול התפתחות התקדמות אישיים. התפישה שהכשרת המורה מסתיימת עם סיום לימודיו באוניברסיטה או בסמינר, אינה מתאימה למציאות – לא הוקדשה חשיבה מספקת בכיוון זה. צריך לראות את כל מערכת החינוך מגן הילדים עד כיתה י"ב במערכת אחת. הלימודים בחטיבת הביניים קובעים את מסלולי ההתפתחות של התלמידים בבית־הספר התיכון והלימודים בתיכון קובעים מה יקרה אתו באוניברסיטה. המורה נקרע בין משימות החינוך למשימות הכנת התלמידים לקראת לימודים באוניברסיטה.

„רופא מתמחה בבית־חולים מקבל הדרכה צמודה", קובל קליין, „מסתכלים בכל דבר שהוא עושה ונותנים לו היזון חוזר. מה ההדרכה שמורה בבית־הספר מקבל? הוראה היא אחד המקצועות הבודדים ביותר. תמיד היתה ותהיה בעיה של לשון משותפת בין מורים ולכן כה מעטה מידת ההיעזרות שלהם זה בזה. העדר הדרכה למורים מעיד על הנחה סמויה והרסנית, כאילו החברה אומרת שזה מקצוע שכל אחד יכול לעשותו. עד שלא נבין שזוהי הנחה לא נכונה, כל הבעיות של הכשרת המורים יישארו בלתי פתורות". מורה העתיד בעיני קליין הוא אדם שאינו חדל מלהתפתח אלא שעד היום לא פתרו עדיין את הבעיה: איך לסייע לו להתפתח.

הוראה היא אחד המקצועות הבודדים ביותר. רופא מתמחה בבית־חולים מקבל הדרכה צמודה. מה ההדרכה שמקבל מורה בבית־הספר?

„לא ההומניזם ולא הילד עומדים בראש סולם העדיפויות; בדיונים על החינוך כמעט תמיד לא מתכוונים מה טוב לילדים. מדברים הרבה על צורכי החברה, על הצורך בכוח־אדם טכנולוגי, מצלחים את הדיונים באיום שאם לא נפתח את החינוך המדעי־טכנולוגי, לא נעמוד בתחרות העולמית.

קליין מוחה: „הייתי מצפה שהמורים המלמדים מקצועות הומניסטיים ירימו קול צעקה, אבל אני לא שומע קול צעקה כזה. השלגר היום זה מדע וטכנולוגיה, וזה בא על חשבון הנושאים ההומניים. שאלות חשובות, מוסריות־אנושיות, הנוגעות לשימוש בטכנולוגיה, החדירה לחיי הפרט, השינויים שטכנולוגיות חדישות גורמות בחברה ובחיי הפרטים בתוכה אינן נדונות. האמנות ומדעי החברה מתמודדים עם התופעות אבל בבית־הספר אין שומעים על זה מלה. קשה מאוד למצוא תוכנית לימודים שתכלול גם טכנולוגיה וגם צד ערכי־חברתי. צורכי הילדים כמעט אינם תופשים מקום בדיונים. השאלה מה יהיה הבסיס הערכי המשותף של החברה אינה עולה בכלל. כל מיני זרמים פועלים בחברה וכולם תובעים את ביטויים בבית־הספר. השאלה היא איך לאפשר להם גם לבטא את עצמם וגם למצוא מכנים משותפים לכל הדעות והזרמים, לשמור על הזכות לביטוי אישי של כל אחד, להתאים את בית־הספר לצרכים ייחודיים של כל פרט וליצור תשתית תרבותית משותפת על בסיס הומניסטי רחב.

„אין ספק שיש גבולות למידת היכולת של אנשי חינוך במחלקות האוניברסיטאיות להיות מעורבים. אנחנו שומרים וצריכים לשמור לעצמנו את הזכות לבקר את מערכת החינוך כשצריך לבקר אותה". קליין רואה את מערכת החינוך כמשקפת את החברה הישראלית כולה. „אנחנו נמצאים באחת התקופות הכי מעניינות בחינוך. כמו שהמדינה עוברת שינויים גם החינוך. כל השאלות המרכזיות של המדינה קשורות בחינוך. השיגעון הוא שכשנתיים־שלוש האחרונות בקושי שומעים את המלה חינוך בפוליטיקה ובציבוריות הישראלית. מה עם המורים? איפה המודעות לכל זה? האם הלביא זה הדבר החשוב ביותר בעולם?" הוא תמה.

הפנים האחרות / חגוד

הכותל

בעת ההיא, אני זוכר, מצאתי שם ברחבה ישראלים רבים מן הציבור החילוני. הוא היה גם שלהם. אחר־כך היה הכותל למקום תפילה, לבית כנסת, לגדר מפרידה, לעזרת גברים ועזרת נשים

„הר הבית בידנו", דיווח מוטה גור ברשת הקשר. אחר־כך התחוללו ליד הכותל המערבי התמונות הידועות כל־כך. הצנחנים שעשו דרכם בדם ואש שרו ניחרים את „ירושלים של זהב" ומהם, כפי שסופר, מחו דמעה בשרוול, ונשמע, כדבר המליצים, „משק כנפי ההיסטוריה". הדברים ידועים.

עד מהרה נתפסה מלחמת ששת הימים כמערכה שאיחדה את ארץ ישראל, בין הירדן והים, וקרעה את עם ישראל במחלוקת קשה, המחריפה ונמשכת על משמעותה של המלחמה ההיא ותוצאותיה. הדברים הידועים. לא אעסוק בכך ברגע.

הכותל היה מעבר למחלוקת. גם יוני היונים ראו במעמד שיחרור הכותל מאורע לאומי יחיד במינו. הכותל עמד במוקד ההוויה הלאומית. המוני בית ישראל ההלו נוהרים אליו. מהם ששבו אל האבנים האדירות ההן ומהם שפקדון בפעם הראשונה. תהלוכה אינסופית של עולי רגל. הוא אמר דברים שונים למצטופפים שם יומם ולילה אך הם היו שם כבני עם אחד, עתיק וזוכר.

בעת ההיא, אני זוכר, מצאתי שם ברחבה ישראלים רבים מן הציבור החילוני. הוא היה גם שלהם. אחר־כך היה הכותל למקום תפילה, לבית כנסת, ולגדר מפרידה, לעזרת גברים ועזרת נשים. הוא איבד אט־אט בעיני רבים את צביונו הלאומי היסטורי והיה יותר ויותר לאתר דתי מובהק. הוא וסביבתו המשוקמת והבנויה – ישיבות ותלמודי תורה מפורת יוסף עד האידרא רבא, שמנורת אגם עליה.

רק החפירות הארכאולוגיות כמו הופקעו מהשליטה הדתית המוחלטת, מפעל כביר שחשף את השכבות העתיקות ביותר בירושלים, את כל דורותיה ועקבות כל שליטיה וממלכותיה. השגעון הארכיאולוגי היה חילוני בעיקרו, לאומי היסטורי. הבא לשם אל „הגן הארכאולוגי", מקצהו הדרומי של הכותל ועד שערי חולדה הלאה, מזרחה, מצוי בבת־אחת בכל דורותיה של ירושלים. לא פעם שאלו אנשים: איך קרה הדבר? מדוע לא הוקם עד היום מוזיאון חפירות ירושלים ותגליותיה באחד הבניינים שמעל רחבת הכותל? הכל תפוס או עומד להיתפס כאילו שייך הסיפור הזה רק „להם".

בשכבר הימים היו נערכות ברחבת הכותל משמרות מחאה או שביתות רעב. העולים הראשונים מברית־המועצות צעקו שם את צעקתם למען פתיחת השערים. אחרים באו בעקבותיהם. ערב פינוי חורבן ימית, לפני חמש שנים, צמו שם יהושע כהן ז"ל וחבריו „נגד הנסיגה".

בשנים האחרונות נעשה הכותל למוקד דתי בלבד. תהליך הניכור הולך ומתעצם. חילוניים שנהגו לבוא שם מפעם לפעם מוקירים רגליהם. לא פעם הייתי הולך לשם, נותן את ראשי באבנים ההן ומהרהר מלים שאינן כתובות בשום מחזור או סידור. באו אלי חרדים והציעו כי אקיים מצוות הנחת תפילין. ביקשתי כי יניחו לי להיות במקום הזה כרצוני. החלו להפציר בי ולשאול מדוע אני מסרב לפנייתם. ואני ביקשתי להיות שם כדרכי, בשעה זו או אחרת, כחלק מהווייתי.

את מצדה גילו תנועות הנוער החילוניות, בעקבות שמריהו גוטמן איש נען וחבריו, עלו לרגל בדרך המדבר במסע המלח והצימאון. גם הפלמ"ח הלך שמה. מעל שרידי החומה השמעו דבריו האחרונים של אלעזר בן יאיר. דווקא המבצר הזה, האחרון למרד המוכס, היה סמל לתחיה לאומית, לקריאת ההשבעה „שנית מצדה לא תיפול". הקנאים ההם שטרפו נפשם בכפם היו, ללא ספק, יהודים מאמינים מאוד, „דתיים" עד תום, אך סיפור מצדה הנחשפת, מבכורי שמריהו עד עוללות ידין, היה למרכיב במיתוס הלאומי שנוצר בארץ ישראל. גם לאחר הקמת המדינה נמשכה העליה לרגל, וטירוני השריון היו נשבעים שם. רבבות באים שמה, מקומיים ותיירים.

גם חשיפתה של גמלא שבגולן עוררה התרגשות מרובה. שוב היה זה שמריהו שגילה את שרידי המבצר הצפוני הזה. שמו נשכח מעבר שכבות הזמן והעפר על חזיונות האימים שאירעו שם עם נפילת המעוז הזה. היה משהו ב„שגעון" הארכיאולוגי אשר זכה לא פעם לגינוי כתופעה „לא יהודית", אבוי. שהרי היהדות היא הרוח והספר והאמונה ולאו דווקא „הממצאים הארכיאולוגיים". לימים הכריזו ה„שחורים" מלחמה על הארכיאולוגים. אך אלה נתנו לנו את ארץ ישראל ודברי ימיה, את הפסיפסים הנהדרים בבית־אלפא ובחירבת סוסיא שבדרום הר חברון, את פשר חבקוק ומגילות מדבר יהודה ואגרות בר־כוכבא את חצור ואשקלון, את הדף הבלה והחרס המפוייח מן השרפה ההיא, את החרב שנגנזה בחולדה, את הקמע, את המטבעות שחותם מלכינו עליהם. מה לא!

הארכיאולוגיה הזאת שכל כולה בתחום המחקרי־היסטורי היתה להוויה לאומית־תרבותית ראשונה במעלה דווקא בשל הייחוד המקומי החושף את קשרי הקשרים בין עם לארצו, בין אומה ועברה. היא גילתה גם את עקבות בבל, יוון ורומא, וממלוכים וסלג'וקים וסטרים, צלבנים וביזאנטים ועותומנים, אלות פריון כנעניות ופרסה חלודה מימי סלאח־אדין.

נשוב לכותל. צנחנים השייכים לעם ישראל כולו כבשוהו מידי הלגיונרים וארכיאולוגים ישראליים חשפו מעמקיו וסביבתו אך יותר ויותר הוא נעשה נחלתו של החלק הדתי בעם. הולך ומתרחק מרבים המוותרים מראש על הזדהות עמוקה עם המקום הזה. הוא „שלהם", של „הדוסים".

הכל הושלך אל המוקד הדתי הבוער, הופקע מתחום ההוויה ההיסטורית־לאומית. על הר־הבית אשר מעל לכותל נקבע האבסורד המוחלט: דווקא רבני ישראל גוזרו על נוכחות ישראלית במקום זה.

כעת נצטרך להמתין לביאת המשיח. נכדיהם של „נאמני הר הבית" ימשיכו להפגין, המשטרה תמנע „הפרות סדר". גם „המחתרת" תיאלץ לוותר על „תיקון הטעות". היא לא תפוצץ את המסגדים ולא תעורר את הג'יהד. לא בראי לכלול את הקב"ה בסד"כ של צה"ל, כי בנסתרות דרכי השם. הפיסיפוס הגדול. הכל הופקע מהתחום הלאומי־היסטורי־תרבותי אל הדתיות הבלעדית המייצגת, כן, גם אותנו.

כך בירושלים וכך בחברון. חילוניים מעטים מאוד פוקדים את מערת המכפלה. המקום הופקע לחלוטין מתחום ההוויה התרבותית ועומד בסימן הלווינגריות המתגרה והרועצת כאילו לא תיתכן במקום זה, על קברו של האב המשותף, פגישה אחוה בין צאצאי יצחק וישמעאל.

רבבות חרדים מ„אגודת ישראל" נאספו ברחבת הכותל השבוע למען קדושת השבת בירושלים. הפגנה אדירה. שם מקומם. זה שייך „להם". הרי לא יעלה על דעת החוגים החופשיים להתכנס שם לעצרת אזעקה דומה. זה לא שלהם.

לא, אין מדובר במפד"ל ובכיפות־הסרוגות. עם אלה ניתן תמיד להסתדר על „קיום ביחד", למצוא מוצא. עם אלה ייאלצו החילוניים למצוא נוסחה המאפשרת את החיים אם אכן מדובר בעם אחד. האגודאים היו שם, „השחורים". הללו המנוגדים לכל סיפור התחיה. הם היו אנשי „הישוב הישן", הם וצאצאיהם האנטי־ציונים. הללו יכולים היו להמשיך ולחיות כאן ולהתפלל ולחכות למשיח תחת השלטון התורכי והבריטי והערבי אך סיפור המהפכה הלאומית העברית אינו שלהם. הם לא היו בבוניו ולא יצאו בצבאותיו. הם לא הגנו על ירושלים הנצורה בימי תש"ח הנוראים ההם ולא איחדוה בדמם בששת הימים. הרב פורוש זקוק למידה רבה של חוצפה כדי לנקר את עיני העם מעל מרקע הטלוויזיה. גם בנו ויורשו למנהיגות שירת בצה"ל כמה זמן ב... רבנות הצבאית בעורף. הוריג בקירבם. הם „ממיתים את עצמם באהלה של תורה", שמענו מפי שר הפנים לשעבר, הרב פרץ, האיש שתרם בנועם דיבורו והופעתו תרומה נכבדה לשנאת האחים בארץ הזאת.

אם ישנו פשע „הזועק לשמים" הוא פשע ההשתמטות מצה"ל של אלפי האברכים האלה. זה לא כתוב בתורה. לוחמי וחללי גוש־עציון, הדתיים, עצמנו ובשרנו, לא נפלו מכל אלה בקנאתם לדת ישראל. בשל חשבונות פוליטיים מושחתים השלימה ומשלימה החברה הישראלית עם הנבלה הזאת, עם האפליה הזאת בין דם לדם. זה היה לחלק מה„סטטוס־קוו".

כך, מתרחש הגרוע מכל. אלפי חילוניים, אוהבי ישראל ואמוניה, אולי לא ייאספו ברחבת הכותל לעצרת ענק נגד האגודאים. אך, כמעשה גמול נגד אלימותם הכפייתית של אלה הם יפגינו את איבתם וסירובם עד קרע גמור.

חבל, אפשר היה אחרת. עדיין אפשר.

הנקם והכבוד

אני שואל אותו אם צפויה לדעתו נקמת דם ביום מן הימים. הוא מסלסל שפמו ומסרב לענות ורק מעיר כי המזרח סבלני וזוכר ומי שנקם לאחר ארבעים שנה נחשב למי שנחפז במעשהו

עודד יושב למולי. מפעם לפעם מסלסל את שפמו. כבר כתב חיים חפר כי „אין טעם לאף אם תחתיו אין שפם העשוי בתבונה וכדעת". ושפמו של עודד מהמעולים בארץ. נהללי במוצאו, מילדי המחרשה והחרב. שומר שדות ו„ערבי" לכל דבר. הדובר בשפתם כמותם ומעורה בחייהם ובמנהגיהם. הוא היה להם ידיד ורע וגם יריב קשוח וגם אויב. איש מודיעין מטבע ברייתו ובקיא בסודות המזרח בארצנו וסביבותיה. שבעים שנות חיים כאלה הם אוצר של נסיון.

בעלי השפמים הללו ירדו קמעה מגדולתם בעת האחרונה בבוא המומחים המדופלמים והאקדמאים. אך גם הללו אינם עשויים מעור אחד והם חלוקים בדעותיהם. לפיכך, לא הייתי מציע לזלזל ב„זקני העדה" שלנו, אנשי השדה השסה.

היום הוא בעל חווה בגליל ומגדל בקר וכבשים וגם שדה לו ומטע והוא רואה ברכה בעמלו. אינו זועק לעזרה ואינו בא בטענות. בעמל נמלים עשה את נחלתו. ושם גם ה„מדאפה", חדר האורחים. מפעם לפעם, בבואי אליו, אני פוגש בבדווים הבאים אליו בענייני מסחר או בעסקות תיווך או לשם קבלת עצה. לא פעם פונים אליו כדי שיערוך פשרה בין הניצים ויקיים סולחה בין משפחות. לעתים הוא יורד הנגבה ומתארח ימים בקרב הבדווים שהוא כאח להם.

הארץ השתנתה מאד, אך כמה מנהגים עדיין נשמרים בכל קדושתם ועוצמתם. קשה לנו לבני החברה „המודרנית" ו„המתקדמת" והמתירנית הסובלנית לתפוס כי ממש בתוכנו ולידנו חיה וקיימת תרבות הנקם והכבוד. המאהלים היו לעיירות קבע ואת מקום הגמלים והסוסים החליפו המכוניות. אש המדורות, שעשנן דבק בבגדים, היתה לנורות אך הנשמות נשארו נאמנות למורשת העבר. זה גם מקור המתח הרב שבו נתונים רבים משכנינו הנקרעים בין התרבויות.

זה לא כבר פנתה אישיות רמת מעלה אל קצין בכיר ברימוס בעניין שכמו נשכח מזיינו. ברצף התופו והדהוס של כל האירועים הפוקדים את ארצנו הקדושה חל חוק־ההתיישנות על הימים והשעות. אך מי שזוכר זוכר. אני עצמי שב אל העניין ההוא מפעם לפעם. פעמיים הצבעתי לכנסת בעד רשימה דרוזית־בדווית. אמרתי בלבי: רבבות ערבים ודרוזים ובדווים וצ'רקסים מצביעים בעד רשימות הרוב היהודי. מדוע שלא אתן את קולי לרשימת בני מיעוטים הנאמנים למדינה, המשרתים בצבאה ? רציתי לחזק בקולי את המועמדים האלה שקשרו גורלם בגורלנו בברית הישראליות. הללו היו מקורבים למערך שעל אף כעסי רציתי בהצלחתו.

והנה יום אחד נפל ריב קשה בין שני מנהיגי הרשימה בעניין הרוטציה. זו אכן קללה שלא כתובה בתורה ומי יתן ותחדל רוטציה מן הארץ והנבחר יוכל להשלים את מכסת ימיו בכנסת או בממשלה ללא סיוטה של זו. אך הסכם יש לכבד שאם לא כן חוזר העולם לתוהו. אינני יודע את פרטי התוהו ההוא. מסיבה זו או אחרת סירב הבדווי לפנות את כסאו בכנסת לדרוזי. נפל ריב בין נבחרי. עודד נקרא לתווך בין השניים. הדרוזי איש הנגב העביר לידי איש הגליל סכום כסף נכבד כפיצוי והושג שלום. הבדווי הסיר מעליו את משכר הראש כי מר המוות סר. או שיגר הדרוזי את שלושת בניו, ואלה קטלו בירויות, בירושלים, את הח"כ הבדווי ונאסרו ונשפטו ונדונו למאסר ממושך בעוד האב ששלום יורש את כסאו של הנרצח.

ככה זה. זה צופן ההתנהגות. כל גינוניה המודרניים והמתקדמים והדמוקרטיים של הפרלמנטריות שלנו לא שינו כהוא זה את חוקי הכבוד והנקם. אי קיום הסכם הרוטציה פגע בכבודו של התקיף ההוא ואילו מחל עליו היה מבוזה, כנראה, בעיני אנשיו. זוועה כזאת! הכנסת הרי ידעה את סודות העניין לפרטיו אך לא יכולה היתה למנוע את שובו של האיש, שהרי לא הוא אלא בניו שפכו את הדם.

הזמן עובר אך דמו של השייח' הבדווי זועק מן האדמה. עודד אומר כי הוא היה אחד האישים הדגולים בנגב, איש חכם ומנוסה ומנהיג אמיתי. כעת הדרוזי צופה יומם ומקשיב לצעדים בלילה. חשבונות כאלה נמשכים זמן רב. הכל כביכול רגוע כלפי חוץ אך יש מוות באוויר. והדרוזי הוא אחד המפורסמים בגליל וביתו פתוח לאח"מינו ושולחנו עמוס והוא שוחט ועושה לבאים. אין ישראלי רם מעלה שלא אכל על שולחנו, „כאילו יש רעב בארץ ומחסור בפרוטאינים", אומר עודד במרירות. אותו קצין פנה אליו למען הסולחה בין המשפחות. עודד התנה כמה תנאים שלא כאן המקום לפרטם. הוא חש עצמו נבגד ומרומה בפרשה האכזרית הזאת.

אני שואל אותו אם צפויה לדעתו נקמת דם ביום מן הימים. הוא מסלסל שפמו ומסרב לענות ורק מעיר כי המזרח סבלני וזוכר ומי שנקם לאחר ארבעים שנה נחשב למי שנחפז במעשהו.

הוא סיפר לי כי בשנת 1942 רכב עם גיורא זייד בין כפרי השיעים בדרום לבנון. בכל מקום התקבלו בכבוד רב כי הכל ראו בגיורא גבר אמיתי שנקם את דם אביו, אלכסנדר. כולנו יודעים את האמת: ההגנה אסרה על בני הנרצח, גיורא, יותן ויפתח, לנקום את דם אביהם כדי לא לשוות למעשה אופי משפחתי. יצחק חנקין ושני חבריו, אנשי הפלמ"ח, עשו זאת. אך אין ערבי המאמין לסיפור הזה. גיורא הוא שהרג את ההורג הבדווי מקסקוס טבעון.

עודד מהרהר ומוסיף: „עד שלא יוסדר העניין הזה כל הסועד על שולחנו של אבי הרוצחים נותן ידו לרצח פוליטי במדינת ישראל". אנחנו עסוקים בעצמנו אך יחס זלזול ושכחה בפרשה הקודרת הזאת מעיד כי אנו מתייחסים לשכנינו ביוהרה אדישה ומזלזלת כאל נציגי חברה מפגרת וצבעונית להווקים שעבר זמנם.

מה קשר בין העניין הראשון שבו עסקנו ובין הסיפור הזה. אין שום קשר: אך אולי בכל זאת אחוזים הדברים איכשהו. ישראל מכילה בקרבה את סגוניות הניגודים הזאת שהיא גם נפלאה וגם נוראה ומאיימת מאד. בדונם וחצי הזה חוברו יחד תרבויות חיים כה שונות ומתחים כה עזים עד כי לעתים נדמה לך כי לא נצא חיים מהדרמה הזאת: יהודים וערבים והדתיים והחופשיים ושמאל וימין ויונים וניצים וכל השבטים והעדות, משהו אנארכי ופרוע ולא מחותר. וכל זה ייאלץ להיות יחדיו במדינה העברית על דעת הרצון הטוב, והשונה שבדומה, וההתחשבות ההדדית ועל דעת החוק והדין השווה לכל. זה לא קל אך זו משימה מעניינת.

مكان الأصل

هكذا عن الأصل

יאפיס בצל הרצח / יוסי מלמן, לונדון

הממלכה הלא מאוחדת

לרצוח את אמך הורתך נחשב לפשע שמקורו בסכיזופרניה קלאסית. רופאי הנפש אינם מתקשים לקבוע כי מייקל ראיין, שנתקף לפני יותר משבוע אמוק ורצח 16 אנשים ובכללם את אמו בת השישים, סובל מפיצול האישיות. לחוקרים את הרצח בעיר האנגרפורד בבריטניה יש עוד סיבה לתלות בה את קולר האשמה: חוקי רישוי הנשק. מייקל ראיין בן ה־27 היה "מטורף" על כלי נשק. ביום הרצח לבש מדי צבא, ענד על ראשו סרט אדום נוסח "רמבו" והיה חמוש בשני רובים ושני אקדחים.

הרצח ההמוני זעזע את החברה האנגלית. זו אינה רק קלישה. לפתע חדרה להכרתם של התושבים ההבנה שהם אינם חיים עוד בשמורת הטבע, שעליה היתה גאוותם. לא היתה יכולה להיות תזכורת בוטה יותר לשינוי מאשר באמצעות חדירה מהממת של טבח חפים מפשע בלב לבה של אנגליה, בסגנון המזכיר את אמריקה. ולא יכול להיות דבר אנגלי יותר מאשר האנגרפורד. ויליאם שייקספיר כבר אמר עליה: אנגליה במיטבה. זוהי קהילה קטנה של 8,000 תושבים המכירים היטב איש את רעהו; עיירה השוכנת בלב חבל ברקשייר, איזור הטובל בירק כמאה קילומטרים ממערב ללונדון. בלב העיירה זורם לו לאיטו נהר קטן. כבר במאה ה־15 קיבלה העיר את הצ'רטר, כתב העצמאות שלה, שהעניק לה בין היתר זכויות לדגה בנהר. בכל פינה של העיירה אפשר היה לחוש באותה מהות בלתי מוגדרת שהאנגלים מכנים בגאווה בשם "מסורת".

אבל יהיה זה משגה לנסות ולהסביר את הרצח רק במעשהו של מטורף בודד. קשה להתעלם מההיבטים החברתיים העולים מהמקרה המחריד הזה. מייקל ראיין הרוצח היה אדם גלמוד, מנוכר ומובטל. וגם בלי לנסות לתלות את כל האשמה בחברה ולהמציא הסברים פסוודו־פסיכולוגיים, הרי שהשינויים הקיצוניים העוברים על החברה הבריטית בעשר השנים האחרונות מותירים את רוב אורחיה ללא מענה מתאים.

כבר במחצית המאה הקודמת כתב בנימין ד'יזראלי על "שתי אומות" והתכוון לצפון ולדרום. כוחה של החלוקה הזו יפה גם לשלהי המאה העשרים. הצפון ממשיך לפגר אחר הדרום, כשהגבול הדמיוני הזה עובר בקו הנמתח מלונדון מערבה, עד לעיר בריסטול. ההבדלים אינם רק במבטא, חיתוך דיבור, לבוש והרגלי תזונה. דרומה מהקו הזה אפשר למצוא שגשוג, רווחה, עושר ונחת – צפונה משם את ההיפך. כך היה בעבר וכך גם כיום. אבל העשור האחרון, ובמיוחד מאז עלתה לשלטון לפני שמונה שנים ממשלתה השמרנית של מרגרט תאצ'ר, הוסיף לשוני ממדים נוספים. בראש ובראשונה האבטלה. לפי נתוני משרד העבודה הבריטי יש כיום בבריטניה כשלושה מיליון מובטלים, כ־12 אחוז מכלל כוח העבודה במשק. בפועל גבוהים ממדי האבטלה הרבה יותר. המרחיקים בנתוניהם מדברים על חמישה מיליון מובטלים. הם חיים מדמי אבטלה על סף קו העוני וברוב המקרים אף מתחתיו. האבטלה היא מעשה מחושב של הממשלה. קיומן של הפילוסופיה השמרנית של כלכלת השוק החופשי התאצ'ריזם בנוי על העקרון הזה. אתה מפקיר אחוז מסויים של האוכלוסיה – במקרה של בריטניה כעשרים אחוז – וזורק אותם לכלבים למען שאר האוכלוסיה. והמתכון הזה עובד, ועוד איך. ציבור הבוחרים שלח את "גברת הברזל" לפני שלושה חודשים בפעם השלישית לרחוב דאונינג עשר, והפך אותה לראש־הממשלה המכהנת ברציפות גדולה יותר מכל קודמיה, אף יותר מווינסטון צ'רצ'יל.

בכל פינה ופינה, ולא רק בלונדון, אפשר לחזות בסימני המעמד של המתעשרים החדשים. מכוניות חדישות מזנקות על הכבישים: המסעדות מלאות בסועדים, ומחירי הדירות ונכסי דלא־ניידי עלו תוך שנתיים עלייה מדהימה של מאות אחוזים. שנות שלטונה של מרגרט תאצ'ר עומדות בסימן עלייתו של עידן ה"יאפיס". הצעירים המקצועיים העירוניים הם נותני הטון.

"הם מתרבים כמו קרציות", מתלוננים נודדים של שולי החברה המפונים ממחנות האוהלים והקרטונים שלהם, כדי שאפשר יהיה להקים עליהם בנייני דירות חדשים, שאליהם יכנסו "יאפיס" חדשים. הביקוש לדירות בלונדון הוא כה גדול עד שלא ניתן עוד ליהנות מביעורה של שכונת סלאמס. ה"יאפיס" חודרים לכל משכנות העוני, רוכשים שם תמורת סכומי עתק דירות מטות ליפול, ומטביעים מיד את חותמם הכמראישי: מכל חלון ניבטים וילונות רחוסים בסגנון ויקטוריאני של המאה ה־19, שנקנו בחנויות לורה אשלי.

בדבקותה האובססיוית בעקרונות השוק החופשי, מעניקה מרגרט תאצ'ר לדור ה"יאפיס" רשיון להדפיס כסף. הבורסה משגשגת ופורחת וה"יאפיס", בחליפות הפסים שלהם ובשאר סמלי הסמנים של העושר, סוחרים ומשקיעים בה את כספם. ידם של המצליחים שבהם אף משגת, בזכות הרווחים הקלים מהמניות והספקולציות הפיננסיות, לצאת מקיבות העיר ולרכוש קוטג' או בית פרטי באזורים הירוקים והכפריים הסמוכים "רצועת סוחרי הבורסה".

השחיתויות ומעשי־ההונאה במרכזי הפיננסים הם רק תוצאה אחת של מדיניות תאצ'ר. התוצאות האחרות הן חמורות הרבה יותר. העשירים מתעשרים יותר והעניים מתרוששים יותר. בריטניה של היום היא יותר מ"שתי אומות". היא לפחות חמש או שש אומות. יש בריטניה של הצפון ובריטניה של הדרום. יש בריטניה של צפון אירלנד, ויילס וסקוטלנד שבהן מגיע שיעור האבטלה הרשמי עד עשרים אחוז. יש גם בריטניה הצעירה. בקרב בני הנוער מגיעה האבטלה אפילו לחמישים אחוז. יש גם בריטניה של הלבנים וגם זו של השחורים והצהובים ושאר קהילות המהגרים. הניכור החברתי הולך וגדל. הפערים הכלכליים מתרחבים, עד שהשאלה המתבקשת היא: האם מייקל ראיין יהיה בבחינת מקרה חריג?

תושבת האנגרפורד ליד מצבה מאולתרת לנרצחים. "רמבו" פלש ללבלבה של אנגליה

מחזה טיפולי לשניים / יוני להב

זה הכל בראש שלך

ד"ר: זה הכל הפנטזיה שלך.

אני: סליחה?

ד"ר: הבן. אתה חש ברע מכיוון שאינך מסוגל להתמודד בכוחות עצמך עם תהומות נפשך השחורים. הפתרון שאתה נוקט על מנת להשתיק – באופן זמני בלבד – את קונפליקטיך, הקורעים אותך לגזרים באכזריות בהמית, הינו האמצעי הידוע בשפת הפסיכולוגיה הקלינית כ"המוח".

אני: מה זאת אומרת?

ד"ר: אתה חש כאילו הממשלה אשמה בכל.

אני: אבל הממשלה באמת אשמה בכל, דוקטור!

ד"ר: נו, מה אמרתי לך?

אני: אבל הם לא בסדר!

ד"ר: קרא לזה כפי שתחפוץ: למעשה, אינך מסוגל להתמודד עם מועקות הנטישה הפרימאליות שלך. הזיכרון המודחק של הוריך המותירים אותך לבד עם הבייביסיטר הסאדיסטית לפרק זמן של ארבעה חודשים, ואתה בסך־הכל בן שלוש, אותו זיכרון הותיר צלקת בנפש האמן שלך ועל כן, מאז ועד היום, בכל פעם שמתרחש משהו אתה מאשים את האידיאולוגיה הציונית, הממלאת במקרה דנן את תפקיד הבייביסיטר הסאדיסטית, ואת מפכ"ל המשטרה, המייצג כמובן את הוריך.

אני: מה, מצבי כל־כך רע?

ד"ר: יותר גרוע. חסך חמור זה באהבה אותו ינקת מהתא המשפחתי הגרעיני שלך גורם לך לסרב להשלים עם המציאות המייצגת במקרה דנן את דמות אבי־אביך, והדרך שלך לפתור קונפליקט זה הינו לברוח מהמציאות וליצור פנטזיה מנותקת, כמו, למשל, להחתים אנשים על עצומות של "שלום עכשיו".

אני: אבל מה אני יכול לעשות, דוקטור? בכל פעם שאני שומע חדשות אני נשטף זיעה קרה שניגרת לי על עמוד השדרה ונהיה לי ברור כזה, אתה יודע.

ד"ר: מישהו מכריח אותך לשמוע חדשות?

אני: לא, אבל...

ד"ר: זו האובססיה שלך, ידידי. אתה מצפה לקבל בחדשות הרעות חיזוק לתחושת חוסר־הערך שלך, הנובעת מהמהלומות הרזהניות שספגת מאמך החורגת. רק רגע בבקשה. אני חייב לשמוע חדשות.

הד"ר מדליק את הרדיו. הקריין מודיע על סיום ישיבתה המרתונית של הממשלה, בה הוחלט על המשך פיתוח פרוייקט הלביא.

אני: הצילו! למות! להרוג! תנו לי למות! גרזן! תן לי גרזן, דוקטור! אני רוצה לרצוח אותו!!

ד"ר: השתלט על עצמך. אתה חווה עכשיו את שלב הניתוק מכלל הסבר. נסה לראות הדברים מזווית זו.

אני: אבל הלביא...

ד"ר: לא רלוונטי. תן חיוך, חיה את הרגע, את העכשיו, נסה להריח פרח: הלביא איננו אלא פיקטציה. אנאלית. אתה מתגעגע לצעצועים שלך, אותם מכרה אמך כבואר שהיא איננה לכבוד יום הולדתך החמישי: זה לא הלביא, ידידי, זה אתה!

(נשמע רעם מחריש אוזניים)

[illegible]

ד"ר: על מה אתה מדבר?

אני: רעש? היה פיצוץ?

ד"ר: אלה הקונפליקטים שלך. הם מתנגשים אלו באלו. חומות ההגנה שלך קורסות ברגעים אלו ממש, אבל זה חיובי. אתה חווה תהליך פנימי של היטהרות, אתה...

(טיל מונחה בידי־כשתי עף דרך החלון ונוחת ברכות על הספה. יש לו ראש־נפץ גרעיני)

אני: מה זה?

ד"ר: (מתבונן בעיון) טיל מונחה בעל ראש נפץ גרעיני, כמדומני.

אני: של מי זה?

ד"ר: אפשר לברר (מדליק את הרדיו).

קולו של הקריין: זה עתה נחת טיל מונחה בידי־כשתי בעל ראש נפץ גרעיני בביתו של ד"ר קרינק. הטיל הינו ממוצא עיראקי ונורה כתגובה על הודעתו הסופית של שמיר את רעיון הועידה הבין־לאומית. זה טוב – זה אוסף.

(ד"ר מכבה מכשיר, מתבונן בי בריכוז)

אני: זה רע מאוד, נכון שזה רע מאוד?

ד"ר: בוודאי שזה רע מאוד ביחס לאדם המשכנע את עצמו שבעיותיו האישיות ישתרו כביכול ברגע שהוא יטיל את האחריות על העולם החיצון. התבונן במציאות בעיניים מפוכחות!

אני: אני מתבונן! ואני רואה טיל עם ראש נפץ גרעיני על השטיח שלך!

ד"ר: אני, לעומת זאת, רואה את זעקתך האילמת לאהבה שנגזלה ממך, לדעתך, בשלב האוטו־אירוטי של ילדותך השניה, כמובן.

(ברגע זה פורצים שני פועלים זועמים את הדלת, גוררים אחריהם את מנכ"ל "כור מצצות־נפל"ים", דוחפים אותו לתוך חלקו הפנימי של צמיג ומבעירים אותו. הד"ר מדליק, תוך כדי כך, את הרדיו, המודיע על עליית המו"מ בין העובדים להנהלה על שירטון. השירטון, אגב, מצוי דרומית למצרי גיברלטר. העובדים עלו על שירטון זה לאחר שהאוניה הליברית אותה חטפו כאמצעי לחץ על ההסתדרות, התפוצצה.

אני: אתה רואה? הממשלה באמת אשמה בכל! קיסר וניסים זוממים מזימות מעל ראשי הפועלים! שמיר פוצץ את המו"מ לשלום! הם אישרו את הלביא! אנחנו עומדים להתפוצץ בכל רגע ולשוב לכדור הארץ בתור נסורת רדיו־אקטיבית! הצילו!!

ד"ר: (מלטף את ראשי בחמלה אבהית) ידידי היקר: נסה להתגבר על חרדות הקיום הפיקטיביות שלך. אתה ממציא את המפלצות שבתוכך. עד שלא תמגר מפלצות אלו לא תשכיל ליצור קשר מתמשך ומשמעותי עם בת זוג בוגרת ואחראית. כמו כן...

(הטיל מתפוצץ. אני והד"ר מתפוררים ושבים לכדור הארץ בתור נפולת של נמושות רדיו־אקטיביות)

אני: (בדרך למטה) אמרתי לך!

ד"ר: ידידי: זה הכל בראש שלך. המציאות איננה כה מאיימת. נסה לחוות את החוויה הבלתי־אמצעית של החיים. נסה להריח פרח.

אני: תנסה אתה!

ד"ר: אנחנו לא משחקים עלי, יקירי. אנחנו [illegible]

ישראלי, איטלקי, פקיסטני ובריטי נפגשו בלונדון / נתן רועי

נייטסברידג' אחד רחוק מדי

"אנחנו מבקשים לפתוח את הכספת שלנו בקומת המרתף", אמרו אנשי העסקים חמורי הסבר שנכנסו ביום א', לפני כחודש וחצי למרכז הכספות של לטיף פארוק בשכונת נייטסברידג' בלונדון, לא הרחק מ"הרודס". בשעות הערב באותו יום, ה־12 ביולי, הסתבר, כי אנשי עסקים אלה ביצעו את אחד ממעשי השוד הגדולים ביותר בבריטניה. מן הדיווחים הראשונים עלה כי במהלך השוד נפרצו 80 מתוך 126 כספות אישיות והוצאו משם יותר מ־20 מיליון ליש"ט (52 מיליון שקלים חדשים). יומני החדשות של תחנות הטלוויזיה דיווחו באותו ערב כי השודדים שהתחזו לאנשי עסקים תמימי־מראה נכנסו לאור היום למרכז הכספות, ירדו לקומת המרתף, וכשעמדו מול דלת הכניסה שלפו אקדחים מתוך תיקי ה"ג'ימס בונד" ואיימו על לטיף פארוק, אחד מבעלי המקום. לאחר מכן פרצו את דלת המרתף שמשקלה 3 טונות, הדביקו אגרים על מצלמות הווידאו, פתחו את דלת הכניסה למרכז הכספות באמצעות כרטיס מגנטי ורוקנו את הכספות האישיות הגדולות. את הכספות הקטנות השאירו חתומות. ההפתעה היתה גמורה.

בשיא הבריטי בשוד כספות החזיקו עד לאותו יום שודדי הכספות שפרצו ב־1983 למתקני חברת "בריינקס" שבנמל התעופה "היתרו" בלונדון. שוד הכספות בנייטסברידג' נעשה ל"שוד הכספות הגדול" לאחר שהתברר עוד לפני שנרשמו תלונותיהם של כל 80 בעלי הכספות כי השודדים לקחו עמם יותר מ־20 מיליון פאונד. לאחר השוד טענו שתי נשים, תושבות לונדון, כי הרכוש שאיבדו בשוד הסתכם ב־10 מיליון פאונד. ה"סקוטלנד יארד" פנה כמה פעמים לציבור הנשודדים וביקש שידווח על תכולת הכספות. רק מעטים היו מוכנים להסגיר את שווי הרכוש שהיה בכספות האישיות שלהם. ביניהם היו אנשי "עולם תחתון" שהחזיקו בכספות סכומי עתק במזומנים, יהלומים החשודים כגנובים, תכשיטים גנובים ושלל אחר.

הנשודדים, עורכי־דינים וסוכני ביטוח שהתקשרו בשעות הראשונות שלאחר השוד הופתעו כשקיבלו מהשוטרים את התשובה הלקונית: "אדוני, כספך יוחזר לך. התאזר בסבלנות". היום מתחוור כי היה לדברים אלה על מה לסמוך. ה"סקוטלנד יארד" החזיק כבר בשלב ראשוני זה מידע מודיעיני מגוון ביותר שכלל פרטים אשר היוו "ראשית חקירה" ברמה גבוהה ביותר. סמוך למועד השוד הגיע לידי הבלשים מידע על שוד צפוי שהוזמנו "זרים". המידע שזרם לפני ואחרי השוד הגיע מן ה"עולם התחתון" בלונדון והצביע על כנופיית שודדים מעורבת. מוסרי המידע, חלקם עבריינים ששללם נשדד, היו מוכנים לסייע למשטרה בתנאי שלא יופללו. המשטרה רצתה את הסחורה הגנובה והשודדים רצו שקט תעשייתי.

בלשי ה"סקוטלנד יארד" לא הגיבו כשבתחנות הטלוויזיה הבריטיות דיווחו על "השוד המושלם". המידע שהיה בידי הבלשים הצביע על כך שהשודדים פועלים בצורה חובבנית ביותר ועושים את כל הטעויות האפשריות כטירונים בענף הכספות. לבלשים הגיע מידע אמין ביותר כי זמן קצר לאחר השוד הפיצו השודדים ב"עולם התחתון" ובקרב סוחרי הרכוש הגנוב הודעה על סחורה ב"איכות טובה". הרכוש שהוצע למכירה כלל יהלומים ותכשיטים. שודדים חכמים "יושבים" על רכוש גנוב זמן רב. אחר כך מבריחים אותו ולבסוף מוכרים את הרכוש, כשכל סימני הזיהוי האפשריים נמחקו ממנו. בקרבם של שודדי הכספות מנייטסברידג' אצה להם, כנראה. הם רצו ל"הרוויח את המכה" ולהימלט מגבולות המדינה.

בבדיקה שערכו השוטרים בחברת הביטוח של מרכז הכספות, התגלה כי לטיף פארוק, אחד מבעליו, רכש את המרכז תמורת מיליון ליש"ט, 14 חודשים לפני השוד, לאחר פשיטת רגל. כמה ימים לפני השוד פנה פארוק לחברת הביטוח כדי להגדיל את ערך הנכסים. כל כספת במרכז הכספות היתה מבוטחת ב־25,000 דולאר. מעבר לסכום זה היה הלקוח צריך לבטח את רכושו. מידע זה חיזק את דעתם של החוקרים כי השודדים פעלו בשיטת הפעולה הבאה: תחילה תכננו את השוד וקיבלו מידע מבפנים (מלטיף פארוק), לאחר מכן שכרו כספת במרכז הכספות ולבסוף הגיעו, בזמן מתאים, למרכז הכספות, שדדו ונעלמו. על־פי התוכנית היו חברי הכנופיה צריכים להתחלק בכספי השוד עם פארוק.

פרט הצטרף לפרט. החקירה התנהלה בצורה סמויה שכללה ציתות לטלפונים של היעדים המודיעיניים שלהם, מעקבים ובדיקות שונות. בלשי "סקוטלנד יארד" גילו למשל כי כמה ימים לאחר השוד נרכשה בלונדון מכונית "פרארי" בכסף מזומן. שטרות הכסף זוהו ככספי השוד. זמן קצר אחר כך הגיעו הבלשים לשכונת גולדרס־גרין שבה מתגוררים יהודים וישראלים רבים. בשכונה זו מתגורר גם ישראלי פנקס שהציג עצמו כסוחר אמנות ושבדירתו התארח חבר מישראל – אלי אפרתי.

פנקס נחשד בהשתתפות בשוד. אפרתי נחשד בנסיון לרכוש כמה יהלומים שנגנבו מן הכספות תמורת סכום עתק. העסקה עמדה להתבצע באחת ממדינות אירופה, מיד לאחר השוד. הרשימה במשטרת לונדון כללה גם את ולריו וקי, איטלקי בן 32 שנחשד כי היה "המוח" מאחורי השוד וכפי הנראה פעל בהזמנת "המאפיה" האיטלקית; ודיוויד פול, בריטי בן 47 שפרש באחרונה לגימלאות והשתתף, על־פי החשד, במעשה השוד. הארבעה נחשבו לחשודים מדרגה ראשונה. ב־13 באוגוסט 1987 פרצו בלשים לבתיהם, עצרו אותם והובילו אותם לבית המעצר [illegible]. במקביל לפעולת המעצרים הוציאו השוטרים צווי־חיפוש בבנקים שונים בעיר, שעל־פי החשד הופקד בהם חלק משלל השוד. חיפוש בסניף בנק, המרוחק כקילומטר וחצי בלבד ממרכז הכספות העלה תוצאות, וביום המעצר היה כבר בידי המשטרה רכוש גנוב וכסף בערך כולל של 9 מיליון דולר. ארבעת העצורים הראשונים הובאו בפני שופט 24 שעות לאחר מעצרם. ביום המעצר אמר פרקליטו הישראלי של אפרתי, ש' פינס, כי אינו מוסר מידע על לקוחותיו. על הקו השני באותה העת, כך הודיעה לו מזכירתו, המתינה לו שיחה מלונדון. פינס היה בבית המשפט בעת הדיון על הארכת מעצרו של אפרתי ביחד עם הפרקליט הבריטי אלן גרינווד. מן המטה הארצי של משטרת ישראל הודיעו רשמית, כי לא קיבלו פניה מה"סקוטלנד יארד" בעניין זהות החשודים הישראלים.

אף־על־פי־כן אין כל ספק כי משטרת לונדון פנתה למשטרת ישראל לפני ביצוע השוד או אחריו בבקשה לקבל מידע מודיעיני מסווג על החשודים. אלי אפרתי, בעל משרד מהודר סמוך לבניין התאחדות הספורט, הוא איש מסתורין שקשה מאד לחדור אל מערכת עסקיו. מסע "החברים מספרים" שערכו העיתונים לאחר מעצרו של אפרתי, כלל חומר ישן וגלוי. העתונים לא דיווחו על טיב עסקיו. חבריו ידעו מעט מאד או ידעו וסרבו לדבר. כולם אמרו, בתאום מראש, שהוא "בחור טוב" ו"אוהב לעזור לחברים". רעייתו הודיעה כי איננה יודעת דבר על עסקי בעלה. במשטרת ישראל ידעו שאפרתי סייע פעם ל"פפה" רוזנשטיין, "המוח" של העולם התחתון הישראלי (הכינוי "המוח" או "המחשב" ניתן לו בגלל זכרונו המופלא לגזרי הדין שנגזרו על פושעים בעולם וידיעתו המפליגה במספרי הסעיפים בחוק הפלילי); הסתכסך עם יאיר קולטון ועמד בקשרים עם פושעים ישראלים בכנופיה אנג'ל.

הבריטים סבורים כי פענחו את השוד. על־פי המידע שנמצא בידיהם חברו שני הישראלים, אפרתי ופנקס, לשני זרים, איטלקי ופקיסטני, [illegible] ביצעו את השוד והאחרים סחרו ברכוש הגנוב. המידע הרב דלף בגלל טפשות של אחד ממחזיקי הרכוש הגנוב או בגלל פטפוט של אנשי "העולם התחתון" ממוצא איטלקי המתגוררים בלונדון.

הוגה תוכנית השוד, כך סבורים ב"סקוטלנד", הוא ולריו וקי, האיטלקי בעל הקשרים ל"מאפיה". בשנים האחרונות, בעיקר בגלל הסכמי השוק המשותף נכנסים ויוצאים בשערי נמל התעופה "היתרו" איטלקים רבים. הפשע האיטלקי סמוך לשולחנן של רשתות ה"פיצריה" בלונדון. לפני זמן מה לכד ה"סקוטלנד יארד" כמות גדולה של סמים שהוברחה על־ידי כנופיה איטלקית מספרד לבריטניה. זה רוח הזמן של הפשע בבריטניה של השנים האחרונות. מקורות בלונדון אמרו השבוע כי אפרתי הוא הפיקח בחשודים בשוד הכספות בנייטסברידג'. ה"סקוטלנד יארד" מתקשה מאוד להביא להפללתו במעורבות בביצוע השוד. לעת עתה נמצאות בידי הבלשים ראיות קלושות ביותר שלא הספיקו כדי להאריך את מעצרו בחשד להחזקת רכוש גנוב, והוא שוחרר בערבות של 25 אלף דולאר. חבריו הקרובים של אלי אפרתי בישראל אמרו בימים האחרונים כי הוא עומד להגיע וכי יעשה ל"סקוטלנד יארד" המהולל "בית־ספר". אחד מחבריו אמר לנו השבוע כי אפרתי יסייע לבריטים בפענוח מעשה השוד והם עוד ייאלצו להודות לו.

השבוע נדלקו אצל חברות הביטוח בלונדון אורות אדומים, כשהתברר להם כי אופן הפעולה של השודדים בנייטסברידג' זהה לצורת עבודתם של שודדי־בנקים בישראל שהיו מבוטחים בחברות ביטוח בריטיות. הבריטים מתכוונים לשלוח חוקרים כדי לבדוק את הקשר בין הישראלים שהשתתפו בשוד בבריטניה לבין שודדי בנקים בישראל. בלונדון נותנים עדיין קרדיט ל"ראש הקריסטלי היהודי".

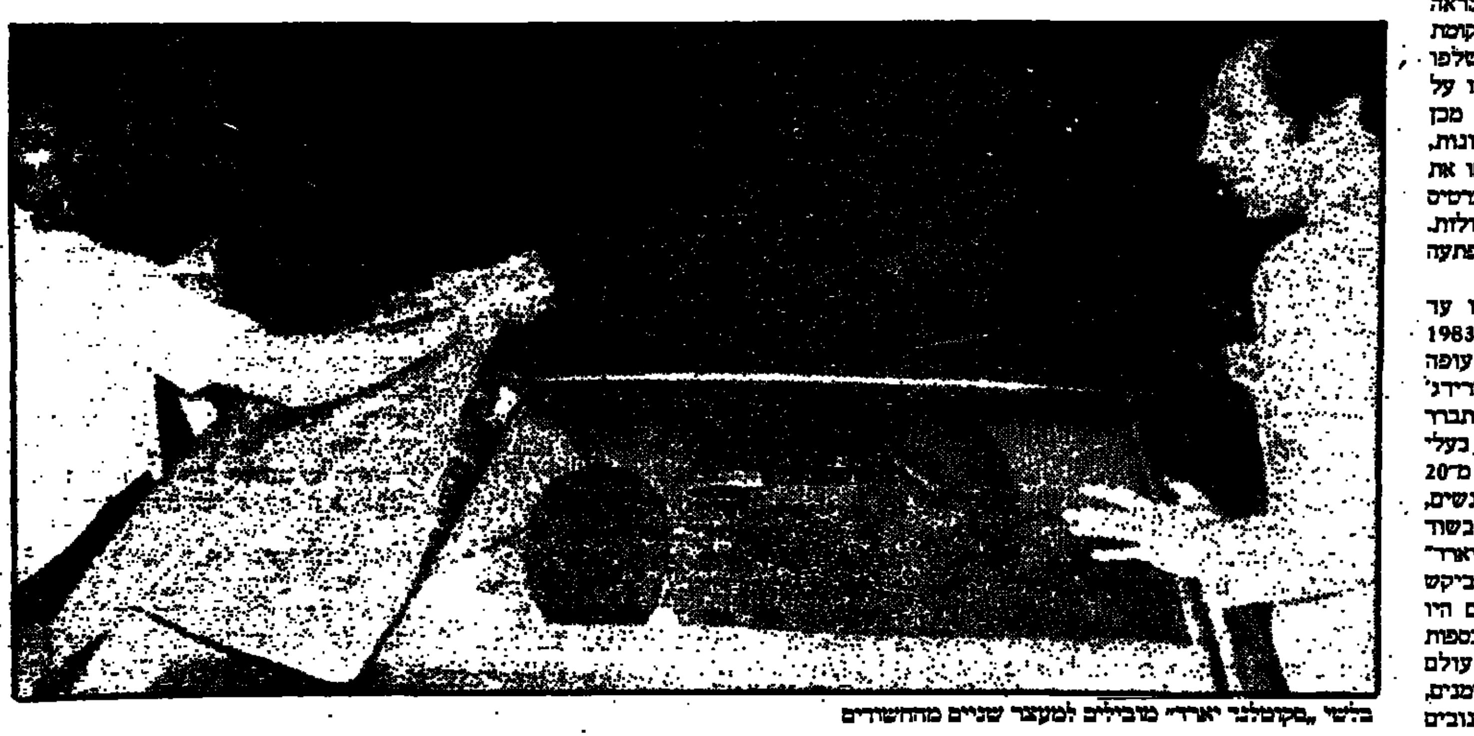

בלשי "סקוטלנד יארד" מובילים למעצר שניים מהחשודים

הדמות מאחרי האיש

(המשך מעמוד 16)

ציין, כי טעות היא לחשוב שהכנסת המצלמה לכור בדימונה והצילומים המופסים, שעשה ואנונו בפינות שונות כמה שכונה בעתונות הורה מכון 2, הם המחדל הבטחוני היחיד. זה אולי שיאה של הפרשה, אך רק אחד מחוליה. הדבר קרה אחרי שואנונו כבר נרשם כחשוד. השאלה איננה רק כיצד הכניס מצלמה למקום עבודתו, החזיקה מטאו וצילם שם עשרות תמונות ואחר־כך הוציא את המצלמה הטעונה. כל זה נעשה לקראת התפטרותו מעבודתו, לאחר שכבר הוזהר על התרועעות עם גורמים ערבים קיצוניים, כאשר במוחו קיננה כבר המחשבה על אודות המעשה שיבצע. אילו המערכת הבטחונית פעלה כראוי, ספק רב אם ואנונו היה מגיע כלל למצב שבו היה מצלם בחופשיות בתוך הכור ומעבדותיו. לעתונאי זאב שיף מפריעה העובדה שהגופים האחראים למחדל הזה, חוקרים את עצמם. חברים חוקרים חברים. אין זה נכון מבחינה עקרונית, אין זה צודק, לדבריו, מבחינה משפטית וזה מטעה מבחינה מבצעית. שיף רואה סכנה משותף לפרשת ואנונו ולפרשת פולארד, כמו פיקוח בלתי מספיק והשארת הדרג המדיני באפלה עד לרגע האחרון. ולבסוף, היעדר הנכונות להסיק מסקנות אישיות. "נזכרתי בהקשר זה", אומר שיף, "בסיפור שסיפר לי פעם חוקר זר, שחקר פרשה עגומה בישראל (ככל הנראה פרשת "ליברטי"). הפרשה אירעה בשנות השישים וכה קיפחו אנשים רבים את חייהם. בחקירותיו הגיע אל אחד מראשי הסי.איי.אי. שהכיר היטב את ישראל. הלה אמר לו, כי מה שמאפיין בין השאר את הישראלי, הוא סירובו והתחמקותו ממציאת אשמים במקרה של תקלות חמורות, וביחוד אם התקלה מתרחשת בענייני בטחון. רק לעתים נדירות נוהג הישראלי אחרת ומוטב שלא לפתח ציפיות בקשר לכך. לזכותה של המערכת, המנהלת את ענייני הבטחון במדינה, הצלחות לא מעטות אף בסיכול מעשי ריגול חמורים ומעשי טרור. לעומת זאת, התרחשו באחרונה תקלות חמורות מאוד, המעידות על עייפות החומר או על התמיידות בכמה מהצינורות הרגישים ביותר".

תזכורת: ב־26 בספטמבר 1986 מכנס שמעון פרס, ראש הממשלה דאז, את ועדת העורכים של העיתונים היומיים בישראל ומודיע להם כי תוך ימים אחדים יפרסם העתון "סאנדיי טיימס" כתבה מפורטת ומצולמת על הכור בדימונה, מפיו של ישראלי בשם ואנונו. פרס מבקש שלא להתייחס לפרשה מעבר למה שיפורסם בעתונות הזרה. בגלל תחקיר נוסף שעשה "סאנדיי טיימס" נמנע פרסום הסיפור. ב"סאנדיי מירור" התפרסם סיפורו של העתונאי שתיווך מלכתחילה בין ואנונו ל"סאנדיי טיימס". בישראל היה נדמה לפרק זמן קצר כי הפרשה גוועה בלא כלום וכי מדובר בברווז עתונאי. אלא שב־5 באוקטובר נפלה "הפצצה": "סאנדיי טיימס", העתון המתחרה, מפרסם את הסיפור המקורי של ואנונו. העולם הוכה בתדהמה נוכח ריבוי הפרטים על העשיה בכור בדימונה ונוכח מסקנותיו של העתון – על סמך בדיקת עדויות של מדענים בני סמכא – שגילויי התצלומים שהביא ואנונו אכן נכונים, ושישראל ניצבת במקום השישי בדירוג המדינות בעלות עוצמה גרעינית. לאחר פרסום זה, שוב לא ניתן היה לעצור את "כדור השלג".

גם הצנזורה לא יכלה לחסום את גל הידיעות וההשערות שורשו מכל קצות תבל לגבי גורלו של ואנונו, שלפי שעה נעלם כליל. מהר מאד התמקדו רוב הדיווחים העתונאיים סביב הגירסה, כי ואנונו נחטף בידי "המוסד" והובא בחשאי לישראל. ככל שהמשיכה ממשלת ישראל לשמור על שתיקה מוחלטת, כך הלך וגבר גל השמועות, והדמיון הרקיע שחקים. המסתורין סביב היעלמו של ואנונו חידש את מחול השדים סביב אישיותו. החומר המשמעותי ביותר בכל פרטי המידע הרבים נגע לפעילותו הפוליטית בחוגים שמאליים מובהקים ולאהדתו הגלויה לעניין הפלסטינאי. הפרשה לא ירדה מהכותרות ושלטונות ישראל שמרו בקנאות על שתיקה מוחלטת לגבי גורלו של ואנונו. ב־9 בנובמבר הודיע רשמית מזכיר הממשלה אליקים רובינשטיין, בתום התייעצות בין ראש־הממשלה שמיר, שר־הבטחון רבין ושר־החוץ פרס, כי "ואנונו עצור בישראל כדת וכדין". נראה כי הרצון למנוע מבוכה מראש־ממשלת בריטניה, מרגרט תאצ'ר, מילא תפקיד חשוב בקבלת החלטה זו. "חקירת כף היד", תחבולתו החרישית של ואנונו שבוצעה בשלהי חודש דצמבר, שבאמצעותה גילה כיצד והיכן נחטף לישראל, גרמה לסיבוך דיפלומטי ביחסי ישראל־איטליה, וכן חידשה את הויכוח הגוסן על תיפקודה של הצנזורה הישראלית ויחסי הגומלין שבינה לבין העתונות. ב־31 בנובמבר זכה הציבור לראות לראשונה את ואנונו בגודל טבעי: הוא ישב במכונית־המשטרה, מוחזק, בעת שהובא להארכת מעצרו. הוכן כתב־האישום, מסמך חסוי המשתרע על פחות מחמישה עמודים. עיקר ההאשמות – ריגול ובגידה.

בהמשך המשפט, שיתנהל מחרתיים, יופיעו מטעם ההגנה חמישה עדים מומחים מחו"ל. עורך־הדין פלדמן גייס לצורך קו ההגנה שלו את פרופ' ריצ'ארד פאלק, ראש הפקולטה למשפט בין־לאומי בפרינסטון, ארה"ב. פאלק, עורך־דין מן השורה הראשונה בארה"ב ומפתחי עקרון ההגנה של נירנברג, שסבור נוסח בהצלחה במקרים של סירוב־פקודה בוייטנאם. פלדמן מזכיר את משפט כפר־קאסם כדוגמא מקומית לשימוש בעקרון דומה. לצד פאלק, מקווה פלדמן, יתייצבו מומחים כמו קארל סאגאן, שמוכר בארץ מסדרת הטלוויזיה "קוסמוס". סאגאן מתנגד [illegible] גרעינית, ועל כך יעיד, אם יגיע. יש גם רשימה של ישראלים שיתייצבו בקו הגנה שני, שיעסוק בצד המוסרי. שמותיהם בשלב זה לא ניתנים לפרסום.

פלדמן, שעזב את הכתיבה הספרותית לטובת המשפט, התייחס במדורו בעתון "חדשות" מה־1 בנובמבר, לדרכי ההגנה של ואנונו, זמן רב לפני שקיבל על עצמו את התיק. ההתייחסות שלו אז היתה, כמצופה, התייחסות של משקיף מהצד. "התביעה צריכה להוכיח כוונה מיוחדת לפגוע בבטחון המדינה. ואנונו ינהל מאבק מאד בעניין של שאלת הכוונה. הוא מתגונן בטענה שעשה את המעשה מתוך מניעים אידיאולוגיים, חשיפת סודות האטום של המדינה מסייעת, לדעתו, לעשיית שלום, או לפחות מחוללת ויכוח ציבורי נאות בשאלת מדיניותה הגרעינית של המדינה. הוא לא התכוון לפגוע בבטחון המדינה, להיפך. מה תהיה תוצאת טענה זו, קשה לנחש. העובדה, שמקבל המידע היה עתון ולא סוכן זר, נותנת לואנונו עמדת פתיחה לא רעה", קובע פלדמן. על זה כן פרשן משפטי לא מעורב.

משא

לספרות, אמנות ועיון

סוס אש ביישן

מאת חמוטל בר-יוסף

כל שירי אמיר גלבע, שני כרכים, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987.

חי הזי ומת המת

מרבים אצלנו להתעניין בשאלה מה היו מניעיו של הסופר בשוק הספרותי בתקופה שבה פרסם את יצירתו, האם היו לו עמדות כוח והשפעה, האם זכה לפופולריות? ההתעניינות בשאלה הזו, גם של הביקורת ושל המחקר הספרותי, היא אחד מסימני הפעפוע הכלל-עולמי של המחשבה העתונאית-הסוציולוגית-הכוחנית אל המחשבה הספרותית ואל הספרות עצמה. תפקידו של המבקר, שמומחיותו מאפשרת לו פרספקטיבה, לקחת על עצמו את האחריות לנווט את הטעם הציבורי ולא להשתכשך בזרמים של החשיבה הפופולרית.

מנקודת מבט כזו, העוקבת אחר שירת אמיר גלבע בצמוד לרקע הקרוב של חילופי ההיררכיות בשירה העברית החל משנות הארבעים, תצטייר דמות של משורר שתמיד עומד בשורה השניה: אחרי אלתרמן וחיים גורי בשנות הארבעים, אחרי עמיחי וזך בשנות החמישים והשישים, אולי אפילו אחרי זלדה ואבות ישורון בשנות השבעים והשמונים. מי שמנסה להיכנס ברצינות להסבר תופעה מסוג זה, מגיע שההסברים נעוצים בגורמים בעלי משמעות היסטורית ותרבותית מעניינת, כגון תואם בין צרכים נפשיים ותרבותיים של היצירה ושל הקהל. נוח לגזור את הצרכים הללו מתוך יצירתם של סופרים שהתקבלו בלי להרגיש במעגליות של הטיעון. מי שמכיר את מציאות השוק הספרותי יודע, שהגורמים להתקבלות מיידית תלויים גם בכשרון יחסי הציבור של הסופר ובכשרונות נוספים שאין להם שום קשר עם הכשרון בכתיבה, ולעתים קרובות הם נעוצים בתואם שבין היצירה לבין טעמו של מבקר אחד או מספר קטן מאד של מבקרים, הקובעים את מעמדו של הסופר ללא קשר עם הפופולריות שלו בקרב קהל הקוראים הרחב. לכן נראה לי שכל העיסוק הלהוט בשאלת ההתקבלות המיידית אינו עניין למחשבה ספרותית רצינית, ובפרט כאשר מצב המגמות של סופרים בארצנו עשוי לעבור תנודות חריפות ביותר עד שהוא מתייצב. גלבע, למשל, השפיע פחות מעמיחי וזך בשנות השישים, אבל החל בשנות השבעים השירה העברית קרובה יותר לשירת גלבע מאשר לשירתם של עמיחי ושל זך. ״חי הזי ומת המת״, כתב גלבע בשיר ״על סגנון״, אחד מעשרות שירים שבהם עסק בבירור מקומם של דרכי המיתוס בשירה.

על הקו המוליך מביאליק לזלדה

אורציון ברתנא (״מעריב״ 19.6.87) מנסה לרדת אל מתחת לפני השטח ולטעון: גלבע היה משורר גדול מבני דורו, והוא זכה להערכה שליוותה אותו בכל שלבי יצירתו, אך למרות זאת באישיותו מקום עמוק הוא נשאר ״נטע זר בשירה הישראלית״, הוא לא הפך למרכז השפעה, וזאת (בין השאר) משום ששירתו איננה שירה ישראלית, היא איננה מבטאת את התרבות הישראלית. ההבחנה נראית לי מעניינת ונכונה, אבל רק אם מצמצמים את המבט לתקופת ״ציוני-הישראליות״ של גלבע, בין סוף שנות הארבעים לסוף שנות השישים. אם מסתכלים לא על עשרים שנה אלא על מאה שנים של ספרות עברית חדשה אמיר גלבע מתגלה כחוליה ברצף המוביל את השירה העברית משירת ביאליק, אצ״ג ושלונסקי לשירת זלדה, יאיר הורביץ ויונה וולך. מהפרספקטיבה הזאת שירת גלבע רחוקה מלהיות נטע זר בשירה העברית.

אינני בטוחה שאת ההסבר לכך אפשר למצוא ב״יסודות היהודיים״, כפי שמציע ברתנא ושם, אלא אם כן נלוש לנו מ״יהודיים״ את החולה המושגית הערכה לפינו. נראה לי שנכון יותר לדבר על מגמה ספירטואלית, שנוגתה בשירת דור המדינה. היא מתגלה בעיקר בטון, בטמפרטורה ורגשית, בפרסונה השירית, בתפיסת תפקידה של השירה.

בבסיס תפיסת השירה של גלבע עומדת נאמנות עמוקה ואותנטית לפרסונה האמפאתית, המתמסרת, לקול האוהב ושונא, השמח והמתייאש, המרחם וזועם עד הסוף, עד אכסטאזה, עד הסתכנות. זוהי הפרסונה שהיתה אופיינית לשירת ביאליק ואצ״ג ולפרוזה של ברנר, והיא סולקה מהשירה העברית בהדרגה כבר בשנות הארבעים על-ידי הפרסונה של המוקיון, של הזמר-הנודד, של עובד-האורח ושל עובד-היצר, ואחר כך על ידי הפרסונה השואפת להתנתק מכל מגע מסוכן עם החברה ולהיות בשמורה הביתית בשירת עמיחי או הפרסונה הסגורה בבועה האסתטית בשירת זך ופגיס. הפרסונה של אמיר גלבע – סוס פרא שהוא גם סוס של אש – שייכת למשפחה אחרת, למשפחה של האריה השואג במדבר בשירת ביאליק ולאריות המלכים של א״צ גרינברג (בשיר ״הוא היה משוגע״).

הגעגועים לטוהר הסליחה מהטומאה (כולל הייחוס הרומנטי של מצבי טוהר קודמים לעולם הילדות) גם הם חלק מהתשתית הביאליקאית בשירת גלבע. ומה קטן המרחק בין ״כבה כמו שאני הולך״ של גלבע לבין ״שבת חול״ של זלדה או בין ״שיר הפרפר״ שלו לבין ״הפרפר הכתום״ של זלדה! סוסי האש המיתולוגיים של גלבע מתרוצצים בשירי יונה וולך והאמונה באפשרות האנושית לקום מעפר אל החוויה הספירטואלית, האופטימיזם הבסיסי הזה, מהלך לאורך כל שירת יאיר הורביץ.

התנזרות מקבוצתיות

הרושם כאילו שירת גלבע מנותקת מהמסורת של השירה העברית וגם של ״הזרמים הגדולים של שירה בעולם״ (גבריאל מוקד, ״הבוקר״, 1964) נוצר מתוך שני מקורות: מתוך הביקורת, שבחנה את שירת גלבע או על רקע שירת שלונסקי ואלתרמן או על רקע שירת עמיחי וזך, ובכן על רקע שירה מודרניסטית של אמצע המאה. תשומת הלב לזיקה בין גלבע לאצ״ג (רטוריקה אקספרסיוניסטית) וכינו לטשרניחובסקי (מיתוס השמש) התעוררה רק בשנים האחרונות. הבר לא נאמר, כמדומני, על גלבע כיורש הברור ביותר של ביאליק, וזאת משום שגלבע אינו הקיין של ביאליק אלא הוא ״הנאמן״ שלו (במובנה של ברנר), באותו אופן שביאליק היה ״הנאמן״ של יל״ג.

המקור השני הוא שירי גלבע עצמו, שבשלב די מוקדם ניכש לעצמו פואטיקה של פריצה ממסגרות, של התנזרות מההליכה בסך: ״אני אחר כל כך – – –/ ואלה בעלי-השיר באמת לעולם לא ילכו בסך״ (״על סגנון״). ״התנזרות״ היא המלה הנכונה, משום שלנטישה הפאוסית הזו של גלבע היה מתחילה אופי של היטהרות, של סליחה אינטואיטיבית מהמיאוס במוסכמות הנוחות והנזכה בכל מי שמתפתה לנעימות ולתועלת שבהשתייכות לחבורה. זהו, להבנתי, העיקר שהמשורר מגלה בשיר ״חוק הלילה״ על שפתו של הנואם המשבח את שירתו בדברים מתוקים מדבש. גלבע מגדיר בשיר הזה את סוד כוחו: ״ויש בי גם הכוח להיסוג –/ אני החוק״ (פיזור במקור). הוא מוותר על הסיכוי ״להתקדם״ בעזרת החבורה של עסקנים פעילים ומועילים, הוא מעדיף ללכת אחורה, לוותר על פופולריות, הוא בוחר להביע נאמנות למשהו שמעבר לאופנה זמנית.

צריך לדייק לגבי טיב האוורסיות של גלבע: כשזך נחלץ בשנת 1957 לעשות ריהביליטציה, כביכול, למובנות של שירי גלבע, הוא מצא אותם מובנים לו מאד משום שמצא בהם ״שנאה רבה, שנאה שהיעדרה אינו מעיד טובות על משורר וישורו״. הנטייה להתענג על אוורסיות חברתיות חדון כללי ביחסים שבין המשורר לקוראיו יוחסה אחר כך על-ידי מנחם פרי גם לביאליק. אבל העמדה הזאת של ״אני שותם מאר״ מכוונת בשירו של גלבע, כמו העם בשירי ביאליק, לא כלפי העם ולא כלפי החברה בכללה, אלא כלפי שכבה מאד מסוימת של ידידים-עסקנים ציבוריים וספרותיים. זוהי שנאה שנועדה קודם כל להגן על המשורר עצמו מפני ההתמכרות לסם המחמאות וההשתייכות הנעימה לחבורות ידידים-מעריצים. אין בה שמץ של התנשאות אריסטוקרטית. יש בה התלהטות מוסרית, שבשמה מותקפת כל שחיתות, ובעיקר זו המאיימת על המשורר עצמו.

אילו ברנר היה חי גלבע היה משורר לאומי

נדמה לי, שאילו ברנר היה חי עדיין בשנות הארבעים והחמישים, ואילו יחד אתו היה ממשיך להיות עולם המושגים שלו, אמיר גלבע היה זוכה למעמד של המשורר הלאומי של דור המדינה. ברנר היה, כמדומה, המבקר הגדול האחרון שהעריך סופרים על פי קנה המידה ״משלנו״. הוא הסתייג מסופרים שזכו לתמיכתו של ביאליק כמו שניאור ויעקב שטיינברג, וגם מסופרים אחרים (פרץ, נומברג, גנסין) בטענה שיצירתם מעצבת מציאות חיצונית ופסיכולוגית שאיננה ״שלנו״ אלא חיקוי של אופנה אירופית. לפני שירת ביאליק השתחווה

אמיר גלבע
שלוש שנים למותו

אפים ארצה, כי מצא בה בצד מקוריות סגנונית נדירה גם ״כוח של שירה לאומית״, שירה שיש בה ״באמנות, ביתיות, יהודיות״ (ברשימה ״הנאמן״). כשברנר אומר ״משלנו״ הוא לא מתכוון כלל ל״יסודות יהודיים״ – יחוס לדת יותר – אלא לנאמנותו של בן משפחה עניה, המסרב להתראות כבן-עשירים או כאריסטוקרט מלידה. המקוריות הסגנונית של ביאליק נראית לברנר כגילוי נוסף של אותו רחף להישאר נאמן ושייך ל״משפחה״, גם אם ״כולם נשא הרוח כולם סוף האור״ של התרבות האירופית. בעיני ברנר סופר עברי המפתח רגישות אינדיווידואלית-אנטי-ברסלית ומאבד את הרגישות לצערי עירו, לבני המשפחה והעם שלו, משהו ברגישות המוסרית שלו לקוי, ועל כן כתיבתו לא תגיע לשיאים שאליהם הגיע ביאליק. הרבה דברים השתנו מאז חי ברנר, וקשה לדעת מה היה אומר אילו היה חי עמנו כיום. אבל אמות המידה שלו, ואולי עוד יותר מזה הטמפרמנט שלו הכסן שלו, היו מבטיחים לאמיר גלבע את המקום החשוב ביותר בשירה העברית בשנים שלאחר קום המדינה.

כמו ביאליק אמיר גלבע הוא לא משורר חברתי ולא משורר פוליטי אלא משורר-לאומי, כלומר, הוא אינו מבטא מאבקים של קבוצה אחת בקבוצה אחרת אלא חי את החוויה של הקולקטיב הלאומי בכללו, כפי שהוא מבין אותו. החוויה הלאומית בשירי גלבע, כמו בשירי ביאליק, היא מצד אחד מאד אינטימית, משהו שמזוהה עם קשרים משפחתיים אלמנטריים, עם הגילויים הראשוניים של המאבק בין רצון החיים לרצון המוות של האני, ומצד שני זוהי חוויה בעלת ממדים מיתולוגיים, קוסמיים. אלה הם, בעצם, שתי פנים של העוצמה ושל האותנטיות שיש לחוויה הלאומית בשירתם של שני המשוררים. באותה אותנטיות שבה מתעורר גרגור סמסה ומרגיש שהוא מקק, אמיר גלבע קם בבוקר ומרגיש שהוא עם. ״ומתחיל ללכת״ פירושו, שהכוח המניע את רגליו ואת חייו של הפרט הוא המודעות להיותו חלק מהגורל של עמו. מי שחושב שאלה הן מליצות פשוט אינו מבין חלק חשוב משירת גלבע. הוא אולי גם אינו מבין את המציאות הנפשית של הציונות במיטבה, ליתר דיוק: של האדם במיטבו שהיה חלק מהגודל הציוני.

לעורר, לדובב

התפיסה הבסיסית של אמיר גלבע את תפקיד המשורר נשארה מחוברת למושג ״המשורר הלאומי״, בעל השליחות הקדושה, כפי שהובן בתקופה של ביאליק ושל ברנר, על כל הפאראדוקסים והניגודים שבה: המשורר הוא מעין מנהיג עממי, גואל בלתי-מודע, מצד אחד בוערת בעצמותיו האש התת-קרקעית של הנפש הקולקטיבית ומצד שני הוא ״משוגע איש הרוח״, העומד מחוץ לכל המסגרות החברתיות המסודרות. הוא מעורר את העם בעל-כרחו, מוביל אותו אל יעודו בעל-כרחו, אהבתו נידונה להיות כפויית טובה ומתגלה כבוז וכאיבה. גלבע המשיך את ההתרוצצות הזו, עד לריסוק כמעט מוחלט של דמות-המשורר, שעם חורבנה חרב עולמו.

בשירים המוקדמים קל להצביע על השפעות ישירות של שירת ביאליק על תמונת המשורר של גלבע: הכהן ליד המזבח השומט ב״שקיעה״, הנביא ב״ידעתי״, הנזיר ב״גבישי לילה״ וב״הנער המשורר״ ועוד. (נוהג להעיר כאן בעקבות מאמר ההסתייגות שכתב דן מירון ב-1964, שלאמיר גלבע הצעיר לא היה כשרון הסלקציה של ביאליק הצעיר, ורבים משיריו המוקדמים הם טיוטות וניסויים שראוי היה לגנזם. גם מאוחר יותר היו לגלבע כמה נפילות קשות, כגון חלק מהשירים שנכתבו בעקבות ״הלם זך״, שירים המשוקים באפקטים של אבסורד ואינם הולמים כלל את הטמפרמנט הלא-אינטלקטואלי של גלבע. יש שירים שבהם מופיעים בתמונת המשורר גם מאפיינים נוצריים, המדגישים את תפיסת השירה כשליחות קדושה. למשל, ב״שיר התודעה במבצעי״ השיר הוא ״בני האור״, שרבייה הם ״ה ש ל י ח י ם״ (פיזור במקור).

הדחף לדובב את התת-תודעה הציבורית הישנה או העיוורת ועל ידי כך ״להעיר את העם״, המשיך ללוות את גלבע ולהניע אותו, גם כאשר לנגד עיניו הלכה ונמוגה האמונה בקיומה של החוויה הקולקטיבית, תרבות האחים והרעים, מורשת מזרח אירופה, ונעשתה לחוכא ואיטלולא. לאחר שתיקה של כעשר שנים הוא יוצא עם ספר שבכותרתו, ״רציתי לכתוב שפתי ישנים״ יש נימה של ילד מתנצל שנתפס בקלקלתו. במצב הזה, כשהאמונה בכתיבה כשליחות מתמוטטת, הוא ״מהדק פי העם אל העיר כקנה אקדח אל הרקה״, במודעות בחירה מאד לחלל הריק שאליו מופנית החוויה שלו, לאקלים ספרותי שמקבל את הצורות ואת התחבולות של שירתו אבל זר לגמרי לדחפים הנפשיים והרגשיים שהולידו אותה. בין שירי ״הכל הולך״, הספר שיצא לאחר מותו ב-1985, מצוי שיר המבטא בצורה מושלמת וקורעת לב את הפאראדוקס הרגשי המתעצם שבו חי גלבע בשנותיו האחרונות, כאשר מצד אחד הוא חש בחריפות את הבדידות ואת העיבור שלו ממציאות שאיבדה את חיותה הרוחנית עד אימה ומצד שני המשיך לפעום בו הדחף שכבר נראה לגמרי אבסורדי ומנותק מהמציאות, הדחף ״לדובב״, שפירושו להחיות:

ביום הזה בלילה הזה
מזור, מזור ובעיקר לא בקו המוסר,
כך אמרתיך, להיות אתה עם עצמך
כאשר העולם כולו הולך והופך להיות
בקעה אחת גדולה של עצבות
ואתה אף אינך בא הנוקן
נושר ונמשי בקעה אחת של עצבות
ואתה אף אינך בא הנוקן כי כולך מוקף עצבות
ובבוה אורחן כל כאב שפתי ישנים של הבקעה
מרעיין לדובב.

בתקופתו של הולשת הדעת (שתמיד איימה עליה) גלבע עשה נסיונות לשתק את שירתו מהמאוייכות לפרסונה האלוהאיסטית של המשורר-הנביא. המשורר שהחזון שלו מעניק חיים לחברה, לעולם ולאני. גם יחד, המשורר הדוהר בסערה על סוס-פרא אל מרחקים דמיוניים. התוצאה היתה שירים עלובים מסוג ״הלה שבמרומי המרפסת״ ו״רציתי להגיד לך״, הנראים כתרגילים של גלבע כשניסה לבדוק, אם גם הוא יכול

(המשך בעמוד הבא)

שרב כבד

מאת חיים גורי

אני חולה אותה והיא כמו איננה יודעת. ראיתם עלי. אין אהבות שמחות. וראי לא כאן. וזו העיר ואלה הם הרחובות בערב המהביל. כמעט הכל יודע אני סובב בחוצותיה. הכל כל כך מוכר לי בעליבה. יכולתי להיות מדריך לידיעת הארץ לגלויים ונסתרים. אני כמו תיירן מוכן מראש. סיגנור זקן ומנוסה. תועה בין השלטים ובין התמרורים כמין לאנייה כזאת. לאן? נפשי מזכירה לי כעת סוטה בגימלאות המורגלה במים המאולחים ואף-על-פי-כן אני חש להגן על שמה הטוב. המולדת. סתם, שתיתי קצת בירה ונתפסתי לרגשנות כלשהי, להתעוררות הנפש. עדיין נדמה לי, משום מה, כי היא זקוקה ליחסי-הציבור שלי למענה. שטויות כאלה. אך אני לא-דוד אפור ומבולק. מדוע אני כה חושש להיות הן עכרה בהצטיינות את כל המבטים שנועדו לה בדרך הייסורים? מה עוד תבקשי מאתנו מכורה? כבשירו של מתתיהו. כל הסאות גדושות. מהבילה ומבעבעת ואינה באה לה, גם לא בשבת. לא נוח לה ואינה מניחה לאהוביה המרבים בה רעות, כרוכם בקודש. קטורת קיטורים עד שוד. כוונות טובות עד שאפשר להשתגע. לא, לא רצוי. יש פה נטייה לכך, אימת הרציחה. הכל עד וחושר ומקרים מכה כמו במלחמה נמשכת. אי אפשר להסתפק פה בפאות מוח.

מה רצוי שיהיה פה ואיך למנוע אסונות? שעות נוספות של חזנים צבאיים – עודב ואב ובנה וצלמנע, כל נסיכונו. תמיד, כאשר מדובר ביהודים הללו מסתבכים העניינים מאד. עולה כאב עתיק ופחד ממשי מאימת הרצידה הנ״ל. ״בעוף כנף לקראת קינו...״ וגו׳, הכל אבוד, היה אומר אצ״ג בשנותיו האחרונות. איפכא מסתברא. דווקא אחר הגדול שכבבחנות. לא, אמרו לה, להיפך: הכל נפתח אל הזמנים האחרים: אך היה משהו מתריך כדברו כאשר היה כן, ללא שום ספק. ״מהכוח הנבואי״, שורות רבות בספריו מעידות על כך. ״ביטנו להרגיענו אך הוא המשיך למלמל כדובר אל עצמו: ״מה יהא על ארץ-ישראל... מה יהא על עם ישראל...״ ומה היה אומר בילין תנתן מה היה אומרו אל תדרשו אל המתים. ינוחו בשלום על משכבם, נהנים מן הספק. ״הסכנה החושה תעיר כבו את הכוחות הספונים, תדליק את להט הקנאות הקדושה, תדלה ממעמקי הנפש את ההתמכרות הגמורה, תתווה את המפעל הגדול״. כמעט מעורר קנאה בגעגועית אל התקופות. הקשות, אל ההשפלה והגזרות והמודעות למען שורות כאלה. דבר באוזני השליט הנכרי. תענוג ״בשבילנו אתם אבק פורח, שוט עובר״.

★

בחלונות הערב הקרועים לרווחה, כמקבצי נדבת רוח, ארץ הצועקת כאסון אישי, מסובסדת דאגות ובשורות ישועה. ובכה כך ולא אחרת. ואין יקרה ממנה. כל הרוחות כולם. אדמה ופסוקים. שכר ועונש בתוכחות עתונאית. ״ישאר מי שאוהב אותה״, שמעתי. אך עדיין קשה לדעת מי היא, לעזאזל! הן על כך נושכים פה עד מוות. לא ראיתי כזאת בשום מקום אחר. מי היא המותרת לנו לאהבה והיכן זו האסורה עלינו. לא צדקתה וחטאתה, אלא גבולותיה. עד כאן ומכאן. הסכיזופרניה הישראלית. לא כמשפט הברזל והזכרת אלא בזירת הנפשות: מה אתה רוצה שתהיה. כל השבעות וכל הפחד מפני. ארצי, ארצי. איך לזמר זאת בלי לדרוך על כל הנחשים? זה כבר חורג זמן רב מהשירה. זה כבר פוליטיקה. זו כבר מחלוקת יהודית טובה והכרעות מאד כמו מאז ומעולם, שהחורבן נשקף מעיניה, אשר לבה יוצא אל סכינו. צרותיהם של אוהבים. תצאי נחמות. מעולם לא תבוז בכברת ארץ קטנה כל כך בו-זמנית שאלות רבות כל כך ותשובות קשות כל כך. רק המטורפים והשרלטנים פטורים מהן. כל הרוחות, אדמה ופסוקים. כל הפצעים. כל התקוות. מלחמת השמר של האופציות. הסיבובים המחושבים ואלה שנתבלעה דעתם עליהם. בין גנזי הצרות וגנזי הישועות, בין נבואות הקץ ופסוקי הנחמה, כאשר הקב״ה מצטרף מראש להיערכות כוחותינו ובאשר ניצב הוא מנגד ומניח התומות ניזוש, כי נסתרות דרכיו ולא רצוי להעמידו בנסיון. ולא הרחוק, הסרי האל, כמותו, המצריים באוטונומיה האנושית המנסים כמידת יכולתם לבקש ״שלום וכשוויון״ ללא רהב ויוהרה ועוזרן שחצני וללא ותרנות נואשת הכוסינה את המהלומה הבאה. איך מחשלים פה את התכנים המסוגו של הכופרים?

★

הכל מלא התחייבות ונודר כמו בהגיגיות טקסית. היזהרה הנרד נוטה ליפול למרגלות התשוקה הבאה, או להתקפל אל מול הלחץ. כורח הנסיבות. יד העקיפה. רישנם הקוראים לה ״לעשות פה סדר״, כי אנו קצרה ידינו מלהושיע את עצמנו כמו שהחבוש אינו מתיר עצמו בבית האסורים. געגועי הפתרון הכפרי. גם זאת, אללי. ובעוד אנחנו הצרים, הם הנצורים. ואשרי הנצורים, כידוע. רוח הזמן.

★

אולי הנביאים. גם בשירה לא תמצאם. עידן העתונות, הדרמה המעתלעתית. לפי ניחושי, אצ״ג היה שותק כעת. בשל הנסיבות. סוסיו לא היו פורצים מזרחה, מיוחמי עת הקודש הזוקר. אני ישראל, אני ישראל... היא כבר לא מחלוקות. היא בידינו, בין ירדן לים. בהקיץ ובידינו. וכבר בוער עפרה תחת כפות הרגליים, תוכחות לפשע. נזר הקוצים, גולת הכותרת, העבר אל ראש אחר. בכ״ש אחור וסכיזופרניה יהודית. אימת האחרים מתחתינו ומסביבנו.

ספרות שהורגלה לצופן הנרדפים והצודקים מתקשה להסתגל להסכת המקצוע. כבר ״בחירבת חזעה״ ניתן את האזהרה מפני הספירה האחרת. הדברים שהלכו והסתבכו עד אין שום יודע. נפוצות ושברים ואינה עברת והנויית מלים. ונתן, מה הוא היה אומר? איני יודע. הוא ידע ש״רמי היהודי הם הרב היונה״ והוא קבע ש״באש מוליפה כברת ארץ נושבת בעלים את יסוב גלגל זמן על ציר״.

רטוש היה צודק בסירה מסויימת. עסק בשאלת השאלות, במהותה של הזהות העברית. אך הוא הרחיק עד אוורי השגעון במעט. שם באוורי הספר והם נפרדנו ממנו. עבריותנו עלתה מן התמורה בקורות היהודים בארץ-ישראל. והתגו המתעצבת פה לא דילגה על הדורות, לא החריבה את אוצרות הרוח והאמונה של אבותינו. היינו יורשים בעיצומה של מהפכה, לא נגדעי ״הקשר הגורדי״ כפתרון פשוט, כתנאי כל יעבור להזהות העתיקה והחדשה. אך הוא היה משורר אמיתי ומשנתו מקננת כבניף בנשמותינו אף שלא נשא בשורה פוליטית אמיתית לארץ הזאת ולמזרח הקרוב. משנתו במיתון נבון העניקה לנו עוד מרכיב להערכת המצב. ובכן, מה הוא היה אומר. ודאי היה חוזר כדרוויש: ״עבר החורש או חורבן בית שלישי״. נאמן לעצמו עד תום עם שרידי תלמידיו. אלכהולי ועשן ב״אוסלו״ ליד גשר הירקון. שתי סירות ומיליון יתושים. הא, כמה אוהבים פה את הארור הזה. ״יכינו הבנים מסבה לעוזן אבותם״ קרא המשורר הכנעני. ארקיין ובלבד שנקמתם המהפכנית בשם ״עבר החורש״ תתרחש כאן: לשנוא ולאהוב, כאן; לברוא רוח אחרת, כאן; להתנתק, כאן; וכאן לעבוד קשה וכאן להילחם בשעת הצורך. רק שלא יעזבו את אבותיהם ואת ארץ אבותיהם ויהיו נדודו. אני ירא מהדימום הזה, מהתנועה המתרוקנת לשם, ללא זעקת כאב. ארצי, ארצי המיזוזת, הכבשית, אחות התשוקה, הרדופת רוח עד כלות נפשה.

אולי לכתוב על מה שאי אפשר לכתוב, לומר מדוע כה קשה לומר. אולי הנביאים, האפוסים הגדולים הופכים לסארקאזם ולאירוניה מתבקשת. מי שהולך על בטוח הולך פה על ״מיינוד פאאסי״, וזכה להישגים מרשימים. לפעמים אני כמו גולה אליה ובתוכה, כאצולת תרפ״ה שקפת הולכת. רצוי להודר מרעמים עצמיים בעיצומה של התמורה. קשה לקרוא את הקרב הזה ואת אחריתו. החזיקו מעמד ועברו קשה ואל תבטחו בנדיבים. רצוי שתזכרו את חכמתם הסבלנית של העמים ההיסטוריים, את אבן האוכר וזמן הרוח, את האופטימיות המתבקשת.

★

... הם השרב הזה ימשך. בינתיים אין ישועת ותחושת גבי החזאים. אבק האספלט רותח עד שהשמש מתחמת כלשהו מערבה. נשים כבדות יושבות בחלוקים דקים על מרפסות הערב, צדות אוויר במניפות עתון. כתובים בו הדברים הנוראים. ״בעוד יומיים-שלושה״, כך שמענו, ״יחזור אוויר קריר לאזורנו״, ירעיד עלים ותיתולים.

דב ברניר

בשדה עיון

עילית מפוארת ומנוכרת

רוברט סלומון: ״היהודים במהפכה – ממארקס עד טרוצקי״, מבוא: יוסף שמיר, ״ספריית פועלים״ – 1987, 300 עמ׳.

כותב ארנסט טולר, הסופר היהודי-הגרמני, לפני שנמלט מאימת הנאציזם מגרמניה, מצא מקלט בארצות-הברית ובעוני, מצוקתו, גלמודיותו, תלה את עצמו בבית-מלון ניו-יורקי: ״אילו נשאלתי לאן אני שייך, הייתי משיב שאם יהודייה ילדה אותי, שגרמניה הזינה אותי, שאירופה עיצבה אותי, שביתי הוא כדור-הארץ והעולם הוא מולדתי״. ומה אומרת רוזה לוקסמבורג, היהודייה-הפולנייה: ״אינני מסוגלת לאתר פינה מיוחדת בלבי בשביל הגיטו. אני מרגישה את עצמי בבית בעולם כולו״. הדי אומר עליה מחבר הספר, שעוד מעט נדון בו, כי היא היתה ״יהודייה דוברת פולנית שחונכה בסביבה רוסית ואימצה לעצמה, באוניברסיטה בשווייצאריה, את השפה והתרבות הגרמנית״. אין ספק שאילו צעדנו כמה דורות אחורנית, במקרה טולר ולוקסמבורג גם יחד, היינו מגיעים אל שערי הגיטו – היש איפוא מכנה משותף בין שניהם, ועוד רבים אחרים הנכנסים בקטיגוריה של הספר המונח לפנינו, ״יהודים במהפכה״? יש. אפשר להגדירם בערך כך: כולם רואים את עצמם, קודם-כל באזרחי העולם. כולם אימצו לעצמם אורחות בעם זה או אחר. כולם נטשו את היהדות ואת העם היהודי. כולם יעשו היסטוריה... של הזולת. כמעט הבני-כולם ייפלו קרבן לעמים שהם באו לשרתם. הם יגלו הבנה עמוקה מניים לכל עמי תבל, אך יש עם אחד שהם יתנכרו לו, לעתים אף יבוזו לו, ולא יהיה להם (כמעט כולם) חלק ונחלה באותו אמנציפאציה הלאומית והסוציאלית שלו – והוא דווקא צור מחצבתם, אחד מעתיקי עמי תבל, עמם היהודי, שהם יתנערו ממנו כל ימיהם. מי יגדיר כאן את ההבדל, כמעט העלום, בין קוסמופוליטיזם ואינטרנאציונאליזם? לא היה כל ספק בעיני לנין שהוא רוסי, בעיני ליבקנכט שהוא גרמני, בעיני לחרס שהוא צרפתי, אך ממארקס ועד טרוצקי, דרך אוטו באואר, פליאה שלמה ומפוארת של יהודים בני-יהודים לא רק שלא ישבו על שני כסאות, לא רק שלא ניסו לשבת בין הכסאות, אלא בעטו בכסא אחד, התיישבו על כסא אחר, עד שנשלו מכל עמדותיהם, והידרדרו לתהומות, בתהודת יהודים, נוסח אבן מאסו הבונים, ולא היתה לראש פינה.

יש אומרים שאילו נולד מארקס לא באזור הריין אלא בתחום המושב הרוסי, אולי היה קם לנו בר כוכבא שהיה משכמו ומעלה, לעוצמת התיאורטיקן של הציונות הסוציאליסטית. יתכן, אך העובדות ההיסטוריות, וגם הביוגראפיות, אינן מאששות את הספקולאציה הזאת. והראייה: כל הבולשביקים, והמנשביקים היהודיים, שניערו עצמם מכל יהדות, ושמותיהם הם, בין השאר: סברדלוב, קמנייב, זינובייב, ראדק, יופה, ריאזנוב, ליטבינוב, אקסלרוד, דויטש, מארטוב, דן, אברמוב, טרוצקי. יכולנו להאריך את הרשימה, מעבר לגבול: באוסטריה – ויקטור אדלר ואוטו באואר; בפולין – רוזה לוקסמבורג; בגרמניה – פרדינאנד לאסאל. הרוב המכריע של המארקסיסטים, ושל האוסטרו-מארקסיסטים, התנערו מכל יהדות ומכל ציונות. דווקא הסוציאל-דימוקראטים ביניהם – ברנארד לאזאר (האנארכיסט) וליאון בלום בצרפת, אדוארד ברנשטיין בגרמניה – גילו יתר הבנה (ואמפתיה) למוצאם, וגם יתר אהדה למאמצי העם היהודי לגאול את עצמו מרדיפותיו וגלותו. היש קשר בין הדברים, ומה הניע אידיאליסטים צרופים, תיאורטיקנים הגונים, להתנער מעמם ולהפנות לו את עורפם – בכך עוסק רוברט סלומון (״יסטוריה״) בספר, שתחילה חשתי שהוא מעלה גירה, בסוגיה שכבר נידונה כמעט עד אין קץ – ומתברר שהוא ספר מרתק.

מאחר שהספר הוא בהשג-ידו של כל קורא שקרני, אולי כדאי שאתייחס תחילה לסוגיות שהמחבר דן בהם כמעט באוקראי, ומוצא אני מן הנבון להרחיב עליהן קצת את הדיבור. למשל: האם היה מארקס אנטישמי? זה מוליך אותנו לשאלה קודמת: האנטישמיות – מהי? דן בכך בעל המבוא, יוסף שמיר, והוא סבור שמארקס אמנם שנא יהודים, אך לא היה אנטישמי. כלום שנאת יהודים ואנטישמיות אינן עולות בקנה אחד? סבור שמיר אחרת, והוא כותב: ״אנטישמיות אינה רגש של תיעוב כלפי יהודים... אנטישמיות היא אידיאולוגיה הדוגלת ברדיפת יהודים, במאבק לשלילת זכויותיהם האזרחיות, הדתיות, הלאומיות – עד כדי פגיעה ברכושם וגופם, עד כדי הכחדתם״. הקיצור: האנטישמיות איננה תיעוב – היא ביעור. ה״אנציקלופדיה בריטאניקה״ סבורה אחרת, והיא אומרת: ״האנטישמיות היא עויינות כלפי היהודים, המשתרעת מאנטיפאתיה מתונה ועד לשנאה בביטוייה האלים״. אשר למילון הצרפתי המצויין, ROBERT, הוא שוב מגדיר את האנטישמיות כ״גזענות המופנית נגד היהודים״. ברם, מהי גזענות, לפי אותו מילון? הנה הגדרתו: ״תיאוריה של הירארכיה בין הגזעים המוליכה למסקנה כי יש לשמור על טוהר הגזע, הקרוי עליון, מכל נשוא-תערובת, לרבות זכותו לשלוט על גזעים אחרים״.

מבחינת ה״בריטאניקה״, מארקס היה אנטישמי – מבחינת ה-ROBERT, הוא לא היה כן. אולי בכל זאת נוטה הצדק לצד ה״בריטאניקה״, שכן כל הבלהה – נוסח כל היהודים הם צבים, או כל הכושים הם נחותים – היא אנטישמיות, ביחס ליהודים, והפלייה גזעית, כלפי הכושים. מכל מקום, שאם עוד היה איזשהו צידוק לשנאת היהודים של מארקס (שעוד היה מוכן לייצג את תביעותיהם לשוויון אזרחי) כאשר המשוואה ״יהודים – ניצול – ריבית קצוצה – רמאות – ועדמומיות״ היתה מטבע העובר לסוחר, כיצד נצדיק את טרוצקי ולא בעת שקיעתו, אלא בפרוס שרותו ברוסיה? שעליו אומר רוברט סלומון, כי ״כשהיה בשיא כוחו, היה משלח מעל פניו משלחות יהודיות בלי יוצא מן הכלל ומצהיר תמיד שהוא אינטרנאציונאליסט וסוציאל-דימוקראט, ובעיותיהם אינן נוגעות לו״. אפילו בראשית הגלייתו – אומר עליו סלומון – ״הוא הקדיש להם (ליהודים – ד.ב) ארבעה משפטים, בספרו תולדות המהפכה הרוסית״. רק מאוחר יותר, כאשר הבומראנג ההיסטורי יפעל עליו ויפתחו משפטי מוסקבה מיתופך האנטישמיות הרשמית לנשק חלד בידי סטאלין, או ילמד טרוצקי לקח חלקי ויניח כי ״... הסוציאליזם העולמי המנצח יודאג גם לבית לאומי עבור היהודים, אך בעידן הקאפיטאליסטי כל מאמץ, הקרוי ציוני, הוא, ״כמובן״, ברכה לבטלה. והשאלה שתעסיק את מחברנו, לרבות כל קוראיו, תהיה כאן: מדוע? מדוע היתה עילית מפוארת לעילית מנוכרת – כאשר המדובר הוא באחד העמים הנרדפים והמנוצלים ביותר בתבל כולה? מדוע?

★

״הנחתי היא, סבור המחבר, ששום מסגרת מארקסיסטית, תיאורטית או מעשית, לא היתה מסוגלת לטפל בדרך מספקת במציאות היהודית, על כל מורכבותה האנושית, החברתית והפוליטית״. כלומר, המארקסיזם איננו מסוגל, אוה-נאנית, לטפל במציאות חריגה. כאן יש, דומה, מקום להבדיל הבדלה בין המארקסיזם לבין המארקסיסטים בפועל, ועוד ביתר הדגשה, המארקסיסטים היהודיים. שכן המארקסיזם נראה בעיני מוחליו כמיתוכר מחשבתי המסוגל, וגם חייב להתמודד עם כל מציאות חברתית נתונה – ״קלאסית״, או חריגה. אגב, אוהדי הציונות, בדמות ליאון בלום, או אנדרוהולדה (האחרון ביקר בארץ-ישראל, וכתב עליה ספר בשם ״מארקסיסט בפלשתינה״) ראו את עצמם כמארקסיסטים וכאוהדי הציונות בשימה אחת. עם זאת, ברור שהמארקסיסטים בפועל (מכל מקום עד לעידן האנטי-קולוניאליסטי של ימינו) לא היתה להם סבלנות לבעיות של עמים קטנים. ״המפריעים״ לאסטרטגיה הגלובאלית של שיחרור האנושות כולה. ל״גלובאליות״ זאת הצטרפה אלרגיה אנטי-יהודית עצומה מצד יהודים ״שבזו לקטנות והלכו בגדולות״, כאשר העם היהודי היה להם למיטרד. לעומת זאת מילא הסוציאליזם המופשט, בנפשם, תפקיד משיחי ממש, עד לדחיקת הקץ.

כאן ירשה לי לנסח אחרת את טענת המחבר, האומרת: ״האם קיים מרכיב יהודי, ייחודי וברור, בסוציאליזם המודרני? על נושא זה נכתבו דברי הבל ספקולאטיביים רבים״. אם כוונת המחבר היא שהסוציאליזם הוא צורך חברתי ואנושי כללי שהיה קם, ולובש בשר וגידים, גם ללא קיום העם היהודי, אין ספק שהצדק עמו. ברם, אין גם ספק בכך שהסוציאליזם ״נדלק״ דווקא אצל היהודים, וללא כל פרופורציה למעמדם המספרי באוכלוסיה כלשהי. ואמנם כן: העם הזה, כשרק הושיטו לו אצבע קטנה, שאף כל-כולו להשתחרר בתנופה מהיותו עבד נרצע לאחרים. כותב סלומון: ״מאז כניסת היהודים לתרבות אירופה הם תרמו לעולם יותר הוגים, יחסית למספרם, מכל עם אחר, והשכות שפינוזה, ריקארדו ומארקס פתחו תקופות חדשות בתולדות ההגות״. עד כאן – מבחינה חיובית. היהודים, ״הנרדקים בראש התור״, כאימרתו הנאה של השר בורין, בשעתו. לכן מרגיש המחבר בכל פעם את להט הלוחמים היהודיים, ולארבכדי מתפעל אנגלס הישיש ומצהיר: ״חבים אנו חוב גדול ביותר ליהודים, שכן לבד מהיינה וברנה, גם בעורקיו של מארקס זרם דם יהודי טהור, לאסאל היה יהודי: רבים מאנשינו הטובים ביותר הם יהודים. ידידי ויקטור אדלר, היושב עתה בבית הכלא של וינה בגלל מסירותו לפרולטריון, אדוארד ברנשטיין, עורכו של ה״סוציאל-דימוקראט״, פאול זינגר, אחד מטובי אנשינו ברייכסטאג... אילו היתה הבחירה בידי, הייתי בוחר להיות יהודי מאשר ארזון פון״.

כך טוען ״הגנרל״ אנגלס, אך חבריו היהודיים, אילו ניתנה הבחירה בידיהם, היו בוחרים שלא להיות יהודים – וכאן מתחיל הצד השלילי של משיחיותם הסוציאליסטית. מתחיל במצווה זו מארקס. בכבודו ובעצמו, בכותבו, במסתו, ״השאלה היהודית״, כי ״במשמעותה הסופית, האמנציפאציה של היהודים היא האמנציפאציה של האנושות מן היהדות״. להיפטר מן היהדות, מן היהודים כתורה – למטרה נשגבה זאת נשואות עיניו. מהרהמותיק אחריו לאסאל ולאחר חלוה-ועודים ציוני תולף: ״יש שני סוגים של אנשים שאיני סובל אותם: עתונאים ויהודים. לרוע המזל, אני משתייך לשני הסוגים גם יחד״. אומרת רוזה לוקסמבורג: ״אינני מסוגלת לאתר פינה מיוחדת בלבי בשביל הגיטו״ – קרי, היהודים. וטעים המחבר: ״רוזה לוקסמבורג, על אף ההומאניזם הסוציאליסטי שלה, והגנתה על מיעוטים מדוכאים, כגון הארמנים בתורכיה והפולנים בגרמניה, מעולם לא הבריעה מלה של השתתפות בצער הקרבנות של הפרעות ביהודים״. ושוב, אומר ויקטור אדלר, הכומר ״הייתי לפרוטסטאנט רק על מנת להקל על ילדיי את הניתוק המושלם מהיהדות״. הוא הדין באוטו באואר שגרס, כי ״כל נסיון לעכב באופן מלאכותי את ההתבוללות ולהחיות אידיאולוגיה העויינת אותה בקרב היהודים, הוא נסיון ריאקציוני״. הוא הדין בטרוצקי שעליו אומר המחבר: ״יותר מכל בני דורו גילם טרוצקי, בישותו ובאישיותו, את דמות היהודי המתפכח בן המאה ה-20, קוסמופוליטי, שבורח ממה שראה כסביבה מגבילה וקרתנית״. אכן, ״אזרחי עולם״ אלה מאסו ב״כפר הקטן״, ששמו, העם היהודי. ברם, אין בורחים ממוצא אתני ולאומי, ללא הדוקה, וללא רגש אשמה – ומאחר שאין זה נעים ואין זה נאה, מתפתחת שנאה עצמית יהודית, מודעת או פחות מודעת. ״סייעו״ לכך הגויים, בעידן ההשכלה, שהעמידו את היהודי בפני אולטימאטום: או להיות יהודי, ואז לא להיות אזרח – או להיות אזרח, ואז לא עוד יהודי. כותב בצדק המחבר: ״השנאה העצמית (של היהודים – ד.ב) ... מוצאה מן העבר, מתגובת ההשכלה שהיתנתה את הענקת השוויון בעיוני תוריותם, בהתכחשותם לזהותם. סומה עליהם להיפטר מתכונותיהם הדוחות״. אך אין מחליפים זהות כפי שמחליפים כתונת-לילה, ולכן, כדי ״לעקור״ כל יהודית מלב, מפתחים אבירות כלפיה. ״היא חספה בכך״, כותב המחבר, תבכביר-אשמה שלא בא על תיקונו. כבשדובר היה בפרעות ובצורך להתנגד לאנטישמיות הברוטאלית״. עד שאותה אנטישמיות ברוטאלית לא רק שברה את אשליותה, של רוזה לוקסמבורג אלא שברה גם את מפרקתה. ״כך הקריבה רוזה לוקסמבורג את חייה למען חברה שלא היתה קשורה אליה מעולם ושהתייחסה אליה בחשדנות עמוקה. זו היתה אחת האירוניות הטראגיות של חייה הפוליטיים״. יכולנו להוסיף להערתו העגומה של המחבר את כל המהפכנים היהודיים בברית-המועצות, את כל הייבסקציה המתבוללת, שאת כל סופרי יידיש שם, שרצו להיות כקומוניסטים, ומתו כיהודים.

נמצאו כאלה שעשו את המיפנה, חזרו אל עמם – לפחות באופן חלקי. ראש-וראשון ביניהם היה ליאון בלום, שהכריז, מול – פני מקהלת הכלבים האנטישמית שנבחה לעברו: ״אכן, אני יהודי״. למעשה, אין זה מעליב אותי כשמזכירים לי את הגזע שבתוכו נולדתי, שמעולם לא ויתרתי עליו ושכלפיו אני חש הוקרת תודה וגאווה״. הוא הדין בברנארד לאזאר שלפי מחברנו, ״עוד במאי 1897 (כלומר, חודשים מספר לפני הקונגרס הציוני הראשון – ד.ב) כתב לתיאודור הרצל שהוא מוכרח להלוסון עם מטרתו לקבץ את העם היהודי המפוזר״. הוא הדין באדוארד ברנשטיין, תחילה מתבולל מובהק, אך בערוב יומו – כותב סלומון – ״בשנות ה-20, גוברת אהדתו להתיישבות הציונית בארץ-ישראל. ב-1928 הוא מצטרף לוועד הסוציאליסטי למען ארץ-ישראל העובדת״. המחבר מסכם פרקיהם זה, בנימה מילאנכולית: ״מותו, ב-18 לדצמבר 1932, חסך כבגו, בשעה שבועות, את עליית היטלר למישרת קאנצלר גרמניה, עם כל הכרוך בכך״.

★

ההיסטוריה פסקה מזמן את פסקי-דינה. בין לאסאל, למשל, שביטל אותו כמעין ״שפי-נסיוך״ לבין מה שאמר, לעומתו, מאוחר יותר, ליאון בלום. אומר לאסאל על היהדות: ״יש הצדקה מלאה לקבוע שעולמו של העם העברי מייצג, אם תרצו להתבטא כך, את הביטוי המושלם ביותר... את היעדר כל עקרוני״. אומר לעומתו ליאון בלום: ״היהודי הקים את דת הצדק... זוהי הרוח העמוקה של הגזע היהודי״. לעומת ישו שהטיף לרחמים תבע יהווה את הצדק. הברית החדשה מדברת על קודש, התנ״ך אומר: איש צדיק ולא חשוב שאם היה כאן ייפרי, ולכל עם יש עליות ומורדות, תקופות שפל וגיאות. עם זאת, במיטבו היה העם היהודי עם הזועק: ״צדק, צדק תרדוף״. תביעת צדק זאת שבערה בעצמותיהם היא שהחשה, בכוח איתנים, מהפכנים יהודים – היא גם העבירה אותם על דעתם. וגרמה לכך, לכאורה בשם האנושות, שיתנכרו לעמם.

בעיני צופה

מאת נתן רוטנשטרייך

קורא שאינו בר-הוכי לא במה שקרוי מחקר ספרות ולא במה שמכונה ביקורת ספרות חייב להקדים מלה של התנצלות על היזדרשותו למאמר של עפרה ישועה-ליית ״מישל שלי: הקופסה, האשפה והיהודי״ (״מעריב״ כ׳ בתמוז תשמ״ז, 17.7.1987). הצידוק לעיון זה במאמר הוא תחילה בהיזדרשות המוגברת לאלו מושגים שעניינם לשמש רקע מחשבתי להערות הביקורת שלה ובמקביל לכך להשוואה שהיא מציעה בין ספרו של עמוס עוז ״קופסה שחורה״ לבין המחזה השנוי במחלוקת, אם לומר זאת למיעוטא, של ורנר פאסבינדר ״העיר, האשפה והמוות״.

המושגים הבונים את המאמר ואת האנאלוגיה הם: ״אבטיפוס״, ״דמות מיתית״, ״אני מאמין גזעני״, ״דמויות אתניות סטריאוטיפיות כמעט קריקטוריות״, ״דמות סמלית״ – ואולי לא הובאו כאן כל הווריאציות על הנושא של ארכיטיפוס.

(2)

מתי יש צידוק עייני – ולא אסוציאטיבי מצידו של קורא או צופה במחזה – להעלות את ההקשר של ארכיטיפוס כדי להחות קוי דמות של גיבור של ספר או של דראמה? כאשר מצויים בתולדות האנושות, או בתולדות החברה או בתולדות הרעיונות איפיונים ארכיטיפיים – וסברה היא כי דמותו של יהודי על רקע התרבויות של המערב המזרח היא דוגמה היסטורית מבשית למציאותו של ארכיטיפוס-כזה. היהודי צויר כמי שרצח אלוהים, כעוסק בבשר הרבית, במעמיד פנים של מאמין והוא רודף בצע, כזומם מזימות נגד הגויים שהם מארחיו – וכיוצא באלה קוי דמות שיקעם הוא היסטורי, ואי הפולמוס המעוגן ברקע זה. אם מותר להביא דוגמה מגדולות – כאשר מצוי רצח ב״האמלט״, ״מאקבת״ ואלה דוגמאות בלבד, אין נוטים לייחס את מניעי הרצח להתנהגות קיבוצית-היסטורית-גזעית או תרבותית כוללת. הבניינים הם ברקמת יחסים זו שעוצבה בדראמה. אולם לגבי ״הסוחר מונציה״ עומדת השאלה אם יחסו לגיבור מניעים והקשרים ברקע היהודי שלו או שמא לא – והעניין שנוי במחלוקת. לפיכך ההקשר קובע את האפשרות של ההזדקקות לגישה טיפוסית ואין להטיל על ספר גישה טיפוסית על צדדיה השונים כאשר לא הוכח כי גישה זאת קיימת מעיקרו של דבר.

(3)

אכן – האם הפגישה בין שבטי העם היהודי, זו הפגישה במציאותה של החברה הישראלית היא, או היתה, רקע להתגבשותו של אבטיפוס קריקטורי של בני עדות המזרח או יוצאי צפון אפריקה? אין להכחיש כנוכן את העובדה של הכללות על רקע של פגישה בין בני אדם יהודים ואפילו את הנטיה להכליל ולצייר דמויות קולקטיביות כביכול, כאשר בפועל מצויה פגישה בין יהודים בעלי מוצא תרבותי שונה. אולם את הסיטואציה הזאת, אם להשתמש במונח זה, אין להשוות למה שאירע בפגישה בין יהודים לבין בני דתות אחרות משום שהיחס ליהודים וליהדות היה טבוע בדתות אלה מצד תוכנן ומצד מגמתן ההיסטורית. הדימוי של היהודי קדם לפגישה עמו משום הרקע ההיסטורי-התרבותי של עמי המערב וגם עמי האיסלם. הפגישה במציאות הישראלית לא הספיקה ליצור דמויות ״מיתיות״ משום קצב החיים וגם משום נוכחותם של מרכיבים רעיוניים שאינם שליליים אולם אינם נעדרי משקל. בין גישה אידילית לפגישה בין בני עדות יהודיות שונות לבין ייחוס דמות מיתולוגית וגזענית לפגישה זו מרחק רב והשאלה שאין להימנע ממנה היא היכן מצוי בספרו של עמוס עוז רמז לגישה זו של דבקות בארכיטיפוס מיתי וגזעני? סוף סוף המלים יש להן משמעות, וגזען, למשל, הוא מושג המציין את המוצא מצידו הביולוגי וגזענות היא מונח המציין את ההיקבעות של ההתנהגות של אדם יחיד על פי מוצאו זה ושלילת התנהגותו משום מוצא זה. היכן מצוי כל זה – גם אם נניח כי סופר מציין דמות שמציורו משתמעת הערכה ביקורתית כלפי הדמות?

(4)

בכך אנו נוגעים בצד הנוסף או בצד השני של הדיון והוא קשור במישרין בקריאה בספרו של עמוס עוז. האומנם מצויר מישל סומו כדמות שלילית ועל פי האסוציאציות של המאמר כדמות דיאבולית? הגיבור מעיד על עצמו כי ״יותר טוב לקבל אלף יסורים מאשר חלילה לגרום אחד״ (49). אם בהתנהגות הקריה אנושית עסקינן הרי קו אופי זה שהגיבור מציינו ודאי אינו בר-ביטול. אשתו מעידה עליו שהוא איש נדיר ולא פגשה אדם כמוהו – וקראה לו אבא עד לפני שנולדה כתם (43). בן אשתו, עם כל הבעייתיות שבם, ובעלה מישל הם עונה בעיני האם כמעט חברים (39) – והתנהגות ההורים של מישל והסיוע שהם מגישים למשפחה במצוקתה (עמ׳ 11) הם עניין בעל משקל בהקשר זה דווקא משום שמדובר בהתנהגות שאינה של יחיד בלבד אלא יש לה צליל של אורח חיים משפחתי.

אמנם מישל הודל להיות בורה ועוסק ממנה ב״גאולת הארץ״ אולם דומה – אם אנו נכנסים בכלל לצד זה של איפיון – שהתנהגותו היא מתונה. אולי מחבר הספר היה לו עניין להבליט מתינות זו – מתינות על פי מידה.

(5)

דומה שבהקשר זה יש לצעוד צעד נוסף: הדמויות של הספר על הצדדים השונים שבהן רוחות מסביבים הן – והדבר אמור בגיבורי העלילה אבות ובנים ומסייעים מן הצד כמו עורך-דין. הרושם שקורא אחד קיבל הוא: שהדמות הפחות מתוסבכת היא זו של מישל. כיוון שנטייה ולבו אינה ללכת. לטיפוצייה ייאמר כי ברומנו של יוצא אלג׳יר שלמד בצרפת, עבד ולמד שם וקנה לעצמו את השכלתו בזיקת אפיו אינה חסרה תבונה חיובית זו. אולם אם מדובר לא בעיצוב ספרותי, אלא במשמעות האנושית של הדמויות, זו שמעבר לעיצוב או שמא לפניו, או או אנו עומדים לפני השאלה: מי עדיף מבחינה אנושית? מי שנושא עמו את נטל תסביכיו ומהלך חדים כבבד בו תסביכים או מי ששפיות ומידה מסויימת של התחשבות בבציות בו?

(6)

דומה שדברי הביקורת שבמאמר הם עדות לבה שמתרחש לעתים קרובות במאמרי הביקורת המופיעים עתה בעתונות אך גם בכתבי-עת ומותר למי שאינו בר הבי להעיד כל כך: היסוד של הפולמוס הפורץ המוצא את ביטויו בו נראים כברכיכים בולטים וכולטים כדי באלו מדברי הביקורת. הללו באים במקום של ניתוח הכתוב, של הערכה על פי אמת מידה מנוסחה או שאינה מנוסחה – היא הערכה על פי העניין הספרותי שבעיצוב הדמויות. פולמוס יש לו הגיון משלו, כלומר שהוא מוביל את המתפלמס להבחין במניעים אישיים לכתוב שמבו מדובר, תוך נטייה להסיח את הדעת מן המעוצב ולפנות אל רחשי לבו של המעצב. מה שנתקלנו בו הוא בגדר פרט המלמד על כלל או למצער על רבים.

★

אם נחזור לאנאלוגיה כביכול בין תיאור הדמות של בן עדות המזרח לבין תיאור הדמות של יהודי כטיפוס ניזכר באמירה יהודית עממית: אדם משול לחייט. אדם אוכל, גם חייט אוכל. הבאת דברים מתוך צירוף השוואתי טעמה הוא בעצם ההבאה ולא בתוכן שבו מדובר. התוכן: לא רק יופי הוא בעיני צופה אלא גם שחור הוא כך.

مكان الأصل

הפורש בכפירה

מאת שרה הלפרין

מרדכי רזן, „החוזר בכפירה", הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1987; 271 עמ'.

„החוזר בכפירה" הוא ספר מעניין ונוח לקריאה. אין בו תעתועים מודרניים ותיחכומים ספרותיים – לא פאנטאזיות מתפשטות המטשטשות את הגבול שבין הויה למציאות, ולא זרם־התודעה המפצל את הרצף הסיפורי להתפזרות של אסוציאציות והיזכרויות. זהו סיפור קולח בנוסח הרגיל של המלה, ערוך בצורה ברורה ובלשון פשוטה, שאינו דורש מאמץ מיוחד כדי להבינו. לעומת זאת חסרה בו (חוץ מקטעים מעטים) פיוטיות משובבת־לב ואין בו עומק וגבהים.

הבעיה המרכזית שבתשתית הספר – המתח שבין השתרשות הנער במערכת ערכית הכרתית מגובשת והרצון לפרוץ אותה – היא רצינית ועמוקה ונמנית בין הבעיות הסבוכות שעומדות ברומו של עולם; אך הטיפול בה ברומן "החוזר בכפירה" הוא רדוד ובלתי־משכנע. ייתכן שהוא משקף מציאות עובדתית מסויימת, פיסת־חיים אוטוביוגראפית של מחבר הספר. אך אינו ממלא את הדרישה האמנותית־הספרותית שהסיפור צריך לשכנע יותר מן החיים. לחיים עצמם, בעצם הווייתם והיותם, כוח „שיכנוע" משלהם, בין כוח יצרי־בראשיתי הדוחף את האדם הגורבאלי להחזיק את מלחמת הקיום ולהמשיך להיות על אף הכול. לא כן בספרות. כאן נדרשת היצירה לשכנע את הגיונו של הקורא בקיום „מציאות" ספרותית שאין בה סתירות יסודיות, ולהראות לו, שהעולם המוצג בה, מתקבל על הדעת וראוי לקריאה ולהתפעמות. מעטות הן היצירות המצליחות למלא דרישה זו בשלימות. לרוב הן ממלאות אותה רק באופן חלקי. עם אלה האחרונות נמנה גם הרומן שלפנינו.

הישגו העיקרי של רומן זה הוא בתחום תיאורי ההוי. הוי חיים יהודיים בצפת שבראשית המאה, בביחוד בשנות העשרים והשלושים שלה. אל דרכי תיאור ההוי נלווים גם איפיוני דמויות הקשורות בהווי זה ועיצובי סיטואציות עלילתיות המשתלשלות מן ההתנגשות שבין עקרונות וחובות, שמטילה המערכת הערכית־חברתית של אורח החיים היהודי־דתי, לבין יצרים ורציות של היחיד המטיל ספק בתוקפה המוחלט של מערכת זו.

הוי החיים היהודיים בצפת מתחיל בנוסטאלגיה מסויימת בתיאור אפיזודות הילדות של גיבור הרומן, דן. אהבה, דאגה ועידוד אביהם השרו אווירה חמה במשפחה שבה גדל והתחנך דן במשך חייו הקצרים של אביו החביב, שהיה נערץ על כל מכיריו. אמונתו הדתית העמוקה של האב ורוחו הטובה שמרו על המשפחה בזמנים קשים וניחמו את חייה. הוא התמסר בכל לבו לחינוך היהודי של בנו, לימדו מקטנותו בסבלנות את ראשית התפילות והברכות ושיווה לשבתות ולחגים אופי חגיגי וליבודי כולפים. דברי אביו: "זכור זאת תמיד: לא להתייאש, להחזיק מעמד" (עמ' 14־15) סייעו לו לדן נר בחייו ועזרו לו להתגבר על אכזבות מרובים (ושנשמתו כדי להצטרף לחוקים כמנו) ועל קשיי העוני והסבל שנבעו לו לאחר מות אביו במגפת הטיפוס שהתפשטה בעיר.

כאן משתנה ראייתו התמימה את החיים. משחקי הילדים, שבהם היו מעורבים תבימות עוברות־על־נפשה של ילדים אחרים ועורמה ואליכות בגולת חולשה של אחרים, משקפים בעצם את הנעשה בעולם המבוגרים. מריבות הילדים על זכות הבכורה והחותרנות במשחקים מקבילות למאבקי הגבאים והמתפללים בבית־הכנסת על הכיבודים. וכשם שמסלימים ביניהם העלבים והעולבים המבוגרים מתפייסים גם הילדים.

ראיית הנקיעים בעולמם של המבוגרים מתחזקת עם התבגרותו של דן והיוודעותו לר' אבנר המגנן ושתמיד („המוחזק על סמכו את מורשתם של מקובלי צפת", עמ' 97) ולקיפתה של שפרה'לה בתו. בתחילה אין ר' אבנר שם לב אליה. ונראה שהוא מתעלם ממנה לחלוטין, זאת בניגוד בולט לטיפולו המתמיד והמסור באחיה הצעיר.

אחר־כך כשהיא גומרת בהצטיינות את בית־הספר היסודי וזוכה במילגה להמשך לימודיה בסמינר בירושלים, מתערב פתאום האב בתוקף ואוסר את המשך לימודיה. לבסוף, כשהיא מתבגרת ומגיעה לפרקה, הוא אוסר עליה להינשא לבחיר תלמידיו, דן, שאותו היא אוהבת אהבה עמוקה ועזה. כתוצאה מכך היא מידרדרת בדירתו של רופא השיניים הארמני, שהעסיקה כאסיסטנטית, ומתמסרת לו כאשת־חשקים בתשוקה מסוחררת. כשהיא מגלה יום אחד פתאום שהיא הרה לו, הוא מסתייג ממנה, והיא מאבדת את עצמה לדעת.

האפיזודה של התמכרות של שפרה'לה, בת הרב המקובל הידוע בעיר, לרופא השיניים הארמני ושל התעלסויות האהבים הנחשקים שביניהם מעצימה את היסוד הארוטי ומגבירה את המתח של הקורא. עם זאת היא נראית מלאכותית ובלתי־משכנעת. בלתי־טבעית היא התמסרותה הגופנית והנפשית הטוטאלית של שפרה'לה, האוהבת עד כלות הנפש את האחר (דן) ונאהבת על ידו, למישהו אחר (הרופא הארמני). באותה מידה לא משכנעת אפיזודת ההתעלסות בת השבועיים של דן עם איילה, המכונה „שושנת הגליל", הנמשכת ממש עד לערב שלפני נשואיה לבחור אחר שכבר גורם לבן לבעל לה. התמר־ההשכבות הגם בולטת, במקרה זה ברגישות הבעל המיועד, מטיל טעם לפגם באפיזודה זו, שנראית כאילו באה לתבוך בשינוי הדראסטי שחל בדן מבחינה מוסרית עם התפקרותו. גם אפיזודת האהבה של דן עם אראלה, פרוחית תל־אביבית שמתחילה תמיד ב„אהבה ממבט ראשון" ומסיימת בפרידה „ממבט ראשון" שלה עם גבר אחר שצץ לה פתאום, נראית מאולצת ואפילו ילדותית.

אפיזודות אהבה אלה באות להמחיש את שיחרור היצרים מכבלי הדת והמוסר שסגרו על דן כבחור־ישיבה. עם זאת אין בהן כדי להסביר את ה מ ש ב ר הרציני – אם אכן היה כזה אצל דן גיבור הרומן – מכבלי המגמות הדתית אל חופש המתירנות. גם הסיבה השניה, ולכאורה העיקרית, הגורמת לעזיבת הדת (והנוספת לגורם היצרי בתחום הארוטי) – חוסר תשובה לשאלות פילוסופיות דתיות קשות – אינה מעוצבת בצורה משכנעת בספר. שאלות ידועות ומפורסמות, שיש להן מענה ברור בפילוסופיה של הדת היהודית (לבשל, הסתירה שבין האמונה בחידוש העולם לבין הדעה על קדמותו) מוצגות בספר בצורה שטחית.

כללו של דבר, מרדכי רזן מנסה לתאר ברומן „החוזר בכפירה" את דרך ההתפרקות של בחור־ישיבה מן האמונה הדתית וממשא המצוות והאיסורים שהוא נושא על גבו מימי ילדותו. דרך זו תוארה כבר בספרות ההשכלה בצורה חריפה, שעל אף הגזמותיה חדרה ללבותיהם של בני התקופה ועשתה נפשות לרעיונותיה. בעיות אלה מוצגות בספר שלפנינו בצורה מתונה יותר, אך גם חיוורת יותר ובעלת משמעות בדורה פחות.

בצד אחר מוצגת בספר תמונה חיובית של הוי דתי, שבו פועלות בצד הדמות הקיצונית המחמירה של המקובל המגנן גם דמויות רבגוניות מסוג אחר, מאלה המקרינות סביבן אור של אהבת־ישראל ושל מסירות־נפש לערכי החיים היהודיים ובמיוחד לחינוך היהודי השורשי. איפיון הדמויות – של המלמד ב„חדר", ר' אלישע (המתבגל את לימודי הסידור והחומש בסיפורי אגדה מרתקים), ושל רב כיתת המתקדמים, ר' יהושע (הפותח לפני התלמידים „עולם חדש, את עולם המחשבה היהודית" ומראה „להם את הדרך: קיום המצוות, כל אחד על דעתו ועל אחריותו, כל אחד לאחריות אישית ולעצמאות", עמ' 188 – מפגן הערכה למורי הוראה בישראל שמבחינה גשמית הסתפקו במועט וחיו חיי עוני ומחסור, אבל התעלו מבחינה רוחנית מעל המציאות בחיים פנימיים עשירים והעשירו בהם גם את תלמידיהם. אמת־מידה לטיפוס אידיאלי כזה משמש ר' ברוך השען, המייצג דמות של יהודי תלמיד־חכם מן הסוג הליטאי, המצטיין באופקים רחבים ומשלב אמונה דתית חזקה עם סקרנות מדעית והשתלמות עצמית בענפי דעת שונים.

מצד שני מתוארים בספר בקצרה אנשי עמל ועבודת כפיים מבין קרובי משפחתו של דן בישובי הגליל ובתל־אביב, שאליהם מגיע דן לאחר עזיבתו את הישיבה כדי להתחיל בדרך חיים חדשים. הוא מתיישב בתל־אביב, שם מוצא לו דן עבודה בבית יציקה גדול (לפי ממדי התקופה). לאכזבתו הוא מגלה בין חבריו הפועלים תחרות, צרות־עין והתנשאות. על אף התקדמותו בעבודה, אינו מוצא בה סיפוק והוא מחליט לעזוב את בית־המלאכה ולנסות דרך חדשה – לימוד המדעים באוניברסיטה שבירושלים.

בזה מסתיים הרומן. לתהיית הקורא (המתבקשת מתנועת תוכן הספר): מה היו תוצאות הדרך הזאת – האם מצא בה דן סיפוק ופתרון לספקותיו והאם הגיע דרכה אל המנוחה ואל הנחלה – אין בספר כל מענה וכל רמז.

בניגוד לכך ניתנת ברומן זה תשובה מפורשת לחידת גורלה של דמות אחרת, שהגיעה לבסוף אל המנוחה. שמעו'לה („ראש מקורזל, ילד הרבה יותר גבוה מבני גילו", עמ' 57) הוא בריון הילדים ב„חדר", המטיל את חיתתו על חבריו במעשי קונדס חסרי־מצפון ובתעלולים אלימים. אלה מצטיירים במעללי היצר־הרע של נער חסר־לב ונטול־רסן הנהנה מהכשלת הזולת ומניצול חולשותיו לטובת עצמו. על מעשים אלה נענש שמעו'לה ב„חדר" בהתאם לחומרת מעשיו ונתנסה בכל הדרגות של מערכת העונשין הנהוגה בימים ההם. סצינת העונש האחרון (הנקרא בשם „הקינה", עמ' 68־71), שנענש שמעו'לה ב„חדר" על מעשה גניבה, היא מן המזעזעות ביותר שבספר: האב המוליך את בנו (כמו לעקידה) לקבלת העונש הקשה; הבן המקבל את עונשו בשתיקת־אלם עקשנית ומסרב להשמיע מלת חרטה, שתקל עליו את העונש והבביש; הרבי האומלל המבצע באופן מוטורי עונש שאינו לרצונו ומתמוטט בסופו מבלי יכולת להמשיך ללמד באותו יום.

משפטו של המספר המסיים את סצינת „הקינה" – „שמעו'לה לא חזר עוד ללמוד ב„חדר" שלהם. ספק אם בכלל חזר ללמוד" (עמ' 71) – מחזק את השאלה המתעוררת מיד בדבר יעילותם החינוכית של עונשים מבישים ובדבר מידת הנזק של השפעתם הנפשית על הנענשים. אולם למרבה ההפתעה ובניגוד ללוגיקת הציפיות שמספק הרומן בקורא באמצעותם של הגילום הספרותי של פרשת העונש ושל המשפט והיגד של המספר בסיומה של סצינה זו – מתבדים בסוף הרומן החששות להידרדרותו המוחלטת של שמעו'לה.

יתירה מזו. בסצינה חדשה של קבלת עונש לאחר שנים – הפעם בבית היציקה בתל־אביב (בו עובד גם דן), שבו הולם בו עד זוב דם אחיה הנוקם של נערה מסכנה שבשעתה נתפתתה לו – שמעו'לה אינו הודף מעליו את המתקיף הזועם והוא אפילו מונע מחבריו מלעזור לו כשהוא מודה באשמה. „תעזבו אותו, תנו לו, זה מגיע לי... זה מגיע לי" (עמ' 226־227).

התנהגות יוצאת־דופן זו משנה את התדמית של בריון מושחת, שנתקבלה מתיאורו של שמעו'לה בראשית הרומן. ובמבט לאחור מסופו של הרומן לתחילתו ולאמצעו מודקרים לעיני הקורא גילויים של מעשים טובים ושל התנהגות אבירית ללא קבלת פרס של שמעו'לה, שלא השם להם לב קודם־לכן (למשל: כילד ב„חדר" – האחריות שנטל עליו בפני הרבי על מעשה קונדס חמור של ילדים אחרים שסרבו להודות באשמה, עמ' 66־67; וכנער מבוגר יותר – בגבורה ובתושיה שגילה בעת ההתגוננות מפני התפרעות הערבים ביהודי צפת, ועמ' 168־170).

קבלת־הדין של שמעו'לה בשעת ספיגת העונשים והתכנויותיו האביריות ללא בקשת שכר (הוא נהג לברוח ולהיעלם לאחר מעשיו האביריים) מעידים על ניצוץ אנושי שדלק בנפשו ועל רגש כבוד עצמי. לאורם נתפסת בריונותו כעתוי אנרגיה חוזות של נער חזק בגופו וחסר־שקט בנפשו, שלא ידע מה לעשות עם עצמו. יצרים טבעיים חזקים, שבדרך כלל רדומים אצל אחרים, תססו בקרבו בפראות ודחפוהו לתעלולים. אולם ברגעים של אמת עשה חשבון־נפש נוקב עם עצמו והכיר במשגים שעשה. הכרה זו הביאה אותו בסופו של דבר, כפי שמתואר בבהירות בספר, לחזרה־בתשובה, ובניגוד למשפט המוקדם של המספר „ספק אם בכלל חזר ללמוד" (עמ' 71), מלמד אותנו הגילום הספרותי ששמעו'לה חזר בכל זאת ללימודים ולקיום מצוות ונכנס לישיבה בירושלים.

באופן זה מצטלבות דרכיהם של שמעו'לה החוזר בתשובה ושל דן היוצא־לכפירה בתחנות חשובות של חייהם: ב„חדר" בצפת, בבית־המלאכה בתל־אביב ובירושלים עיר הרוח והמדע.

תחנות אלה וקוי התנועה המקשרים ביניהן מכוננים את מערכת הקואורדינאטות של העולם הבדוי שבנה מרדכי רזן ברומן החדש שלו. עולם זה מציג מציאות וצויה המפוצלת לכיוונים מנוגדים – לעולם האמונה ולעולם הכפירה, ולכן השם שניתן לרומן זה, "החוזר בכפירה", אינו הולם אותו.

התבנית הסיפורית של עלילת שמעו'לה (שמתעצמת במהלך הרומן במעבר משולי לציר אידיאי בסיסי) מגלמת את החזרה־בתשובה בצורה מרשימה לא פחות מזו של תבנית־העל הכוללת של הרומן, היציאה־לכפירה של דן. ואף־על־פי שמבחינה כמותית מתפרסת עלילתו של שמעו'לה על מספר דפים קטן הרבה יותר מזה המוקדש לסיפורו של דן, הרי מבחינה איכותית היא בעלת עוצמה ואפקט דראמאטי חזקים יותר.

גם מבחינה לשונית אין משמעות לשיבוש בפועל „חזר" לתיאור מעברו של דן מאמונה (המוצגת בספר כדרך ישנה) לכפירה (המובילה לדרך חדשה). ברור, שהשם „החוזר בכפירה" הוא תיקון פארודי למושג „החוזר בתשובה", החל על מי שחוזר לשורשים היהודיים־דתיים לאחר שהתרחק או הורחק מהם, והמיוחד בספרות את ספרו הקטן של באשביס־זינגר „החוזר בתשובה" (שראה אור בתרגום עברי בהוצאת „ספרית פועלים" בשנה לפני פרסום הרומן של מרדכי רזן). אולם תוכן הרומן שלפנינו אינו מצדיק אותו. מה שמאפיין את קורות חייו של דן הוא דווקא הפרישה, העזיבה שעזב דן את הישיבה ואת שמירת המצוות ויצא לדרך חדשה המלווה בתחילה בעבודת־כפיים בבית־מלאכה בתל־אביב ואחר־כך בלימודים באוניברסיטה בירושלים. לפיכך היה מתאים לו יותר השם „הפורש בכפירה", אם רואים בקורותיו של דן את הנושא העיקרי של הספר.

עם כל ההסתייגויות האמורות לעיל, אין לשכוח שהרומן נקרא בעניין ואינו חולק לא כשכול מכנו אפילו במתח. בזה עזרות להישג חשוב של המחבר באמנות הסיפור. לעומת זאת מבחינה אידיאית הוא חלש, ונראה שהנושא שנטל על עצמו לגלם בספר זה „גדול עליו", כפי שאומרים בלשון הדיבור. נושא דומה (בוואריאציה נקבית) טופל בשעתו ביתר הצלחה על־ידי חיים גראדה, מגדולי המספרים באידיש בזמננו, בספרו „צמח אטלס" („מלחמת היצר" (והופיע בתרגום עברי בהוצאת „עם עובד")). השוואה בין שני סוגי העיצובים הספרותיים של האידיאה המרכזית בספרים אלה מצביעה על הצורך באוהדה לפני שניגש לעיצוב אידיאי ביצירה ספרותית בלי העמקה מספקת.

תגלית מאוחרת

מאת טליה רפפורט

שמשון מרחב, פסלים 1960–87, גלריה „בוגרשוב", רח' בוגרשוב 60, ת"א.

שמשון מרחב הוא פסל ותיק שהחל ליצור בתחילת שנות ה־60, אך עדיין לא הגיע למרכז תשומת הלב הציבורית ועתה הוא זוכה ל„תגלית מאוחרת". פסל שלו הוצג בתערוכה המצויינת שבה אירח יחיאל שמי שישה פסלים בגלריית „הקיבוץ" לא מזמן ועתה עורכת לו גלריה „בוגרשוב" (שהאוצר הנוכחי שלה הוא יאיר גרבוז) תערוכת יחיד המתפרשת על 27 שנות יצירה.

התערוכה כוללת שלוש קבוצות או תקופות ביצירתו של מרחב. המוקדמת היא קבוצת פסלי אבן קטנים מן השנים 1960–66 שניצבים על כנים גבוהים. סוג החומר, הצורות הבסיסיות, התמציתיות והאופי הפשוט והראשוני מזכירים במקצת את פסליו של ברנקוזי. אחד הפסלים מסתפק בקוביית שיש קטנה בלבד, שני מורכב משלושה גופים הנדסיים פשוטים (קוביה, חרוט קטום ומעין גליל דמוי קנה תותח) העשויים שיש בשלושה גוונים שונים והפסלים מקרינים באופן כללי אסתטיקה נקיה וקרירה.

השלב הבא ביצירתו של מרחב פועל ברוח המינימאליזם האמריקאי של שנות ה־60. מוצגות כאן שתי עבודות מן השנים 1966–69. האחת בשם „יתגדל" מ־1966 מורכבת מלוח מלבני כחול וגדול הנשען אל הקיר ולוח נוסף המונח על הרצפה. הדבר מזכיר עבודות מינימאליסטיות של ג'ון מקראקן שבשנות ה־60 השעין אל הקיר לוחות מלבניים צבועים בצבעי יסוד (אדום, למשל). אין בעבודה זו של מרחב יחוד או מקוריות רבה אך היא מבטאת את רוח הזמן דאז ומשקפת בדרך נוספת את נטייתו העיקרית לעיצוב מודייק והסכמי.

העבודה השנייה משלב זה „עד כלות" מ־1969 צנועה יותר במסדירה. זהו לוח עץ קטן וצר המזכיר מרק, שנשען אף הוא אל עמוד הגלריה, אך הפעם אין הוא צבוע בטכניקה תעשייתית וסינתטית אלא חושף את מרקמו הטבעי והוא מבוקע בחריץ שמתעקל לכל אורכו. החריץ מזכיר באופי הקו שלו רצועה בודדת ודוססת החוצה כמה מציוריו של בארנט ניומן בשנות ה־40 וה־50. בניגוד לשמץ של סטריליות שמצוי בעבודות הקודמות של מרחב יש בקו הלא־מסורגל של החריץ הזה והעובדה שהוא קורע בכוח את העץ נטייה מסויימת להבעה. מעניין שגם שמות שתי העבודות הללו („יתגדל" ו„עד כלות") נושאים הקשרים ומטענים רגשיים, שעומדים בניגוד לשפה הצורנית המאופקת, אך זהו מקסימום הביטוי הרגשי שמרחב מגיע אליו והשלב האחרון והנוכחי שלו מתאפיין אף הוא בגישה אובייקטיבית, מאופקת ומעוצבת היטב.

העבודה שחותמת את התערוכה „פריסה בספר ב'" נעשתה החודש לרגל תערוכה זו ומלווה גם בכותרת „תרועה לחיים" – שוב שם פיוטי לבדי, אף כי היצירה היא, כרגיל, על טהרת היחסים הצורניים־חלליים. זוהי עבודה גדולה וקונסטרוקטיביסטית באופיה, המתפרשת על שטח נרחב למדי וכוללת מספר אלמנטים עשויים מלוחות עץ בגדלים שונים שמחוברים בחיזוקי ברזל. חלקם מונחים על הרצפה, חלקם ניצבים אנכית לה וחלקם עולים מעלה ונמתחים בתנופה אלכסונית. מתקבל מכלול מעניין, שמתקשר למסורת פיסולית הכוללת שמות החל באנתוני קארו האנגלי ועד ליחיאל שמי שלנו, ועם זאת יש לעבודה הזו קלות ואווריריות המייחדים אותה.

לוחות שנה אמנותיים

הוצאת „פלפוס" הוותיקה, שמתמחה בהדפסות אמנותיות זה 53 שנים, הוציאה בשנים האחרונות לוחות שנה שהוקדשו ליודאיקה, כתבי־יד מאוצרות בית רוטשילד או מבית כיוחנן דימון ויעקב אגם. השנה הפיקה ההוצאה ארבעה לוחות חדשים ששלושה מהם מוקדשים לתחומי אמנות שונים – שניים מסורתיים ואחד מודרני.

לוח שנה אחד מעוטר בציורי תנ"ך אנונימיים שצוירו על־ידי אמנים עממיים אלמוניים על גבי קלף עם הטבעות זהב. סיגנונם נאיבי, צבעוני וחינני. השני מכיל עיטורי כתבי־יד יהודיים שנלקחו מתוך כתבי קודש, מחזורים, הגדות ומגילות מעוטרות מ־600 השנים האחרונות, ושלישי נושא על דפיו את ציוריו הדקוראטיביים של ויקטור ואסארלי – מן הבולטים באמני האופ־ארט של שנות ה־60. ואסארלי יוצר בצורות הנדסיות ובמשחקי גוונים פעלולים אופטיים ואשליות של נפח, עומק ותנועה. עומק רעיוני אולי אין בעבודותיו, אך הן אהובות על רבים בשל אופיין הקישוטי והאפקטים הצבעוניים הקורצים לעין. יש להניח שלוח זה יהיה פופולארי לא פחות מזה של יעקב אגם שיצא לאור כבר לפני שנתיים, זכה להצלחה רבה והודפס שוב מדי שנה.

לקט

מאת י. קורא

האירוניה שבדבר היא...

„האירוניה היא, שדווקא אותו מנהיג ליברלי, שנלחם כל ימיו על זכות היזמה הפרטית, נאלץ בראש ממשלה להנהיג משטר צנע חמור". „האירוני שבדבר הוא, שאוסקר חלה בסרטן דווקא ביום בו שוחרר מבית הסוהר". „האין זאת אירוניה שדווקא מפקח המשטרה הוא שאירגן את כנופיית הגנבים?"

האמנם כל אלה הם מקרים של אירוניה? בוודאי לא במובן המקורי, היווני, לפיו „אירוניה" היא לא סתם סתירה או חוסר התאמה בין מאורעות (כמו בדוגמאות שהבאנו). אירוניה היא תבנית שמשתמשים בה רק בשיחה או בספרות, כאשר הדובר, או הכותב, אומר דבר שאין הוא מתכוון אליו כלל, בהנחה שלפחות כמה משומעיו יבינו מה כוונתו האמתית. האירוניה במובנה המקורי קשורה קשר אמיץ בדרך שיחתו של סוקראטס, הפילוסוף הגדול בן המאה החמישית לפה"ס ומורו של אפלטון, המופיע ברוב יצירותיו („הדיאלוגים") של תלמידו. סוקראטס, היודע יפה לאן הוא מוליך את השיחה, אך כאשר שואלים אותו לדעתו, הוא טוען שאין הוא יודע דבר, שאין הוא חכם יותר מן האחרים המשוחחים עמו, והוא מבקש עצות ומחפש תשובות בדיוק כמותם. הקורא הנבון, שאליו מתכוון אפלטון (והשומע הנבון, שאליו התכוון, כנראה, סוקראטס בשיחותיו) יודע שאין כן הדבר, והוא קורא בין השורות את הכוונה האמתית.

לאירוניה יכול להיות – ויש – תפקיד נרחב בסאטירה מסוג מסויים. כאשר כותב, למשל, עתונאי הידוע בעמדותיו „השמאליות" מאמר שלם, שבו הוא מייצג, לכאורה, את הרעיון של „גאולת ישראל" במלוא הודו והדרו, הרי כל קורא נבון יראה – בין השורות, ולפעמים לאו דווקא בין השורות – שהכוונה האמתית היא בדיוק הפוכה מכה שנאמר.

הצרה היא, שבלשון העתונות ואפילו בביקורת הספרות הבודדנית, הפכה המלה „אירוניה" למקבע רחב מדי, והדוגמאות שהבאנו מלמדות על כך. בכל מקום שבני מאורעות הקשורים באותו אדם, או באותו מעשה, סותרים זה את זה, נוטה העתונאי המודרני לראות בזה „אירוניה", גם אם אין בכך כל אירוניה ספרותית במובן המקורי של מלה זה.

בבחינה כמדיבות, אין רע בכך. מושגים נוטים לשנות את משמעותם המקורית ולהרחיב את גבולם. כולנו יודעים – לא כך? – מה היא דיקטטורה: כלומר עריצות היחיד, בדרך כלל בניגוד להסכמת הנשלטים, שרק מהפיכה או התערבות של כוחות מן החוץ מסוגלים להפיל אותו. במובן המקורי כל כלה זאת, ברומא שבאות שלפני הספירה, היתה הדיקטטורה דבר הרבה יותר פשוט ומוגבל: מתן שלטון צבאי מוחלט – לפי החלטה חוקית ורשמית של הסינאט – לאדם מסויים, לתקופה מוגבלת ולמטרה מסויימת של שעת חירום. ברוב המקרים, לאחר שעברה אותה שעת חירום והסכנה הוגשמה, הניח הדיקטטור את סמכויותיו, והשלטון הרפובליקאי חזר למנהגו. ואף־על־פי־כן, האם אין לנו רשות להשתמש במונח „דיקטטורה" במובן הרחב יותר המקובל בשפת העולם המודרני?

נראה שבכל הנוגע ל„אירוניה", אין חלק גדול ממבקרי הספרות של ימינו מסכים על כך. על אותה מלה, ועל השימושים הנרחבים והבלתי־מדוייקים שנעשים בה בימינו, כבר יצא קצפם של כמה חוקרים ומבקרי ספרות בארצות־הברית ובאירופה בעשרים השנים האחרונות. רבים מהם ניסו „להחזיר את הגלגל אחורנית" ויעצו לקוראיהם בכל הרצינות להפסיק להשתמש במונח כמו „אירוניה" במובנים שלא היו לו בראשונה.

באחרונה ראה אור באוקספורד עוד ספר על עניין זה. המחבר הוא משורר, מבקר וחוקר ספרות אנגלי ותיק, ד. ג'. אנרייט. את שם ספרו קשה יותר (האם זה אירוניה?) לתרגם. משהו מעין „הבעייה המושכת־והמתמקמקת: מבט על האירוניה". „בעייה" במובן של דבר הניתן לפתרון, או קושי שאין ליישבו והמלה האחת באנגלית, שתרגמתי אותה כ„מושכת־ומתמקמקת", מדברת בעד עצמה: משהו הגורם לנו שנרדוף אחריו, ומתחלק – אולי ברגע האחרון – מבין אצבעותינו. כמבקר „פראקטי", דוחה אנרייט בספרו הרבה מן התיאוריות הכלליות, ולעתים כמעט מטאפיזיות, של קודמיו, ומשתדל להתרכז באירוניה בצורת שיח וכתיבה. הגדרותיו, בכל שהן מופיעות, מרחיבות במקצת את היקף המושג. אירוניה אינה רק מקרים, שבהם אומר אדם את ההיפך מכוונתו האמתית, אלא גם כאשר הוא „מגלה טפח ומכסה טפחיים", אומר פחות, או יותר, מכוונתו האמתית – או אפילו כאשר הוא אומר בדיוק מה שברצונו לומר, אך הוא בטוח שהקורא לא יאמין לו שאכן התכוון לכך. כל אלה הן נקודות מעניינות, המלוות בדוגמאות לאלפים מן הספרות והעתונות. אך בסופו של דבר, אין זה משנה את עיקר משמעותו המקורית של הכתבת אמירת דבר בצורה, שבה אפשר להניח שהקורא הממוצע לא יבין את כוונת המחבר לאשורה, ואילו הקורא הנבון – אולי רק כמוצעת הזודת – יעמוד עליה בבקיא או בבאותו.

אך אנרייט, לכרות חלק ניכר מבוטותיו כמבקר ספרות, מרחיב מונח זה גם למקרים של „אירוניה שלא מדעת". בהודעה אוסטראלית משנת 1985 נאמר, כי „מכיון שבעתה התנינים שוב אינם בעלי חיים שקיומם נתון בסכנה, התירה הממשלה האוסטרלית להגיש בשר תנינים באילליס ומסעדות" (ולכן – מבלי שהעיתונאי או הממשלה ישימו לב לכך – יוחדש האיום על קיומה של חיה זאת). או, במשרד הכרטיסים בתחנת רכבת באנגליה, תלויה הודעה, שלפיה מותר לקנות ולהשתמש בהמחאות בנק והאר ובכרטיסי אשראי א', ב', ג', ד' וכו'. לאחר פירוט הבנקים וכרטיסי האשראי, מסתיימת ההודעה במילים: „אפשר, כמובן, לשלם גם בכסף מזומן" (כאילו לא היו כל ההמחאות והכרטיסים תחליף לכסף מזומן). בשני מקרים אלה, לא התכוון הכותב להיות „אירוני": הקורא הנבון הוא מי שיגלה את „האירוניה שלא מדעת".

אך אותה „אירוניה שלא מדעת" מתקרבת – אולי שלא בכוונתם של המחבר ושל מבקרי ספרות אחרים שהוא מתייחס לספריהם – להטלת ספק באותה דרישה חמורה כצידם של מבקרים „פרוסקריפטיביים", לשימוש מדוייק וחמור במלה „אירוניה" במובנה המקורי. שכן, אחד מקווי האופי העיקריים של הכוונה „אירוניה" במובנו המקורי הוא בדיוק הכוונה הנסתרת – אך המודעת לחלוטין – של הדובר או של הכותב.

נשאלת שוב השאלה שרמזתי לה: מדוע נוטה הסופר והעתונאי המודרני לייחס „אירוניה" גם לדברים שבעל־פה ובכתב שבהם לא היתה כוונת המחבר להטעות את קוראיו, או למאורעות היסטוריים, שבהם אין דובר ואין מחבר ואלא בשביל מי שמאמין באל המנחה את מהלך ההיסטוריה, או ב„שר ההיסטוריה", שהיה אהוב כל כך על כמה ממייסדי הציונות ומדינת ישראל ומאמין גם בכך, שאותו אל, או „שר ההיסטוריה", או „שר האומה" מוכן להתעות את בני האדם המסכנים ולהוליכם שולל למטרות הידועות לו בלבד.

נראה לי, כאחת האפשרויות לתשובה לשאלה זאת הוא כמנה כחדדי הארנב על מבקרי ספרות, ובעיקר על מבקרי הדראמה „אירוניה דראמטית". פירושה של אירוניה זאת הוא, שהנפשות הפועלות בדראמה אינן יודעות מה שהקהל כבר יודע, ולכן כמה מדבריהן הם בעלי משמעות שונה לחלוטין בשביל קהל הצופים או הקוראים. כאשר מבטיח, למשל, אדיפוס, שימצא את רוצח לאיוס ויטפל בו בכל חומרת הדין, יודע כבר הקהל (אך לא אדיפוס) שהוא עצמו הוא רוצח לאיוס. הקהל יודע על מפלתו העתידה של מקבת, בשעה שמקבת, עם כל יוואתה, עדיין מאמין שיש בכוחו להילחם ולהציל את המצב.

במקרים אלו, עדיין אנו עוסקים באירוניה מודעת של מחבר המחזה, המכוסה, כביכול, ברמיזות שהעלה על הבמה, בשעה שהוא יודע שלפחות כמה מקוראי המחזה או מן הצופים בו יודעו את האמת הגרה. אך אותה „אירוניה דראמאטית" כבר מתקרבת במידה ניכרת אל ה„אירוניה" של המאורעות עצמם, כפי שהבאנו בדוגמאות שבפתיחת המאמר. אותו ראש ממשלה לעתיד דיבר בכנות, במשך שנים רבות, על חופש היזמה הפרטית. הוא לא ידע – אך אנחנו, היודעים את סופו, כן יודעים – שכאשר יגיע לראשות הממשלה של ארצו, ייאלץ „לבלוע את מליו" (כפי שאומרים באנגלית) ולנהוג בניגוד לכל אותם עקרונות.

בעיקרו של דבר, לומד הקורא הרבה מן הדיונים על האירוניה ומקורה בצורת שיח וספרות, שתחילתה באתונה המתוחכמת של המאה החמישית לפני הספירה. אך לפחות קורא אחד לא השתכנע בכך שאסור לנו להתיר לכותב ולמדבר בן זמננו להשתמש במונח זה במשמעות רחבה יותר ממובנו המקורי. שינוי משמעות והרחבת משמעות של מילים ישנות הוא חלק מהתפתחותה של כל לשון. חקר הלשון והספרות רשאי להאיר את עינינו על המשמעות המקורית, ה„אטימולוגית", של כל מלה. אך מה תהיה משמעותו בהווה ובעתיד – זאת יקבעו, לא האטימולוגיה והמשמעות המקורית, אלא שימוש הלשון הנהוג היום ומחר.

סוס אש ביישן

לכתוב כמו עמיתי הוך. בתקופות כאלה של חולשת דעת נכתבו פארודיות עצמיות אכזריות מסוג „מורגשת תכונה, כמו שאומרים", שיר החושף את חוסר הפרופורציה הגרוטסקית בים הסערה שמנסה להקים המשורר הרכוב על סוסי דמיונו לבין ה„תבונה" הזרקית שמתעוררת במציאות.

צורך קיומי להתחבק

לגלבע, יותר מאשר לאלתרמן או לשלונסקי בשנות החמישים־שישים, התמוססות החוויה הקולקטיבית היתה משבר אישי עמוק, טראגי, משום שהצורך של גלבע באינטימיות אנושית, בחום משפחתי, היה גם חוויית תשתית פסיכולוגית, שעל אודותיה הביוגרפי התאבל כל חייו, וגם חזון אקזיסטנציאליסטי, גשר קוסמי־ביטסי, „נקודת אכותה אבסורדית, בקיצור – משהו שמאפשר להתחיל מחדש את החיים. וגלבע תפס בגורלו האישי ואת הגורל הציוני גם יחד כדרמה של הולדת עצמית מתוך האין, כחוויית שיא של גאולה תוך התחבקות. להתחבקות עם בני אדם יש בשירין עוצמה של דבקות בעולמות עליונים.

הילד בשיר „הולדת" אינו שומע או רואה את אלוהים, הוא מתחבק אתו („הה, אלוהי, איך הייתנו חבוקים"). הגאולה מהאימה הקיומית, אימת אי־הוראות, בשיר „בתוקף" אינה מצוירת כהופעה של קרן אור אלא כסיפוק ראשוני של הצורך לחבק ולהיות מחובק בתמורה: „אספתי, לכן, את האצבעות / פגישה אל תוך הכף / ופתוח הן ובהיכה תמישה / כבורי כלית על הרדים / וקץ לא היה לבטחתו / בצוות האגרוף הקמוץ. // אחר כך עלה הסוד". גלבע סטוד בכל כוחו בהליכה בסך הוא אותו גלבע שהשמש זורחת בתוכו ומכרכת אותו רק באוסר „אני דומה לרבים באור. אני דומה לעם שלם", ואילו כאשר הוא מתכנס בתוך עצמו הסמל „צונחת כמה ונבואות". השמחה שלו פורצת כאשר הוא זורק אל על לא כוכב אחד אלא מאה כובעים, כאשר יש לו ראש קולקטיבי. האכסטאזה המלווה את החזות הללו פירושה: נס. ופירושה: אוטופיה.

צריך לשמוח למען הרחובות

הרבו לדבר על הספונטניות של גלבע, על השפע הלא־מבוקר של כתיבתו, על רושם ראשון של הספום. בוודאי שהאפקטים הללו קיימים, הם חלק בהעולם הלא־קים, הנולם, שגלבע בורא בשירי השמחה והצעקה. (מי ראה את גלבע משתולל משמחה או צועק?) השמחה והצעקה שכל־כך מאפיינות את שירת גלבע, כמו החוויה הקולקטיבית, לא היו תגובות ספונטניות של גלבע, אלא עבודת קודש מודעת, פולחן שמתוך בחירה, כמפעל של בניה־עצמית־טהרה. גלבע היה אדם ביישן, עדין, אבל מודעת, רגיש לרמאות־עצמית, גאה ואיסטניס, וכמיהתו לאהבה ולידידות היתה עצורה ליד חומה עבה של עכבות. בשירתו ביטא את הכמיהה להגביה בתוך עצמו, לבנות ארמונות אוטופיים, פנטאסטיים, מאותם חומרים שאליהם נכסף, שבמציאות לא היו ברשותו. כך כתב בשיר מוקדם לשיר בשם „בקסם":

פעם אמרו לי: בנה ארמון.
אמרתי: כן – ויהי
משמשות נחלים לעת בוקר
ומאבנים מעור ביהוק
ומן התוכר שלא היה לי –
מן הצחוק.

אחר אמרו: עשה מגדל.
אמרתי: יהי מגדל גבוה
כבודי בהלמותי.
ויעלו אלף ואלף ואלף רעים
מבמותי
אל על
ויהי לעמודי
במגדל.

השמחה, הצעקה וההפגנה של החוויה הקולקטיבית בשירת גלבע הן אפוא חלק ממפעל הישרדות הכרוך בעבודת קודש אלטרואיסטית, המתגבשת מתוך ציות לצו פנימי מתולם, צו בעל אופי מוסרי, האומר שצריך לשמוח וצריך לצעוק וצריך להתמזג בחבורה, כי בלעדי זאת יחרב העולם. בתשתיתו עומדת המסורת החסידית: „לשיר צריכים היינו / כשהולכנו לקבל פני מלך. (...) למשוח בשרנו בשמן הטוב / ורגלינו בכל קוטנים. באישותיה להעלות את גנזי האור / הכבול במוכרות השנים". („סופי דברים", נוסח ראשון"). ולכן צריך גם „לרקוד במקהלת כוכבים / בתוקה שנוגנים עלילים / עד מעם יבואו" („שיר במגילך הגבוה"). בשיר „תג" עינגל האור סביב השולחן שסביבו יושבים אותם גם יחד הוא הילה של קדושה, ולקולות של השרים יש ריח של פרחים צחורים. ובפירוש: „הם סמל של פולחן".

על הזיקה של שירת אמיר גלבע למיסטיקה היהודית עמדו רבים. זהו קו דמיון נוסף בינו לבין שירת ביאליק. כדי לדייק יש לומר: ביאליק פנה במישרין אל עולם הסמלים הקבלי ואילו התשתית של גלבע יונקת מהחסידות, שאותה ספג יחד עם הנופים בארץ הולדתו. עם כל הדמיון בין הקבלה לחסידות במושגים התיאולוגיים ובתמונות הסימבולית, בקבלה יש יותר דגש על תהליכים מטאפיסיים ואילו בחסידות – על תהליכים פסיכולוגיים, מוסריים וחברתיים. הסמלים החסידיים בשירת גלבע, כמו בשירת זלדה, הם כמובן בעלי משמעות מטאפיזית, אבל זוהי המטאפיסיקה החסידית, השמה דגש רב על „הנקודה הפנימית" בנפש האנושית, על הרגש, על היכולת לאמפתיה תמה עם הזולת ועם הכלל, ולא רק על המבנה של העולמות

(המשך מהעמוד הקודם)

העליונים ועל דרכי ההתבוננות הפנימית בכוחות הבורא. זוהי תפיסה המעניקה ערך מטאפיסי לרגש ולאינטואיציה המוסרית, ואין לערבב אותה עם חזונות אכסטולוגיים פיוטים מעורפלים.

לכן הצחוק והצעקה בשירת גלבע אינם התפרצויות אקספרסיביות של שמחת חיים (מהסוג המצוי בשירת ע. הלל) אלא פעולות מאגיות, פעולות של דבקות בי"ש הגורמות להעלאת ניצוצות, הם פעולות של אחריות מוסרית עליונה, המכוונת לא רק למען האני אלא גם למען כל העולם הסובב אותו: „הרחובות יעמדו כך לעולם: / אם יעברו בם עדר מבדישים / יהיו פני הרחובות מבוישים / אם אנשים יעברו בם מיואשים / יעברו הם ברחובות מיואשים. / ואני כשמן תמיד עובר שבת / ובמלוא השווק / למען שהרחובות שלא יעמדו / מבוישים / ומיואשים / אני מפיק־צחק / גם עורר בם את הצחוק." (הדגשה שלי, פיזור במקור).

זו הסיבה שחוויית ההתמלכות בשירת גלבע אינה ערוה אותו ל„סוטרה" [illegible] עבור „בריס" וכו' כתרחשות בתוך „בקעה מלאה עצמות חיים" („בעבעך"), שהמשורר הוא חלק במנה. התקומה השמשונית שלו היא במאמץ עליון של „אני לבדי. כאיש לא מבכון / הלא כמכה לפרוץ את מבצר האישי, לכוון את חייו בהתאם לצו החיים של אותן עצמות, ולהעניק את תוצאות המאמץ הזה לבציאות הציונית המתהווה. השמחה לא נועדה לנסות את הצגו, היא חלק מהתפקיד האחראי של התחיה שהוטל על כתפי הדור: „אם יפנה אור יום ועלינו יאפיל / ואשכנו אנחנו. / שבתנו ליגיע את בנינו להביל / ועל יינם לא ברכנו. / ועד עלינו תבכו תלודות / יתרוץ דין לעגו כנזר. / כי יכוס השתרגו לפנינו כבלות / להובות אל נודים / כן הכוס" („סופי דברים, נוסח ראשון", ב'). היחס בין הפרט להיסטוריה הוא יחס ארוטי, מלא הורמוניות בלתי־רציונאלית.

מוסריות ראשונית

שירתו של גלבע כולה חוזרת אל הראשוני שבאדם, אל חוויות תשתית. שיר נפלא כמו „אלוהי ארזמ" בעיניי ערך מוחלט לחוויות החושים, לבבע הבראשיתי עם החיים במובנם הביולוגי (בעצם, אפילו שם חלק בהאושר הוא ההתחלקות בחוויה עם עוד מישהו „אתה זוכר עץ התות" וכו'). אבל לא פחות כחולה וראשונית היא החוויה המוסרית בשירי גלבע. גם היא שתולה בחוויות ילדות:

אני אהבתיך כל כך
כי לימדני אבי לאהוב
הטובים והישרים
המהלכים על פני ארץ
בצלם ובדמות.

לאורך כל שירתו של גלבע עוברת החוויה של התעקשות על קיומה של האמונה המוסרית בתוך סביבה מתאכזבת. הניגוד בין החוויה הזו לבין הצורך העזוק בהזדהות עם הקולקטיב יוצר מתחים ודמוניים עזים ובונה את האופי הדראגי של דמות המשורר ושל הסיטואציה השירית. כאלפת הפניה אל ה„את" בשיר האחרון של השיר „אני אקרא לך", זו הפניה המוכרת כל כך בשירי אלתרמן. „אני אעמוד כך ואקרא לך עד אין־קצה", כתב גלבע. לפי הוא קורא בין השיר פותח במילים „כל העם עבר ועבר נ ג ד".

לכל אורכו המשורר פונה אל נמעו גבר. הוא מבקש שיצבורו אליו, כי המציאות נראית לו כמו כיפור בדים. „כי אפשר לדעת זאת לבדי". הוא קורא לו כדי שיבבע כפיו „כי היום (...) שירה אבנת אחות האדם / וקיומת לעד". אליה הוא קורא כך „עד אין קצה". על רקע רחובות שבהם הסוסים רואים בשקתות את פני רוכביהם המתים. בלי האמונה הזו העולם הופך לכיום, למוות.

באחד משירי „רציתי לכתוב שפתי ישנים" מובעת מעין נכונות לוותר על הצדק, אם הוא צדק יבש, חסר צבע. מוסריות פירושה היה לגביו קודם כל התחיות, שינוי, זרימה באפיק אישי: „(...) וזה אף לא תצי / נהבה ואף לא פחות בזה קיים / היפה הוא הקיים בשבילי בשבילך / בשבילו כל אחד הולך בשבילו. אך / יש בוהקים לפי את סבילו ומה / לפניו יהלך. צדק, אם יש / צדק. אינני יודע. חכמי שאינני / יפה באשר הוא חסר צבע / ועומד. רק חכים חסרי הצבע / יפים כי זורמים כים עומדים / כעלים ידוקה / אני רוצה עד ארץ ירוקה". בשיר אחר אפשר לראות, בפשטות, איך גלבע לא יכול היה לחיות בעולם נטול מעשים טובים, ועד כמה היחוד האלטרואיסטי היה קשור אצלו בחוויית ההתהוות:

יום ללא מעשים טובים. ללא מלה טובה. לא אני לפני. לא
מי לי. לא כלים שהיו לי כישראלי לתת. לכה לא נתתי. עלי לראות שלא לראות כל זה שמפנתיי מי שכוכך לקבל. אם אני. אם על אי בן, לכה כסתיר. עשכה עיניים וראה אך ורק שעדיין מוטבה לך כסך. והו כל בעדיין מוזמן לך בעולם הזה. שמור!

על כן על הכוה הטובה ואל הכן לאחור. אל התכר העולם הבא בענבר. יש עוד כאן עכשיו מי המזומן לך. עשה להכנה. תן לו חייב. לשבע יאריבון יכיך. ויבוד.

בנקודה זו, של הצו המוסרי, אפשר לפנות ולברר תופעות צדדיות, לכשל את ההתארגנות המעורנת שאליה זורבות, כמו אל היק, הצורות הבאים כתמריות, אך הכוונה של גלבע לסוביות כזורקו, בוהלכה. הרבה דברים חשובים נכתבו כבר על כך.

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי סנא

שירה

אור בחלום

אלגיות על העקבות בחול / מאת נלי זקס / תרגם מגרמנית יהודית פלס / בימן קריאה – הקיבוץ המאוחד / 47 עמ'.

אמרה המשוררת: „דבר לא עשיתי באלגיות. העליתי אותן על הכתב כפי שהגיעון לי הלילה. זה הכל". אבל המתרגם, באחרית דבר, „מחזור האלגיות שלפנינו נולד, כפי הנראה, בראשית שנות ה־40, ולכל המאוחר, ב־1943, על אדמת שבדיה... מבחינת זמן חיבורן הן קודמות לכל יצירתה השירית שפורסמה בדפוס. ...נלי זק"ס, וכן מבקריה ביקינו ובהדירדיה כיום. לא ראו באלגיות האלו איכות שירית ראויה לפרסום ודנו אותן לגניזה. צידוק מה היה לכך בשעתו ... ואילו כיום דומה שדווקא האלגיות האלו, בעוצמתן הראשונית, הספונטאנית, הפחות־מהוקצעת, מרשימות ביותר, אולי את הקורא היהודי במיוחד, ואף משליכות אור חדש על השירה הקאנונית של נלי זק"ס. אין ספק שהורתן של האלגיות היתה לפני 1940, בעוד המשוררת בגרמניה, תחת אימי הנאצים". בכללן, למשל: „אור בחלום, הוליכני מעבר לגבול. / ראיתי את המת, טרם נתערטל לאלוהים. / עדיין היו בו צללים וחבורות. / אבל האור התחיל בפיק נוגה בתחת לעורו. / או נשא את זרועותיו. / ב„דרכי הנגו", אמר. / ופצעו התחיל קרן. / שכם שוקעת, / כדכמת ארומה. / נוגא. פצע קורן – / הלילה הסתרע / על עיני. / הו עבי –"

גוף כנרת

הבית במגדל / מאת מבינה סבב / הקיבוץ המאוחד / 46 עמ'.

כגדל של שם הספר הוא היישוב השוכן ליד הכנרת, ובנוף האיזור ההוא נטועים רוב השירים. בכללם, למשל, „אם נכון שאגמים מורקים – / לא רואים עליך. / כמים נבוכים שלי, איתנותי קטן, / עין צלולה של צר טבי של העולם, / הברק השחור / בו ישן הכורי. / אם נכון שאגמים מורקים, / ואת, תופעה צעירה יחסית / עם תהליך בלייה מואץ / כמו שקראתי בכל ארץ נפתלי – / אני אחפור לך מחדש את ים החולה / וסיכבן שוב את המים כמו כליה / אני אסתום את הבוביל / אפתח את הנביעות / אשיב לך את מלח המים". ספר שני למחברת (לאחר „קולות בשקל", זוכה בפרס גיוסון).

אסופות

אמנה וסוכנות

הטרור – כיצד יוכל המערב לנצח / בעריכת בנימין נתניהו / ספרית מעריב / 278 עמ'.

„הטרור", אומר הספר הזה, „הוא התקפה יזומה ושיטתית על אזרחים תמים כפשע לשם הטלתם של יעדים פוליטיים". הגדרה זו, מוסיף ואומר העורך, היא גם הרסנית וגם טובה להפקיע את הטרור באמצעי המאבק המקובלים בעבר התרבות. לו יהי. מעבר לכך יש כאן סורה של מאמרים שעובדו מהרצאות שנישאו ביוני 1984, במסגרת כנס מטעם „מכון יונתן" (הקרוי על שמו של יונתן נתניהו, גיבור אנטבה, שהיה גם אחיו הבכור של העורך), ושביקשו להסביר, בין שאר דברים, מי עומד מאחורי הטרור וכיצד יש להילחם בו. הכל בכל יש כאן שמונה פרקים (והעוסקים, למשל, בטרור ובעולם המוסלמי, בטרור ובכלי התקשורת, ביסודות המשפטיים למלחמה בטרור ובמערכה הגלובאלית). בין המשתתפים הנוצצים בספר: אמנה בינלאומית נגד הטרור (משל מאיר שמגר), סוכנות בינלאומית נגד הטרור (משל יצחק רבין) ומעט מהם פרוסמות (משל ג'ין אי' קאליבה). בין המחברים גם אתגר גולדברג וג'ורג' שולץ, ברנרד לואיס ולשק קולאקובסקי, דניאל מויניהאן והלורד צ'אלפונט.

בלשנות ומוסר

תרבות והיסטוריה / העורך: יוסף דן / מוסד יהושוע / 218 עמ'.

יוזמה נרחבת לכתיבת ההיסטוריה הכוללת של יהדות ספרד וארצות המזרח מגירוש ספרד ועד למאה הנוכחית הולידה סדרה סמינרים בפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה העברית. הסמינר של שנת תשמ"ג הוקדש לנושא „היצירה הרוחנית של יהדות ספרד והמזרח והשתלשלותה בתולדותיהן של הקהילות" והוליד עשרה מאמרים שנקבצו כאן יחדיו. שניים מהם הוקדשו לבעיות בלשניות (בפרס ובמרוקו). שניים עוסקים בפרסיות ארץ־ישראליות. ראשית צמיחתה של ספרות המוסר הקבלית בצפת ועלייתה של מגורשי ספרד לארצה. סלוחה הנים באירופה (והשפעת תרבות יהודי ספרד על יהודי אשכנז ופולין ועד האנוסים בצרפת). עוד שם על ההנהגה היהודית במרוקו בשנים 1672–1822, על גלגולו של הפיוט „מי כמוך" ועל מרשלי העתונבית (הלדינו). בסוף הספר תמצית באנגלית.

ספריות

מאה שנים

עיר הספר / עריכה אריה אהרונאויר / כתר / 177 עמ'.

מאה שנים מלאו לספריית „שער ציון" (שנולדה כ„בית עקד ספרים להועלת בני המושבות"), עשר שנים מלאו לבית אראלה המשכן אותה כיום, והמשיקרה שנים חלפו מאז נפטרה אראלה גיטר שעל שמה נקרא הבית הזה. כל אלה הם עילה טובה לגלגול זכרונות ולהצגת נתונים. חלקו הראשון של הספר, „תשעים השנים הראשונות", נפתח בהיסטוריה הקרויה „ספריה, עיר בנבית וחברה מתהווה", וכולל גם סיפורי זכרונות (בין השאר של גבריאל צפרוני ושל אריה אליאב). חלקו השני מציג את מרדי הספריה וסניפיה ומספר גם על המחשב המשרת אותה וגם על הגרפוסק שלה. החלק השלישי מציג את האוספים המיוחדים המסופחים אליה ובכללם בית ביאליק וספריית אחד העם.

תרגום

פרשת קאנודוס

מלחמת סוף העולם / מאת מריו ורגס יוסה / תרגם מספרדית יואב הלוי / שוקן / 503 עמ'.

בנחלות הצפון־מזרחיים של ברזיל פעלה בשלהי המאה ה־19, על רקע ההתהוכות הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות, תנועה פונדמנטליסטית־אפוקליפטית בהנהגת נביא ש„עיצו להופעת בוא תמיד". קהל חסידי הנביא הזה הבריח על הקמת המדינה העצמאית קאנודוס, שכפלה כל מסכר וסדר, יצאה נגד המודרניזם וכינסה בתוכה זונות ושודדים, הרפתקנים וקבצנים, תמהונים ורוצחי בצע. יוסה פורש את פרטי הפרשה הזה בהתבסס על העובדות אבל תוך כדי מתן חופש לדמיונו היוצר, וגם תוך מתן אפשרות לכל ביני היקסים על אמריקה הלטינית של ימינו, ואם תרצו לא רק עליה. סוף באה, כמובן, סבר, אבל הוקבה הסרת השיביים הכבקבקת בלקובה ידועה לספר לקולהל, כי „בלאכי הסרת העולד אותו הסביבה... אני ראיתי אותה".

R.Status

אנשי־מחשבים
לפרוייקטים קצרים בחו״ל

דרושים

בוגר מדעי המחשב, שנתיים נסיון, ידיעת פורטרן על ווקס, לתפקיד של הגדרת דרישות ובדיקות תוכנה. שהות של עד ½ שנה.

בוגר מדעי המחשב, שנתיים נסיון, בפורטרן על ווקס לפיתוח תוכנה למקא״מ. שהות של עד ½ שנה.

בוגר מדעי המחשב, שלוש שנות נסיון על 1750, ב־ZOVIAL, עדיפות לבעלי נסיון בפורטרן על ווקס. שהות של עד שנה.

כל ההצעות מתייחסות לבני שני המינים כאחד.

המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

חברה ישראלית לקופסאות פח בע״מ

דרושים

למפעלנו בפתח־תקוה ובכפר־סבא

מכונאי תעשיה

בוגרי בי״ס מקצועי או שתי שנות נסיון במכונות אוטומטיות או מכניקה עדיפות לבעלי נסיון בתעשיה או בצה״ל

העבודה ב־3 משמרות

5 ימי עבודה בשבוע, שכר ותנאים טובים +

הכשרה מקצועית במסלולי קידום מיוחדים ונושאי שכר

לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון 03-9225321 לאוף ב״א.

אנו פותחים אופקים חדשים

אפשרויות מקצועיות ללא גבולות...

הזדמנויות קידום ללא מגבלות...

תנאי עבודה מתקדמים...

מרכז התכנון של מוטורולה סמיקונדקטור, שהינו מהמתקדמים בעולם, מתמחה בפיתוח רכיבי VLSI, כלי CAD ומערכות מיקרו־מעבדים ברמת STATE-OF-THE-ART לאור הרחבת פעילותנו דרושים לנו:

מהנדס מערכות DSP בכיר
להגדרת ארכיטקטורות VLSI למעבד אותות ספרתי.
- M.Sc. או Ph.D בהנדסת חשמל/מחשבים
- נסיון בפיתוח יישומים בתחומי עיבוד אותות וגרפיקה
- הכרת מערכות DSP/VLSI

מהנדסי מערכות
לפיתוח רכיבי VLSI בתחום המיקרופרוססורים ותקשורת נתונים.
- בוגרי הנדסת חשמל מצטיינים
- 2-4 שנות נסיון בתחומים רלוונטיים
- בעלי יכולת ורצון להתמודד עם אתגרים מקצועיים.

בואו הצטרפו לצוות מעולה בחברה עתירת־ידע, המובילה בעולם בתחום המוליכים למחצה.

אנא פנו בכתב בצירוף קורות חיים וציונים למוטורולה סמיקונדקטור, ת.ד. 32288 ת״א 61322

מוטורולה סמיקונדקטור

— סודיות מובטחת —

קריירה
שרותי כח אדם

לסניפנו בתל־אביב ונתניה.

מחלקה טכנית
- ★ **מהנדס/ת אלקטרוניקה** לתכנון מעגלים
- ★ **מתכנת/ת** 3 שנות נסיון בקובול/CICS
- ★ **מלחימים/ות ומחווטים/ות**
- ★ **כרסמים אוניברסליים**
- ★ **רתכי שריון**
- ★ **מכונאי אחזקה**
- ★ **עובדי/ות ייצור**

מחלקה משרדית
- ★ **פקיד יבוא** שליטה באנגלית והדפסה
- ★ **מזכירות ע/א**
- ★ **מוכרת**

לסניפנו בנתניה:
- ★ **מחסנאי אלקטרוניקה**

תל־אביב, רח׳ דיזנגוף 185 טל. 03-240281/2
חיפה, רח׳ הרצל 22 טל. 04-672649
נתניה, רח׳ שמואל הנציב 17 טל. 053-338801

הכח שלנו הוא כח אדם, קריירה.

אגודת אכסניות הנוער בישראל
בחסות משרד החינוך - אגף הנוער

1. דרושים
זוגות לניהול אכסניות נוער בצפון הארץ ובאזור ים־המלח.

2. דרוש
אחראי/ת על פרסומים, תכניות הדרכה והפעלה.

3. דרוש
פקיד קבלה לאכסנית הנוער טבריה

המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לאגודת אכסניות הנוער בישראל ת.ד. 1075 ירושלים 91009 עד ליום 13.9.87

ל״אגד״ דרושים:
מכונאים
או אנשים בעלי רקע טכני
לשיפוצים ולהרכבת מכללי אוטובוסים.

על המעוניינים לפנות
לח׳ שלמה ילוביצקי
מוסך אגד מכללים
רח׳ נחלת יצחק 1 תל־אביב
טל׳ 03-432541

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981

RS
שרותי כח אדם

למחלקה המשרדית בתל־אביב
דרושים
- ★ **מעבדות תמלילים**
- ★ **כתבניות עברית**
- ★ **כתבניות אנגלית**
- ★ **קלדניות**
- ★ **מרכזניות**

הטובים עובדים קבוע ORS

ש.ה.פ. ישראלי בע״מ

דרושים באשדוד:
- ★ **מפ״טים**
- ★ **מסגר מתלמד**
- ★ **עובדים בלתי מקצועיים**

טלפון 08-234036

רב־בריח
מקום גדול לעבוד בו

ד ר ו ש י ם

חכות ומפעיל C.N.C

כרסם משולה

מחסנאי טכני

בוגרי/ות בית־ספר מקצועי

קוד קוד
שרותי כח אדם

רח׳ דיזנגוף 34 ת״א 03-286111

עובדה על עבודה עם קוד קוד: שרותי כח אדם לגוון רחב של מקצועות

גבור ספורט

למפעלנו בתל־אביב ובכפר סבא
דרושים/דרושות

מכונאי/ת סריגה בכיר/ה

R.Status
איוש והשמה לבכירים

מקבוצת RS

מהנדס אזרחי:
3–4 שנות נסיון בתכנון כבישים – לגוש דן.

מהנדס כימיה:
2 נסיון טפולי אל־חלד, וצבע – חיפה עמק יזרעאל.

רוקחים:
לניהול בתי מרקחת – חיפה והצפון

מהנדס בנין:
3–4 שנות נסיון בתכנון קונסטרוקציות למבני מגורים

מהנדס מכונות:
4 שנות נסיון בקרת איכות וכתיבה טכנית, אנגלית טובה – ת״א

מהנדס אלקטרוניקה
וניהול מחלקת ייצור (הלחמות הרכבות) – ת״א

טכנולוג C.N.C.:
מהנדס מכונות (הנדסאי בכיר) ניהול פרוייקט C.N.C. נסיון קודם דומה הכרחי – גוש דן.

מנהל טכני למפעל:
מהנדס מכונות בכיר נסיון בניהול טכני של מפעל (והאחזקה) נסיון קודם הכרחי תנאי העסקה: מגורים בקצרין.

סגן מנהל מחלקת כ״א:
3 שנות נסיון בתפקיד דומה. השכלה: סוציולוג אירגוני

פסיכולוג חברתי:
מגורים – עמק יזרעאל / חיפה.

איש מכירות:
אקדמאי, רקע במכירות (תוכנות) נסיון מוכח – לת״א

מהנדס מזון:
שנה נסיון לטכנולוג מזון – מגורים חיפה והצפון

אחראי למחלקת הזמנות:
תואר ראשון כימיה/ביו־כימיה/ביולוגיה אנגלית טובה נסיון בהדרכה ותמיכה בלקוחות, יכולת ניהולית לגוש דן.

כל ההצעות מתייחסות לבני שני המינים כאחד.

או. אר. סטטוס / כנר אתרים 130 / תל־אביב 63573

המחלקה הראשונה לקריירה בכירה

אנו שמחים להודיע על פתיחת
סניף מכירות ביטוח חיים בדרום
כתובתנו: באר־שבע, רח׳ העצמאות 55 קומה ב׳ חדר 13
טלפון: 057-78432

בקרוב יפתח
קורס סוכני ביטוח חיים
בבאר־שבע

דרושים מועמדים העונים לדרישות הבאות:
א. גיל מעל 25
ב. נשואים
ג. בעלי השכלה תיכונית ומעלה
ד. בעלי כושר התמדה, יכולת הבעה ומוטיבציה להצלחה

לקביעת ראיון נא לפנות בימים א–ה בין השעות 9.00 עד 16.30 בטלפון מס׳ 057-78432 למשה לביא.

מנורה
חברה לבטוח בע״מ

הסנה
חברה לביטוח בע״מ

דרוש/ה

אחראי על חולית הכנת פוליסות
באגף לביטוח חיים

כישורים נדרשים:
- נסיון בהכנת פוליסות במחשב (כולל פוליסות ״עדיף״).
- בוגר י״ב כתות (כולל בגרות).
- בוגר הקורס לביטוח חיים במכללה לביטוח – יתרון.

מועמדים מתבקשים לפנות לטלפון 03-626312 אל מנהל משאבי אנוש

לחברת אלישרא
מערכות אלקטרוניות בע״מ

דרושים/ות

עובדים/ות ייצור

לעבודות הלחמה עדינות
- בעל/ת נסיון של שנה לפחות
- רצוי נסיון קודם בעבודות ייצור במיקרואלקטרוניקה
- ידע בקריאת שרטוטים – הכרחי
- העבודה במשרה מלאה (17.00-7.30)
- 5 ימי עבודה בשבוע
- ארוחות בחדר האוכל
- הסעות
- סודיות מובטחת

בבקר פרטים נא לפנות לטל. 03-7545455 החל היום א׳.

דרושה
כתבנית אנגלית
שפת אם אנגלית
ידע בהפעלת טלקס ומעבד תמלילים יתרון.
מתאימות יפנו לנורית
טל׳ 03-841107/8

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מחייבים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

יותר טוב מנפאואר

למחלקה הטכנית ת״א
בן־יהודה 12.
א׳-ה׳, 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877

דרושים
- ★ **מבקר איכות מכני**
בעל נסיון במכשיר מדידה X.Y.Z. לעבודה באיזור המרכז.
- ★ **הנדסאי מיזוג אויר**
נסיון במערכות מיזוג אויר מרכזיות ומדחסים צנטריפוגליים.
- ★ **מסגרים/רתכים**
נסיון של שנתיים, לעבודה באזורים; הרצליה, רעננה, נתניה.
- ★ **רתך ארגון**
נסיון של 3 שנים לפחות, לעבודה באזור רמת־גן.
- ★ **מחסנאי טכני**
נסיון במחסן אלקטרוני, לעבודה באזורים; הרצליה ור״ג.
- ★ **בודקים/ות ויזואליים/ות**
נסיון בעבודה תחת מיקרוסקופ.
- ★ **עובדי/ות ייצור**
לעבודות הרכבה.

מנפאואר
MANPOWER
ירושלים • תל־אביב • חיפה • באר־שבע • רחובות

+++++++++++++++

Dr. Fischer

עם הרחבת הפעילות במפעלנו בבני ברק
דרושים
עובדים/ות
החל מגיל 16 לעבודה במחלקות האריזה
למשמרות בוקר (08.00-16.00)
או אחה״צ (16.00-20.00)
- אפשרי עבודה למספר חודשים.
- עדיפות לתושבי האזור.

להתקשר לטלפון 03-776959 לרינה

יותר טוב מנפאואר

לסניף תל־אביב
בן־יהודה 12, א׳-ה׳ 08.00-14.00
טל: 284128, 03-298877
דרושות

כתבניות
מעבדות תמלילים
לאניר

בעלות נסיון בלבד.
לתקופות עבודה קצרות ו/או ארוכות, במקומות מעניינים ומגוונים, בשעות הבוקר והצהריים.

אם את טובה באמת ומחפשת עבודה עם אתגר והערכה, פני אל מנפאואר בהקדם – זה משתלם.

מנפאואר
MANPOWER
ירושלים • תל־אביב • חיפה • באר־שבע • רחובות

מדליון הכסף ניתן כאות הוקרה והכרה למצטיינים שבין עובדי מנפאואר

נחלת
דרושים
1. **אחראי מחסן מכירות**
עדיף בעל נסיון בענף האופנה.
2. **מחסנאי** – בעל נסיון.
3. **תופרת דוגמאות מנוסה.**

תנאים טובים למתאימים.
בואו לעבוד בבית האופנה מס. 1 בישראל.
דרך יפו תל־אביב 25, ת״א.
טל. 03-651155

Budget
rent a car

דרושים
מנהלי חשבונות
למשרה מלאה
- סוג 2–3
נסיון 3 שנים לפחות
דרוש נסיון בגביה
- סוג 2 – אפשרי ללא נסיון

לפנות לשמחה טל׳ 03-330877
03-337498
רח׳ מיטב 6
תל־אביב

בודג׳ט
השכרת רכב

לבית חלוצים תל־אביב
דרוש
עובד אחזקה
נסיון בתחום מסגרות
ידע בחשמל ואחזקת מבנים

המעוניינים יפנו לטלפון 03-411171/5

ORS
שרותי כח אדם

למחלקת משרדית בתל־אביב
דרושים
- **עוזר למנהל רכש**
- **מבצע/ת בבורסה (ברוקר)**
- **מנהלי חשבונות**

תנאים טובים למועמדים המתאימים
או.אר.אס. כינר אתרים 134 ת״א
03-202460

הטובים עובדים קבוע ORS

אלקטרה

באלקטרה מחכה לך עבודה מלאת עניין ואתגרים, בחברה גדולה, המובילה בתחום מוצרי צריכה חשמל ומוצרי אלקטרוניקה.
העניין שלך – הוא האתגר שלנו.

איש מכירות

הנוהות שלך - האתגר שלנו

פולגת
רשת חנויות

למפיצון פולגת החדש
שיפתח במרכז כפר־סבא
דרושים:
מנהל/ת סניף
קופאים/ות
מוכרים/ות

בבקר פרטים נא לפנות למאיר טל. 03-644021

צילום מן המקור

משאבי אנוש
ניהול והערכת מועמדים בע"מ

לחברה מובילה בענף הבניה
דרוש
מנהל הרכבות ארצי
הכישורים:
- מהנדס בנין.
- נסיון של 10 שנים בניהול פרויקטים בענף הבניה בקנה מידה ארצי.
- נסיון בניהול צוות עובדים.
- נסיון בניהול מו"מ.

מקום העבודה ת"א.
5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים טובים למועמד המתאים.
המועמדים המתאימים יפנו בכתב ד' בצירוף קורות חיים לת.ד. 189 רמת־גן 52101.
סודיות מובטחת.

LASER
תעשיות לייזר

מהנדס אלקטרוניקה
למחלקת פיתוח אלקטרוניקה
תאור תפקיד: תכנון מערכות מבוקרות מיקרו־מחשבים.
כישורים: • נסיון של 5 שנים לפחות בחומרה ותוכנה במיקרו מחשב 8051 • נסיון בכתיבת PLM51 • יכולת עבודה עצמאית.

חרט/כרסם
לבית מלאכה מכני פיתוח
תאור תפקיד: הפעלת מחרטה או כרסומת קונבנציונלית.
כישורים: • בוגר בי"ס מקצועי במגמת מכניקה עיונית • נסיון משמעותי בעבודה דומה • נסיון בחריטה או כרסום א' - יתרון

למחלקת ייצור
1. מלחימה
תאור תפקיד: הלחמת מעגלים מודפסים.
כישורים: • נסיון קודם בתפקיד במפעלים עתירי ידע • נסיון קודם ב־WAKI–WIKI - יתרון • נסיון בחיווט עבודה – משרה מלאה.

2. מחווט
תאור תפקיד: מחווט ספקי כוח לרכיבים אלקטרוניים.
כישורים: • נסיון של 3 שנים בחיווט ספקי כוח ומכשירים אלקטרוניים • רקע בהרכבות מכניות.

נא לפנות בכתב יד תוך ציון שם, טלפון, כתובת, פרוט קורות חיים ונסיון מקצועי, ל"משאבי אנוש"–תעשיות לייזר ת.ד. 13135 ת"א מיקוד 61131.
- סודיות מובטחת -
אודיעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.

תעשיות לייזר - קרן אור לקידום האנושות

לחברה קבלנית בחיפה
דרוש לעבודה בצפון הארץ
מהנדס/הנדסאי בניין
• נסיון 8 שנים לפחות בבניה צבורית
• עדיפות לתושבי צפת קריית־שמונה, טבריה
• רשיון נהיגה הכרחי
ת.ד. 4539 חיפה
— סודיות מובטחת —

לודזיה רוטקס
דרושה
תדמנית מנוסה
* 5 ימי עבודה בשבוע
* שכר הולם + תנאים סוציאליים מלאים
לפנות למפעל, רח' המנור 2 אזור התעשייה חולון, טל. 03-807111

בית - תקשורת מחשבים (לשעבר ביטקום סוכנויות (1976) בע"מ)
דרוש/ה
מחסנאי/ת
• בוגר קורס מפט"ים/אפסנאים טכניים • השכלה תיכונית
• נסיון של שנתיים לפחות בעבודה במחסן עם ציוד אלקטרוניקה (רצוי מחסן ממוחשב) • הכרת רכיבים - יתרון
• ידיעת אנגלית • תושב/ת גוש דן.

תחילת עבודה מיידית
תנאים טובים למתאימים
5 ימי עבודה בשבוע 07:30-17:00
נא לפנות בצירוף פירוט קורות חיים ונסיון מקצועי למחלקת כח אדם, רחוב הנחושת 8, תל־אביב 69710 טל. 03-498811
כל הפונים "יענו"... סודיות מובטחת
פתרון לטווח רחוק

לחברה המובילה בשיווק מכונות מזון וגלידה
דרוש
איש מכירות
מנוסה דובר אנגלית ברמה טובה
מעל גיל 26.
עדיפות לבעלי רכב
תנאים טובים למתאים
טל: 03-623584
לפנות ליפה.

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
רצוי נסיון בענף הנסיעות
[illegible]
03-299434

אל-אור אספקה לישראל בע"מ
ד ר ו ש
איש מכירות מנוסה,
בעל רקע טכני,
לשיווק ציוד למוסכים.
נא לטלפן: 03-795127/8

לחברה מסחרית בת"א דרושים:
שליח
לאחר שירות צבאי
בעל רשיון לווספה
מחסנאים לאחר שירות צבאי.
לפנות טל: 03-377074

למפעל פלסטיק גדול בבני־ברק
דרושים
1. אחראי משמרת (למחלקת הזרקה)
• בוגר בי"ס מקצועי 3 שנתי
• נסיון קודם בתעשיה - יתרון
• העבודה ב־3 משמרות
2. אחראי משמרת (למחלקת ניפוח)
• בוגר 10 שנות לימוד לפחות
• נסיון קודם בתעשיה - יתרון
• העבודה ב־3 משמרות.
3. מכונאי אחזקה
• בעל ידע בהידראוליקה ופניאומטיקה
• נסיון בתעשיה או בפלסטיק - יתרון.
לפנות 03-741873 למחמרת או אברהם בין 8.00 ל־14.00

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב **דחף**
ב **דחף** תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל־אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר עזברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל

JERUSALEM GATE HOTEL
מלון שער ירושלים

מלון שער ירושלים החדיש והאלגנטי, אשר יפתח בקרוב, מהווה חלק מקומפלקס תיירותי שפאר הכולל את "זוהר 1" מרכז ניהולי וקניות יחודי מסוגו בירושלים.
במלון 300 חדר, קומות עסקים, שטחים ציבוריים, סעודות והוא מצויים בבירכת בניני האומה ים.
אנו קולטים אנשי מקצוע מוכשרים עם נסיון במלונות ד"ג כוכבים ומאפשרים קידום לבעלי יכולת, מוטיבציה ונסיון בתפקידים יםן.

* מנהל/ת משאבי אנוש
* שף
* מנהל/ת מחלקת חדרים
* מנהל/ת מחלקת קבלה
* מנהל/ת מחלקת הזמנות
* מנהל/ת מחלקת אחזקה
* מטרדי
* מנהל/ת משק

תנאי העסקה נוחים ואפשרויות קידום למועמדים המתאימים.
סודיות מובטחת
נא להתקשר לטלפון: 02-383101 02-383432 לקביעת מועד ראיון

לחברה בתחום התעשיה (והחקלאות)
נציג/סוכני מכירות
• לאזור הצפון
• לאזור הדרום
בעלי רכב. רצוי תושבי המקום
052-547001, 052-542846

דרושים/ות דחוף
סטודנטים/יות צעירים ונמרצים
למכירת "כרטיסי הגרלה" במכירה ניידת
משכורת קבועה + עמלות על המכירות
המעוניינים יפנו מיידית לפי האזורים הבאים:

תל־אביב וגוש דן	03-613163 03-298373 03-371906
ירושלים והסביבה	02-244375 02-233937
חיפה והצפון	04-643774 04-636746
השרון ונתניה	052-88580 053-618676
חולון והסביבה	03-5052075 03-492042
אשדוד והדרום	055-28842 057-32021

לפנימיית ילדים ליד נתניה
דרושים
מדריך חברתי
מטפלת קבוצתית
עובד/ת סוציאלי
עובד/ת הדרכאל
053-663035

לחברת יבוא
דרושים
סוכני מכירות
ברחבי הארץ
• בעלי נסיון במכירות
• בעלי יוזמה ומעוף
• בעלי רכב
רווחים נאים למתאימים
02-667535

לחברה מסחרית
דרושה
מרכזנית
• בעלת 10 שנות לימוד לפחות
• יוצאת צ.ה.ל.
• משרה מלאה, 6 ימים בשבוע
נא לפנות לת.ד. 603 ת"א בצירוף קורות חיים.

לחברת ג.ד.ג.
דרוש
פלסטיקאי
למחלקת פלסטיק ואחזקה בעל נסיון בהפעלה ואחזקה של מכונות הזרקה

למנופי אבי
דרושים
מנופאים
לעגורנים ניידים
עוזרי מנופאים
בעלי רשיון נהיגה מעל 18 נון
אחרי שירות צבאי

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם כן אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

ב.י.פ. BIP ישומים פסיכולוגיים INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
לאחד מלקוחותינו
חברת שיווק ושרות ארצית
דרוש/ה
מנהל סניף חיפה רבתי
כישורים נדרשים:
* לפחות 10 שנות נסיון שיווקי בהיקף נרחב, ניהול מו"מ מסחרי והפעלת אנשי מכירות
* כושר ארגון, יוזמה ודינמיות
רקע טכני והשכלה אקדמאית - יתרון.

נא לפנות בכתב יד אל:
ב.י.פ. ישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 ת"א מיקוד 63902
- סודיות מובטחת -

לחברה מובילה בענף האלקטרוניקה בהרצליה
דרוש
עובד ייצור לרכיבים מגנטיים
בתפקיד זה ידרש העובד לייצר רכיבים מגנטיים הדרושים לצרכי החברה. דרוש עובד בעל נסיון קודם בליפוף מגנטים או שנאים, בעל "ידי זהב" ורצון להתפתח ולעסוק בתחומי ייצור נוספים.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 39110 ת"א מיקוד 61392 לידי מ.ל.

להוצאת ספרים "מודן"
דרושים
עובדים
• למחסן ספרים עבריים
• רצוי נסיון קודם
לפנות במקום לשלומית ט"ל 330067/8
8.00-16.00 חומה ומגדל 26 ת"א

עיריית תל־אביב־יפו
לתזמורת לחקת "צופי ת"א־יפו" דרושים
נגן גיטרה מובילה
נגן גיטרה בס
מתופף
בחינות לתזמורת יערכו ביום א' ה־30.8.87 בשעה 16.00 במרכז "בכורי העיתים" רח' הנטסין 6, ת"א.
כדבר פרטים יש לפנות לניסים טל' 874880 רחל טל' 438258

למוסד צבורי
דרוש/ה
עוזר/ת למנכ"ל
תאור התפקיד:
- מתאם בין הפונקציות השונות הקיימות בחברה.
הכישורים הדרושים:
- השכלה תיכונית מלאה, יתרון לבעלי השכלה גבוהה.
- ידע בעברית ובאנגלית.
- נסיון של שנתיים לפחות, בארגון והפעלת צוות עובדים.
הדרגה תקבע בהתאם לכישורי המועמד/ת.
על המעוניינים לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, עד יום א' 6.9.87 לת.ד. 7019 תל־אביב, מיקוד 61070, עבור עוזר מנכ"ל.

ב.י.פ. BIP ישומים פסיכולוגיים INSTITUTE OF PSYCHOLOGY
לאחד מלקוחותינו
חברת שיווק ושרות ארצית
לסניף ירושלים דרוש/ה
מנהל חשבונות עצמאי
כישורים נדרשים:
• סוג 3 בהנה"ח
• 5 שנות נסיון בעבודה עצמאית
• נסיון בהנה"ח ממוחשבת ובפיקוח על צוות עובדים

נא לפנות בכתב יד אל:
ב.י.פ. ישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 ת"א מיקוד 63902
- סודיות מובטחת -

למלון קרלטון נהריה
דרושים למחלקת אחזקה
1. חשמלאי מוסמך
עם ידע בלחות חשמל
2. איש אחזקה
למערכות מיזוג אויר
שתי המשרות תנייל במשמרות.
נא לפנות למנהל האחזקה במלון 04-922211
3. טבחים
4. טבח מומחה
למטבח חלבי
בעלי ניסיון במלונות 4 כוכבים לפחות, עם המלצות.
נא לפנות לשף המלון טלפון 04-922211

קליל תעשיות בע"מ
דרוש
הנדסאי בניין או מכונות
לעבודה במחלקת מכירות.
נא לפנות בכתב בפירוט קורות־חיים ונסיון בעבודה לת.ד. 210 קריית מוצקין 26114 לידי דורית ישראלי.
רק המועמדים המתאימים ייענו.
סודיות מובטחת

אלעד שרותי כח אדם
עבור אחד מלקוחותינו
דרוש
טכנאי קירור מזון
כשורים:
* ידע ונסיון מוכח באחזקת מתקני קירור מזון
* ידע בחשמל
* רקע טכני בתחום אחזקת מתקני קירור.
* תושב גוש דן.
הרואה 6 רמת־גן 03-731744 03-724359
הרצליה סוקולוב 34 052-547777
052-541959

2000 ש"ח הכנסה
לנשים בהפצת תוכניות חסכון לאוניברסיטה
אפשרות גם לעבודה חלקית
לכל חלקי הארץ 052-541946
לאזור ירושלים 02-414456

לבית ספר יסודי קדרון
דרושה
מורה לאנגלית
לכיתות ו' ו' ח'
בבוקר 08-591218 ובמשך היום 08-574357

רב-בריח
מקום גדול לעבוד בו
כחברה המיוצאת ל־5 יבשות, מעסיקה 600 עובדים מיטב כח האדם המקצועי והמיומן במשק ומצאת בצמיחה מתמדת.

ד ר ו ש י ם

מנהל מחלקת ייצור/ מהנדס מפעל
לניהול מחלקת ייצור באחד ממפעלי החברה, אחראי להסבת המחלקה לייצור ממוכן.
כישורים:
- מהנדס מכונות
- יכולת ניהול צוות עובדים מקצועי
- נסיון רלוונטי של 3 שנים לפחות במפעל מתכת

מנהלת מחלקת הרכבה צילינדרים
דרישות התפקיד:
- ניהול צוות עובדות המרכיבות סוגים רבים של צלינדרים מתוחכמים ומדוייקים.
כישורים:
- טכנאית הנדסאית מכונות או תעשיה וניהול
- נסיון של שנתיים לפחות בניהול צוות עובדים מקצועי.

מועמדים בעלי יכולת אישית ותקשורתית גבוהה, ובעלי נכונות לעבוד מעבר לשעות העבודה המקובלות. יפנו בכתב על נייר ללא שורות עם פירוט קורות חיים לת.ד. 465 יבנה. מיקוד 70651.

רב-בריח

גבור סברינה
למפעלנו ברמת החייל
דרושות
תופרות-קטל לגרביים
אפשרות לעבודה בבית,
בתנאים טובים.
נא לפנות טלפונית לנורית, 03-477124

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

עלית הנוער
הסוכנות היהודית לארץ ישראל
המחלקה לעלית ילדים ונוער

לבתי ספר לחינוך ולהכשרה מקצועית לנוער
דרושים:
מדריכים מורים מקצועיים
לשנת הלימודים תשמ"ח

• למרכז־הנוער הכללי בירושלים,	טל' 02-424655 לפנות למנהל בני גרשון
1. מדריכה מורה לספרות נשים	משרה מלאה.
• למרכז־הנוער הכללי בלוד,	טל' 08-227488 לפנות למנהל אליעזר כהן
1. מדריך מורה לחשמל כללי	משרה מלאה.
2. מדריכה מורה לפקידות	משרה מלאה.
• למרכז־הנוער הכללי באשדוד,	טל' 08-524990 לפנות למנהל יוסף אסולין
1. מדריך מורה למכונאות רכב,	כמשרה
• למרכז־הנוער הדתי באשקלון טל'	051/22368 לפנות למנהל חיים און
1. מדריך מורה לחשמל רכב	משרה מלאה.
2. מדריך מורה לפקידות	משרה מלאה.
• למרכז־הנוער הכללי ברחובות	טל' 08-462170 לפנות למנהל דניאל סעידי
1. מדריך מורה לפקידות	משרה מלאה
2. מדריך מורה לנגרות	משרה מלאה.
• למרכז־הנוער הדתי ברמלה	טל' 08-227952 לפנות למנהל יצחק זווט
1. מדריך מורה למכונאות רכב	משרה מלאה.
• למרכז־הנוער הדתי בירושלים	טל' 02-418402 לפנות למנהל שלמה רחמני
1. מדריך מורה למכונאות רכב	משרה מלאה
2. מורה להנהלת חשבונות.	
• למרכז־הנוער הכללי בנתניה	טל' 053-612682 לפנות למנהל יונתן קוורט
1. מדריך מורה למכונאות רכב	משרה מלאה.
• למרכז־הנוער הכללי באשקלון	טל. 051-22977 לפנות למנהל דוד אוחיון
1. מדריך מורה לחשמל כללי	משרה מלאה
2. מדריך מורה לנגרות	משרה מלאה.

למוסד צבורי
ד ר ו ש / ה
מתאם/ת תקשורת
תאור התפקיד:
- מעקב שוטף ודווח על מצב רשת תקשורת ממוחשבת.
- איתור בעיות ברשת.
- ריכוז כל הקריאות לשרות מהתחנות הפועלות ברשת.
הכישורים הדרושים:
- בוגר/ת בי"ס תיכון מקצועי במגמת אלקטרוניקה ותקשורת.
- נסיון של שנה אחת, לפחות, בנושא תיפעול קווי תקשורת ומחשב
- יתרון לבעלי נסיון בהפעלת קווי טלפון וקווי תקשורת נתונים.
הדרגה תקבע בהתאם לכישורי המועמד/ת.
על המעוניינים לפנות בכתב יד, בצירוף קורות חיים, עד יום א' 6.9.87 לת.ד. 7019 תל־אביב, מיקוד 61070, עבור מתאם תקשורת.

למפעל תעשייתי גדול בגוש דן
דרושים:
1. מסגרים/רתכים
בתחום מסגרות הרכב
2. פחח וצבע רכב
3. מכונאי־רכב מכל הסוגים
• בוגר בי"ס מקצועי
• שנתיים נסיון
• בעל רשיון 03
4. מפעיל מערכת פנאומטית והידראולית
העבודה המוצעת במוסך באזור פתח תקווה
המתאימים יפנו למחלקת כח אדם.
טל. 03-7552356.

חברת תיירות סיטונאית
מחפשת
מרכזנית
מנוסה אדיבה וזריזה.
מקום עבודה: מרכז ת"א
שעות עבודה: 08:30 – 13:00
15:30 – 18:00
ימי ד', ו' 08:30 – 13:00
לשם קביעת ראיון נא להתקשר בשעות אחה"צ לדוד בטלפון: 5449444

לחברה הבונה מערכות מיקרו־מחשבים בזמן־אמת דרושים:
1) **תכנת**
2) **מהנדס אלקטרוניקה**
המועמדים חייבים להיות בעלי יכולת עבודה עצמאית
ת.ד. 2078 רמת־השרון
- סודיות מובטחת -

דחפון
24 שעות
שרות מודעות טלפוני
של **דחף**
לבעלי כרטיסי אשראי
ויזה, ישראכרט, דיינרס
03-611001

דירות

דירות נבנות

באבן־יהודה קוטג' מפ־אר 6 חדרים+ מרתף טל: 053-698926 (21163) 03-9241235

פתיו 5+ מרפסת גג+ חצר+ תוספות רבות, 057-88606 $30,000 (29782)

בהרצליה הירוקה קוטג' מיוחד 5+ מרתף +גג, (29645) 052-83827

אפרת־דברת דירות 5 חד־רים ברחובות רחוב רוז'נסקי במחירים מיוחדים משדרי מכירות: אפרת־דוברת ראשון־לציון 03-946737 דיור+ רחובות 08-453055 (13941)

חברת אזורים מציעה בשכונת אזורים בנתניה 3, 3½ חדרים לזכאי משרד השיכון, לזוגות צעירים ומכירה חופשית לפרטים: 03-630442 (29927)

אוניברסיטת בר־אילן מציעה למכירה במכרז מס' 146/87 דירת 2 חדרים 45 מ"ר, ע"ע, חזית, ברחוב ברנשטיין־כהן 8 תל־אביב. פרטים בטלפון 03-718503 בשעות 8.00־14.00 (24030)

בבנינים מפואר 250 מטר, כולל ריהוט, מרפסות ונוף מרהיב לים (26079) 03-5526167

בכפר־שמריהו קוטג' מפואר 280,000 דולר 03-9224503 (26073) 03-9234803

ברמת־השרון דו משפחתי מרווח 7 חדרים בסביון אמריקאי גג ברוצף נוף לים 270,000 דולר 03-5400758 (24858) 03-483528

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

חולון־בת־ים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דן

קבלנים מציעים

בסביון בלעדי "לתיווך דה־בוטון" למכירה מבחר וילות גדולות וקטנות על מגרשים בגדלים שונים (22822) 03-343356

בנוה־אביבים, דירות 4 חדרים+ מידב השיכלולים. קבלן בירנבוים, ה"באייר 24, 03-259689 (24814) 03-262894

בגבעת־הברושים גבעת־שמואל. 4 שירותים כפולים בהזדמנות 03-5321216 $75,000 (25985)

באלופי־צה"ל 51 3+ גג+ חדר יפיפה+ תוספות בבר־קר 03-9611147, בערב (14044) 03-258510

ברמת־השרון דירות חדשות בנות 4, 5 חדרים ודירות גג ברחוב ההגנה, בסטנדרט בניה גבוה. "אלונים" 03-203341 (29807)

בפתח־תקוה דירת גג 3½+ 2 איזור שקט, (15065) 03-9322290

"פרל־בינבוים קבלנים" בבנין הנבנה ברחוב קלוז בצפון ת"א, נותרו 4 ו־3 חדרים להתקשר 03-867690 03-597344 03-588555 בין השעות (24958) 16.00־9.00

במה ומ־רמלה דירות 3 ו־4 חדרים בבית חדש מוצמה אבן. תנאי תשלום נוחים מאוד וסיוע גדול בואו לבקר בדירה לדוגמא (14289) 03-245375

בגני־יהושמרון דירות וילה 3 ו־4 חדרים. לחלקן חצר ולחלקן גג צמוד. תנאי תשלום נוחים וסיוע גדול במיוחד. (14258) 03-245375

באריאל דירות וילה 3 ו־4 חדרים. לחלקן חצר ולחלקן גג צמוד. 120 מ"ר עם נוף מרהיב. תנאי תשלום נוחים וסיוע גדול במיוחד. (14251) 03-245375

בקרית־ראשון בראשון לציון בבנין חדש בן 4 קומות, דירות 3 חדרים מרווחות, סטנדרט גבוה, 2 דירות בקומה ומעלית. (14245) 03-245375

בקרית־בן־גוריון בחולון בבית חדש מצופה אבן, דירות 3 ו־3½ חדרים, יחידות מסוג באיזור. תנאי תשלום נוחים (14243) 03-245375

בנאות־ימים בתים בבנין חדש מצופה אבן דירות 3½ ו־4½ חדרים. סטנדרט גבוה, תנאי תשלום נוחים. בואו לבקר בדירה לדוגמא 03-245375 (14237) 03-203341

במגדל אשדר ארלוזרוב פינת דרך־חיפה דירות פאר 2, 3, 4 ו־5 חדרים. סטנדרט גבוה בצפון העיר. בואו לבקר בדירה לדוגמא 03-245375 (14231)

בנוה־פולג נתניה בבנין חדש מצופה אבן דירות מרווחות 3 ו־4 חדרים. תנאי תשלום נוחים וסיוע גדול. בואו לבקר בדירה לדוגמא 03-245375 (14220)

בשיכון ל' דירה אחרונה לאיכלוס מיידי 5 חדרים ויח' לוי־אשכול 40. לפרטים: חברת "אביב" (20756) 03-7512203

בבנה ביתך ברמלה קוטג' חדש ופינוי בהזדמנות (20415) 08-245534

בשכונת "נוה־הדרים" בראשון־לציון קוטג'ים 5 חדרים, 170 מ"ר +חצר "אלרם" 03-959556 (29816) 03-203341

בגני־הרצליה של "אלרם" קוטג'ים 5 חדרים +מרתף, שטח בנוי 211 מ"ר, באתר, במשרד: 052-574517 (29783) 03-203341

בגני־צהלה ברח' ענתות החדש במיקום מצוין! קוטג'ים מפוארים 03-342372 (8180) 052-448219

שרון

יום שישי, ג' באלול תשמ"ז, 28 באוגוסט 1987

מכזامن الأصل

ככה זה אצלנו

הלוח הכללי

ידיעות אחרונות

הלוח הנפוץ ביותר

דבר ראשון בבוקר

דירות למכירה 2–2½ חדרים

• בקטמון 2½ חדרים קומה שניה עורפית קומה שניה 03-882626

• ג, ק"א, דואק +טלפון, מרכזי במ"ב טוב. 03-9613281

• בראשל"צ במערב רחוב השרה 2½+½, ק"ג 03-954305

• במערב 2½, במקום מרכזי, ק"ד, מיידית+ טלפון 03-956343

דירות גג

בראשל"צ בנוה־אסתר
דירות יוקרה: 5' 90,000 דולר, 5½' 100,000 דולר, 6' 100,000 דולר
משה ויגאל גינדי, הרצל 46, לכניסה מיידית בתשלומים נוחים
(21672)

בראשל"צ בנוה־אסתר 5
חדרים ק"ג, 99,000 דולר, חדשה 03-959577
(21667)

בצפון תל־אביב בבניה
שני דופלקסים "תל־גר"
03-299674 03-883760
(13935)

ביקוש דירות

דירות מרוהטות

דירות בשכירות

בשכונת "נוה־הדרים"
בראשון־לציון בבנין חדש 4, 5 חדרים וכן מר־פסים מפוארים "אל־דם" 03-959556, 03-203341
(29813)

בתל־גיבורים 2 +טלפון
+אופציה לבניה 30,000 דולר 03-841309
(20163)

דירות למכירה 3–3½ חדרים

דרוש

וילות ובתים

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

חדרים מרוהטים

עסקים

למכירה בנין לאחר שי־פוץ בקרית־אתא מתאים לבית אבות 04-724030 04-719466
(26155)

"מיכרוזים" ארציים ובי־נלאומיים לכל הענפים. הזהר! "מיכרוזים" 20 שנה בדרך פ"ת 7.
(20566) 03-612192

זכות למסעדה פועלת בתחנת דלק בכביש מהיר
(30113) 02-660747

למסירה בחולון! חנות מחשבים פעילה+ מעב־דה
03-5593089
(29876)

נוגבים לך מהעסק? לנו הפיתרון!! מכשיר הדו־עה השמלי מהפכני במ־חיר ארוחה זוגית!
(29860) 03-779775

מזון, קפה, פאב, בחוף מדרון מאחורי מלון פלזה למכירה או להשכרה לתקופה ארוכה, אפש־רות להחלפה בנכס (בית, מגרש) טל'
(29587) 03-9241618

לרציניים בלבד להשכרה חנות גדולה לבשר במר־כז בת־ים 03-860244 לגבי
(29453)

למהירי החלטה: לרגל נסיעה, למכירה חברה מצליחה בעלת מוניטין בתחום האירוח והארו־עים כולל ציוד, כלי רכב, גן לאירועים ומסע־דה עם רשיון באזור יר־קותי (המקום בשכ"ח) 280.000 דולר. הצעות רציניות בלבד יש להפ־נות לת.ד 605 הרצליה
(24011)

בהרצליה, חנות בשכ"ח במרכז קניות מפואר וחד־דש (29833) 03-611146

דירות בתי מלון

משרדים

בנין־יבנה במרכז לבניה מיידית לוילות 15,650 דולר+ מע"מ, 3,000 במזומן והיתרה במשכנ־תא, במשרד: 08-574335 בערב: 08-574823 08-574587
(14879)

קבלן מעוניין במגרש בתל־אביב במזומן קומ־בינציה. 03-299674 03-867472
(29663)

בדחיפות בת"א דרוש משרד בשכ"ד, 100 מ"ר 03-614089 03-621536
(21799)

דרושים מגרשים לבניה, בת"א וגוש דן במזומן, ב־קומבינציה, 03-786395
(25131)

להגיה דרוש מגרש כ־1500 מ"ר לבניה מיידית באזור התעשיה אזור צמוד לכביש ת"א־ירושלים (הישן) 663059 מראשון "0900" 16.00
(24049)

מבני תעשיה

הצעות עבודה

להברת שיווק גדולה דרושים מקדמי/ות מכי־רה לאזור שרות צבאי עד גיל 27 בעלי הופעה ויכולת ביטוי למתקבלים תנאים מפתים טל. ת"א 03-812193 חיפה: 04-660575 ב"ש 057-74051 י־ם 02-244279
(20584)

באי הצטרפי להצלחה! חברת פרסום צעירה ודינמית מציעה לך אתגר בעבודה עם בעלי עס־קים קטנים כגדולים אפשרות לשכר גבוה למתאימות להתקשר 03-654804 03-661303 מיום ראשון.
(16734)

מגרשים

להברה קבלנית בתל־אביב דרושים: נהג משאית היבר, מנופאים, טרקטוריסטים. 1־
(16709) 03-497557

בתי מלאכה

מחסנים

אולמות

חנויות

למוסטלה פאם תכשירי טיפוח ואיפור, דרושות יועצות יופי, נשות מכי־רה, לכל רחבי הארץ. הכשרה תינתן למתאי־מות. תל־אביב־גבעתיים־רמת־גן: 03-235129, ראשון לציון: 03-238804 כפר־סבא־רעננה: 03-941773 בת־ים חו־לון: 052-444717 פתח־תקוה: 03-846253 נת־ניה: 03-919904 אשדוד: 053-617205 קרית־גת: 08-5522242 רחובות: 051-881203 יבנה: 08-451195
(16723)

דרושים אנשי מכירות לי־אירועים נסיון מוכח במ־כירות אירועים הופעה נאה. שעות עבודה גמי־שות תנאים טובים למתא־ימים/ות לקביעת רא־יונות: נא לפנות לטל: (16651) 03-422177

למפעל קונפקציה בפ־תח־תקוה דרושות אור־זות אין צורך בנסיון קו־דם, 5 ימי עבודה בשבוע תנאים סוציאלי־ים מלאים, עבודה קבו־עה, הסעות מאיזורי לוד, פ"ת, רמלה והסבי־בה
(30489) 9232722

ל"א.ת.י" אלקטרונאי לבדיקה ותיקון ברעי־סים אלקטרוניים תנאים טובים! 03-203052-3
(30207)

למפעל אלקטרוניקה גדול בת"א מלחימות מ־נוסות תנאים טובים "א.ת.י" 03-203052-3
(30205)

למפעל אלקטרוניקה בת"א עובד/ת במחר הד־אים מעולים!
(30191) 03-203052-3

למוסך מודרני בנתניה דרוש מחסנאי/ ספק ה־יודע לקרוא מיקרופיש +רשיון, 053-342698
(30154) 052-88188

מנהל מחסן מישמרת אזות בחולון גיל 45 – 38 "יעד" 03-731744
(30090)

נערות/ים ½ שנה לפני גיוס לעבודה בפ"ת "יעד" 03-731744
(30085)

מפעיל מכונות יצור במ־שמרות בפ"ת, חולון, ת"א גילאים 25 – 35 "יעד" 03-731744
(30068)

למפעל אלקטרוניקה מלחימות ומרכבות +נסיון מאזור חדרה מד־ניה תל־מונד כ"ס רעננה והסביבה 5 ימים אפשר להסעה 052-448989
(30053) 052-23595

לבורנטית תעשייתית +נסיון בענף המזון לע־בודה מיידית (משמרות) א.ב.א. 03-282487
(29986)

איש אחזקה (מכסיונר צעיר) +רשיון חשמלאי מוסמך לעבודה מיידית א.ב.א. 03-282487
(29977)

למפעל מתכת באזור ב"ב: דרושה מפטי"ת או מתכנאי טכני (מכסיונר) לשבוע עבודה מלא לני־הול מחסן מכר 782906 03-781240
(29962)

לסקאנדיה דרושים: 1. מנהל חנות מרכזית גד־לה בכביש הרצליה־ת"א 2. פקידה 3. מרכו־נית לפרסים למנות לא־מירה מיום א'
(29922) 03-492121

למבנן קוסמטיקה יוקר־תי ירושלים דרושה קוסמטיקאית+ מניקור מניקור 03-255295-6
(29730)

ל"דבר" דרושים חוטי־לוזות חשמל מנוסים לעבודה בחולון והרצ־ליה 03-221214
(29721)

ל"דבר" דרושות מלח־מות, מחוותות מנוסות לעבודה מיידית
(29713) 03-221214

למפעל סודיני אפנה ויו־צא דרושים מבקרי טיב מנוסים למשנה מלאה
(29607) 03-835151

להברה קבלנית לאינס־טלציה דרושים עובד־ים מנוסים ועוזרים 03-362068 03-358774
(29494)

לעבודה דרושים עובדים להרכבה ולעבודות מוד־כת. לפני צבא ואחרי צבא 03-830308
(29423)

לסטודנטים, אקדמאים 3120 לחודש! "נילי" רקאנטי 9 רמת־אביב, שוקין 44 ת"א
(29412)

קוסאים/ות לשותת ש־יווק לאזורים הרצליה רמת־אביב, תל־אביב רמת־גן חולון בת־ים
(25152) 03-286111

מבוגאי תעשיה /אחזקה מנוסים, 4 שנים למשמר־רות) ידע בקריאת שר־טוט מלוד, רמלה, פ"ת, קרית־אונו, רמת־גן, הרצליה ות"א
(24955) 03-286111

עובדי יצור (רצוי יוצאי צבא) ל־5 ימים בשבוע, הסעות+ ארוחות למפעל בראשל"צ 03-286111
(24083)

למפעל אריזות חדיש ב־יותר באזור התעשייה אזור, דרוש אורז תנאים מעולים למתאים
(24091) 5592930-1-2

סטודנט/ית (עלד/ית לשעבר) לעבודה מפוצלת בבנק בבני־ברק וב־חולון (תנאים טובים) (24036) 03-286111

צעיר חרוץ ואחראי לתפקיד עצמאי במחסן חברה לשיווק באזור השרון. סדר ודייקנות הכרחיים. ידע באנגלית ונסיון במחשב יתרון. תנאים טובים למתאים. לפנות לרונית 967 משרה 03-295694 (23932)

קריקה חדשה ומצליחה בתחום הביטוח! למתאימים הדרכה ועזרה עד להצלחה. אפשרות להכנסה גבוהה מאוד ועניין רב בעבודה עם אנשים. לפנות לעדית (23914) 03-202518

עוזרת מינהלית לחברת שיווק מצליחה בענף הטכסטיל. התפקיד עצמאי ואחראי, וכולל קשר עם לקוחות וספקים. יכולת אירגון ביודעי אנגלית מעולים הכרחיים. העבודה בת"א. תנאים טובים למתאימה. דנית 03-295694 משרה 933 (23899)

לחברה ארצית לקוסמטיקה דרושות דיילות יופי באיזור ירושלים וב־אר־שבע 03-804894 (22834)

לחברה ארצית לקוסמטיקה דרוש סוכן מכירות מנוסה לאיזור צפון הארץ 03-800113 (22829)

דרושים טכנאי שיווק לתעשיה תנאים טובים למתאימים 03-7519320 (22337)

זה רציני! עבודת שטח נשמה, עניין אתגר אוירה חמה ומיוחדת, שכר גבוה תנאים מלאים מקומות מוגבלים 621587 (20667)

דרוש מומחה מוסמך לסוכנות נסיעות לצורך פתיחת משרד בגליל לפי מו"מ ת.ד. ב/ 31 כפר הורדים (20240)

למפעל לציקות תכשיטים דרושות עובדות למחלקת השעווה (20101) 03-823953

1,000.– ש"ח למרכזנית תדקס מנוסה לעבודה זמנית לתקופות קצרות וממושכות, "מנפאואר" רח' בן־יהודה 12 ת"א א'–ה' 8.00– 14.00 (20047) 03-298877

דרושים מלצרים/יות מקצועיים/יות לעבודות אקסטרה חברת ה"מלצאי" 03-237457 (20026)

מנהל משמרת לעבודה בפ"ת (שתי משמרות) "יעד" 03-731744 (19978)

כלכלן יהמוזיון שלוש שנות נסיון "יעד" 052-541959 (19974) 03-724359

פקידים/ות

כתבנית למשרד עו"ד לעבודה אחה"צ שעות גמישות 03-5461729-30 (20557)

למשרד עו"ד דרושה מזכירה מדפיסה על מעבד תמלילים (רצוי לינוי) 5 ימים בשבוע מ־10.00 – 18.00 תנאים טובים! למתאימה (20510) 03-453293

מזכירה מנוסה בהנהלת־חשבונות חשבשבת, עבודות משרד, נקיון קל. 6 ימים. לחברת מחשבים בר"ג (30268) 03-769079

ל"א.ו.ת" 1. מפעיל/ת קס דו לשוני מיידי 2. קלדניות מנוסות (30218) 03-203052-3

ל"א.ו.ת": 1. כתבניות עברית אנגלית 2. מעבדות תמלילים תנאים טובים! 03-203052-3 (30216)

פקידה לניהול משרד לעבודה מעניינת בת"א ובפ"ת "א.ו.ת" (30185) 03-203052-3

קלדנית מנוסה לעבודה מיידית (שתי משמרות) א.ב.א. 03-287817 (29974)

פקידה לשעות 17,30– 7,30 לתקופה ממושכת, בהרצליה. אנגלית ברמה טובה חובה. שכר גבוה למתאימה. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'–ה' 8.00 14.00 (28419) 03-298877

פקידים/ות, בוגרי תיכון אחרי צבא, הפנויים לתקופות ממושכות בלבד, ליום עבודה מלא. שכר גבוה למתאימים וכל התנאים הסוציאליים כחוק. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א א'–ה' 8.00– 14.00 (28054) 03-298877

מזכירה לניהול משרד בחברה בת"א (נסיון בהדפסה) 03-286111 (25116)

מעבדת תמלילים WORD,MILL מנוסה למשרד עו"ד בת"א (תנאים "טמ") (24838) 03-286111

מזכירה מנוסה עברית/אנגלית נסיון ביבוא/רכש לתפקיד מעניין בחברת מחשבים דינאמית בת"א 03-286111 (24048)

לחברת מזון בבת־ים פקידה/כתבנית לשעות העבודה 11.00– 19.00 נסיון בהדפסה ובעבודה על מעבד תמלילים נא לפנות לטלפון (20196) 03-5516332

ל"קידום" (בן־יהודה 33 ת"א) מעבדת תמלילים ו/או אנגלית מנוסה ב־1600 ש"ח (20174) 03-654750

עובדי מחשב

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

למעונות נעמת בתל־אביב מטפלות +נסיון, עוזרות לגננות, מבשלות. משרות מלאות וחלקיות 03-282211-217 (24387)

טבחים – קונדיטורים

"למסעדת טומטו" דרושים טבחים מקצועיים ועוזרי טבחים בעלי נסיון 03-290204 לפנות לשף טל. (20319)

גזירה/תפירה

לקשרו מודלי אופנת נשים דרושה תופרת מקצועית 03-814424-5-6 (20425)

לשעון גינס בבני־ברק ע"י הקניון דרוש/ה תופר/ת מודלים +נסיון תנאים טובים 707121-2 (30127)

ל"ניבה" דרושה תופרת מנוסה תנאים טובים לפנות לטל 03-651155 (29613)

ל"אופנת הזינגמן" נשים דרושות תופרות דוגמאות בעלות נסיון 5 ימים בשבוע תנאים טובים +סוציאליים מלא 03-836267-8 (29531)

גהצן, חליפות, תופרים/ות, תנאים טובים משרה מלאה 03-826908 (24003)

למפעל טקסט בבני־ברק דרושות תופרות מקצועיות, 5 ימי עבודה כל התנאים הסוציאליים והסעה מאורגנת מהבית (20357) 03-706342

ל"גוטקס" דרושים 1. מודליסטית בעלת נסיון רב למח' הלבשה 2. ציר גזרון, גזרן בעל נסיון 3. תופרת דוגמאות כל התנאים הסוציאליים (20339) 03-337725

הנהלת חשבונות

ל"א.ו.ת": מנהח"ש סוג 2 לעבודה במלאי ומכירות בפ"ת 03-203052-3 (30197)

מנהח"ש ראשי +נסיון בהפעלת מערכת ממוחשבת לפנות בכתב יד לת.ד. 29516 ת"א (30023) 61294

שכר גבוה למרכזנית מנוסה, לאחר הצהריים 13.00 – 19.00, לתקופה ממושכת, בהרצליה. ידע באנגלית חובה. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א א'–ה' 14.00 03-298877 8.00 (27006)

מנהל/ת חשבונות, סוג 2 או 3, מנוסה עצמאי בעבודה, ליום עבודה מלא. אנו מציעים לך עבודה במקומות מגוונים ומעניינים, שכר גבוה וכל התנאים הסוציאליים כחוק. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א. א'–ה' 8.00– 14.00 (25730) 03-298877

טכנאים/הנדסאים

טכנאי הנדסאי ייצור מסה, בוגר בית־ספר מקצועי ידיעה טובה באנגלית למפעל אלקטרוניקה גדול תנאים טובים למתאימים "א.ו.ת" 03-203052-3 (29581)

טכנאי, הנדסאי מכונות מנוסה בניהול מחלקה וצוות עובדים בתחום עיבוד שבבי למפעל בהרצליה 03-286111 (24342)

טכנאי, הנדסאי אלקטרוניקה ב"30 יום תלמד לתקן טלויזיות במעבדה מקצועית "ENLINE", 03-913843 של (20288) 03-903184

למפעל מזון גדול בבת ים הנדסאי מכונות עם נסיון של שנתיים לפחות תנאים טובים למתאימים נא לפנות לטלפון (20208) 03-5516332

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

דרושים דפסים ועוזרי דפסים ועובדי כריכה, 03-825023 (25268) 03-826004

חשמל ואלקטרוניקה

ל"א.ו.ת": 1. חשמלאי מוסמך 2. חשמלאי עוזר תנאים טובים מאד (30213) 03-203052-3

קבוץ גבעת השלושה מעוניין לקלוט חשמלאי מוסמך נשוי +ילד. בערב לרודולפה עופרים: 03-9374766 או למזכיר: (29540) 03-9374677

מלחימה/מחוזות שנתיים נסיון 7.30 – 17.00 "יעד" 052-547777 (19976) 03-724359

עובדי יהלומים

נגרים

נגר תעשייתי לעבודה במשמרת אחת "יעד" 052-547777 (19983) 03-724359

דרושים נהגים רשיון ג', נסיון תנאים טובים 96-467151 חנה.

ליבואן דרוש נהג מו"ס סגאי 24/ +30 נסיון, משכורת גבוהה (22903) 03-812170

ל"א.ו.ת": סוכן מכירות +רכב, נסיון מוכח במכירות 03-293115 (30203)

להברת שווק ארצית בתחום המזון דיילת מ־ זיזות בימים ב' ו־ד' באזור מגוריך נא לפנות לטלפון 03-5519974 (20187)

לרשת חנויות איש שיווק +המלצות ורכב (20086) 03-536573

מפעילי ציוד מכני

דרוש טרקטוריסט למפעל בטון באיזור המרכז, בעל רשע שבוע (16726) 052-540645

פועלים/ות

ל"א.ו.ת": עובדים/ות יצור לעבודה במשמרות תנאים טובים (30210) 03-203052-3

ל"קידום" (בן־יהודה 33 ת"א) עובדי יצור +מנהלי משמרת מקצועיות בשכר גבוה (20166) 03-559...

עובדי נקיון

עובדי מתכת

[illegible]

هكذا من الأصل

מכוניות

"במועדון אשראי ארצי" הלוואה לרכישת רכב* עד 70% מערך הרכב* ל-3 שנים. ת"א ירושלים 03-291940 חיפה 02-249048 04-537649 ,532765 ,76878 ב"ש אילת 057-78896 (20767) 059-71993

"יציל מימונים" הלוואות לרכישת רכב חדש, בחברה ותיקה ואמינה בתנאים נוחים! 03-221161 לטלפן עד שעה 1400 יהודה הלוי 147 תל-אביב. 10 סניפים בכל רחבי הארץ. (20758)

שומרים

פנסיונרים

שרותי אחיות

שליחים

כרסם/ חרט קונבנציונלי / C.N.C למשמרת אחת/ שתיים 052-541959 (30087) 03-731744

מסגר תעשייתי +קריאת שירטוט משמרת אחת "יעד" 03-724359 (30069) 052-541959

מכונאי אחזקה +נסיון במפעל תעשייתי לעבודה מיידית א.ב.א. (29990) 03-282487

ל"קידום" (בן-יהודה 33 ת"א) מסגרים מנוסים +רתכים ל-סי.או.2 +ארגון +חשמל לקביעות 1600-2000 ש"ח 03-659457 (20154)

ל"קידום" (בן-יהודה 33 ת"א) חרטים +כרסמים. קונבנציונלים מנוסים +מבלטנים מיקצועיים לקביעות ב-2200-1800 ש"ח (20122) 03-654750

רוקד שריון שלוש שמות נסיון יעדי 052-547777 (19999) 03-724359

נתניה

רדיות

עובר אוסף

דרוש בעל הסמכה לניהול מוסך, אפשרי מסיונר 5566204 ובבית: (20612) 5593065

למוסך ברחובות דרושים מכונאים. תנאים טובים למתאימים 08-467856 (16697)

אשדוד

למוסך מרצדס באזור יהודה, דרוש מכונאי דיזל מעולה 03-352707 (25564) 03-349476

באר שבע

חדרה

מכונאי צמ"ה מנוסה בפתח-תקוה 5 ימים (בני) 03-9225761 (25672)

אילת

אמריקאיות

אוסטין

אופל

אאודי

במחיר הזדמנות! אאודי 80 1600 אוטומטי +מזגן 1981 יד ראשונה במצב מצויין! 17,600 ש"ח 03-858102 (20338) 03-857621

אוטוביאנקי

סיאט

סיטרואן

סימקה-קרייזלר

פולקסוואגן

מנועים וראשים משופצים לפולקסוואגן. מבגדים בתנאי אשראי נוחים. תשלומים. (16698) 08-467856

סוזוקי

סוסיתא

מרצדס

סוזוקי ג'י.אס.סי סיירה 84 מצויין! 015-882377 לא בשבת. (19862)

סובארו

לנציה

מיני מינור

מסחריות

במחיר הזדמנות! וולבו סוף 1983 ג'י.אל (2000) +כל התוספות האפשריות 42,000 ק"מ חדשה להלוטין! אפשרות החלפה לזולה 03-887162 (20315)

טלבוט

טנדרים

ג'יפים

דייהטסו

וולבו

במחיר הזדמנות! דודג' אספאן (8 צילינדר) +תוספות מיוחדת חדשה להלוטין! (אפשרות החלפה לזולה) (22912) 03-886993

ב.מ.וו.

אינוצנטי

אלפא רומיאו

[illegible]

פורד

טרנזיט 83 אחרי אוברול צבע חדש צמיגים מחודשים, 03-595559 (30034) 863698

פיאט

פיז'ו

ארגזים לטנדרים פג'ו תקן ל־6 נוסעים תעודת אחריות לשנה אלקס מרכבים בע"מ 03-822906 03-811270 (20603)

רנו

חריפי רכב משומשים

חקלאות

שתילי גפן מובחרים ומנוליים, לנטיעה מיידית, ולאחר השמיטה: אפרסקים, הדרים, שסק, תפוח ושזיפים 052-916043 052-917325 (20727) 052-20166

בתי־כנסת

סירות

מערכות קול

מכונות כתיבה

חיות בית

הלוואות

הלוואה מיידית חולה לחברי ההסתדרות ולאנשי ביטחון וחינוך 052-543202 03-773214 03-346069 (16720)

חוגים

לבלט קלאסי בניהול הדרכת אניה בורד, ולילי־אן הורש, לכל הרמות ועוד עשרות סוגי חוגים נוספים לכל המשפחה במרכז קהילתי ויצו מיאמי־ביץ 03-766399, (19702) 03-774376

רהיטים

מקררים

וידיאו טייפ

צילום

קוסמטיקה

אותיות דביקות

שונות

"הקשר האישי" ליצירת קשר משמעותי ומודעות, בהנחיית פסיכולוג מוסמך. אמינות ודיסקרטיות. 03-230154 שבת "14.00 10.00 א' 1 "13.00 8.00 ת.ד. 3519 ת"א (19844)

בת זוג

בן זוג

הכרויות

שוק המציאות

מכונות שטיפת כלים

מנעולים וכספות

חברת ענקל משווקים בלעדיים... לכספות I.S.M "מגן־גולדמן" לפי תו תקן אמריקאי טל' 03-9233499 ליונה מנהל המכירות (30137)

ביטוחים

להכרתנו דרושים 10 מועמדים/ות רציניים בעלי השכלה תיכונית גילאי 24 ומעלה, המתאימים יוכשרו בתיכנון פיננסי ובביטוח חיים מקצועי ההכשרה יקבלו סיוע מהחברה עם כניסתם לעבודה 03-624846, 03-612634 (19864) 03-615841

שרותים כלליים

תנורי אפיה

פוליש ונקיון

מחשבים

ציוד בנין

ציפוי אמבטיות

מזגני אויר

מלגזות ושינוע

דיפוי והדזיה

"דבר" של היום הוא דבר חדש. המלץ עליו בפני ידידך.

רוצים לקנות

מעוניין במנוף הבידראולי לי מ־5 טון במצב טוב (24459) 03-610273

כלי נגינה

טרקטורים

"חיים אופנועים" בע"מ, תצוגת אופנועים משומשים וחדשים במוצא"ש בין השעות "21.00 18.00. קניה, מכירה ותיווך הכניסה מרח' המסגר 19, ת"א 03-381940 (19799) 03-372476

אופנועים וקטנועים

בתי"ס ושיעורים

טלויזיה

חיבה

מכוניות

חוזרים לעתונות טובה

דבר • דבר • דבר • דבר

הלוח הכללי

הד כפול ומכופל

هكذا من الأصل

„יהיו גם כשלונות ואני מוכן לזה". עודד פלדמן, שנה מנכ"ל / ורדה צימרמן

„השנה היא נס והגלגל מסתובב"

יחסים הרמוניים עם אילן רונן, המנהל האמנותי, שיתוף פעולה הדוק עם ראש העיר והרבה הרבה מחמאות לשחקנים – עודד פלדמן מתחלק בקלות בהצלחות העונה

בשבע בבוקר הוא מגיע למשרד. בשמונה כבר פרושים לפניו כל העתונים. עודד פלדמן, מנכ"ל הקאמרי. הבוקר שאחרי. קשה שלא להזכיר בימים אלו, שנה בדיוק לאחר שנכנס לתפקידו, את „עלובי החיים", המחזמר „שיציב סטנדרטים חדשים", כפי שהגדירו אחד העתונים. הבוקר שאחרי, המסכם שנת עבודה. הבוקר שלפני הנסיעה לאדינבורו. סיום והתחלה. שתי הצגות הוזמנו לפסטיבל היוקרתי – „מיכאל קולהאס" ו„קידוש", בפעם הראשונה שתי הצגות ישראליות. התחלה חדשה: הרחבת הפעילות בשנה הבאה, ביפו. סיבה נוספת לנסיעתו של המנכ"ל לאדינבורו. ההימור הצליח. עודד פלדמן אולי נרגש אך לא מופתע במיוחד. מטבעו הוא אדם רגוע, אבל במקרה זה הוא ניסה „לתכנן" את ההצלחה: הוא דאג להעלאת המחזמר כגראנד פינאלה בסוף עונה, מוצלחת כך קיווה. עיתוי נבון מבחינתו – כשנה לפני בחירות. „תרבות הפנאי" עוברת על הכספים שנותרו לבן־אדם. אם אין גזירות כלכליות וכשלעם טוב – הוא צורך יותר תרבות". עונה מוצלחת בסך הכל, עם מעט חריקות, במיוחד בתחילתה.

עשר הפקות חדשות העלה הקאמרי בשנה החולפת. רובן עוברות לעונה הבאה. „חבלי משיח", „אני לא רפופורט" (מוני מושונוב, שחקן חיזוק מחוץ לתיאטרון, ממשיך בתפקידו גם בעונה הבאה), „אהבה מאוחרת", „רכוש נטוש", „קידוש" (עונה שלישית). ירדו מן הבמה „המלך ואני" (למרות ההצלחה), „החילוני האחרון" ו„אמא טאבורי" (את שתי האחרונות החזיקו „בשם האמנות", כדברי פלדמן. אבל מסתבר ש־200 איש באולם „צוותא" אינם מובילים להצלחה קופתית ולעונה נוספת). רוב הצלחה הכנסה בצידה? פלדמן טוען ל„שנה מאוזנת" מבחינה כלכלית. אין הפסדים, אבל גם רווח אין... השמועות מספרות על יותר מזה.

לא בפיננסים הוא מתגאה אלא במספר ההפקות. העלינו יותר הפקות מן האחרים. מספר ההופעות שלנו ב„אמנות לעם" היה גבוה בהרבה מזה של תיאטרונים אחרים. הפעילות השנה גדלה פי־שלושה". אולם התיאטרון עבד נון־סטופ. שבעה ימים בשבוע. בימי שישי השכר ובשבת נערכו בו ראיונות במסגרת „שבתעתון". האנרגיה הרבה הזאת היא פרי התיאוריה הכלכלית של פלדמן: „היתה תיאוריה כלכלית מופרכת שלפיה יתר פעילות משמעה יתר סבסוד. התיאוריה שלי הפוכה. ככל שאתה מגביר את הפעילות תוספת ההוצאות הקבועות היא שולית, ואז מצבך טוב יותר". בשנה האחרונה לפחות הוכיח הגיון זה את עצמו.

פלדמן אינו מזייף הצטנעות מעושה. אינו בוחר מלים למען הראיון. השנה הזו ליטפה אותו. למרות שתחילתה לא היתה מעודדת במיוחד. הוא מגיע לתיאטרון לאחר 18 שנות כהונה של אורי עופר שהיו לו „תפיסות שונות לחלוטין", כדבריו. „היה צריך לנער את המוסד". נסיון הניעור הזה לא עבר בשקט. „אנשים החלו להגיד: הוא לא יודע מה שהוא רוצה. הוא יהרוס את התיאטרון... חשבו שאני משוגע ובסוגריים הוא מוסיף: גמר חשבון עוד ייערך... אלברט כהן נטש את הצגת „אני לא רפופורט" בשלבי חזרות מתקדמים. לא היתה הבנה בינו לבין הבמאי, היו קילוס, הוא טען. פלדמן הניח לו ללכת. רטנו: בימיו של אורי עופר זה לא היה קורה. והנה שנה אחרי נראה שהושג שלום בית, זמני לפחות.

ההצלחה משליכה גם על השחקנים. רוב שחקני הבית קיבלו תפקידים ראשיים בעונה החולפת – עודד תאומי, יוסי גרבר, אורי לוי זהרירה חריפאי, חנה מרון, יוסי ידין, עדנה פלידל. „השחקנים הם הנכס הגדול של הקאמרי", אומר המנכ"ל. מחמאות לשחקנים. חשוב מאוד. השנה לא הסתפקו בקאמרי בנבחרת הביתית. חיזקו את השורות בכוכבים מן החוץ: רבקה רז, דפנה ארמוני, מוני מושונוב, דודו פישר, שלומית אהרון, ליאור ייני, אבי טולדנו ועוד. ובשנה הבאה יימשך תהליך הרכש: אורנה פורת תחזור לתיאטרון להצגת „בית ברנרדה אלבה". תחיה דנון ויוסי פולק יופיעו במחזהו החדש של חנוך לוין, אשר צרפתי יקבל תפקיד ראשי ב„נוצות", והעונה עוד לא החלה...

אבל פלדמן יאמר כי „השנה היא השנה של השחקנים". ההצלחה היא ההצלחה של השחקנים. בכלל, הוא טוען „ההצלחה היא המצוקה האמיתית". לא שהוא נהנה מכשלונות. וכי מי אוהב להיכשל? אבל איפה מעלים את כל ההצגות הללו? ואיך יפנו מקום גם להפקות חדשות בשביל אותם המנויים שכבר ראו חלק מהן בשנה החולפת? אולמות תיאטרון הם בעייה. על כן יפעיל הקאמרי בשנה הבאה בצורה מסודרת את האולם בשכונת התקווה. יעלו שם את הצגותיהם שלהם וכן הצגות אורחות של תיאטרון חיפה ובאר־שבע. „האולם טוב, הבמה גדולה, מספר המקומות מגיע ל־500, מוקף בילויים בסביבה". נתונים אלה, כך הוא מקווה, ימשכו קהל גם לאולם המרוחק ממרכז העיר. עובדה ל„מלך ואני" הגיע קהל רב.

את הרעיון לעבוד בשכונת התקווה ועם השכונה הציג פלדמן כשנכנס לתפקידו. זהו חלק מתפקידו של תיאטרון עירוני, הוא אומר. אם התיאטרון פועל בתל־אביב הוא צריך להשתלב בפעילויות הקהילה, להפיץ תרבות גם לקשישים, לתלמידים, לשכונות. כרגע עובדות בשכונות התקווה ארבע קבוצות דרמה. אלה יפיקו במרוצת השנה ארבע הצגות שבהן ישתתפו תושבי השכונה. השנה מחפשים הפקה נוספת בנוסח „המלך ואני", אבל לאו דווקא מחזמר אלא „משהו בכיוון קלאסי". כתיאטרון עירוני עורך הקאמרי גם פעילויות בפארק הירקון ובהיותו תיאטרון עירוני החליט מנכ"לו לקחת על עצמו גם את אירועי יפו בקיץ הבא, עם הפקות מקומיות וזרות. זאת אחת הסיבות לנסיעתו לפסטיבל אדינבורו.

עבודה זאת, מסתבר, נושאת פירות גם מחוץ לתל־אביב. עובדה, עכשיו מדברים על משהו דומה גם בחיפה ובבאר־שבע. תיאטרון עירוני משמע פיקוח עירוני. לא תשמע מלה רעה על צ'יץ' מפיו של מנכ"ל הקאמרי, להיפך. „יש ראש עיר שעומד מאחוריך בכל נושא, שנותן גם גיבוי מוסרי וגם גיבוי פיננסי. המעורבות שלו היא גבוהה וחיובית. הוא הבלם המרכזי שלנו בהתערבות פוליטית בתיאטרון... האידיאולוגיה של צ'יץ' היא שתפקידם של הגורמים הציבוריים הוא לתת את הכסף לתיאטרון ולהשאיר בידיו חופש החלטה. על מנת שיהיה לו חופש החלטה – יש לסבסד אותו" הקשר האסוציאטיבי מוביל ישירות לחיפה. „התהליך בחיפה הוא אחד המהורים בתחום היצירה העברית. זה גובל בדדנוביזם ואנחנו מודאגים. יש שם תהליך חמור שאין לו אח ורע במדינות דמוקרטיות ואנו מקווים שזו לא תהיה כערה".

ואולי קשור שיתוף הפעולה ההדוק והחיובי בין ראש העיר למנכ"ל בדעות הפוליטיות הדומות שלהם? אין שום קשר, דברי פלדמן. „צמחתי בתנועת העבודה. הייתי בנוער העובד והלומד, בקיבוץ צרעה בנח"ל. הזהות בינינו היא ששנינו ליברלים. ויש גוונים שונים בליברליזם. את עצמי הייתי מגדיר כאיש מרכז בתנועת העבודה למרות שאגב, הנושא הזה לא מעסיק אותי במיוחד. צ'יץ' הוא ליברל גדול המתייחס לבעיות פוליטיות לגופן". קשה קצת לקשר בין הרפרטואר החברתי־פוליטי של התיאטרון שהוא עומד בראשו ובין האיש שכתב את „את המנגינה הזאת אי אפשר להפסיק"; מה שעושה הזמן, הנסיון, או התפקיד.

קחו למשל את הקברט הסאטירי האנטי־דתי „החילוני האחרון" או את „קידוש" באותו נושא. את „חבלי משיח" או את „מיכאל קולהאס". אילן רונן, המנהל האמנותי, שמאלני בדעותיו הרבה יותר ממנו. „סוד ההצלחה שלנו היא ההרמוניה שקיימת בינינו... אמנם המנהל האמנותי כפוף למנכ"ל אבל ההחלטה הסופית משותפת על בסיס של שבוע הדדי... ואני לא אתערב במסר של ההצגה. אני לא אפו להכנס לנושא התוכני". גם מכיוון זה נשמעו מעט טענות. כל כך הרבה מחזות מקוריים, עכשוויים וכל כך מעט קלסיקה והלא בתיאטרון ציבורי מדובר. פלדמן גאה ברכש הכותבים המקוריים. לא על חנוך לוין בלבד יחיה התיאטרון. אלא גם על מוטי לרנר, שמואל הספרי ושולה לפיד, עירא דביר, מתי גולן, רומן פריסטר. פלדמן גאה גם על חשיפת שני במאים: ג'ק מסינג'ר ויוסי אלפי שהוזמנו כבר לעבוד גם ב„הבימה".

„עשינו השנה הרבה נסיונות", הוא מציין. ובכל זאת, מה עם קלסיקה? „מיכאל קולהאס" זה קלסיקה. „עלובי החיים" – זה קלסיקה", הוא אומר. „זהו טיפול בחומר קלאסי. קטליזטור לחינוך לתרבות. והנה בשנה הבאה נעלה את 'אמא קוראז'' ואת 'בית ברנרדה אלבה'. נשתדל 'לכפר' על החסר בקלסיקה". השנה הבאה. „אני יודע שמה שקרה השנה זה נס והגלגל מסתובב. ותהיה גם עונה לא טובה. ויהיו גם כשלונות. ואני מוכן לזה". ההתרחבות העצומה הזאת, האם היא לא טומנת בתוכה את זרע הכשלון? „אם הגיבוי נכון, זה לא מפחיד. זה נותן לך יותר הזדמנויות. כי מה שאנחנו צריכים לעשות, זה תיאטרון טוב. ובאמנות הכמות נותנת בסופו של דבר איכות והפקות רבות מגדילות את הסתברות ההצלחה".

מנכ"ל פלדמן. שיגעון לתיאטרון

תשובותיו של פלדמן מוסדרות ובאמרות במתינות. הנתונים כולם בראשו. הוא אינו נעזר בניירות. איש מולידי, רגוע מאוד יגיד על עצמו, עם הרבה סבלנות לבני אדם. שתי רגליו על הקרקע אבל גם חלומות יש לו. הוא חולם למשל להעלות את „ניקולאס ניקלבי" – שמונה שעות רצופות. בקאמרי? לא בטוח. „אני לא אהיה פה 18 שנים וגם לא עשר שנים, בקודמי. תיאטרון הוא מקום שחייב להתרענן יותר מכל מקום אחר". מה יהיה הכיוון של איש צבא הקבע ומנכ"ל עתון לשעבר. „אני כבר מתכנן את הצעד הבא. איזור המחיה שלי הוא התקשורת... אולי קונצרן תקשורת, אבל משהו פרטי". עסק פרטי יהיה בבחינת חידוש.

ההסטוריה האישית שלו כוללת שנים רבות בצבא הקבע כקצין חינוך בחיל־אויר, ראש ענף הווי ובידור ועורך „במחנה". בתפקידיו הקודמים נרשמו בדפי חייו מעט סערות. מחפש צרות? לא. בכלל לא. אבל „אני מאמין בהעזה בתרבות, עד כדי סיכון הכסא שלך". פלדמן, כבר הזכרנו, אינו מתחבא מאחורי צניעות מעושה. הוא מספר בהרחבה על בניית והפעלת תיאטרון צה"ל, בימיו של רפול, על השינויים שהכניס ב„במחנה", על הלפול הנייר, על הקמת מחלקת מודעות בעתון הצבאי ועל פרסום מדור סאטירי. לא מדבר על ההתנגשות עם הרמטכ"ל דאז, משה לוי, התנגשות שהביאה לפיטוריו. תקרים בצה"ל. אבל אחרים מספרים: על הידיעה שפורסמה ואשר חשפה פרטים מדו"ח רשף, הועדה לחקירת הפיגוע בצור. פלדמן הודה אז כי הידיעה לא נשלחה לאישור מוקדם של קצין חינוך ראשי. בכלי תקשורת אחר היה בוודאי זוכה במחמאות, בשבועון צה"לי המסקנות אחרות. פלדמן היה בחוץ. אבל הוא לא שומר טינה. עובדה, לוי הוזמן לכל בכורות הקאמרי.

כשהודיע על פרישתו מ„הארץ", הפעילו עליו לחצים להישאר, הוא אומר. „ללכת [illegible] על כוח העצמה, אבל לא באתי לתיאטרון באול מקום עבודה. באתי להגשים קונספציה. היה לי שגעון לתיאטרון ופה מצאתי את השילוב בין הצד התוכני לצד האדמיניסטרטיבי שאי אפשר למצוא אותו בשום מקום אחר". שגעון לתיאטרון. זה ברור. פעם, הוא סיפר בראיון עתונאי, ניסה להיות שחקן. זה היה עוד בימי תנועת הנוער, טרם גיוס. המחזה היה „הדוה ואני" ופלדמן הופיע בתפקיד שלומיק.

שחקן הוא כבר לא יהיה כנראה אבל החיידק עדיין בגופו ובנפשו. לא רק נוכחות פיזית בתיאטרון מבוקר עד ערב בימי השבוע. גם ימי סוף השבוע מוקדשים לתיאטרון. לקריאת מחזות („יש לי יתרון בכך שאיני רואה טלוויזיה בזמני הפנוי") וצפייה בהצגות של תיאטראות אחרות. ומה על המשפחה? „זה היתרון של נישואים בגיל צעיר. הילדים כבר גדולים". עבודה קשה, ללא תמורה כספית נאותה. נכון, „תיאטרון זה לא פרנסה, זה אורח חיים" וזה מתאים לו. „אני אולי לא המנהל הטוב ביותר בעולם ולא איש השיווק הטוב ביותר בעולם – אבל הבעיה היא תמיד למצוא את השילוב בין השניים, וזה מה שיש לי למכור".

„ההצלחה היא המצוקה האמיתית":
„אני לא רפופורט",
„מולייר",
„עלובי החיים",
„רכוש נטוש",
„חבלי משיח"

להתפלל, לתפור, לטוות ולאהוב / עירית נחמני

„אינני רוצה עוד להיות אשה טפשה"

שוביניסט מתוחכם, מוסר למנזר את אניים התמימה, אותה הוא רוצה לשאת לאשה, כדי ש„יגדלו אותה היטב בלי כלום בראש". „בית־ספר לנשים" מאת מולייר, מוצג בימים אלה ב„הבימה"

זהו סיפורו של ארנולף, שוביניסט נחוש ומתוחכם להרגיז בעל דעות נחרצות על הרעיה האידיאלית, שרצה לשאת אשה צעירה, תמימה עד טפשות, רחוקה מהבלי העולם ומשגעותיו שכל מעייניה יהיו אך ורק בבעלה.

לכן בחר באניים, ילדונת רכה בת ארבע, בת למשפחת איכרים עניה ולקח אותה תחת חסותו, שלח אותה למנזר ונתן לנזירות הוראות מדוייקות באשר לחינוכה. לאחר־מכן אסף אותה אל ביתו שבכפר, שם הסתיר אותה מעיני העולם ואת העולם מעיניה. האנשים היחידים שבחברתם הסתופפה היו שני המשרתים, עושי דברו הנאמנים של האדון שהגיע לביקור מדי פעם.

כאשר החליט לשאתה, גילה להפתעתו כי למרות תוכניתו ארוכת הטווח, התאהבה הצעירה היפה התמימה בהוראס – צעיר שהצליח לחדור בעורמה לבית המסוגר – והיא איננה מוכנה להינשא למיטיבה שדאג לכל מחסורה, ואפילו לא מתוך הכרת תודה. עמלו של הגיבור השוביניסט שלנו מתמוטט באופן טראגי־קומי, ואהבת הנעורים היפה והאמיתית מנצחת.

זהו סיפורו של „בית־ספר לנשים" מאת מולייר, בתרגומו של אהוד מנור, המוצג בימים אלה בתיאטרון „הבימה".

לכאורה עלתה תוכנית החינוך של ארנולף יפה. אולם דווקא הצלחת חינוכה עומדת בעוכריו וסופו שהוא יוצא בידיים ריקות. אין תמימה יותר מאניים, ותמימותה מביאה אותה להתאהב בהוראס לאחר שבתום לב גמור הכניסה אותו לבית הסגור והמסוגר כדי להצילו מעילפון שתקפהו כביכול.

ארנולף נענש על החטא שהוא חוטא כלפי האהבה שביקש לכפות בסד הנישואים המתושבים. בסיומו של המחזה הוא מוצא עצמו מאוהב באניים אהבה נואשת ומוכן להיכנע לכל משאלה שתעלה בדעתה אם אך תסכים להינשא לו מרצונה החופשי. „כל דבר אסור רק לך יהיה מותר", הוא מנסה לקנות את ליבה. „אני מוכן לכל: נשכח את העבר", הוא מתחנן. עד כמה עז היה רצונו לזכות באניים תעיד העובדה שהוא מוכן לוותר על באמונתו של בחירת ליבו, והרי הנאמנות היתה לדידו התכונה החשובה ביותר של האשה האידיאלית.

ואם בתחילת המחזה הצהיר בפני כריזאלד, ידידו המקורבן, „אני רוצה אשה שרי לה בארבעה דברים הם: להתפלל, לתפור, לטוות ולאהוב אותי בליל", הרי עכשיו היה מוכן להתפרק מכל ערכיו, להימנות על קהל הבעלים הקרנים ובלבד שאניים תהיה לרעייתו.

לכן נפילתו איננה קומית טהורה. הרגש העז והאמיתי שהוא מגלה והנואשות בה הוא מנסה לכבוש את אניים בחזרה מעוררים בצופה אהדה. זו נפילה שהקומי והטראגי משמשים בה בערבוביה עד כדי כך שאין הצופה יודע אם להתייפח עם ארנולף או לצחוק לו.

למרות שהדמויות במחזה מזכירות את הדמויות הקלאסיות של הקומדיה ד'לארטה – זוג אוהבים צעירים, אשמאי זקן המהווה מכשול לאהבתם וזוג משרתים – הרי כאן סטה מולייר ממבנה העלילה הקלאסי של הקומדיה והדמויות קיבלו עומק ופיתוח.

אניים, הנערה התמימה והחמודה, איננה דומה לאותן מריונטות יפות, המאהבות המסורתיות של הקומדיות שכל אישיותן מתרכזת ביופיין. אניים מתפתחת לעיני הצופה, הסלחנות שמעוררת תמימותה בראשית המחזה הופכת לאהדה לנוכח יושר הלב ועוז הרוח שהיא מגלה. במערכה האחרונה, לאחר שנפקחו עיניה והיא מבינה מה עוללו לה, ומה היתה יכולה להיות זה מכבר אילו לא טרח ארנולף מיטיבה לטמטמה בתכנון. „הרי נתת לי חינוך כל־כך מצלוח" היא מטיחה בו, „האם אתה מניח שאני עיוורת, שלא יודעת כי מדעת היא בבערות? ההשפלה הזאת כואבת וקשה, איני רוצה עוד להיות אשה טפשה". היא מודה בכנות כי איננה אוהבת אותו כלל והוא אינו מבין מדוע, הרי תמיד נתן לה הכל ודאג לכל מחסורה. אולם אניים היא שופרה של חירות הבחירה באהבה ואיננה מספקת הסברים: „הוא את ליבי כבש ללא מאמץ", היא אומרת לו על הוראס וסוגרת ענין.

ארנולף איננו פנטלונה זקן ומגוחך. יש בו חכמת חיים, אם כי מרגיזה בשוביניזם ובנחרצות שלה. יש לו דעות מגובשות על מוסר הנשואין והוא לועג לגברים שנשיהם החכמות מצמיחות להם קרניים. חכמתה של אשה היא ערובה לבוגדנותה, הוא מצהיר לפני כריזאלד: „להתחתן עם חכמות זה לא כדאי, נשים אומרות שירה מסוכנות מדי". על כך יש לו ויכוחים עם כריזאלד, המתייחס בהשלמה לבגידותיהן של רעיות בכלל, ולבגידות רעייתו בפרט. הוא אומר: „קרניים זה גורל הגורל רווח, ואין שום טעם לעקוף ולגדף".

כריזאלד הוא ה„ריזונר" (בעל השכל הישר) במחזה, ומקובל היה שה„ריזונר" הוא שופרו של המחבר. לכן עורר המחזה, למרות הצלחתו, ביקורות נוקבות ופולמוס חריף בקרב הקהל הפריסאי של המאה ה־17.

מתנגדיו של מולייר – אנשי מוסר ונשים חסודות – טענו כי הוא שם לאל את טהרת המידות וטהרת המשפחה, ולא די שהוא דוגל בחופש אלא אף מטיף לפריצות. כהוכחה לפריצותה של אניים הביאו את נכונותה לברוח בלילה עם בחיר ליבה מבית ארנולף. דיעותיו המזיקות והבלתי־מוסריות של מולייר נשמעו להם מתוך דבריהם של ארנולף המתאר את חיי המשפחה כצינוק שיש להשתחרר ממנו בכל מחיר, ומתוך דברי כריזאלד, הטוען שקרניים אינן האסון הגדול ביותר בעולם.

המתחסדים הדתיים מצאו במחזה קטעים שלמים של אפיקורסות שהיו „מסוכנים" בעליל. ארנולף מסר את אניים להתחנך במנזר כדי שתצא „תמימה ומטומטמת". מן הנזירות דרש „שיגדלו אותה היטב בלי כלום בראש" והתפאר שהצלחתן היתה מושלמת.

גם בדרשתו הגדולה והנלעגת בשבחי הנישואין נשמעים כל הזמן רמזים והדים גלויים או דו־משמעיים: „כן, כל אשה בוגרת עתידה לסבול, היא לא תוכל להיצל באש השאול. כמו נערה אשר נכנסת לכנור ובשננת מה שאלוהים גזר, כך תיכבשי גם את בברית הנישואין..." ואם לא די בכך, הרי ארנולף נותן לאניים מדריך לכללי נישואין לאשה המתחדשת, מעין „עשרת הדברות" ומבחם דורמן בציין בהקדמה שלו לכתבי מולייר (הוצאת הקיבוץ המאוחד), כי היתה כאן פארודיה על יצירה קיימת – חיבור דתי עתיק־יומין שתורגם על־ידי דיבארא דה סנט־סורלין שהיה מגדולי הארץ, סופר ומדינאי, ליברטין ש„חזר בתשובה" והפך לאדוק מאד.

אולם, למעשה, יותר משהיא משקפת את תביעות המוסר של אותה תקופה, משקפת הסערה שקמה סביב המחזה את אווירת הקנאה והתככים סביב מולייר שמניעיה היו קנאת סופרים ותחרות עסקים. בראש המתנכלים עמדו באותו זמן סופרי תיאטרון ואנשי „הוטל דה בורגנט", התיאטרון שהעלה את הטרגדיות של פייר קורניי. בשעה שעלה „בית־ספר לנשים" החל ה„הוטל דה בורגנט" להציג טרגדיה חדשה של קורניי, „סופוניסבה", שלא עוררה את התלהבות הקהל. הטרגיקון המהולל היה שרוי אז ביאוש מוחלט, ולא נרתע מלהשתתף בקנוניה כדי להרוס את מולייר ומחזהו.

סמיכות תאריכים לא מקרית קושרת את הביוגרפיה של מולייר עם המחזה שנכתב בדצמבר 1662, עשרה חודשים לאחר הנישואין לארמנד ביז'אר. נישואין אלה, לאשה שהיתה צעירה ממנו ב־20 שנה ויותר, הסבו למולייר סבל עז והתירו ביצירתו עקבות גם בתמאטיקה וגם במוסר ההשכל. על ארמנד ביז'אר אין יודעים היום יותר ממה שידעו הביוגראפים הראשונים של מולייר, אולם ודאי הוא שמולייר הכירה מילדותה והיא גדלה במחיצתו. היא היתה קרובת משפחה של מדלין ביז'אר, השחקנית שהיתה קודם אהובתו של מולייר, אך לא ברור אם הן היו אחיות או אם ובתה.

מנישואין אלה נולדו למולייר ולארמנד שלושה ילדים, שני בנים שנפטרו סמוך ללידתם ובת שהאריכה ימים. חיי המשפחה לא הסבו לו נחת. ארמנד שימשה נושא לרכילות על רקע התנהגותה עם גברים אחרים ויריביו של מולייר טיפחו רכילות זו, פגעו בכבודו, העידו בליבו את אש הקנאה. על כן ארנולף איננו סתם שוטה זקן ומגוחך ביחסו לנערה. ברגע שעזוב אותו ההגיון ואנו חשים כי הוא באמת אהב את אניים, גם עצבונו נראית כנה וחסר עושה איתו מולייר כשהוא מסלקו מהבמה במערכה האחרונה בלי אומר ודברים, שעה שהצד שכנגד חוגג את נצחונו. אי־אפשר להימלט מהתחושה, כי המחבר עצמו אינו שותף בלב שלם בשמחתם לאיד של האחרים, גם של הדמויות במחזה וגם של הקהל המוחא כף למנצחים.

לכן בחר לאסלו מרטון, הבמאי ההונגרי שהגיע לארץ כדי לביים את „בית־ספר לנשים", להתרחק ממסורת הקומדיה ד'לארטה, מסורת הנוכחת פרשנויות אחרות ואיננה מאפשרת להבין את המחזה. לדעתו, זה מחזה אקטואלי והבעיה העיקרית שבו עדיין קיימת. הוא מספר על אזורים מסויימים בהונגריה מולדתו בהם קיימת מסורת של חיתון נערות בנות 14. שם לא רואים באשה פרטנר לחיים וכל יעודה הוא להיות רעיה נאמנה, אם כסורה ועקרת בית למופת שכל מעייניה בבעלה וביתה.

האשה כמסורתת ומכונת ילודה קיימת בחלקים נרחבים של העולם ולא־רק בחברות נחשלות. תהליכי השחרור שהחלו במאה ה־19 דומים לטחנות הצדק אלה האלה עובדים לאט. וגם אם יש לנשים זכות הצבעה וזוק הזדמנויות שוות, הרי הנורמות החברתיות מפגרות כהרבה אחרי הסדרים המחוקקים, והמיתוסים שביססו את מקומה של האשה בבית וקבעו את מעמדה כנחות משל הגבר, עומדים איתן אל מול רוחות האמנסיפציה המנשבות והתעוררותם היא אישית מדי לטעמי.

מחזותיו של מולייר יפים לכל תקופה ובכך גדולתו, אם כי לא רק בכך. הסאטירה שלו מטפלת בנושאים אוניברסליים העומדים בעל הזמן ורק משנים אורחם לפי רוח התקופה.

יום שישי, ג' באלול תשמ"ז, 28 באוגוסט 1987